

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΘΘ' – ΤΕΥΧΟΣ 7 – ΙΟΥΛΙΟΣ 2002
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἰω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 010-72.72.253. Fax 010-72.72.251
<http://www.ecclesia.gr>
e-mail:iera-synodos@ath.forthnet.gr

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διευθυντῆς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
Εὐάγγελος Π. Λέκκος
Θεολόγος - Νομικὸς

Διευθυντῆς Συντάξεως τοῦ Δελτίου
Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου
Ὁμότης Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸν μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

Τμήμα Συντάξεως
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσις δοκιμίων
Χρήστος Γ. Καραγιάννης, Μ.Θ.

Τυπογραφεῖον
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕ
Σόλωνος 98 – 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 010-36.61.200. Fax 010-36.17.791
<http://www.livanis.gr>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

2740: Τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος 46
Ἐγκύκλια Σημειώματα 47

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου,
Διαλεκτικὲς σχέσεις Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ 47

ΜΗΝΥΜΑ

Τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
Γιὰ τὴν παγκόσμια ἡμέρα κατὰ τῶν ναρκωτικῶν 47

ΟΜΙΛΙΑΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδοῦλου,
Εἰς τὸ Ἑλληνοαμερικανικὸ Ἐπιμελητήριον 47
Προστασία καὶ ἀποκατάστασις τοῦ περιβάλλοντος 48
Πρωτοπρεσβ. Θωμᾶ Συνδοκίνοῦ,
Ὁ Ἅγιος Παῦλος, ὁ Μεγάλος Ἀπόστολος
τῶν Δακρύων καὶ τῆς Θυσίας 48

ΟΜΟΛΟΓΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Μιχαήλ Γ. Τρίτου,
Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὰ Βαλκάνια σήμερα 49

ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Χρήστου Κ. Οἰκονόμου,
Συνάντησις θρησκευτῶν καὶ πολιτισμῶν 50

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ,
Περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐποπτείας τοῦ Ἐπισκόπου
στὶς Ἱερές Μονές 51

Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου,
Δυνατότητα ἀσκήσεως διώξεως κληρικοῦ διὰ παράπτωμα,
ὅταν ὁ καταγγέλλων τοῦτο προσάγῃ ὡς μόνον
ἀποδεικτικὸν μέσον κασσέτα περιέχουσα συνομιλίαν
μαγνητοφωνημένην ἐν ἀγνοίᾳ καὶ χωρὶς τὴν
συγκατάθεσιν τῶν συνομιλούντων 51

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ

Τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν τῶν Ἱερῶν Ὁρθοδόξων
μοναστικῶν καθιδρυμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 52

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Κων. Παπαθανασίου,
Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν 52

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κλητήρια Ἐπικρίματα –
Προκηρύξεις πληρώσεως κενῶν θέσεων 54

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ
ΕΓΚΥΚΛΙΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2740

(Τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ
ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος)

Ἐγκύκλια Σημειώματα

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1914
Διεκπ. 988

Ἀθήνησι τῇ 5ῃ Ἰουνίου 2002

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2740

Θέμα: «Τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος»

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως πρὸς τὸ διαρκὲς καὶ ἀμετάπτωτον ἐνδιαφέρον Αὐτῆς καὶ διὰ τὰ θέματα τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τοὺς πιστοὺς Τῆς ὡς Εὐρωπαίους πολίτας, ἐπιθυμεῖ ἵνα ἐνημερώσῃ ὑμᾶς διὰ τὰς σημαντικὰς ἐξελίξεις, αἱ ὁποῖαι κυφοροῦνται εἰς τὸν χώρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως. Σκοπὸς τῆς ἐνημερώσεως ταύτης εἶναι νὰ καταγραφῇ τόσον τὸ πλαίσιον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τὸ ἄμεσον χρονικὸν διάστημα ἕνας προβληματισμὸς διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης, ὅσον καὶ αἱ ἰδικαί μας πρωτοβουλίαι, ὡς ἐνεργῶν πολιτῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως διὰ τὸ σχεδιασθόμενον Εὐρωπαϊκὸν «Σύνταγμα».

Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν καὶ πληρεστέραν ἐνημέρωσιν ὑμῶν, συναποστέλλομεν:

1. Τὴν Εἰσήγησιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου εἰς τὴν εἰδικὴν σύσκεψιν, ἡ ὁποία συνεκροτήθη τὴν 23ην Ἀπριλίου 2002 εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πεντέλης διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης.

2. Τὰς Ἐπισημάνσεις τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχαΐας κ. Ἀθανασίου, Διευθυντοῦ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς Βρυξέλλας, σχετικῶς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης.

3. Τὴν Δήλωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης, ὡς ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

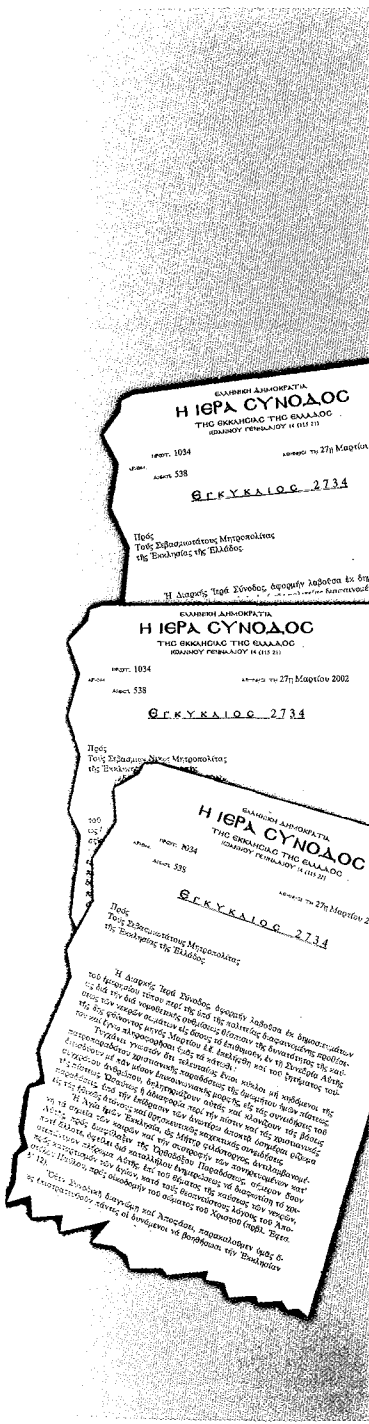
4. Τὸ Ἐνημερωτικὸν Σημείωμα τοῦ Γραφείου Παρακολουθήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

5. Τὴν Δήλωσιν Λάακεν.

6. Ἐρωτηματολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, βάσει τοῦ ὁποῖου δύνανται νὰ ἀπαντοῦν οἱ πολῖται εἰς τὴν σελίδα τῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων εἰς τὸ Διαδίκτυον (www.ecclesia.gr)

προκειμένον νὰ παράσχῃτε διὰ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς Πανοσιολογιωτάτους Ἱεροκλήρυκας τῆς Θεοσώστου ὑμῶν Ἐπαρχίας νὰ ἐνημερώσουν μετὰ τὸν τρόπον ὑπεύθυνον καὶ ἐμπειριστατωμένον τὸν Πιστὸν Λαόν.

Ἡ ἐνημέρωσις ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν διὰ τὸ μέλλον τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπην τοῦ 21ου αἰῶνος. Αἰσθανόμεθα ἔντονον τὴν συνειδησιν τοῦ χρόνου ἔναντι τῶν ἐπιγενομένων, ὥστε νὰ συμμετάσχωμεν ὡς Ἑλληνες καὶ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ μετὰ ὅλας μας τὰς δυνάμεις εἰς

τὴν διαδικασίαν διαμορφώσεως τοῦ προσώπου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

Καθημερινῶς διαπιστοῦται ὅτι πολλοὶ μὴ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης ἀπώλεσαν τὴν θερμοουργὸν Πίστιν των, ἀγνοοῦν βιωματικῶς τὴν Μυστηριακὴν Ζωὴν, ὑπετάχθησαν εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἀδιαφορίας διὰ τὴν θρησκείαν καὶ ἀπέκτησαν μίαν ὑλόφρονα πορείαν μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν. Παραλλήλως, ὅμως, εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, ὑπάρχει πάντοτε ἡ ἐναγώνιος ἀναζήτησις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὀφείλομεν ἡμεῖς ἵνα μαρτυρήσωμεν ὀρθοδόξως τὸν «*δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους*» Σταυρωθέντα καὶ Ἀναστάντα Κύριον ἡμῶν.

Σεβασμιώτατοι,

Ἡ Ἡνωμένη Εὐρώπη, ὡς γνωστόν, ἰδρύθη ἀπὸ τοὺς Χριστιανοδημοκράτας πολιτικούς Ἀντενάουερ, Μονέ, Ντέ Γκάσπερι καὶ Σπάακ ὡς μία οἰκονομικὴ κοινότης, μὲ τὴν προοπτικὴν, ὅμως, νὰ ἀποβῇ μία πολιτισμικὴ, οἰκονομικὴ καὶ πολιτικοστρατιωτικὴ ὀντότης μὲ βάσιν τὸν Εὐρωπαϊκὸν Πολιτισμόν, τὸν θεμελιωμένον εἰς τὸν Χριστιανισμόν καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τοὺς ἀρχαίους πολιτισμοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, μὲ ὅ,τι ὠφέλιμον οἱ πολιτισμοὶ αὐτοὶ ἀνέδειξαν. Δυστυχῶς, εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ὑπάρχουν ἀπτά δείγματα ὅτι αἱ βάσεις αὗται τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀμφισβητοῦνται. Ἐκούσθη προσφάτως διὰ πρώτην φορὰν ἡ θεωρία ὅτι πλὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς Λαοὺς ἐπέδρασαν πολιτισμικῶς καὶ κατ' ἴσην μετοχὴν ἐπίσης τὸ Ἰσλάμ, ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Διαφωτισμός καὶ κατ' ἐπέκτασιν αὐτοῦ ἡ ἀθεΐα. Καὶ ὑπάρχει ἓνα ρεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ ἡ ἀποψις ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει κοινωνικῶς νὰ περιθωριοποιηθῇ, νὰ μὴν ἔχη φωνήν, νὰ μὴν κἀνὴ κοινωνικὰς καὶ πνευματικὰς παρεμβάσεις.

Ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν μὲ αὐτὰς τὰς ἀπόψεις καὶ ἐπιδιώκομεν ὥστε νὰ ἀκουσθοῦν αἱ ἰδικαὶ μας, ὅσον γίνεται πλατύτερα καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον δυνατόν ἐπίπεδον. Ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι χωρὶς τὸν Χριστὸν δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ζωὴ, οἱ ἄνθρωποι μετατρέπονται ἀπὸ πρόσωπα εἰς ἄτομα ἄνευ οὐσιαστικοῦ καὶ ὑπαρξιακοῦ προορισμοῦ. Πιστεύομεν ὅτι μόνον μὲ τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὸν Χριστὸν ὑπάρχει ἐλευθερία, δημοκρατία καὶ δικαιοσύνη. Καὶ πρέπει νὰ πείσωμεν τοὺς καλοπροαιρέτους ὅτι διὰ κάθε σφάλμα τὸ ὁποῖον συνέβη κατὰ τὸ παρελθόν, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εὐθυνόμεθα καὶ ὄχι βεβαίως ὁ Χριστός, τὸν ὁποῖον συνήθως διὰ νὰ δικαιολογηθῶμεν ἐπικαλούμεθα. Αἱ λογιζοκράτουμένα ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι

κυριαρχοῦν τὰς τελευταίας δεκαετίας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν, ὠδήγησαν εἰς ἀδιέξοδα.

Διὰ νὰ ὑπάρξῃ κάποια λύσις, εἰς τὴν Δήλωσιν σχετικῶς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, κατὰ τὸ Εὐρωπαϊκὸν Συμβούλιον τῆς Νικαίας (2000), ἡ ὁποία προβλεπεται νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὴν τελικὴν πράξιν τῆς Διακυβερνητικῆς Διασκέψεως, ζητεῖται ἡ συμμετοχὴ ὅλων τῶν Εὐρωπαίων Πολιτῶν εἰς μίαν διευρυμένην συζήτησιν διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Μετὰ ἀπὸ ἓνα ἀκριβῶς χρόνον, εἰς τὸ Συμβούλιον Κορυφῆς στὸ Λάακεν τοῦ Βελγίου (15.12.2002) ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνελεύσεως (Convention) ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ κ. Βαλερί Ζισκάρ Ντοσταίν, ἵνα ὀργανώσῃ τὴν συζήτησιν τῶν οὐσιαστικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν ἐπερχομένην διεύρυνσιν. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ Συνέλευσις θὰ ἐπεξεργασθῇ τὰς διαφόρους προτάσεις καὶ θὰ ὁλοκληρώσῃ τὰς ἐργασίας τῆς ἐν ἔτος ἀργότερον, δηλαδὴ τὸν Μάρτιον τοῦ 2003, καταθετοῦσα πρότασιν εἰς τὴν ἐπομένην Διακυβερνητικὴν Διάσκεψιν, τὸ 2004. Σχετικῶς μὲ τὴν μέθοδον ἡ ὁποία θὰ ἀκολουθηθῇ, δέον ἵνα ἐπισημανθῇ ὅτι ἡ Συνέλευσις **δὲν θὰ λάβῃ ἀποφάσεις, ἀλλὰ θὰ περιορισθῇ εἰς προτάσεις.** Τὰ συμπεράσματα τῶν ἐργασιῶν θὰ ἔχουν καθαρῶς συμβουλευτικὸν χαρακτήρα, θὰ καταγράφωνται ὅλαι αἱ προτάσεις καὶ μάλιστα θὰ ἀναφέρεται τὸ εὖρος τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ὁποίων ἔτυχον ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Συνελεύσεως.

Τὸ Συμβούλιον Κορυφῆς τοῦ Λάακεν ἔθεσεν οὐσιαστικὰ ἐρωτήματα σχετικῶς πρὸς τὰς ἐπερχομένας μεταρρυθμίσεις. Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ σχετίζονται πρὸς τὴν ὀριοθέτησιν τῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων καὶ τῶν κρατῶν-μελῶν, σχετικῶς πρὸς τὴν νομικὴν προσωπικότητα τῆς Ἐνώσεως, τὴν ἀπλούστευσιν τῶν Συνθηκῶν καὶ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς Χάρτας τῶν Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς βασικὰς ἐρωτήσεις διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν κοινῶν ἀξιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, τὰ θεμελιώδη δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ πολίτου κ.λπ.

Μὲ βάσιν τὸ ὡς ἄνω πλαίσιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ λειτουργήσῃ ἡ Συνέλευσις, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προσκαλεῖ ὅλους τοὺς πιστοὺς νὰ συμβάλουν εἰς τὴν συζήτησιν αὐτὴν διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἡ δισχιστικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἡμᾶς εἰς ὅλους τοὺς κοινωνικοὺς τομεῖς (ισότης γυναικῶν, ἀνεργία, ἐργασία, φυσικὸν περιβάλλον, ἀνάπτυξις, βιοηθικὴ κ.λπ.) σίγουρα θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν θεσμικῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κατανοοῦσα τὰς συγχρόνους

ἀναζητήσεις διὰ τὸ κοινὸν «Εὐρωπαϊκὸν Σύνταγμα», ὡς μίαν δημοκρατικὴν διαδικασίαν, ὥστε νὰ ἀποτυπωθῇ εἰς συγκεκριμέναις διατάξεις Δικαίου ἡ διαχρονικὴ συνείδησις καὶ πνευματικὴ κληρονομία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν, καταθέτει τὰς ἐπομέναις προτάσεις, ἀφορώσας εἰς θεμελιώδεις ἀρχάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ Σύνταγμα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διέπεται:

α) Τὴν πλήρη καὶ ὀρθὴν κατοχύρωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ κακοπίστου προσηλυτισμοῦ, ὅπως αὐτὰ διεκηρύχθησαν εἰς τὴν Σύμβασιν τῆς Ρώμης καὶ βεβαιώνονται διὰ τῶν θεσμικῶν λειτουργιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

β) Τὸν σεβασμὸν τῆς κοινῆς συνειδήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λαῶν διὰ τὰς χριστιανικὰς ρίζας τῆς διαχρονικῆς καὶ συγχρονικῆς πνευματικῆς τῶν κληρονομίας, χωρὶς νὰ θίγεται μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας δι' ὅλας τὰς Θρησκείας ἢ Ὁμολογίας.

γ) Αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἱστορικὸν διαχρονικὸν βάθος δι' ἕκαστον συγκεκριμένον λαόν, νὰ ἀφεθῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν Ἐθνικὸν Δίκαιον ἐκάστου Κράτους, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὅπως τοῦτο σαφῶς προβλέπεται ἀπὸ τὴν δήλωσιν ὑπ' ἀριθμ. 11 τῆς Συνθήκης τοῦ Ἀμστερνταμ, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν ἀνεπιθύμητοι ἢ ἀλυσιτελεῖς ἐντάσεις εἰς εὐαίσθητα ζητήματα θρησκευτικῶν παραδόσεων τῶν Λαῶν, τὰ ὁποῖα προσδιώρισαν ἢ προσδιορίζουν τὴν ἐθνικὴν τῶν ταυτότητα.

Ζῶμεν καθημερινῶς τὰς προκλήσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμὸν καὶ λησμονοῦμεν εὐκόλως ὅτι ἡ Εὐρώπη προήλθεν ἀπὸ τὸν ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυστυχῶς βλέπομεν καθημερινῶς εἰς τὴν Εὐρώπην εἶναι ὁ ἀνθρώπινος λόγος νὰ ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ νὰ ἀφήνῃ πολλάκις ὡς ἀπόλυτον κριτήριον τῶν ἀποφάσεων τῆς τὸν ἀνθρώπινον ἀτομικισμὸν, ἀποκόπτων αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἠθικὴν.

Δὲν εἶναι εἰς τὰς προθέσεις μας νὰ ἐνεργῶμεν μὲ πνεῦμα ἀντίθετον καὶ ἀπόλυτον. Δὲν θέλομεν νὰ ἀντικαταστήσωμεν τοὺς θεσμούς, μήτε καὶ νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν γνώμην μας. Ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν μας καὶ τὰς κοινὰς χριστιανικὰς ρίζας αὐτῆς. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἦτο πάντοτε ἀνοικτὴ εἰς τὸν διάλογον μεταξὺ τῶν πολιτισμῶν καὶ τῶν θρησκειῶν, διότι πιστεύει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν διάστασιν

τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀπὸ τὰς πολιτικὰς, νομικὰς, οἰκονομικὰς καὶ ἄλλας ἀποφάσεις δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζῃ ὁ πνευματικὸς προσανατολισμὸς τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζῃ ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Παράδοσις, ἡ ὁποία βλέπει τὸν ἄλλον ὡς πρόσωπον, ὡς «εἰκόνα Θεοῦ».

Μὲ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνελεύσεως, τὴν 7ην Ἰουνίου 2002, οἱ εὐρωπαῖοι πολῖται ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐνημερώνονται διὰ τὰς δραστηριότητας τῆς Συνελεύσεως καὶ νὰ ὑποβάλλουν ἕως τὸν Μάρτιον τοῦ 2003 σχετικὰ ἐρωτήματα καὶ προτάσεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν παρακάτω ἠλεκτρονικὴν διεύθυνσιν:

Φόρουμ:

http://europa.eu.int/futurum/forum_convention/index_el.htm

Νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ Φόρουμ ἀποτελεῖ ἐν διαρθρωμένον δίκτυον διαφόρων Ὁργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀντιπροσωπεύουν τὴν Κοινωνίαν τῶν Πολιτῶν (κοινωνικοὶ ἐταῖροι, ἐπιχειρήσεις, Μὴ Κυβερνητικαὶ Ὁργανώσεις, Πανεπιστήμια κ.ἄ.). Σχετικῶς πρὸς τὴν παρουσίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Πολιτῶν γίνεται εἰδικὴ ἀναφορὰ εἰς τὴν Λευκὴν Βίβλον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν Διακυβέρνησιν καὶ ἀναφέρονται ὡς «...ἐκκλησιαστικὴ καὶ θρησκευτικὴ κοινότητες». Εἰς τὴν ἠλεκτρονικὴν διεύθυνσιν τοῦ Φόρουμ διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης εἰσηγήσεις εἶναι δυνατόν νὰ γίνων ἰσχυρὸν ἀπὸ Ὁργανώσεις. Οἱ πολῖται οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν συζήτησιν δύνανται νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὴν διεύθυνσιν:

http://europa.eu.int/futurum/forum_el.htm

Σεβασμιώτατοι Ἀγιοὶ Ἀδελφοί,

Εἰς τὴν διακήρυξιν τοῦ Λάακεν, μεταξὺ ἄλλων, τονίζεται ὅτι: «Πενήντα χρόνια μετὰ τὴ σύστασιν τῆς ἡ Ἐνωσις βρίσκεται σὲ ἓνα σταυροδρόμι, σὲ μιὰ καθοριστικὴ στιγμή τῆς ὑπαρξέας τῆς. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση εἶναι πρὸ τῶν πυλῶν. Ἡ Ἐνωσις πρόκειται νὰ διευρυνθῇ μὲ περισσότερα ἀπὸ δέκα νέα, κυρίως κεντροευρωπαϊκὰ καὶ ἀνατολικοευρωπαϊκὰ κράτη-μέλη, κλείνοντας ἔτσι ὁριστικὰ ἓνα ἀπὸ τὰ μελανότερα κεφάλαια τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας ...».

Ὡς Ἐκκλησία δὲν ζητοῦμεν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἀλλὰ συμμετοχὴν εἰς τὰς συζητήσεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης! Γνωρίζομεν τὰ ὀριά μας, ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ διατυπώνωμεν μὲ σεβασμὸν καὶ χωρὶς φανατισμοὺς τὸ πνευματικὸν ὑπόβαθρον καὶ τὸ χριστιανικὸν κεκτημένον τῆς Εὐρώπης. Νὰ καταθέσωμεν τὴν μαρτυρίαν μας, ὥστε νὰ μὴν ἀλλοιωθῇ καὶ νὰ μὴν ὑποτιμηθῇ ἡ ταυτότης τῆς Χρι-

στιανικῆς Εὐρώπης. Εὐρισκόμεθα κοντὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὰς ἀποφάσεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως καὶ θὰ σταθῶμεν πλησίον τῆς Προεδρίας τῆς Ἑλλάδος, προσευχόμενοι νὰ ἀντιμετωπίσῃ μὲ πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἐνότητος τὰ δύσκολα προβλήματα (εὐρωστρατός, κυπριακὸν πρόβλημα κ.λπ.). Τὸ σύνθημά μας δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλο παρὰ «ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΥΡΩΠΗ»!

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος
† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Σπυρίδων
† Ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνός
† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθιμος

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτος
† Ὁ Ἰωαννίνων Θεόκλητος
† Ὁ Γρεβενῶν Σέργιος
† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Ἰερώνυμος
† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Ἀλέξανδρος
† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Παντελεήμων
† Ὁ Ἀργολίδος Ἰάκωβος
† Ὁ Φωκίδος Ἀθηναγόρας
† Ὁ Ἀρτης Ἰγνάτιος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος.

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1790
Διεκπ. 910

Ἀθήναι τῇ 29ῃ Μαΐου 2002

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς

Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ

Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρχοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 28ης λήγοντος μηνὸς Μαΐου ἐ.ἔ., γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς ἀπεφάσισεν ὅπως ἀποσταλῶσιν ὑμῖν, συνημμένως ὧδε, ἐν φωτοστατικοῖς ἀντιγράφοις, αἱ ἀπὸ 29.4.2002 καὶ ἀπὸ 30.5.2002 Γνωμοδοτήσεις τοῦ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Εἰδικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβούλου κ. Ἀναστασίου Μαρίνου, περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνδεχομένης ἐφαρμογῆς ἐπὶ τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἐνίων διατάξεων τοῦ Ν. 1264/82 «Γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τοῦ Συνδικαλιστικοῦ Κινήματος», ἀφορῶσιν εἰς τὸ δικαίωμα τῶν συνδικαλιστικῶν ὁργανώσεων νὰ εἰσπράττουν τὰς συνδρομὰς τῶν μελῶν αὐτῶν διὰ τοῦ συστήματος τῆς παρακρατήσεως καὶ ἀποδόσεως ἀπὸ τὸν ἐργοδότην.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1824
Διεκπ. 927

Ἀθήναι τῇ 30ῃ Μαΐου 2002

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς

Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ

Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς διαρχοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 30ῆς φθίνοντος μηνὸς Μαΐου ἐ.ἔ., γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἔορτασμοῦ τῆς «Παγκοσμίου Ἡμέρας τοῦ Περιβάλλοντος (5 Ἰουνίου)» ἐξεδόθη τὸ φυλλάδιον «ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ» ἔχον ὡς θέμα τὴν «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ» (ὑπ' ἀριθμ. 32).

Ὅθεν, διαπέμποντες ὑμῖν συνημμένως ὧδε τὸ ἐκδοθὲν ἔντυπον, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἀποστέλλονται πρὸς ὑμᾶς ἐπαρκῆ ἀντίτυπα τούτου καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως ἀξιολογήσῃτε ταῦτα διὰ τῆς ἐγκαίρου διανομῆς τούτων εἰς τὸν Πιστὸν Λαὸν πρὸς ἐνημέρωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου θέματος.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1916 Ἀθήνησι τῇ 5ῃ Ἰουνίου 2002
Διεκπ. 992

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπομνησκόντες ὑμῖν τὸ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 1035/546/29.3.2002 Συνοδικὸν Ἐγκύκλιον Σημεῖωμα, δι' οὗ ἐξητοῦντο αἱ ἀλλαγαὶ τῶν στοιχείων τῶν ἐκασταχοῦ Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Διπτύχων τοῦ 2003 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι, ἐκπνεύσαντος ἤδη τοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐγκυκλίου Σημειώματος ὁρισθέντος χρονικοῦ ὁρίου ὑποβολῆς τούτων, παρακαλοῦμεν ὅπως ὡς οἷόν τε τάχιον ὑποβληθῶσι ταῦτα εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὴν ἔγκαιρον ἔκδοσιν, ἐκτύπωσιν καὶ διανομὴν τῶν ὡς εἴρηται Διπτύχων.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 1963 Ἀθήνησι τῇ 7ῃ Ἰουνίου 2002
Διεκπ. 1016

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πορεία τοῦ φιλοχρίστου ἔθνους ἡμῶν ὑπῆρξεν αἰματωρική καὶ ἡρωϊκή. Αἱ μέγιστα στιγμαὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐφωινίχθησαν ταῖς ῥανίσιν τῶν τιμίων αἱμάτων τῶν

εὐσεβῶν πατέρων ἡμῶν, οἵτινες «τῇ πατρίδι τὰ τροφεῖα ἀποδόντες» ἡγωνίσθησαν μετ' ἀπαραιμήλου σθένους κατὰ τῶν ὑπεναντίων ὑπὲρ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Πίστεως καὶ τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Πατρίδος. Τούτων τὰ τίμια μὲν αἵματα τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον ἀρδεύουσιν, οἱ τύμβοι δὲ τῶν ὁστέων τὰ ὄρια τῆς πατρίδος γῆς φυλάττουσιν.

Εἰς αὐτὴν τὴν χορείαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καυχᾶται ἡ Ἑλλάς, πρυτανεύουσιν θέσιν κατέχει τὸ πλῆθος τῶν πάλαι τε καὶ ἐπ' ἐσχάτων διακριθέντων ἡρώων τῆς Μαρτυρικῆς τοῦ γένους ἡμῶν Μεγαλονήσου Κύπρου. Εἰς τὴν μνήμην καὶ τὴν προσευχὴν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας εὐρίσκονται αἱ ἱερὰ αὐτὰ μορφαί.

Εἰδικώτερον, ἄξιοι τυγχάνουσι τῆς μνήμης καὶ τῆς ἐνθέρμου προσευχῆς ἡμῶν οἱ ἀγνοούμενοι ἀδελφοὶ ἡμῶν Κύπριοι, ἐκ τῆς φοβερᾶς τραγωδίας τῆς γενομένης κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1974.

Ὅθεν, συνωδᾷ τῇ ὑπ' ἀριθμ. 2652/1998 Ἐγκυκλίῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καλοῦμεν αὐτοὺς ὑμᾶς, ὅπως τελέσητε τὰς ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ἀναφερομένας Δεήσεις κατὰ τὴν Κυριακὴν 21ην ἐπιόντος μηνὸς Ἰουλίου ἐ.ἔ. ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ἐν Κύπρῳ πεσόντων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ἀνευρέσεως καὶ ἐπανόδου εἰς τὰ ἴδια τῶν ἀγνοουμένων.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 2062 Ἀθήνησι τῇ 11ῃ Ἰουνίου 2002
Διεκπ. 1069

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπειδὴ ἐξ ἀφορμῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου 2993/2002 (Φ.Ε.Κ. 58, τεῦχος Α' τῆς 26.3.2002) ὑπὸ τὸν τίτλον «Τροποποίηση διατάξεων τοῦ Κώδικα Ὁργανισμοῦ

Δικαστηρίων και καταστάσεων Δικαστικῶν Λειτουργῶν (κ.ν. 1756/1988) καὶ τοῦ Κώδικα Δικαστικῶν Ὑπαλλήλων (κ.ν. 2812/2000) καὶ ἄλλες διατάξεις», ἔνιοι τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ὑπέβαλον ἐρώτημα εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὰς ἐπιπτώσεις τῶν διατάξεων τοῦ ἐν λόγω νόμου εἰς τὸν τρόπον συνθέσεως τῶν διαφόρων Συμβουλίων εἰς ἃ μετέχουν καὶ Δικαστικοὶ Λειτουργοί, κυρίως μάλιστα διὰ τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον, γνωρίζομεν ὑμῖν, ἀποστέλλοντες συνημμένως ὧδε Γνωμοδοτικὸν Σημείωμα τοῦ παρ' ἡμῖν Ἐπιστημονικοῦ Συμβούλου κ. Ἀνα-

στασίου Μαρίνου, ὅτι ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 30ῆς παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἐ.ε., ἀπεφάνετο ὅτι ὁ τρόπος συγκροτήσεως τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων θὰ παραμείνῃ ὡς ἔχει σήμερον, δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 35 τοῦ ἰσχύοντος Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ
ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(Σχόλια σὲ αἰτιάσεις
μουσικοσυνθέτου)

Τοῦ

κ. **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**
Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,
Τακτικοῦ Μέλους
τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

Α΄

Στὸ μηνιαῖο περιοδικὸ αὐτοδιαφημιζομένης «πρωτοποριακῆς ἔρευνας» «*Δαυλὸς*» (τεῦχος ὑπ' ἀρ. 246, Ἰούνιος 2002) δημοσιεύθηκε ἐγκωμιαζομένη ὑπ' αὐτοῦ ἐκτενὲς συνέντευξις τοῦ κ. Μίκη Θεοδωράκη, στὴν ὁποία δίδονται ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήσεις τοῦ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ κ. Π. Α. Κουβαλάκη. Στὴ συνέντευξι αὐτὴ ὁ διακεκριμένος μουσικοσυνθέτης ὑπέμνησεν ὀρθῶς μερικὲς ἀλήθειες, λ.χ. γιὰ τὴν ἀναμφισβήτητη χρησιμότητα τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς δημιουργίας ἀπὸ τοὺς «γκαουλάιτερ» τῆς εὐρωπαϊζουσας μουσικῆς στὴ χώρα μας. Ἀλλ' ὁ κ. Θεοδωράκης, στὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συνέντευξί του, φιλοδόξησε ἐπὶ πλέον νὰ χρησιμοποίησιν τὴν πλούσια αἰσθητικῶς ἐκφραστικὴ του ἱκανότητα γιὰ νὰ ἐπεκτείνῃ, ὡς μὴ ὄφειλε, τὴν περιοριζομένην στὸν μουσικὸ τομέα ἀναμφισβήτητη αὐθεντία του καὶ σὲ ἄλλες, ἐκτὸς αὐτοῦ, πνευματικὲς περιοχάς (λ.χ. στὴν ἱστοριοθερησκαιολογικὴ) κατὰ τρόπον, ποὺ ὑπενθύμισεν στὸν γράφοντα ὅ,τι πρὸ 23 ἐτῶν σὲ ὁμιλία του στὴν Αἵθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶχε ἐπισημάνει, λέγοντας ὅτι «*ἀκόμῃ καὶ ἡ ὑψίστη ἢ εὐφρεστέρα ἐπιστημονικὴ αὐθεντία, σὲ ἄλλους τομεῖς, ἐκτὸς τῆς εἰδικότητός της, ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἄλλων αὐθεντιῶν*»¹. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ αὐθεντία.

Τὸ πόσον ἐκτιμοῦμε τὸ ταλέντο καὶ τὴν χαρισματικὴν μουσικὴν προσφορὰ τοῦ κ. Θεοδωράκη ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὸ Β' Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συνέδριο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων (Βόλος) δὲν διστάσαμε νὰ διατυπώσωμε τὴν προσωπικὴ μας γνώμη, κατὰ τὴν ὁποία «*κάποτε, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν (mutatis mutandis), μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς, θὰ ἔπρεπε νὰ χαιρετίσωμε τὴν ἐμφάνισιν, εἰ δυνατόν σ' ἓνα πρόσωπο, ἐνὸς λ.χ. νέου Ἐλύτη καὶ νέου Θεοδωράκη*»².

Αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτί λυπηθήκαμε πολὺ, ὅταν διαπιστώσαμε ὅτι στὴ συνέντευξι αὐτὴ ὁ διακεκριμένος μουσικοσυνθέτης ἐμείωσε τὸν ἑαυτό του. Τροχοδρομήσας τὸ ὄχημα τῆς σκέψεώς του χρησιμοποιώντας ὡς τροχοὺς προφανῆ ὑποσυνείδητη ἀναζωπύρησι μαρξιστικῶν ἀντιχριστιανικῶν ἐξαρτήσεων, ἱστορικὴν ἄγνοια καὶ παραθεώρησι τῶν κανόνων τῆς λογικῆς. Ἔχομε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κίνησε καὶ κατηύθυνε τὸν πλήρη ἀντιφάσεων στοχασμὸς τοῦ πάνω στίς γνωστὰς πνευματικὰς ῥάγες τοῦ περιοδικοῦ «*Δαυλὸς*», τὶς ὁποῖες ἐντέχνως ἔφεραν μπροστά του οἱ δίδουσαι ἐμμέσως καὶ ἀπαντήσεις ρυμουλκοῦσαι ἐρωτήσεις τοῦ πραγματοποιήσαντος τὴ συνέντευξιν συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ.

Ἀλλ' ἂς σχολιάσωμε κάπως ἐκτενῶς τουλάχιστον εἰς δύο ἄρθρα μας μίαν πρὸς μίαν τὶς ἀπὸ χριστιανικὴ σκοπιά ἀπαράδεκτες θέσεις, ποὺ προβλήθηκαν στὴ συνέντευξιν αὐτὴ, ἀλλάσσοντας τὴ σειρὰ τους, γιὰ νὰ ἀποφύγωμε ἐπαναλήψεις καὶ γιὰ νὰ ἔχουν τὰ σχόλιά μας λογικώτερη καὶ συστηματικώτερη διάταξιν. Αὐτονοήτως δὲν θὰ ἐξετάσωμε σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄσχετα πρὸς τὸν Χριστιανισμὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

1. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Ἡ παιδεία τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς παιδείας*, Πανεργνηνικὸς λόγος στὴν ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν..., Ἀθήνα 1980, σ. 16.

2. Περιοδικὸ «Ἐφημέριος», ἔτος 2000, Δεκέμβριος 2000, σ. 6.

1) Στὸ ἐρώτημα τοῦ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ «μήπως ἀκόμη καὶ σήμερα, παρὰ τὴν πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς Γνώσεως, ὅλη σχεδὸν ἡ ἀνθρωπότητα δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἐκλεκτὸς καὶ συνάμα ὁ καταραμένος λαὸς τοῦ Ἰεχωβά;», ὁ κ. Θεοδωράκης ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰεχωβά, ποὺ θέλει τὸν ἄνθρωπο νὰ γεννιέται **καταραμένος**, ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννιέται **εὐλογημένος**. Γιατί ἡ ζωὴ εἶναι εὐλογία, εἶναι δωρεά, φτάνει νὰ ξέρης, ἀλλὰ καὶ νὰ σ' ἀφήνουν νὰ τὴ ζήσης.

» Ἐχομε ἐξ ἄλλου πάντοτε ζωντανὸ καὶ ἐπικαιρὸ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας μὲ τὸν ἄνθρωπο στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, κυρίαρχο τῆς μοίρας του, ἀληθινὸ λάτρη τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ, νὰ χαίρεται τίς ὁμορφιές τῆς ζωῆς, νὰ τιμᾷ καὶ νὰ δοξάζει ὄχι μόνον τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα.

» Σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτὸ τὸ παράδειγμα, αὐτὴ τὴ φιλοσοφία, τὴ διδασκαλία καὶ τὴ στάση ζωῆς, ποὺ ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπο σὲ πνευματικὲς κατακτήσεις ἀξεπέραστες ἀκόμα καὶ ἕως σήμερα, ἡ **μονοθεϊστικὴ ἀντίληψη** γιὰ τὴν ζωὴ, γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία διαμόρφωσε αὐτὴ τὴν παραμορφωτικὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν Ἕνα καὶ τοὺς πολλούς, ποὺ θεσμοθέτησε τὴν ἐνοχὴ καὶ τὸ φόβο τῶν πολλῶν ἀπέναντι στὸ δικαίωμα τῶν λίγων **νὰ τοὺς τιμωροῦν** γιὰ νὰ τοὺς σώζουν στὸ ὄνομα τοῦ Ἐνός, δηλαδή τοῦ Θεοῦ εἴτε τῶν Ἰουδαίων εἴτε τῶν Χριστιανῶν εἴτε τῶν Μουσουλμάνων. Ἔτσι διαμορφώνεται καὶ διαιωρίζεται ὁ καταπιεσμένος ἄνθρωπος, ποὺ ἀλίμονο ἂν τύχη καὶ ἀναρριχηθῇ **στὸ βάθρο τῆς ἐξουσίας. Γιατί ἀπὸ τὴν ζύμη τῶν καταπιεσμένων** πλάθονται οἱ πιὸ ἀδίστακτοί τύραννοι...» (σ. 15978).

Ὁ κ. Θεοδωράκης, ἐπανερχόμενος καὶ σὲ ἄλλη συνάφεια στὴν ἀντίθεσί του πρὸς τὸν μονοθεϊσμό, λέγει: «Ἄς δοῦμε τί ἄλλο μᾶς δώρισαν οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Δημοκρατία καὶ ἅς τὰ ἀντιπαραθέσουμε στὰ ἔργα καὶ τίς ἡμέρες τῶν μονοθεϊστικῶν διακυβερνήσεων ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ἕως σήμερα μὲ κέντρο φυσικὰ τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη τῶν Σταυροφόρων, τῶν Ἀποικιοκρατῶν καὶ τῶν συγχρόνων ἱμπεριαλιστῶν, γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τίς δύο κοσμοθεωρίες καὶ τοὺς δύο κόσμους» (σ. 15980).

Στὶς διατυπώσεις αὐτὲς τοῦ κ. Θεοδωράκη μερικοὶ ὀρθοὶ ὑπαινιγμοὶ καὶ μερικὲς ὀρθὲς ἐπὶ μέρους ἀπόψεις του (λ.χ. γιὰ τοὺς σταυροφόρους, τοὺς ἀποικιοκράτες,

τοὺς ἱμπεριαλιστὲς καὶ τοὺς τυράννους) συγχέονται μὲ ἄσχετες ἔννοιες, μὲ ἐσφαλμένους ἰσχυρισμούς, μὲ διλεκτικὲς παρανοήσεις καὶ διαστρεβλώσεις τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς συναντήσεως Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, μὲ ἄγνοια τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας καὶ μὲ ὀφθαλμοφανῇ χρῆσι πολλῶν (ὄχι συνειδητῶν) λογικῶν σφαλμάτων ἢ σοφισμάτων (λ.χ. τῆς «μεταβάσεως εἰς ἕτερον γένος», τῆς ἀξιολογήσεως τῆς χρήσεως τοῦ ὅλου ἐν τῇ καταχρῆσει τοῦ μέρους, τοῦ ψευδοῦς αἰτίου, τῆς «τῶν ὄρων τετραδός», τῆς λήψεως τοῦ ζητουμένου κ.ἄ.).

Ἄς στρέψωμε τὴν προσοχὴ μας σὲ μερικοὺς ἰσχυρισμούς τοῦ διαπρεποῦς μουσικοῦ:

α) Εἶναι ἐσφαλμένος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι κατὰ τὴν βιβλικὴ μονοθεϊστικὴ παράδοσι ὁ ἄνθρωπος γεννιέται δῆθεν καταραμένος καὶ ὄχι εὐλογημένος. Οὐδὲν τοῦτο ἀναληθέστερον. Ὁ βιβλικὸς ψαλμωδός, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεό, ἔλεγεν: «Ἠλάττωσας αὐτόν (δηλ. τὸν ἄνθρωπον) βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξη καὶ τιμὴ ἔσται φάνωσας αὐτόν καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σου» (Ψαλμ. η', 5-9). Ὁ Ἀπ. Παῦλος στὴν Ἀθήνα διακήρυξε: «Τοῦ γὰρ (δηλ. τοῦ Θεοῦ) καὶ γένος ἐσμέν» (Πράξ. ιστ', 28). Δὲν εἴμεθα μόνον «χοῦς ἀπὸ τῆς γῆς» ἀλλ' ἔχομε μέσα μας καὶ τὴν πνοὴ τοῦ Θεοῦ, δηλ. λογικὴ καὶ ἐλεύθερη ψυχὴ, ἡ ὁποία, ἂν καὶ κτιστὴ, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀθάνατη. Ἄν καὶ μὲ τὴν παρακοὴ καὶ τὴν ἁμαρτία τοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ἐκεῖνος δὲν ἔπαυσε νὰ τοῦ ἐπιδαφιλεῖ εὐλογίες μέσῃ στὰ πλαίσια τῆς κτίσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας. Ὅπως λέγει Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ἄνθρωπός ἐστι τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον ... οὐκ ἔστι μοι εὐκαταφρόνητος ... δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαιάνει καὶ σελήνη τρέχει καὶ ἀῆρ ἐξεχύθη καὶ πηγαὶ βρῦουσι καὶ θάλασσα ἠπλώθη καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη καὶ τί δὴ πάντα λέγειν; δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης μοι ἐσφάγη καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπων καὶ ἀγαπᾷ καταφρονῆσαι ἔχω; καὶ ποῖαν ἔχω συγγνώμην;» (Μigne, Ἔ.Π. 48, 1029). Σὲ μιὰ τέτοια Ἀνθρωπολογία βρίσκεται τὸ θεμέλιο τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ προστασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων: «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδ' Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28). Ποῦ βλέπει ὁ κ. Θεοδωράκης ὅτι στὰ πλαίσια τοῦ βιβλικοῦ μονοθεϊσμοῦ θεωρούμεθα καταραμένοι; Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ἀνάστασί Του «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων»

νων ἐγένετο» (Α' Κορ. ιε', 20). Γι' αὐτὸ ὁ Κανὼν τῆς Ἀναστάσεως ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν, λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν ἐπινίκιον ἄδοντας».

Ἐπειτα ἂς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ὁ Χρυστιανισμὸς ἀπεμάκρυνε μερικὰ στοιχεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ποὺ ὑπερφαναγγίσθησαν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ συνειδησι.

2. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μουσικοσυνθέτης τονίζει σαφῶς, ὅτι τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ἰδεῶδες βρίσκεται «σὲ ἀντίθεση» πρὸς τὴ «μονοθεϊστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ζωὴ», ὅταν «τιμᾶ καὶ δοξάζη ὄχι μόνο τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα». Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ θεοδωράκης χρησιμοποίησε τὴν ἴδια διατύπωσι μὲ τὸν Ἀπ. Παῦλο, ὁ ὅποιος τὸν διαψεύδει προτρέποντας: «Δοξάσατε τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν» (Α' Κορ. στ', 20); Ἀντιθέτως πρὸς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς πλατωνίζουσες, νεοπλατωνίζουσες καὶ δυαδικὲς διδασκαλίαι, ποὺ θεωροῦσαν τὸ σῶμα «δεσμοτῆριον» τοῦ πνεύματος καὶ πηγὴ παντὸς κακοῦ, καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἐπίκτητο, ὁ ὅποιος θεωροῦσε τὸ σῶμα «πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον, κέλφος καὶ δύστηνον σώματιον»³, ὁ μονοθεϊστικὸς Χρυστιανισμὸς ὑμνεῖ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» (Ἰωάν. α', 14), γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴν ἀνθρώπινη σὰρκα. Ὑπάρχει μεγαλύτερος ὕμνος στὸ ἀνθρώπινο σῶμα; Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «μετασχηματίζει τὸ σῶμα ... εἰς τὸ γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλιπ. γ', 21). «Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν» (Α' Κορ. ιε', 53).

Τὸ σῶμα μας καὶ ἐπὶ γῆς εἶναι «μέλος Χριστοῦ» (Α' Κορ. στ', 15), «ναὸς Θεοῦ ζῶντος» (Β' Κορ. στ', 16), «ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Α' Κορ. στ', 19)⁴. Ἡ ὑγιὴς χριστιανικὴ «ἀσκήσις» τοῦ σώματος εἶναι ἀπλῶς ἀξιοποίησις τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακος τῶν ἀξιών, ὑποταγὴ τοῦ σώματος εἰς τὸ πνεῦμα (Γαλ. ε', 16 ἑξ.) καὶ ὄχι φθορὰ τῆς σωματικῆς υἱείας, πρὸς χάριν τῆς ὁποίας ὁ Ἀπ. Παῦλος συνιστᾷ στὸν φιλάσθενο Τιμόθεο νὰ χρησιμοποῖ «ὀλίγον οἶνον» (Α' Τιμ. ε', 23) καὶ τοῦ ὑπενθυμίζει

ὅτι «πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον» (Α' Τιμ. δ', 4).

Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἀναφερόμενος στὸ «μέγα» μυστήριον τοῦ γάμου, τονίζει, ὅτι «οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ σὰρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν» (Ἐφ. ε', 29) καὶ στρέφεται ἐναντίον τῶν πιστευόντων «διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, κωλύοντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας» (Α' Τιμ. δ', 2-3).

Στὸν χριστιανικὸ γάμο πραγματοποιεῖται τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος, διὰ τοῦ ὁποίου, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «τὸν ἅπαντα θαλαμειομένη ἡ κόρη χρόνον, ... τὸν νυμφίον ... ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οὕτω ποθεῖ καὶ στέργει ὡς σῶμα οἰκεῖον» (Migne Ἐ.Π. 51, 227).

Ὁ μονοθεϊστικὸς Χρυστιανισμὸς ὠφελεῖ τὸ σῶμα καὶ διὰ τῆς μὴ ὑποχρεωτικῆς γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς νηστείας, ἡ ὁποία κατὰ τὸν ὕμνον «ῥώννυσι τὸ σῶμα». Ἡ σημερινὴ ψυχосωματικὴ Ἰατρικὴ, ποὺ ἐξαιρεῖ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος στὴν γενικὴ σωματικὴ κατάστασι, ἐπαναλαμβάνει τρόπον τινὰ μὲ τὸν μονοθεϊστὴ βιβλικὸ ψαλμωδὸ ὅτι «καρδίας εὐφραινομένης θάλλει πρόσωπον» καὶ ὅτι ὅταν «φοβῆται τις τὸν Κύριον καὶ ἐκκλίνη ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τότε ἱσθίς ἔσται τῷ σώματι» αὐτοῦ καὶ «ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ». Ἀντιθέτως, «οὐκ ἔστιν ἱσθίς ἐν τῇ σαρκί μου, ... οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου» (Ψαλμ. λζ').⁵

Σὲ περίοδο προετοιμασίας τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων «Ἀθήνα 2004», ἂς προσθέσωμε ὅτι ἡ χριστιανικὴ βιοθεωρία καλλιεργεῖ τὸ ὑγιὲς ἀθλητικὸ πνεῦμα. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς στὸν «Παιδαγωγόν» ἔχει εἰδικὴ παράγραφο μὲ τὸν τίτλο: «Ὅτι καὶ γυμνάσια ἐγκριτέον τοῖς κατὰ λόγον βιοῦσιν». Ὁ Μ. Βασίλειος δείχνει ἐκτίμησι πρὸς τοὺς ἀθλητὰς, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐγκρατῶς, «δίαίταν οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστικῶν αἰρούμενοι»⁶. Ὁ ἴδιος ἱερός πατὴρ ἔνοιωσε βαθεῖα θλίψι, ὅταν, μετὰ τὸν χωρισμὸ τῆς πόλεως σὲ δύο ἐπαρχίας, τὰ γυμναστήρια ἦσαν κλειστά, διότι τὰ ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι, γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν σὲ νέα περιοχὴ: «Γυμνάσια κεκλεισμένα, —

3. Βασιλείου Ἰωαννίδου, Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ θερησκευτικαὶ ἰδέαι καὶ τάσεις τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, Ἀθήναι 1936.

4. Β. Ἐράστου, Ναὸς τοῦ Πνεύματος, περ. «Ἀκτίνες», τεύχος 193, ἔτος 1958.

5. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχυρόντος Τριφιδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 101.

6. Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, Migne Ἐ.Π. 31, 580.

γράφει πρὸς τὸν Μαρτινιανό—, καὶ νύκτας ἀλαμπεῖς οὐκ ἔα ἡμᾶς οὐδὲν λογίζεσθαι ἢ περὶ τοῦ ζῆν ἀγωνία»⁷.

Οἱ ἀθλητικοὶ ἁγῶνες κατὰ μὲν τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης καλλιεργοῦν «τὴν ἀθλητικὴν ἀνδρείαν»⁸, κατὰ δὲ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο πρέπει νὰ διεξάγωνται τιμίως ὄχι «ἔξω τῶν νενομισμένων», ἀλλὰ συμφώνως πρὸς «τοὺς κειμένους ὅρους τῆς ἀγωνίας», δηλαδὴ συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμοὺς⁹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων γίνεται φανερόν, ὅτι σὲ κανένα ἄλλο φιλοσοφικὸ σύστημα καὶ σὲ καμιὰ ἄλλη θρησκεία τὸ σῶμα δὲν δοξάζεται περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι, —ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ κ. Θεοδωράκη— μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Χριστιανικοῦ Μονοθεϊσμοῦ. Ἡ χριστιανικὴ βιοθεωρία δὲν καταδικάζει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν οὐσιαστικὴ φθορὰ τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἀπολυτοποιήσεως αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ πνεύματος εἰς αὐτό. Χαρακτηριστικῶς λέγει Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Οὐ τὴν σάρκα ἀποθέσθαι βουλόμεθα, ἀλλὰ τὴν

φθοράν. Οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν θάνατον... Τὸ μὲν σῶμα ἔργον ἐγένετο τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰσέχθη. Τὸ γοῦν ἀλλότριον ἀποδύσασθαι βούλομαι, οὐ τὸ οἰκτεῖον. Ἀλλότριον δὲ οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ φθορὰ ... Τοιαύτη γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ εὐγένεια... Καὶ Θεογονίας ἡμῖν αἴτιον γέγονεν αὐτό»¹⁰.

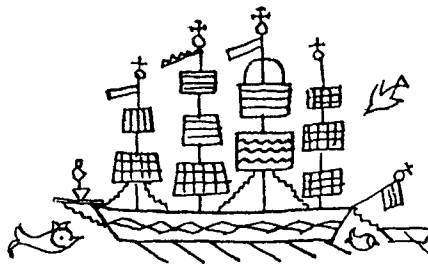
Ἀλλὰ τὰ ἀπαράδεκτα σημεῖα τῆς συνεντεύξεως τοῦ κ. Θεοδωράκη δὲν περιορίζονται στὰ ἤδη ἀνωτέρω ἐπιστρεφόμενα. Ἐπὶ πλέον προβάλλει αὐτὴ ἀπαράδεκτη ἀπόψη γιὰ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, γιὰ τὸ Βυζάντιο, γιὰ «τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸ ἢ Ἑλληνορθόδοξον ἰδεῶδες», γιὰ τὴ «Ρωμοσύνη» καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον καὶ γιὰ αὐτὸν τὸν —νοσταλγοῦντα πάντοτε τὸν μονοθεϊσμό— αὐθεντικὸ Ἑλληνισμό, τὸν ὁποῖο παραθεωροῦν τόσο ὁ κ. Θεοδωράκης, ὅσον καὶ τὸ υἱοθετήσαν τις ἀπόψεις του πατριστικὸ «Δαυλός». Ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ θὰ μιλήσωμεν λεπτομερῶς σὲ ἐπόμενο ἀρθρο μας, ἀφοῦ παραθέσωμεν ἀντικειμενικῶς καὶ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδωράκη.

7. Μ. Βασιλείου, *Ἐπιστολὴ οὐδ' Μαρτινιανῶ*, Migne Ἑ.Π. 32, 444 ἐξ.

8. Γρηγορίου Νύσσης, *Θεωρία εἰς τὸν τοῦ Μωϋσέως βίον*, Migne Ἑ.Π. 44, 338.

9. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, *Λόγος β' ἀπολογητικὸς τῆς εἰς Πόντον φυγῆς*, Migne Ἑ.Π. 35, 489.

10. Β. Ἐράστου, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 307-308. Περισσότερα σχετικῶς περὶ τῆς θέσεως τοῦ σώματος στὸν Χριστιανισμό βλ. στὸ ἐξῆς: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Χριστιανισμός καὶ σῶμα*, στὸ ἔργον «Ὡλοκληρωμένοι προσωπικότητες», ἐν Ἀθήναις 1979, σσ. 60-72. Τοῦ ἰδίου, *Ἡ στάσις τοῦ ὀρθοδόξου μορφωτικοῦ ἔργου ἐναντὶ τῶν βιολογικῶν ἀξιών*, στὸ ἔργο: *Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς*, ἔκδοσις πέμπτη, Ἀθήναι 1991, σσ. 210-219.

ΜΗΝΥΜΑ

**ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ**

(26 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002)

Ἡ καθιέρωση τῆς 26ης Ἰουνίου ὡς ἡμέρας κατὰ τῶν ναρκωτικῶν μᾶς δίνει τὴν ἐπιπλέον εὐκαιρία νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι τὰ ναρκωτικά ἔχουν κυριολεκτικὰ εἰσβάλλει στὴν σύγχρονη κοινωνία. Καθημερινά, ἡ κοινὴ γνώμη παρακολουθεῖ μὲ τρόμο τὸν φρικτὸ ἀπολογισμό τῶν θυμάτων τοῦ «ἀργοῦ θανάτου», τὰ ὁποῖα στὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τους —καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ τραγικότερο— προέρχονται ἀπὸ τίς τάξεις τῆς νεολαίας μας. Κάθε χρόνο, ἡ θλιβερὴ αὐτὴ ἀλυσίδα τῶν θυμάτων συνεχῶς μεγαλώνει καὶ ἡ αἴσθηση ποὺ δημιουργεῖται σὲ ὅλους μας εἶναι ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς «πρὸ τῶν πυλῶν», ἀλλὰ «ἐντὸς τῶν πυλῶν» τῆς Πατρίδος μας καὶ σχεδὸν ἀνενόχλητος ἐπιδίδεται στὸ καταστροφικὸ ἔργο του.

Μπροστὰ στὴ σαρωτικὴ αὐτὴ λαίλαπα τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, ποὺ κυρίως πλήττει τοὺς νέους, καλούμαστε ὅλοι νὰ ὑψώσουμε ὄχι μόνο φωνὴ διαμαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ ἔμπρακτα νὰ ἀποδείξουμε τὴν ἀγωνία μας ὑψώνοντας φράγματα ἀντιστάσεως καὶ ἀναχαιτίζοντας ἔτσι τὸ κακὸ.

Ἡ ἀγάπη τῆς Ἀγίας μας Ἐκκλησίας πρὸς τὰ πάσχοντα ἐξηρημένα παιδιά Της εἶναι δεδομένη καὶ ἀταλάντευτη. Κάθε Ναός, κάθε Μοναστήρι καὶ κάθε ἐκκλησιαστικὸς χώρος ἀποτελοῦν γι' αὐτὰ εὐλογημένο καταφύγιο στοργῆς καὶ συμπαράστασεως στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπεξάρτησή τους. Παράλληλα, ὅμως, πρὸς αὐτὴ τὴν προσφορά, καὶ μὲ πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, τὰ τελευταῖα χρόνια καταβάλλεται μιὰ πολὺ σημαντικὴ προσπάθεια μέσῳ τοῦ Ἰδρύματος Ψυχοκοινωνικῆς Ἀγωγῆς καὶ Στήριξης «Διακονία», ποὺ ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς οὐσιοεξαρτήσεως καὶ τοῦ AIDS σὲ ἐπιστημονικὴ βάση, ἐνῶ παράλληλα προετοιμάζεται συστηματικὰ ἡ δημιουργία μιᾶς πρότυπης Μονάδας, ποὺ θὰ κινεῖται μὲ τίς πιὸ σύγχρονες προδιαγραφές λειτουργίας προγραμμάτων ἀπεξαρτήσεως. Πολλὰ ἐπίσης προσφέρονται σὲ ἐπίπεδο Ἱερῶν Μητροπόλεων, ὅπως καὶ ἀκόμη περισσότερα πρόκειται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς φορεῖς.

Ἐκεῖνο πάντως ποὺ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία νὰ τονίσουμε εἶναι ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος ἀντιμετώπισεως τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ πρόληψη καὶ σ' αὐτὸ ἔχουμε εὐθύνη ὅλοι μας. Δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἂν λέγαμε ὅτι ἡ σωστὴ καὶ καρποφόρα ἐκκλησιαστικὴ, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ πολλὰς φορὲς ἐργασία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἓνα ἰδιότυπο «πρόγραμμα πρόληψης, θεραπείας καὶ ἀποκατάστασης». Ἄν στὸ πρόγραμμα αὐτὸ μὲ ἐνθουσιασμό καὶ ἀγάπη συμπαρασταθοῦμε ὅλοι μας, Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοί, Γονεῖς καὶ Ἐκπαιδευτικοί, Πολιτικὴ καὶ Στρατιωτικὴ Ἡγεσία, Ἐπιστήμονες καὶ ἀπλοὶ Πολῖτες, τότε μὲ τὴν χάρη τοῦ Θεοῦ θὰ ἔχουμε θεαματικὰ ἀποτελέσματα, εἰς πείσμα ὅλων ἐκείνων τῶν φοβερῶν καὶ ἀδυστάκτων μεγαλεμπόρων τοῦ λευκοῦ θανάτου καὶ ὧσων ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τοὺς καλύπτουν, ποὺ ὀδηγοῦν τὴν χρυσὴ νεολαία τῆς Πατρίδος μας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου στὸν ὀλεθρὸ καὶ τὴν ἀπώλεια. Ἀξίζει νὰ συστρατευθοῦμε ὅλοι μας σ' αὐτὸν τὸν ἱερὸ καὶ σωτήριο ἀγῶνα.

ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΟ- ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ

(11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002)

Τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἀγαπητοί μου, ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ἀπὸ καρδίας σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πρόσκλησή σας νὰ ὁμιλήσω σήμερα στὸ γεῦμα αὐτό, στὸ ὁποῖο συμμετέχετε ἐσεῖς, οἱ πετυχημένοι ἄνθρωποι τῶν ἐπιχειρηρήσεων. Ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ἐργασία σας συμβάλλετε στὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν πρόοδο τῆς κοινωνίας μας, κάτι ποὺ εἶναι ἄξιο ἐπαίνου. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει κοσμήσει μὲ τὴν ἀρετὴ τῶν αὐξήσεων τῶν ταλάντων μας, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε ἐντολὴ νὰ κατακυριεύσουμε τῆς γῆς. Παράλληλα, ὁμως, μᾶς συμβούλευσε νὰ μὴν εἴμαστε ἀπληστοί, ὅπως ὁ ἄφρονas πλούσιος τῆς παραβολῆς, νὰ μὴν εἴμαστε ἀνελεήμονες, ὅπως ὁ πλούσιος τῆς ἄλλης παραβολῆς.

Στὴ ζωὴ, ἀγαπητοί μου, χρειάζεται πάντοτε ἡ ἰσορροπία, τὸ μέτρο, ποὺ πρῶτο οἱ πρόγονοί μας χαρακτήρισαν ἄριστο. Ἡ ἐπιτυχία βέβαια τῆς ἰσορροπίας καὶ τοῦ μέτρου στοὺς ἑαυτοὺς μας δὲν εἶναι πάντα κάτι εὐκόλο. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας σημειώνουν ὅτι εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ κατακτήσει κανεὶς χρήματα, ἀπὸ τὸ νὰ δαμάσει τὸν παλαιὸ ἑαυτό του καὶ νὰ ἔχει πάντοτε σὲ ἐργήγορη ἀλλὰ καὶ ἥσυχη τὴ συνειδήσή του. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας. Οἱ πόλεμοι, οἱ ἀδικίες, ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ πιὸ ἀδύναμου ἀπὸ τὸν ἰσχυρότερο, ποτὲ δὲν ἔλειψαν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας ἕως σήμερα. Ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη, ἡ συμπόνια, παραμένουν ἀξίες ζητούμενες, ἰδανικά ποὺ δύσκολα κατακτῶνται. Καὶ νὰ πῶ καὶ κάτι ἀκόμη ποὺ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς μας Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλὸς εἶχε σημειώσει. Ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀνθρωπότητα πέτυχε ἱλιγγιώδη τεχνολογικὴ ἐξέλιξη, τεράστια οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ θεαματικὴ διεύρυνση τῶν κοινωνικῶν καὶ δικονομικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐπιτύχει ἀκόμη τὴν ἴδια ἀνάπτυξη στὸν πνευματικὸ καὶ στὸ πολιτισμικὸ τομέα.

Σήμερα ἡ σύγχρονη τεχνολογία μᾶς ἐξυπηρετεῖ σὲ κάθε τομέα τῆς ζωῆς μας καὶ μᾶς προσφέρει ἐξαιρετικὴ ἄνεση. Ἡ ἐπικοινωνία ἔχει γίνῃ ἄμεση, οἱ ἀποστάσεις ἔχουν χρονικὰ μειωθεῖ στὸ ἐλάχιστο. Καὶ σὲ ὅλα αὐτὰ ὀφείλω νὰ πῶ ὅτι ἔχετε συμβάλλει ἐσεῖς, οἱ ἐπιτυχημένοι ἐπιχειρηματίες. Τὴν ὥρα, ὁμως, ποὺ βελτιώνεται ἡ ἐπικοινωνία νιώθουμε τὸ ἔλλειμμα τῆς κοινωνίας τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου μὲ τὸν ἄλλο. Ἀλλὰ χωρὶς αὐτὴ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης, ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει καὶ βιώνει, χωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν πλησίον, ἡ ζωὴ μας εἶναι κόλαση, ὅση οἰκονομικὴ καὶ τεχνολογικὴ ἄνεση κι ἂν διαθέτουμε. Ὅρισμένοι νομίζουν ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα καὶ γιὰ νὰ κερδίσουν πρέπει νὰ διαφθοροῦν καὶ νὰ διαφθείρουν. Γιὰ μᾶς αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτο καὶ ἀνεπίτρεπτο. Καὶ ὅποιος τὸ κάνει, ἂν δὲν σέβεται τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν φοβᾶται ἢ δὲν ὑπολογίζει τὸ κράτος πρέπει νὰ γνωρίζει καὶ νὰ μὴν πλανᾶται, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐμπαίξει καὶ ἐκεῖνο ποὺ θὰ σπείρει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ καὶ θὰ θερίσει, διότι, ὅπως μᾶς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος, ὁ καὶ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας μας, «ἐκεῖνος ποὺ θὰ σπείρει στὴ σὰρκα του, θὰ θερίσει ἀπὸ τὴ σὰρκα διαφθορά» (Γαλ. στ' 7-8). Κι ἐμεῖς ἀκράδαντα πιστεύουμε ὅτι ἡ ἀποτροπὴ τῆς διαφθορᾶς δὲν γίνεται μόνο μὲ αὐστηροὺς Νόμους, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν καλλιέργεια ἡθους καὶ μὲ τὴ δημιουργία ἀντιστάσεων ἔναντι τοῦ πειρασμοῦ τοῦ εὐκόλου κέρδους.

Ἀγαπητοί μου,

Με τὴ βελτίωση τῆς ἐπικοινωνίας βελτιώθηκαν σημαντικὰ καὶ οἱ συνθήκες τοῦ παγκόσμιου ἐμπορίου. Τὸ ἐγκυρο περιοδικὸ «Economist» εἶχε χαρακτηριστικὰ περιγράψει πῶς γίνεται ἓνα παντελόνι μιᾶς πολυεθνικῆς ἐπιχείρησης καὶ τὸ καταθέτω στὴν ἀγάπη σας, γιατί μοῦ εἶχε κάνει ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση. Ἀπὸ ἓνα κράτος ἀγοράζεται τὸ νῆμα, σὲ ἄλλο ὑφαίνεται, σὲ ἄλλο βάφεται, σὲ ἄλλο κατασκευάζονται τὰ κουμπιά ἢ τὰ φερμουάρ, σὲ ἄλλο ράβεται, σὲ ἄλλο εἶναι οἱ κεντρικὲς ἀποθήκες καὶ βεβαίως σὲ ἄλλο οἱ κεντρικὲς ὑπηρεσίες. Εἶναι χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τοῦ πόσο μπορεῖ νὰ ἀπλωθεῖ ἡ παραγωγή μὲ σκοπὸ τὴ μείωση τοῦ κόστους. Ἐπίσης, μὲ τὸ ἀνοιγμα τῶν ἐμπορικῶν συνόρων καὶ τὴ μείωση τῶν κρατικῶν παρεμβατισμῶν δημιουργοῦνται οἱ συνθήκες γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῶν προϊόντων τῶν πολυεθνικῶν καὶ ὄχι μόνο ἐταιρειῶν σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ καὶ τὴν δημιουργηθεῖσα νέα πραγματικότητα δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀρνηθεῖ κανεὶς καὶ κυρίως οἱ ἀνεπτυγμένες χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, οἱ ὁποῖες ἐκλήθησαν μὲ τὴν βοήθεια τῆς κατάρτισης καὶ τῆς ἐπανακατάρτισης ποὺ αὐτὲς ἐπιδότησαν, νὰ ἀλλάξουν τὸ περιεχόμενο τῆς ἀπασχόλησης στοὺς ἐργαζόμενους τους. Ἡ κοινωνία στίς περιοχὲς αὐτὲς βρίσκεται σὲ διαρκὴ ἐξέλιξη. Ἡ γεωργικὴ κοινωνία ἐξελίχθηκε σὲ βιομηχανικὴ—ἀπὸ τὸν 18ο αἰῶνα καὶ μετὰ— καὶ τώρα βρισκόμαστε στὴ μεταβιομηχανικὴ ἐποχὴ, στὴν ὁποία ἡ αὐτοματοποίηση στὴ βιομηχανία μείωσε τὴν ἔνταση τῆς ἐργασίας καὶ αὗξησε ἀντίστοιχα τὴν ἔνταση τοῦ κεφαλαίου. Ἐπίσης, ἡ βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν ἐργαζομένων καὶ οἱ ἐπιτυχίες τους, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀπασχόληση καὶ στὴν ἀσφάλιση, προκάλεσε τὴ μεταφορὰ τῶν παραδοσιακῶν βιομηχανικῶν κλάδων πρὸς νότο ἢ ἀνατολικά, μὲ στόχο πλεόν τὴν παγκόσμια ἀγορά.

Ποιὸς εἶναι γιὰ μᾶς ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖο ἐπισημαίνουμε ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ. Ἐχοντας ὡς φυσιολογικὸ στόχο τὸ κέρδος καὶ μὲ τὸ δεδομένο ὅτι ἡ παραγωγή πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατό μαζικὴ καὶ νὰ ἀπευθύνεται σὲ ὅλο καὶ περισσότερους ἀνθρώπους, ἀνεξαρτήτως γεωγραφικοῦ μήκους καὶ πλάτους —γιὰ νὰ εἶναι μειωμένο τὸ ἀνὰ μονάδα κόστος— οἱ πολυεθνικὲς καὶ ἄλλες ἐταιρεῖες προωθοῦν τὰ ἴδια προϊόντα σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Ἔτσι, ὁ κινέζος, ὁ μαροκινός, ὁ ἀργεντινὸς καὶ ὁ ἰάπωνας, ποὺ μέχρι τώρα εἶχαν ὁ καθένας τὸν δικό του τρό-

πο ζωῆς, γνωρίζουν καὶ μὲ τὴν διαφήμιση καλοῦνται νὰ ἀγοράσουν κοινὰ προϊόντα, σχεδιασμένα καὶ κατασκευασμένα σὲ μία Τρίτη χώρα. Καὶ οὔτε αὐτὸ θὰ ἦταν τόσο ἀνησυχητικὸ, ἂν γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ μετατροπὴ τοῦ πελάτου τῆς κάθε χώρας —ποὺ ἔχει τὴ δικιά της ταυτότητα καὶ τὶς δικές της συνήθειες— σὲ καταναλωτὴ δὲν ἐπεδιώκετο νὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ νὰ συμπεριφέρεται μὲ ἓνα ὀρισμένο τρόπο, ποὺ καταργεῖ τὴν ἰδιοπροσωπία του.

Καὶ θὰ σᾶς πῶ γιατί μᾶς ἐνοχλεῖ αὐτὸ ὡς Χριστιανούς. Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, χρώματος ἐπιδερμίδος, ἡλικίας, θρησκείας, κοινωνικῆς τάξεως ἢ οἰκονομικῆς καταστάσεως εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μοναδικὴ καὶ ἀνεκτιμήτου ἀξίας. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς δημιούργησε *κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσή του*, εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος, γι' αὐτὸ καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὶς πράξεις του. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀναπτύξει τὸν ἰδιαιτέρὸ του χαρακτήρα, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπολύτως σεβαστός. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ εὐρύτερα σύνολα, ὅπως οἱ τοπικὲς κοινωνίες καὶ τὰ ἔθνη. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ δεχθοῦμε τὴν κλωνοποίηση τῶν ἀνθρώπων, ἐν ὀνόματι τοῦ κέρδους, εἴτε αὐτὴ γίνεται σὲ κύτταρα, εἴτε στὴ νοοτροπία μὲ τὴν τυποποίησή της σὲ ἓνα καλοῦπι. Γιατὶ ἂν τὸ δεχόμασταν αὐτὸ θὰ προδίδουμε τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ συναινούσαμε στὴν κατάργηση τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ νὰ σᾶς προσθέσω ἐδῶ κάτι ποὺ ἀσφαλῶς τὸ γνωρίζετε. Στὴ χώρα μας ὁ περισσότερος λαὸς μας νηστεύει, κυρίως κατὰ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Πολυεθνικὴ ἐταιρεία, τὰ πρῶτα χρόνια ποὺ εἶχε ἔρθει στὴν Ἑλλάδα, γνώρισε σημαντικὴ μείωση τῶν πωλήσεών της κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ, γιατί ἐπέμενε νὰ προσφέρει μόνον ἀρτύσιμα, ὅπως ἐμεῖς τὰ λέμε, προϊόντα. Ὅταν, ὅμως, εἶδε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνταγωνιστὲς της γνώριζαν μεγάλη οἰκονομικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐπιτυχία προσαρμολόμενοι στὴν περίοδο καὶ προσφέροντας καὶ νηστίσιμα προϊόντα ἀκολούθησε καὶ ἡ πολυεθνικὴ καὶ ἄρχισε νὰ προσφέρει ἀνάλογα νηστίσιμα προϊόντα. Ὅταν μοῦ εἶπαν τὸ γεγονὸς αὐτό, τὸ θεώρησα μία ἐπιτυχία τοῦ πιστοῦ λαοῦ μας ἔναντι τῆς νοοτροπίας τῆς μαζικοποιήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ μιὰ διδασκαλία πρὸς ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι μὲ τὴ διαφήμιση μποροῦν νὰ ἰσοπεδώσουν τὰ πάντα καὶ δὲν σέβονται τὶς ἰδιαιτερότητες τοῦ κάθε λαοῦ καὶ τοῦ κάθε πολιτισμοῦ.

Ἀγαπητοί μου,

Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι στοργικὴ μητέρα ὅλων καὶ

ὅλων ἐπιθυμεῖ τῇ σωτηρίᾳ. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεώς της. Καὶ τὸ κάνει αὐτὸ ἄδοξα καὶ ἀνιδιοτελῶς. Κι ἂν ἀκόμη κάποια στιγμή πρέπει νὰ ἐλέγξει, τὸ κάνει μὲ πόνο ψυχῆς, γιατί ἐμεῖς, οἱ ἐκπρόσωποί της, συναισθανόμαστε τὶς εὐθύνες μας γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ κόσμου. Καὶ νὰ σημειώσω στὸ σημεῖο αὐτὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς κοινωνία ἀνθρώπων καὶ Θεανθρώπινο Σῶμα ποὺ ἔχει κεφαλὴ τοῦ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ δὲν εὐθύνεται γιὰ τὶς πράξεις ποὺ γίνονται ἐν ὀνόματί της, ἢ ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους της. Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει τὴν εἰρήνη, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἀνεκτικότητα, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀσκησι καὶ τὴν ἐπιβολὴ στὰ πάθη μας. Ὅποιος δὲν τὰ ἐπιτυγχάνει καὶ δὲν τὰ ἐφαρμόζει δὲν πταίει ἡ Ἐκκλησία. Πολὺ περισσότερο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐν ὀνόματί της διαπράττει ἀδικίες, ἀτιμίες καὶ ἐγκλήματα.

Κι ἐπειδὴ μίλησα γιὰ ἐγκλημα, δὲν μπορῶ νὰ μὴν θυμηθῶ ὅτι πρὶν ἀπὸ ἑννέα μῆνες ἡ ἀνθρωπότητα γνώρισε ἓνα ἀπὸ τὰ ἀπαισιότερα μαζικὰ ἐγκλήματα κατὰ ἀθώων πολιτῶν στὶς ΗΠΑ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Οἱ τρομοκράτες καὶ εἰδεχθεῖς ἐγκληματίες θέλησαν νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς ἄλλοθι τὴ Μουσουλμανικὴ θρησκεία τους. Εἶναι ντροπὴ αὐτό, ὅπως ἦταν ντροπὴ ὅταν οἱ Σταυροφόροι ἐν ὀνόματι τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἁγίων Τόπων προέβησαν στὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ σὲ ἐγκλήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ντρέπεται ἡ ἀνθρωπότητα, καὶ ἀκόμη στὴ συνέχεια σὲ σφαγὴ κατὰ τῶν ἀλλοθρήσκων Μουσουλμάνων ποὺ εἶχαν καταλάβει τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα ποὺ ἐγινε γνωστὸ τὸ ἀποτρόπαιο γεγονός ἀποφάσισα νὰ προτείνω νὰ προχωρήσει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σὲ ἓνα συνέδριο κατὰ τῆς τρομοκρατίας, στὸ ὁποῖο νὰ συμμετάσχουν ἡγέτες τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν. Αὐτοὶ μὲ διακήρυξή τους

στὴν Ἀθήνα νὰ διαφωτίσουν τὸν κόσμον ὅτι ἐπ' οὐδενὶ οἱ θρησκείες αὐτὲς εὐνοοῦν τὴν τρομοκρατία, τὸν πόλεμον καὶ τὶς σφαγὲς ἀθώων καὶ νὰ τονίσουν ὅτι κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χρησιμοποιεῖ τὴ θρησκεία γιὰ νὰ ἐπιτύχει τοὺς ἄνομους καὶ ἐγκληματικούς σκοπούς του. Τὴν ἀπόφασή μου αὐτὴ τὴν ἀνακοίνωσα στὴν πολὺπαθη πόλιν τῆς Ἱερουσαλήμ τέσσερις μόλις ἡμέρες μετὰ τὸ συμβάν τῆς 11ης Σεπτεμβρίου καὶ συγκεκριμένα κατὰ τὸν χαιρετισμὸ μου πρὸς τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Ἱεροσολύμων κ. Εἰρηναῖο, ὁ ὁποῖος ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐνθρονίζετο. Ἡ πατρίδα μας ὑποφέρει ἀκόμη ἀπὸ τὴ μάστιγα τῆς τρομοκρατίας καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐρχεται συμπαραστάτης τῆς Πολιτείας καὶ συμπάσχει μὲ ὅλους τοὺς συνανθρώπους μας, τοὺς ὁποῖους αὐτὴ ἐπληξε, μὲ τὴ δολοφονία συγγενῶν ἢ φίλων τους. Εὐχόμεθα καὶ προσευχόμεθα καὶ κατὰ τὶς δυνάμεις μας πράττομε, γιὰ νὰ ἐξαλειφθεῖ τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς τρομοκρατίας, ποὺ προσβάλλει τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη.

Ὁλοκληρώνοντας τὴ σύντομη αὐτὴ ὁμιλία μου θὰ ἤθελα καὶ πάλι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν πρόσκληση νὰ εἶμαι σήμερα ἀνάμεσά σας καὶ νὰ σᾶς καλέσω καὶ ἐσᾶς καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ εἴσθε κοντὰ στὴν Ἐκκλησία, ὅπως καὶ κοντὰ στὴν οἰκογένειά σας, στὸν ἑαυτὸ σας καὶ μὴν ἀπορροφᾶσθε τόσο ἀπὸ τὶς ἐργασίες σας ποὺ ποτὲ δὲν τελειώνουν. Ἀγαπήστε, σεβασθῆτε καὶ φροντίστε μὲ τὴ δύναμη ποὺ ὁ Θεὸς σᾶς ἐμπιστεύθηκε τὸν συνάνθρωπό σας. Ἐμεῖς ὡς Ἐκκλησία ἀνταλλάγματα μὴν περιμένετε νὰ σᾶς δώσουμε, γιὰ ἓνα, ὅμως, σᾶς διαβεβαιώνουμε, ὅτι κοντὰ μας μπορείτε νὰ ξαποστάσετε, νὰ ἀναζωογονηθῆτε καὶ νὰ πιεῖτε ἀπὸ τὸ νερό, μὲ τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν θὰ διψάσετε. Ὁ Θεὸς νὰ εἶναι πάντοτε μαζί σας.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

ΟΜΙΛΙΑΙ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΣΚΙΑΘΟΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
(30 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002)

Εύρισκόμενοι στή Σκιάθο με σκοπό νά σκεφθοῦμε τὸ περιβάλλον, θὰ ἤθελα νὰ θυμηθοῦμε ὅλοι τὴ φράση τοῦ ποιητῆ: «μνημονεύετε Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη». Ἄς ἀρχίσουμε τίς σκέψεις μας, λοιπόν, ἔχοντας αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἢ, σωστότερα, αὐτὸ τὸ *καντήλι*, ὡς ὁδηγὸν μας.

«Ὅταν παιδίον διηρχόμην ἐκεῖ πλησίον, ἐπὶ ὄναριον ὀχούμενος, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἀπολαύσω τὰς ἀγροτικές μας πανηγύρεις, τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Πρωτομαγιάς, ἐρρέμβαζον γλυκά, μὴ χορταίνων νὰ θαυμάζω περικαλλές δένδρον, μεμονωμένον, πελώριον — μίαν βασιλικὴν δρῦν... Ὅποιον μεγαλεῖον εἶχε!... Οἱ κλάδοι τῆς χλωρόφαιοι, κατὰμεστοι, κραταιοί· οἱ κλώνες τῆς, γαμφοὶ ὡς ἡ κατατομὴ τοῦ ἀετοῦ, οὖλοι ὡς ἡ χαίτη τοῦ λέοντος, προεῖχον ἀναδεδημένοι, ὡς βασιλικά στέμματα.

Καὶ ἦτον ἐκεῖνη Ἄνασσα τοῦ δρυμοῦ, Δέσποινα ἀγρίας καλλονῆς, Βασίλισσα τῆς δρόσου...

Ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς ἐστάλαξε κ' ἔρρεεν ὀλόγυρά τῆς μάννα ζωῆς, δρόσος γλυκασμοῦ, *μέλι τὸ ἐκ πέτρας*. Ἐθαλπον οἱ ζωηφόροι ὅποι τῆς ἔρωτα θείας ἀκμῆς κ' ἔπνεεν ἡ θεσπεσία φυλλάς τῆς *ἡμερον τρυφῆς ἀκηράτου*. Καὶ ἡ κορυφή τῆς βαθύκοσμος ἠγείρετο ὡς στέμμα παρθενικόν, διάδημα θεῖον!...

Ἡσθάνομην ἄφατον συγκίνησιν νὰ θεωρῶ τὸ μεγαλοπρεπές ἐκεῖνο δένδρον. Ἐφάνταζεν εἰς τὸ ὄμμα, ἐμελλεν εἰς τὸ οὖς, ἐψιθύριζεν εἰς τὴν ψυχὴν φθόγγους ἀρρήτου γοητείας. Οἱ κλώνες, οἱ ῥάμνοι, τὸ φύλλωμά τῆς, εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν σεῖσιν ἐφαίνοντο ὡς νὰ ψάλλωσι μέλος ψαλμικόν, τὸ *ὡς ἐμεγαλύνθη*... Μ' ἔθελγε, μ' ἐκάλει ἐγγὺς τῆς...».

Ἡ βασιλικὴ δρὺς ἐκεῖνη, ἔμεινε στὸν Παπαδιαμάντη μνημεῖον τῆς καταστροφῆς τοῦ περιβάλλοντος:

«Μετὰ πολλὰ ἔτη, ὅταν, ξενιτευμένος ἀπὸ μακροῦ, ἐπέστρεψα εἰς τὸ χωρίον μου, κ' ἐπεσκέφθην τὰ χωρία ἐκεῖνα, τὰ προσκυνητήρια τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων, δὲν εὔρον πλέον οὐδὲ τὸν τόπον ἔνθα ἦτό ποτε ἡ Δρὺς ἡ Βασιλική, τὸ πάγκαλον καὶ μεγαλοπρεπές δένδρον, ἡ νύμφη ἡ ἀνάσσουσα τῶν δρυμῶνων...

Μία γραῖα μὲ τὴν ρόκαν τῆς, μὲ δύο προβατίνες τὰς ὁποίας ἔβοσκεν ἐντὸς ἀγροῦ πλησίον, εὗρίσκετο ἐκεῖ, καθημένη ἔξωθεν τῆς μικρᾶς καλύβης τῆς...

Ὅταν τὴν ἠρώτησα τί εἶχε γίνῃ τὸ *Μεγάλο Δέντρο*, τὸ ὅποιον ἦτον ἓνα καιρὸν ἐκεῖ, μοὶ ἀπήντησε:

— Ὁ σχωρεμένος ὁ Βαργένης τὸ ἔκοψε!... Μὰ κ' ἐκεῖνος δὲν εἶχε κάμει νισάφι μὲ τὸ τσεκούρι του· ὅλο θεόρατα δέντρα — τόσα σημαδιακά πράγματα!... Σὰν τόκοψε κ' ὕστερα, δὲν εἶδε χαῖρι καὶ προκοπή! Ἀρρώστησε, καὶ σὲ λίγες μέρες πέθανε!...

Τὸ *Μεγάλο Δέντρο* ἦτον στοιχειωμένο».

Τὸ νιώθουμε, κυρ Ἀλέξανδρε, αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ μᾶς δείξεις: ὁ κόσμος μας εἶναι στοιχειωμένος. Καὶ τὰ στοιχεῖά του ἤλθαμε σήμερα ἐδῶ νὰ δοῦμε, αὐτὰ νὰ τὰ βάλουμε νὰ μᾶς ἀφυπνήσουν καὶ νὰ μᾶς συνετίσουν, *ἐμᾶς τοὺς Βαργένηδες*.

*

Δὲν κρίνω σκόπιμο νὰ παρουσιάσω στοιχεῖα γιὰ τὴν ἔκταση τῶν καταστροφῶν καὶ τίς συνέπειες ποὺ ἔχουν. Ἐκρίνα σωστότερο νὰ ἀναφερθῶ στὴν κατασπά-

Τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ραξη τοῦ κόσμου, ἐπιχειρώντας νὰ καταλάβουμε μαζί τὴ φοβερὴ αὐτὴ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου — τὴν αἰτία της, τίς συνέπειές της καὶ τὸν τρόπο θεραπείας της.

Τὸ θεμελιῶδες αἴτιο, βέβαια, εἶναι ἡ πρώτη καὶ μεγίστη παράβαση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀπόφασή του νὰ πάρει στὰ χέρια του τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμο της, ἀρνούμενος τὴν ἄφεσή του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Παράδεισος, ὁ ἀληθινὸς κόσμος, ὅπου δὲν νοεῖται ἀντίθεση, ἀλλὰ συλλειτουργία τοῦ παντός, χάθηκε ἀπὸ τὸ παροντικό, κι ἔγινε μνήμη κι ἐλπίδα. Ἡ ζωὴ πέρα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἔγινε σύγκρουση καὶ διεκδίκηση, μὲ βέβαιη κατάληξη τὴν ἄρνησή της, τὸν θάνατο.

Αὐτὸ ποὺ εὐλόγα θὰ περίμενε κανεὶς, εἶναι ἡ ἄμεση μετατροπὴ τοῦ χώρου τῆς ζωῆς σὲ βασιλεῖο θανάτου καὶ ἀνείπωτου πόνου. Ὁ πλανήτης μας, θάταν τὸ πεδίο μαχῶν γιὰ τὴν ἐπιβίωση καὶ τὴν καθυπόταξη. Πουθενὰ γαλήνη, ἀλλὰ παντοῦ μοναξιά. Πουθενὰ δρόσος καὶ ἀναψυχή, ἀλλὰ παντοῦ ἀνηλεὲς διεκδίκηση. Ὁ ἀέρας τῆς γῆς θὰ ἦταν ἡ ἀνάσα τῆς κόλασης, κάθε τοπίο θάταν τὸ κατώφλι της, στὴν πόρτα τῆς ὁποίας ὁ Δάντης διάβασε τὸ περίφημο ἐκεῖνο: «τὴν κάθε ἐλπίδα σας ἀφῆστε ὅσοι διαβεῖτε».

Ἄλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε τὸν ἄνθρωπο στὰ χέρια τοῦ ὀφεινῶ, δὲν ἐγκατέλειψε τὴ δημιουργία ἔρημη. Κατάργησε τὸ ἀναπότρεπτο τῆς καταδίκης, παρέχοντας τὴ δυνατότητα τῆς Χάριτος. Κατάργησε τὸ ἀναπόφευκτο τοῦ θανάτου, ἀντιθέτοντάς του τὴν Ἀνάσταση.

Ὁ Θεὸς φανέρωσε τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἴδια στιγμή ποὺ τοῦ ἔδειχνε τίς ὀδυνηρὲς συνέπειες τῆς παράβασης, χαρίζοντάς του τὸ μέγα δῶρο τῆς τεχνικῆς. Ἐπειτα, ἔδειξε τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴ δημιουργία, χαρίζοντας στὴ φύση τὴν τάση ἰσορροπίας.

Χάρις στὴν τεχνική, ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ τὸν τρόπο νὰ κάνει τὴ ζωὴ του ὑποφερτὴ, νὰ ἀντιμετωπίζει τίς ἀντιξοότητες, νὰ μειώνει τίς στερήσεις, νὰ αὐξάνει εἰς γνῶσιν. Χάρις στὴν τάση νὰ δημιουργεῖ οἰκολογικὲς ἰσορροπίες, ἡ φύση ἀντανακλᾷ τὴ χαμένη ἐνότητα τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς παρακολουθεῖ καὶ φροντίζει τόσο τὴν τάξη τῆς φύσεως, ὅσο καὶ τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνας ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ, πλήρης πίστεως καὶ ποιήσεως, περιγράφει τὴν εἰκόνα:

«Ἀναβαίνουν σι ὄρη καὶ καταβαίνουν πεδία
εἰς τὸν τόπον ὃν ἐθεμελίωσας αὐτά·
ὄριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσονται,
οὐδὲ ἐπιστρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν·
ὃ ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγγιν,

ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων διελεύσονται ὕδατα·
ποτιοῦσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ,
προσδέχονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν·
ἐπ' αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσει,
ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν.
ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ,
ἀπὸ καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ.
ὃ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι
καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων
τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς·
καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου
τοῦ ἰλαρῆναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ,
καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.
χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου,
αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ὥς ἐφύτευσας.
ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι,
τοῦ ἐρῶδιου ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν.
ὄρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις,
πέτρα καταφυγὴ τοῖς λαγωῖς.
ἐποίησε σελήνην εἰς καιροῦς,
ὃ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ.
ἔθου σκότος, καὶ ἐγένετο νύξ·
ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.
σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἄρπάσαι
καὶ ζητῆσαι παρὰ τῷ Θεῷ βρῶσιν αὐτοῖς...
πάντα πρὸς σὲ προσδοκῶσι,
δοῦναι τὴν τροφὴν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον...
εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.
ὃ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν,
ὃ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται».

*

Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν ὑποχρεώνει τὸν ἄνθρωπο. Οὐδέποτε τὸν ὑποχρέωσε. Ἀκόμη καὶ ὅταν τοῦ ζήτησε νὰ μὴν ἐπιλέξει τὸν καρπὸ τῆς αὐτονομίας του ἀπὸ τὴν θεϊκὴ παρουσία, τὸν προειδοποίησε, δὲν τὸν παρεμπόδισε. Ἀντίθετα, τὸν ἄφησε νὰ ὁλοκληρώσει σὰν νὰ μὴν ἐγνώριζε τὴν ἐπιλογὴν, σὰν νὰ ἦταν ἄπὼν καὶ ἀπληροφόρητος. Κι ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα νὰ πληρώσει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπιλογὴν του, Ἐκεῖνος τὸν ρώτησε, σὰν νὰ μὴν ἔξερε τί συμβαίνει, σὰν νὰ ἀγνοοῦσε τὸ ἁμάρτημα. Κι ὁ ἄνθρωπος ἔσπευσε νὰ δικαιολογηθεῖ, νὰ ἀποκρύψει τίς εὐθύνες του: μίλησε γιὰ τὴν παραπλάνησή του, δῆθεν, ἀπὸ τὴν σύντροφο ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ εἶχε χαρίσει. Προσπάθησε νὰ ρίξει τίς εὐθύνες στὸν Θεό, ποὺ τοῦ ἔδωσε αὐτὴ τὴ γυναῖκα.

Τὸ ἴδιο θὰ ἐπαναληφθεῖ ἀργότερα ἀπὸ τὸν Κάιν: πάλι, ὁ ἄνθρωπος θέλησε νὰ ρίξει τὶς εὐθύνες τοῦ κακοῦ στὸν Θεό, ποὺ τάχα δὲν δέχθηκε τὴ θυσία του.

Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται ἔκτοτε, τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται βεβαίως καὶ σήμερα: προσπαθοῦμε νὰ ρίξουμε τὶς εὐθύνες μας πάνω στὸν Θεό, ποὺ ἔπλασε ἔτσι τὴ φύση, ὥστε νὰ μὴν μποροῦμε παρὰ νὰ τὴν καταστρέψουμε.

Ἐπικαλούμεθα πολλά. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ὅτι ἡ φύση εἶναι ἐχθρική πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ὅτι τὸ εἶδος μας εἶναι γυμνὸ, κι ὅτι ἀπέναντί της ἔχουμε μόνον ἓνα ὄπλο: τὴν τεχνική. Αὐτὴν λοιπὸν χρησιμοποιοῦμε, αὐτὴν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ νὰ ἐπιβιώσουμε.

Δὲν εἶναι ἐντελῶς ψευδὲς αὐτό. Πράγματι, ἡ αὐτονομία τοῦ ἀνθρώπου συμπαράσχει τὸ περιβάλλον στὸ σύνολό του. Πράγματι, ἡ φύση δὲν μεριμνᾷ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, καὶ μπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ συνεχίσει νὰ ὑπάρχει χωρὶς αὐτόν. Δὲν ἰσχύει, ὅμως, τὸ ἀντίθετο. Κι αὐτὸ διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔγινε θεὸς της, ὅπως τὸν εἶχε βεβαιώσει ὁ διαβολεύς, οὔτε, ὅμως, καὶ ὁ συνετὸς ἄρχων της, ὅπως τὸν προέτρεψε ὁ Θεός.

Ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ τὴν τεχνική ὄχι μόνον γιὰ νὰ καλύπτει τὶς ἀνάγκες του, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ καλύπτει ἀνάγκες ποὺ δημιουργοῦνται ὡς συνέπειες τῶν λαθῶν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων του. Χρησιμοποιεῖ τὴν τεχνική ὄχι γιὰ νὰ ζήσει μέσα στὴ φύση, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσει.

Ἀρνεῖται τὸ περιβάλλον ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ κατασκευάσει δικό του, σύμφωνα μὲ ἑσφορικὲς προδιαγραφές. Στὸ ὑπὸ κατασκευὴν αὐτὸ περιβάλλον, ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶναι μιὰ μεταλλασσόμενη οὐτότητα, σύμφωνα μὲ ἐπιλογές ποὺ δὲν θὰ μπορεῖ νὰ ἐλέγξει.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ εἶναι φορέας τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ δὲν θὰ εἶναι πρόσωπο ἀλλὰ πλάσμα, δὲν θὰ ἔχει ψυχὴ ἀλλὰ ιδιότητες, δὲν θὰ ἔχει συνείδηση ἀλλὰ προδιαγραφές, δὲν θὰ ἔχει νοῦν ἀλλὰ ἱκανότητες, δὲν θὰ ἔχει ἠθικὴ ἀλλὰ δυνατότητες.

Κι ἔτσι, καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ ἀρχικὴ παράβαση, ἡ ἐπιλογὴ νὰ γίνουμε θεοί, δὲν εἶναι μιὰ ἀφελὲς συζήτηση ἀνάμεσα σὲ ἓνα φίδι ποὺ μιλάει κι ἓναν ἄνθρωπο, δὲν εἶναι μιὰ πράξη χαμένη στὰ βάθη κάποιου μύθου, ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἐπιλογὴ ποὺ ἐπαναλαμβάνεται κάθε μέρα, εἶναι μιὰ στάση ποὺ διέπει καὶ ἐρμηνεύει τὴ συμπεριφορὰ μας καὶ τὶς ἀντιλήψεις μας.

*

Δὲν νιώθουμε συλλειτουργοί, νιώθουμε ἀντιμέτωποι μὲ τὴ φύση. Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι καλύπτουμε ἀνάγκες μας σὲ βάρος της. Λέγονται πολλὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν φτωχῶν λαῶν, ποὺ θὰ πρέπει τάχα νὰ τὶς καλύψουν χωρὶς νὰ σκεφθοῦν τὸ περιβάλλον. Θὰ σᾶς φέρω παρὰ-δειγμα ἀπὸ ἓνα ὁδοιπορικὸ στὴν Ἑλλάδα τοῦ 1890, στὴν ἐποχὴ τοῦ Χαρίλαου Τρικούπη. Γράφει ὁ γάλλος συγγραφέας G. Deschamps:

«Τυχερὸ οἱ τουρίστες ποὺ ἔκαναν πρὶν λίγα χρόνια τὴν κλασικὴ ἐκδρομὴ τῆς Πεντέλης! Θὰ χρειαστεῖ νὰ περάσουν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ ξαναβρεῖ αὐτὸ τὸ τοπίο τὴν παλιά του χάρη. [...] Οἱ κοιλάδες ἦταν τόσο χαριτωμένες, ντυμένες μὲ τὴ χλωμὴ τους πρασινάδα! Γιὰ νὰ πᾶς στὸ Μοναστήρι διέσχιζες ἓνα πανέμορφο ἐλαιῶνα ποὺ βοῦνιζε ἀπὸ μέλισσες. Τώρα, τέρμα. Οἱ φωτεινὲς πλαγιὲς κατοικοῦνται ἀπὸ καμένους, ἀξιόλυπτους κορμούς. Ἐνα καλοκαιρινὸ βράδυ, οἱ Ἀθηναῖοι ποὺ χαίρονταν τὴ δροσιὰ στὶς ταράτσες τοὺς ἀντιλήφθηκαν μιὰ ἐντονη λάμψη ποὺ ἔφλεγε τὸν οὐρανό. Οἱ περιέργοι ἀνέβηκαν μέχρι τὸ Λυκαβηττὸ καὶ εἶδαν ἓνα τεράστιο καμίνι. Ἦταν, ἀπλούστατα, ἡ Πεντέλη ποὺ καιγόταν».

Τὸ ἔγκλημα αὐτὸ ἔγινε, ὑποτίθεται, ἀπὸ τοὺς βοσκούς, γιὰ νὰ ἔχουν καλὰ βοσκοτόπια. Κάθε φορὰ ἔχουμε καὶ μιὰ μικρὴ ομάδα ποὺ ἔχει συμφέρον νὰ καταστρέψει τὸ δάσος, εἴτε πρόκειται γιὰ τὸ δάσος τῆς Πεντέλης εἴτε γι' αὐτὸ τοῦ Ἀμαζονίου. Πάντοτε ὑπάρχει κάποιος λόγος. Λόγος ψευδής, λόγος ἁμαρτίας.

Ἐτσι φθάσαμε στὸ σημεῖο νὰ εἶναι ἡ φύση σωστὴ καὶ ὁμορφη, μόνον ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη παρέμβει ὁ ἄνθρωπος. Ἐπιτρέψτε μου νὰ θυμηθῶ ἐδῶ, τιμώντας τὴ μνήμη του, τὸν μακαριστὸ Πατριάρχη Δημήτριο, τὸν Πατριάρχη ποὺ ἔθεσε τὸ πρόβλημα τοῦ περιβάλλοντος ὡς ἄμεση προτεραιότητα τῆς Ἐκκλησίας σήμερα, ὅρισε δὲ τὴν 1η Σεπτεμβρίου, ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ὡς ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία θὰ ἀναπέμπονται «εὐχαὶ καὶ ἱκεσίαι ὑπὲρ τῆς ὅλης δημιουργίας». Ἐλεγε, λοιπόν, σὲ χαιρετισμὸ του ὁ ἅγιος Πατριάρχης:

«Ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως ὁ θεόπνευστος καὶ θεοκίνητος συγγραφεὺς, ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, κρούων τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου χιλιετηρίδας ὅλας πρὸ τῶν οἰκολογικῶν κινήματων, παρουσιάζει κατὰ παραστατικὸν καὶ δραματικὸν τρόπον, τὴν καταστροφὴν τῆς φύσεως ὡς συνέπειαν τῆς πνευματικῆς χθαρμαλότητος καὶ ἀνισορροπίας τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ τὴν περιγραφὴν αὐτὴν, οἱ ἄνθρωποι κατακαί-
ονται ὑπὸ μεγάλου καύματος (13, 14), συγχρόνως μὲ τὴν
κατάκαυσιν τῶν δένδρων καὶ τῶν χόρτων (8, 7). Τὰ ὕδα-
τα μολύνονται καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκουν
“ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν” (8, 10). Φεύγουν καὶ
κρύπτονται εἰς τὰ σπήλαια τῆς γῆς, ἔντρομοι πρὸ τῆς με-
γάλης καταστροφῆς (6, 12). Ὑπάρχει τόση φρίκη καὶ τό-
σος πόνος ἐκ τῶν δεινῶν αὐτῶν συμπτωμάτων τῆς κα-
ταστροφῆς τοῦ περιβάλλοντος, ὥστε πολλοὶ εὔχονται νὰ
ἀποθάνουν, ἀλλὰ ὁ θάνατος εἶναι ἀργὸς καὶ παρατετα-
μένος (9, 5)».

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπικαλούμεθα γιὰ ὅλα αὐτὰ
τις ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἐπιβίωση; Θὰ θυμᾶστε,
πρὶν λίγα μόλις χρόνια, τὸν φοβερὸ λιμὸν ποὺ ἐπληξε τὸν
λαὸ τῆς Αἰθιοπίας. Θὰ θυμᾶστε τὴν κινητοποίηση τῶν
δυτικῶν κυβερνήσεων, τὴν ἐκκλήσεις στὴν κοινὴ γνώμη,
τὴν κινητοποιήσεις τῶν διεθνῶν ὁργανισμῶν μὲ σκοπὸ
τὴν ἐπείγουσα κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῶν λαῶν ἐκείνων
σὲ τροφές, φάρμακα κ.λπ. Θὰ θυμᾶστε τὴν φωτογραφίαν
τῶν παιδιῶν ποὺ πέθαιναν ἀπὸ πείνα, τὴν κάτισχνες μα-
νάδες ποὺ κρατοῦσαν τὰ νεκρὰ παιδιὰ τους ἀγκαλιὰ μαζὶ
μ’ ἐκεῖνα ποὺ ἦταν ἔτοιμα νὰ σβύσουν.

Δυὸ μόλις χρόνια μετὰ τὴν κινητοποίηση ἐκείνη, ἄρχι-
σε ὁ πόλεμος τῆς Αἰθιοπίας. Ποιοὶ ὅπλισαν τοὺς λαοὺς
τῆς περιοχῆς, ποιοὶ τοὺς γέμισαν ὅπλα καὶ σφαῖρες καὶ
νάρκες καὶ ὀβίδες; Ποιοὶ πότισαν μὲ μῖσος τοὺς λαοὺς
ποὺ πέθαιναν ἀπὸ δίψα καὶ πείνα; Ποιοὶ ἔβαλαν τὴν
ἔσχατη σφραγίδα θανάτου πάνω στὸ περιβάλλον ποὺ ἦδη
δὲν μποροῦσε νὰ θρέψει τοὺς ἀνθρώπους του; Τὰ ἄδεια
ματάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν φανερῶνουν τὸν ἔνοχο, τ’
ἄσαρκα δαχτυλάκια τοὺς δείχνουν τὴ μεγάλη ἁμαρτία
τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ καμιά ἐπίκληση ἀνθρωπισμοῦ δὲν
μπορεῖ νὰ κρύψει.

*

Θέλω νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ θυμηθεῖτε τὴν ἀσφαλῶς
γνωστὴ σας παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Θὰ θυμᾶστε ὅτι
ἔφυγε ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του, ἀφοῦ ζήτησε καὶ
πῆρε τὸ μερίδιον τῆς περιουσίας ποὺ τοῦ ἀνῆκε. Καὶ τὸ
κατεσπατάλησε, ἔφθασε δὲ στὸ σημεῖον νὰ μὴν ἔχει νὰ
φάει παρὰ μόνον τροφὴ γουρουνιῶν. Νομίζετε ὅτι θὰ μπο-
ροῦσε νὰ τὸ διαχειρισθεῖ μὲ σωφροσύνη, καὶ νὰ ἐπιτύχει,
νὰ φτιάξει ἕναν οἶκον ἀντάξιον τοῦ πατρὸς του; Ὅχι, δὲν

γίνεται. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς παραβολῆς: ἡ κατα-
σπατάληση ἀρχίζει *τὴν στιγμήν ποὺ ζητᾷ τὸ μερίδιον* νὰ τὸ
χειρισθεῖ ὅπως αὐτὸς θέλει. Ἡ σπατάλη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν
ᾧρα ποὺ δὲν κατάλαβε πῶς *ἡ περιουσία δὲν ἔχει νόημα*
ἀπὸ μόνῃ της, παρὰ μόνον ἐφ’ ὅσον εἶναι στὸν οἶκον τοῦ
πατρὸς. Πῶς ὅ,τι ἀρνεῖται αὐτὸ τὸν οἶκον, δὲν εἶναι παρὰ
ξυλοκέρατα, βελανίδια. Ὁ ἄσωτος υἱὸς δὲν ἔγινε ἄσωτος
ἀφοῦ ἔξοδεψε τὸ μερίδιόν του, ἀλλὰ ὅταν ζήτησε νὰ τοῦ τὸ
ξεχωρίσουν καὶ νὰ τὸ πάρει.

Αὐτὸ ποὺ θὰ ἤθελα νὰ σᾶς μεταδώσω ὑπενθυμίζον-
τάς σας τὴν παραβολὴ καὶ δείχνοντάς σας τὴν αἰτία τῆς
ἀποτυχίας τοῦ ἀσώτου, αὐτὸ ποὺ μᾶς διδάσκει ἡ πορεία
τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι πῶς ἡ μέριμνα γιὰ τὸ περιβάλλον
δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἰδιαίτερον νόημα καὶ ἀποτέλεσμα, ἐὰν
πάντως βλέπουμε τὴ φύσιν σὰν μερίδιόν μας, σὰν κάτι ποὺ
τὸ διεκδικοῦμε, ποὺ τὸ παίρνουμε ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ πα-
τέρου. Δὲν θὰ ἐπιτύχει τίποτε ἡ μέριμνα αὐτὴ, ἐὰν ἐγγρά-
φεται στὸ πλαίσιο τῆς ἀρχικῆς παραβάσεως, ἐὰν εἶναι κα-
θλωμένη στὸ ἁμαρτωλὸ αἷτημα τῆς αὐτονόμησης τοῦ
ἀνθρώπου, ἐὰν μένει δούλη τῆς ἄρνησης τοῦ Θεοῦ.

Δὲν θὰ μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νὰ σώσει τὸ περιβάλλον,
ἂν δὲν καταλάβει βαθειὰ μέσα του ὅτι ἡ στάση του καὶ οἱ
ἐπιλογές του ἔφεραν τὸν θάνατον καὶ τὸν ὀλεθρον στὴ δη-
μιουργία. Δὲν θὰ μπορέσει νὰ σώσει τὴ φύσιν, ἂν δὲν με-
τανοήσῃ, ἂν δὲν ἐπιστρέψῃ, ἂν δὲν πέσει στὰ γόνατα
κλαίγοντας, παραιτούμενος ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ
«εἶναι ὡς θεός».

Ἄν τὸ κάνει, τότε θὰ ἀκούσῃ τὴ φωνὴν τὴν ἀγαπημέ-
νην νὰ λέει: «ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύ-
σατε αὐτόν»!

Κατακλείων τὴν ἀπλὴ αὐτὴ παράθεση τῶν σκέψεών
μου, ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ ἀπὸ καρδίας τὴν Πολυτεχνικὴ
Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας – Τμῆμα Πολι-
τικῶν Μηχανικῶν, καὶ τοὺς ἄξιους ἐκπροσώπους του
καθηγητὲς κ.κ. Ἀντ. Λιακόπουλον καὶ Ἀθ. Κούγκουλον,
γιὰ τὴν πρωτοβουλία τῆς διοργάνωσης τοῦ παρόντος
Συνεδρίου, καὶ τὴν τιμητικὴν γιὰ μὲ πρόσκλησίν των νὰ
εἶμαι ὁμιλητὴς σ’ αὐτό. Ἡ αἰφνίδια ἀδυναμία μου νὰ
παραστῶ σὲ αὐτό, μοῦ στερεῖ τὴ χαρὰ τῆς ἀπόλαυσης
τῆς προσωπικῆς μου ἐπικοινωνίας μὲ γνωστὰ ἀπὸ πα-
λαιὰ φιλικὰ πρόσωπα. Παρακαλῶ νὰ συγκαταβῇτε στὴν
ἀδυναμία μου αὐτὴ, ποὺ ὁμως συνοδεύεται ἀπὸ ὀλο-
κάρδιες εὐχές γιὰ ὑγείαν καὶ πρόοδο ὅλων σας, μὲ τὴν
εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ

Ὁμιλία κατὰ τὸν πανηγυ-
ρικό Ἑσπερινὸ στὸν ἱερό
Βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου
(29 Ἰουνίου 2002)

Τοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου
Πρωτοπρεσβ. **Θωμᾶ Συνοδινού**,
Πρωτοσυγγέλλου
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἀθηνῶν

«Τὰ κατὰ πόλιν δεσμά καὶ τὰς θλίψεις σου,
τίς διηγήσεται, ἔνδοξε Ἀπόστολε Παῦλε;
ἢ τίς παραστήσει τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς κόπους σου,
οὓς ἐκοπίσας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ;»
(Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης)¹

1. Ὡντως, μεγάλη ἡ σημερινή ἡμέρα γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, Μακα-
ριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, κατὰ τὴν ὁποία τιμοῦμε καὶ πανηγυρίζομε τὴν ἄφι-
ξη τοῦ ἐνδόξου τῶν Ἐθνῶν Ἀποστόλου στὸ «ἰοστεφές ἄστν», στὸ «τῆς Ἑλλά-
δος ἀπάσης ἔρεισμα»², τὴν Ἀθήνα, καὶ τὸ ἐπίσημο κήρυγμά του πρὸς τοὺς θεο-
σεβεῖς Ἀθηναίους.

Μεγάλη καὶ ἡ τιμητικὴ ἀνάθεση ἐκ μέρους τῆς Μακαριότητός Σας στὸν ὁμι-
λοῦντα νὰ ἐκφωνήσῃ «ἐν ἐκκλησίᾳ πολλῇ»³ τὸν προσήκοντα πανηγυρικό λόγο
γιὰ τὸν Μεγάλον αὐτὸν Ἀπόστολο τῶν δακρύων καὶ τῆς θυσίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ
τὸ ἱερό αὐτὸ βῆμα τῆς Ἐπισκοπικῆς σας Καθέδρας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ Θεηγόρος
Ἀπόστολος τὸ 51 μ.Χ. ἀπεκάλυψε στοὺς Ἀθηναίους τὸν ἄγνωστο Θεὸ καὶ κή-
ρυξε μὲ παρηρησία⁴ «Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον Ἑσταυρωμένον»⁵ καὶ «ἐγγεγε-
μένον ἐκ νεκρῶν»⁶, «Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἑλλῆσι δὲ μωρίαν»⁷.

Ἀριστερὰ ὑψώνετο, μεγαλοπρεπῆς τότε καὶ ἐπιβλητικὴ, ἡ Ἀκρόπολις μὲ ἀκέ-
ρεια τὰ μνημεῖα τῆς εἰδωλολατρικῆς εὐσεβείας, τῆς εὐφυοῦς συλλήψεως καὶ τῆς
ἐκλεπτυσμένης τέχνης.

Ἀπέναντι ἡ περιλάλητη Πνύκα, ὅπου συνηγωνίζοντο στὴν πλοκὴ τοῦ λόγου
καὶ τὴν καλλιέπεια σπουδαῖοι ρήτορες καὶ ὅπου ὁ μέγας ἐκεῖνος Περικλῆς
«ἐβρόντα καὶ ἥστραπτε ὅτε ἐδημηγόρει»⁸.

Δεξιότερα, στίς παρυφές τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, ἡ νομιζόμενη φυλακὴ τοῦ
Σωκράτη, τοῦ «σοφωτάτου»⁹ ἀνδρῶν ἀπάντων, τοῦ «χριστιανοῦ»¹⁰ πρὸ Χρι-
στοῦ, ὅπως ἐχαρκτηρίσθη ἀπὸ τὸν Ἰουστίνον, τὸν φιλόσοφο καὶ μάρτυρα, τοῦ
Σωκράτη, ὁ ὁποῖος μάταια προσπαθοῦσε νὰ ἀφυπνίσῃ μὲ τὴ διδασκαλία του
τοὺς συμπολίτες του, γιὰ νὰ καταλήξῃ ἀπογοητευμένος, στὸ περίφημο ἐκεῖνο
«καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μὴ τίνα ἄλλον ὁ Θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψῃ κηδόμε-
νος ὑμῶν»¹¹.

Βόρεια, ἡ πολυσύχναστη Ἀγορά, ὅπου «Ἀθηναῖοι, πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες
ξένοι» συζητοῦσαν κάθε τι τὸ «καινότερον»¹².

Στὸ κέντρο ὁ βράχος αὐτὸς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ ἀνώτατη ἔδρα ἀπονομῆς δι-
καιοσύνης, ἡ συνδεδεμένη μὲ τοὺς μυθικοὺς καὶ ἱστορικοὺς χρόνους τῆς πόλε-

1. Στιχηρὸ ἀποστίχων Μεγ. Ἑσπερινοῦ 29 Ἰουνίου.

2. Πλουτάρχου, Ὡδὴ εἰς τὰς Ἀθήνας.

3. Ψαλμ. 34, 18.

4. Πράξ. 17, 22-33.

5. Α' Κορ. 2, 2.

6. Β' Τιμ. 2, 8.

7. Α' Κορ. 1, 23.

8. Πλουτάρχου, Περικλῆς, 8,4.

9. Ἰουστίνου, Λόγος Παραίνετικός πρὸς Ἑλλήνας, 36, Β.Ε.Π.Ε.Σ. 4, 40.

10. Ἰουστίνου, Α' Ἀπολογία, 46, Β.Ε.Π.Ε.Σ. 3, 186.

11. Πλάτωνος, Ἀπολογία Σωκράτους, 18.

12. Πράξ. 19, 21.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου Πρωτοπρ. π. Θωμᾶ Συνοδινού, Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, κατὰ τὸν πανηγυρικό Ἑσπερινὸ στὸν ἱερό Βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου (29 Ἰουνίου 2002).

ως, ὁ λοφίσκος αὐτός, στίς βόρειες παρυφές τοῦ ὁποίου, ἀργότερα οἰκοδομήθη ἡ βασιλική τοῦ Ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ τὸ Ἐπισκοπεῖο προκατόχων ἀρχιερέων τῆς Μακαριότητός σας.

Καὶ «ἐν μέσῳ»¹³ τῶν μοναδικῶν εἰδωλολατρικῶν αὐτῶν σεβασμάτων καὶ τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ εἰδωλολατρικοῦ πνεύματος, εἶχε τὸ ἀπαράμιλλο θάρρος νὰ σταθεῖ καὶ νὰ ὁμιλήσῃ γιὰ τὸν Χριστὸ ὁ ἄσημος κατὰ κόσμον, Ἰουδαῖος, ἀλλὰ Πρωτοκορυφαῖος Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος ὁ ὅποιος, γιὰ νὰ ἐνθυμηθοῦμε καὶ πάλι τὰ λόγια ποὺ πρὶν 1300 χρόνια μελώδησε ὁ ἅγιος ὕμνογράφος Ἀνδρέας ἐπίσκοπος Κρήτης, εἶχε ἤδη δοκιμάσει πλείστας «θλίψεις»¹⁴, «κακοπαθείας», «ραβδισμούς», «λιθασμούς»¹⁵.

2. Ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ στὸν σωτήριο δρόμο τῆς Δαμα-

σκοῦ ὁ Ἰουδαῖος Σαῦλος, ποὺ σημειωτέον ἦταν ἓνας φαρισαῖος καὶ ρωμαῖος πολίτης¹⁶, ἐκλήθη στὸ Ἀποστολικὸ ἀξίωμα καὶ ἔκτοτε μνημονεύεται ὡς Παῦλος, ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου ἄλλαξε ἄρδην. Ὑπῆρξε μιὰ ζωὴ πλήρους ἀφοσιώσεως στὸν «καλέσαντα»¹⁷ Ἰησοῦν Χριστόν, μιὰ ζωὴ ὅλη ἀγῶνα γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου, μιὰ ζωὴ ἀγωνίας γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῶν νεοφύτων πιστῶν, ἀλλὰ —πέρα ἀπὸ τὴν ἱκανοποίηση καὶ τὴ χαρὰ γιὰ τὰ πνευματικά του τέκνα, τὰ ὁποῖα «διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγέννησεν»¹⁸— ἦταν καὶ μιὰ ζωὴ γεμάτη θλίψεις, καὶ διωγμοὺς ἐκ μέρους Ἰουδαίων, εἰδωλολατρῶν, ἀλλὰ καὶ ψευδαδέλφων, μὲ ἐπισηφράγισμα τὸν μαρτυρικό θάνατο. Μιὰ διαρκῆ Ὀδὸς¹⁹ ἀποτελοῦν οἱ Ἀποστολικές του πορεῖες μέσα σὲ ὅλη σχεδὸν τὴν τότε γνωστὴ οἰκουμένη. Διέσχισε τὴν Μέ-

13. Πράξ. 17, 22.

14. 1ο στιχηρὸ ἀποστίχων Μεγ. Ἑσπερινοῦ 29ης Ἰουνίου.

15. 2ο στιχηρὸ ἀποστίχων Μεγ. Ἑσπερινοῦ 29ης Ἰουνίου.

16. Πράξ. 21, 3 καὶ 23, 6.

17. Α' Πέτρ. 1, 15.

18. Α' Κορ. 4, 15.

19. Joseph Holzner, *Παῦλος*, μετάφρ. Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κασσώνη, Ἀθῆναι 1957, σ. 99.

ση Ἀνατολὴ ὡς τὰ βάθη τῆς Καππαδοκίας, πέρασε ἀπὸ μιὰ ἀμφιβάλλουσα Ἑλληνίδα γῆ, πῆγε στὴν κραταιὰ Ρώμη, ἔφθασε ὡς τὴ μακρυνὴ Ἰσπανία, μερικὲς μάλιστα περιοχὲς τὶς ἐπεσκέφθη ἐπανειλημμένα. Τὸ γιγαντιαῖο αὐτὸ ἐγγεῖρημα θὰ ἐκτιμηθεῖ περισσότερο, ἐὰν ὑπολογισθοῦν τὰ σχεδὸν πρωτόγονα συγκοινωνιακὰ μέσα ἐκείνων τῶν καιρῶν, ἢ σωματικὴ καχεξία τοῦ Ἀποστόλου, ἢ οἰκονομικὴ ἀδυναμία. Πολλὲς φορὲς ἐχρειάσθη νὰ ὁδοιπορήσῃ ἐν μέσῳ μυριῶν κινδύνων ἢ νὰ ταξιδεύσῃ σὲ δύσκολες θάλασσες καὶ μὲ κακοὺς καιροὺς καὶ μὲ σαθρὰ πλεούμενα. Ἕνας Παῦλος, τὸν ὁποῖο, κατὰ θεία παραχώρηση, ταιπωροῦσε ἀνελέητα «σκόλωψ ἐν τῇ σαρκί»²⁰ γιὰ νὰ μὴν ὑπερφηανεύεται, εὐαγγελίσθη «τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς»²¹ μὲ πλήρη ἀνιδιοτέλεια, ὅχι διότι δὲν εἶχε ἢ διότι δὲν τοῦ προσεφέροντο ὑλικά πράγματα, ἀλλὰ διότι δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβαρύνει κανένα. Χαρακτηριστικὰ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι τὰ λόγια του πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου στὴ Μίλητο: «Ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί»²², δηλαδή τὰ ροζασμένα χέρια τοῦ σκηνοποιοῦ Παύλου. Καὶ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς: «Μνημονεύετε, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ»²³. Εἰργάσθη μὲ πνεῦμα θυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως, ὅπως κάνουν οἱ φυσικοὶ γονεῖς γιὰ τὰ παιδιά τους. «Γέγονε τοῖς πᾶσι τὰ πάντα», τόσο στὰ πνευματικὰ θέματα, ὅσο καὶ στὶς ὑλικές τους ἀνάγκες, ὅπως δείχνουν οἱ περίφημες λογίεες²⁴. Ὁ ἴδιος Ἀπόστολος χρησιμοποιοῖ τὸ παράδειγμα τῆς μητέρας, ὅταν γράφει πρὸς τοὺς Γαλάτες: «Τεκνία μου, οὕς πάλιν ὠδίνω, ἅχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν»²⁵. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ὡς ἐξῆς σχολιάζει τὸν στίχο αὐτό: «Ὡπερ αἱ γυναῖκες ὅσαι πείραν ὠδίνων ἔλαβον καὶ μητέρες ἐγένοντο, τοῖς τεχθεῖσι παιδίοις, ὅπου περ ἂν ὦσι, εἰσὶ διηνεκῶς συνδεδεμένοι, οὕτω καὶ ὁ Παῦλος, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ σφοδρότερον αἰεὶ τοῖς μαθηταῖς προσήλωτο τοῖς αὐτοῦ καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ τῶν φυσικῶν τόκων οἱ τοῦ πνεύματος εἰσὶ

θερμότεροι. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος ὠδινεν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δις τοὺς αὐτοὺς (...) Ὡδινε πολλάκις καὶ οὐκ ἔτεκε τοὺς κυομένους ὁ Παῦλος· κακεῖ μὲν τῆς σαρκὸς ὁ πόνος, ἐνταῦθα δὲ οὐ γαστέρα διατείνουσιν αἱ ἀληθινότητες, ἀλλ' αὐτὴν τῆς ψυχῆς τὴν ἰσχὺν καταξαίνουσι»²⁶.

Ὡς πατέρας ὁ Παῦλος προτρέπει «μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων»²⁷ τὰ πνευματικὰ του τέκνα, τὰ ἐνθαρρύνει, τὰ ἐξορκίζει, τέλος, νὰ ζοῦν κατὰ τρόπο ἄξιο πρὸς τὸν Θεό²⁸.

3. Οἱ θλίψεις καὶ οἱ διωγμοὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ δέχεται τὸ ἅγιο Βάπτισμα.

Πρῶτα τὸν καταδιώκουν ἕως θανάτου οἱ ὁμοεθνεῖς του, οἱ Ἰουδαῖοι, ἄλλοτε αὐτοπροσώπως οἱ ἴδιοι, ἄλλοτε ὑποκινώντας τοὺς ἐθνικοὺς, ἄλλοτε σὲ συνεργασία μαζί τους, ἄλλοτε προσφεύγοντας στὴν κρατικὴ ἐξουσία. Μνημονεύομε ἐνδεικτικὰ τὸ σχέδιο δολοφονίας του στὴ Δαμασκὸ, ὅταν γιὰ νὰ τὸν σώσουν οἱ πιστοί, τὸν φυγάδευσαν μέσα σὲ καλάθι νύχτα ἀπὸ τὰ τεῖχη²⁹, τὸ σχέδιο θανατώσεώς του στὰ Ἱεροσόλυμα ὅταν ἐφυγαδεύθη στὴν Καισάρεια³⁰, τὸν διωγμὸ στὴν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας³¹ καὶ στὰ Λύστρα³², τὸν λιθοβολισμό στὸ Ἰκόνιο³³, τὶς διώξεις στὴ Θεσσαλονίκη³⁴, στὴ Βέροια³⁵, στὴν Κόρινθο³⁶, πάλι στὰ Ἱεροσόλυμα³⁷ καὶ στὴν Καισάρεια³⁸.

Ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς ἐκ μέρους τῶν ἐθνικῶν, μνημονεύομε ἐκείνους τῶν Φιλιππῶν³⁹ καὶ τῆς Ἐφέσου⁴⁰, τὴ μακροχρόνια φυλάκισή του στὴν Καισάρεια καὶ στὴ Ρώμη, τὸ ματυρικό του θάνατο στὴν πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Στὰ τέλη τῆς ζωῆς του, γράφοντας τὸν ἀγαπημένο του μαθητὴ Τιμόθεο, ἐνθυμεῖται τοὺς διωγμοὺς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ λέγει: «Οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἷους διω-

20. Β' Κορ. 11, 24-12, 1.

21. Ἐφεσ. 2, 17.

22. Πράξ. 20, 34.

23. Α' Θεσ. 2, 9.

24. Α' Κορ. 16, 1-4, Β' Κορ. 9, 1-15.

25. Γαλ. 4, 19.

26. Migne P.G., 49, 279.

27. Πράξ. 20, 19.

28. Α' Θεσ. 2, 12.

29. Πράξ. 9, 23-25.

30. Πράξ. 9, 30.

31. Πράξ. 13, 12.

32. Πράξ. 14, 19-20.

33. Πράξ. 14, 5.

34. Πράξ. 17, 5.

35. Πράξ. 17, 13.

36. Πράξ. 18, 12-15.

37. Πράξ. 21, 27 κ.κ. καὶ 23, 12-23.

38. Πράξ. 24, 1-9 καὶ 25, 1-12.

39. Πράξ. 16, 19-40.

40. Πράξ. 19, 23-41.

γμούς υπήνεγκα καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο Κύριος»⁴¹. Ἀλλὰ συγκινητική εἶναι καὶ ἡ εἰκόνα, ὅταν με ἄλυσίδες στὰ χέρια, ὑψώνοντάς τα, ὅσο τοῦ ἐπετρεπαν τὰ δεσμά, ἀπολογεῖται στὸν βασιλιά Ἀγρίππα στὴν Καισάρεια: «Εὐξαίμην ἂν τῷ οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντα τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος κἀγὼ εἰμι, παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων»⁴². Ἡ Ἀθήνα, εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα μέρη, στὰ ὁποῖα ὁ Ἀπόστολος δὲν κατεδιώχθη⁴³.

Οἱ θλίψεις ὅμως τοῦ Παύλου προήλθαν καὶ ἀπὸ «ψευδαδέλφους», ποὺ τὸν στενοχώρησαν τόσο, «ὥστε ἐξαπορηθῆναι καὶ τοῦ ζῆν»⁴⁴. Χαρακτηριστική τοῦ πόνου, ποὺ ἠσθάνθη ὁ Ἀπόστολος, εἶναι ἡ λεγόμενη «ἐπιστολὴ τῶν δακρύων»⁴⁵, ποὺ ἔστειλε στοὺς Κορινθίους καὶ τὴν ὁποία ἔγραψε «ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ... διὰ πολλῶν δακρύων»⁴⁶. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐγκατάλειψη ἐκ μέρους στενῶν συνεργατῶν τοῦ τοῦ προξένησε θλίψη πολλή. Ἐγραψε μὲ καταφανὴ πόνον στὸν Τιμόθεο: «Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως· Δημᾶς γὰρ μὲ ἐγκατέλειπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα ...»⁴⁷. Γενικά, σὲ στιγμές ψυχικῆς κοπώσεως, σκληρῆς προκλητικότητος ἐκ μέρους ψευδαδέλφων, ἀλλὰ καὶ προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας, ἡναγκάσθη ὁ ἴδιος νὰ γράψει: «Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. Ἐβραῖοι εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖται εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγὼ ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρεῖς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρεῖς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐξ ἐθνῶν, κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημῇ, κινδύνους ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ

καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτός ἢ ἐπισύστασίν μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι»⁴⁸.

4. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες, τίς θλίψεις, τὰ δάκρυα, τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς διωγμούς, τὸν μαρτυρικὸ θάνατο, ὁ Παῦλος, ὁ «δοῦλος τοῦ Θεοῦ», ὁ «κλητὸς Ἀπόστολος»⁴⁹, τὰ ἀντιμετώπισε μὲ πίστη στὸν Ἐσταυρωμένο, μὲ βεβαιότητα στὴν αἰωνιότητα, μὲ πεποίθηση ὅτι ἦταν ὀφειλέτης πρὸς ὅλους, μὲ προσευχή, μὲ ἀσκησι, μὲ χαρὰ, μὲ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Θεό, μὲ καύχησι ἐν Κυρίῳ,

- μὲ πίστη βαθύτατη, ἔχοντας πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου: Ἐγραφε στοὺς Γαλάτες: «Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ»⁵⁰,
- μὲ ἀκλόνητη βεβαιότητα στὴν αἰωνιότητα: Ἐγραφε στοὺς Φιλιππησίους: «Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἰρήσομαι οὐ γνωρίζω. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς»⁵¹. Πρὸς τὸν Τιμόθεο: «Εἰ γὰρ συναποθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν»⁵². Καὶ πρὸς τοὺς Ρωμαίους: «Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν»⁵³,
- μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι ἦταν χρεώστης πρὸς ὅλους τοὺς συνανθρώπους, Ἕλληνες καὶ βαρβάρους, μορφωμένους καὶ ἀμόρφωτους, γιὰ τὴ σωτηρίαν τους: Γράφει στοὺς Ρωμαίους: «Ἐλλῆσι τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέτης εἰμί»⁵⁴. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο τοποθετεῖται καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ γιὰ τὴν τύχη τῶν ὁμοεθνῶν τοῦ Ἰσραηλιτῶν: «Λύπη μοί ἐστι μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὁδὴν τῇ καρδίᾳ μου. Ἠυχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ

41. Β' Τιμ. 3, 11.

42. Πράξ. 26, 29.

43. Ὑπάρχει ἐν τούτοις θρύλος, ποὺ ἀναφέρει ὅτι γιὰ σωθεῖ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις, μετὰ τὸ κήρυγμα στὸν Ἀρειο Πάγο, ἐκρύβη μέσα σὲ ἕνα πηγάδι, ποὺ ὑπῆρχε ἐκεῖ κοντά. Βλ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, *Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι*, Ἀθῆναι 1922, σ. 161.

44. Β' Κορ. 1, 8.

45. Σ. Ἀγουρίδου, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Ἀθῆναι 1971, σ. 262.

46. Β' Κορ. 2, 4.

47. Β' Κορ. 4, 9. Βλ. καὶ 1, 15.

48. Β' Κορ. 11, 22-29.

49. Ρωμ. 1, 1.

50. Γαλ. 2, 20.

51. Φιλίπ. 1, 21-24.

52. Β' Τιμ. 2, 11-12.

53. Ρωμ. 8, 18.

54. Ρωμ. 1, 14.

τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσι Ἰσραηλῖται»⁵⁵,

- μέ προσευχή ἀδιάλειπτη: Ἰκέτευε τὸν Κύριόν του «νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ εἰς τὸ ἰδεῖν τὸ πρόσωπον» τῶν χριστιανῶν του καὶ νὰ «καταρτίσει τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεώς» τους⁵⁶. Φυλάκισμένος ἔγραφε πρὸς τοὺς Ἑφεσίους: «Κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ... ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δύναμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν»⁵⁷,
- μέ σκληρὴ ἄσκηση: Ἐξομολογεῖται στοὺς Κορινθίους: «Πυκτεύω (πυγμαχῶ) ..., ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ (σκληραγωγῶ τὸ σῶμα μου καὶ τὸ μεταχειρίζομαι ὡς δοῦλο), μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι»⁵⁸,
- μέ χαρά: Ἐγραφε στοὺς Κολοσσαεῖς: «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν»⁵⁹,
- μέ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴ δωρεὰ αὐτῆ τοῦ Θεοῦ: Ἐγραφε στοὺς Ρωμαίους: «Διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ εἶναι με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ»⁶⁰. Πρὸς τοὺς Ἑφεσίους: «Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων τῶν ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ»⁶¹. Καὶ πρὸς τοὺς Φιλιππησίους: «Ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν»⁶²,
- μέ καύχησι ἐν Κυρίῳ: Ἐγραφε στοὺς Ρωμαίους: «Ἐχω καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν Θεόν»⁶³. Καὶ στοὺς Φιλιππησίους: «Μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου»⁶⁴. Ἐχοντας κάνει πράξη ὅλα αὐτὰ στὴ ζωὴ του, δίκαια ὁ μακάριος Παῦλος διεκήρυξε στὸ τέλος τοῦ βίου του: «Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι» (Ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμος νὰ χύσω

τὸ αἷμα μου σὰν σπονδὴ) καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε (καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐφθάσε). Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτὴς»⁶⁵.

5. Καὶ ὁ δικαιοκρίτης Θεὸς ἔδωσε τὸν ἁμαράντινο στέφανο τῆς δόξης στὸν δοῦλο καὶ Ἀπόστολο του Παῦλο, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸν τιμᾷ «ἐν ᾧδαῖς καὶ ὕμνοις»⁶⁶, ὡς «ἐθνῶν κήρυκα καὶ φωστῆρα τρισμέγιστον, Ἀθηναίων διδάσκαλον καὶ οἰκουμένης ἀγλάϊσμα»⁶⁷ καὶ μαζί με τὸν Πέτρο ὡς «τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονον καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλον»⁶⁸. Ἡ κοινὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη τὸν θεωρεῖ ὡς τὸν «Πρῶτο μετὰ τὸν Ἐνα», τὸν Χριστό, ἐνῷ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καὶ ἄλλοι λόγιοι τοῦ ἀφιερώνουν σελίδες πλήρεις ἐγκωμίων. Ἐνδεικτικά:

- Ἐγραψε ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος: «Ὡς πτηνὸν τὴν οἰκουμένην πᾶσαν διέδραμε καὶ ὡς ἀσώματος πόνων ὑπερεώρα καὶ κινδύνων»⁶⁹ καὶ «ὥσπερ τις ὑπόπτερος περιῆλθε (τὴν οἰκουμένην) συρόμενος, τυπτόμενος, λιθαζόμενος, καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων»⁷⁰. Οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι λειμῶνα ἀρετῶν καὶ παράδεισον καλέσας τὴν Παύλου ψυχὴν»⁷¹. Μέγας (...) τῇ ἀγάπῃ, φλογὸς πάσης σφοδρότερος ἦν»⁷².

Ὁ Holzner, ὁ ἐπιφανέστερος βιογράφος του, ἔγραψε: «Τὸ κατακόρυφο τῆς ζωῆς τοῦ Παύλου “ἐν Χριστῷ” ἦταν, ταυτόχρονα, καὶ τὸ κατακόρυφο τῶν παθημάτων του χάριν τοῦ Χριστοῦ (...). Τὸ νὰ ἐκπληρώνει τὴν ἐπίγεια ἀποστολὴ του μετὰ τὰ παθήματα τὸ εἶχε μάθει ὁ Παῦλος ἀπ' τὸν οὐράνιο Κύριό του. Ὅταν ὁ Παῦλος ἔπρεπε ν' ἀναφέρει στὶς ὁμιλίες του τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ, τότε, “ἔκκούμεπωνε ξαφνικὰ τὸ φόρεμά του γύρω ἀπ' τὸν λαμὸ καὶ τὸν τράχηλο, ἔτσι πὺ μποροῦσαν νὰ βλέπουν τὰ κόκκινα σημάδια ποὺ τοῦ εἶχαν ἀφήσει οἱ μαστιγώσεις. Τότε, με ὅλη του τὴν ἡρεμία, ἔλεγε: “Τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω”

55. Ρωμ. 9, 2-3.

56. Α' Θεσ. 3, 10.

57. Ἐφεσ. 3, 14-17.

58. Α' Κορ. 9, 26-27.

59. Κολ. 1, 24.

60. Ρωμ. 15, 15-16.

61. Ἐφεσ. 3, 8.

62. Φιλιπ. 1, 29.

63. Ρωμ. 15, 17.

64. Φιλιπ. 1, 20.

65. Β' Τιμ. 4, 6-8.

66. Δοξαστικὸ ἀποστίχων Μεγ. Ἑσπερινοῦ 29ης Ἰουνίου.

67. Ἀπολυτίκιο.

68. Ἀπολυτίκιο.

69. Ἔργα Χρυσοστόμου (ἔκδ. Montfaucon), τ. Β', βιβλ. 2, σ. 579.

70. Ὁ.π., τ. IB', βιβλ. 2, σσ. 881 καὶ 936.

71. Migne P.G., 50, 473.

72. Migne P.G., 50, 488.

(Γαλ. 6, 17, Β' Κορ. 4, 10). Ὅπως οἱ δοῦλοι ἔφεραν συχνά στολαιμό τους τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου των, καὶ οἱ λεγεωνάριοι εἶχαν μὲ πυρωμένο σίδερο χαράξει στολμπράτσο τους ἢ στολστήθος τους τὸ σὺμβολο τῆς λεγεῶνος τους, ἔτσι κι ὁ Παῦλος, ὡς δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, ἔφερε μὲ ὑπερηφάνεια τὰ «στίγματα τοῦ οὐρανίου Κυρίου του» (...) Ὅπως ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ἦταν ζωὴ ἀδιάκοπης θυσίας, ζωὴ ὑπόταγῆς μέχρι σταυροῦ, ἔτσι δέχεται ἡ μεγάλη ὁμοιότης τοῦ Ἀποστόλου μὲ τὸν Χριστό, ἰδιαίτερα στήν μεγάλη περιγραφή τοῦ θλιμμένου, τοῦ ἐπικίνδυνου καὶ τοῦ γεμάτου στενοχώριες ἀποστολικοῦ του ἀξιώματος (...). Ὁ Παῦλος, χωρὶς ἀμφιβολία, ἀνῆκει στίς ἀπόλυτα μεγάλες μορφές»⁷³.

Ὁ Renan, μολονότι ἀρνητῆς τοῦ Χριστοῦ, ἔγραψε: «Ὁ Παῦλος ὑπῆρξε κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα φαινόμενον ὁπωσδήποτε μοναδικόν (...) Ἦτο ἀνὴρ δράσεως, πλήρης φλογεροῦ ζήλου (...) Ἡ ἀποστολικὴ λέμβος ἀνέπετασε τὰ ἱστία της· ὁ ἄνεμος πνέει καὶ ποθεῖ νὰ μεταφέρει ἐπὶ τῶν πτερυγῶν του τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ»⁷⁴.

Μακαριώτατε,

«Τὴν πανσεβάσμιον ταύτην ἡμέραν»⁷⁵, ὅπως ἔψαλε πρὸ ὀλίγου ὁ τίμιος χορὸς τῶν ἱεροψαλτῶν, στρεφόμε-

θα ὅλοι νοερὰ πρὸς τὴ Μεγάλῃ αὐτῇ μορφῇ τοῦ Ἀποστόλου «τῶν δακρύων καὶ τῆς θυσίας» καὶ εὐγνώμονες λέγομε: «Σοῦ προσκυνοῦμεν τὴν ἄλυσιν, ἣν ὑπὲρ Χριστοῦ ὡς κακοῦργος ἐφόρεσας, τὰ στίγματά τε, Παῦλε, περιπτυσσόμεθα, ἃ ἐν τῷ εὐκλεῖ σου καὶ νικηφόρῳ φέρεις σώματι»⁷⁶.

Συγχρόνως, μὲ τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς βλέπομε ἀνάμεσά μας τὸν Ταρσέα Ἀπόστολο τῆς Πατρίδος μας νὰ παρακελεῦεται ἡμᾶς, στὴ δύσκολη ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, μιὰ ἐποχὴ ποὺ «οὐδεὶς δέδοικεν, οὐδὲ τρέμει, οὐδεὶς αἰσχύνεται, οὐδὲ ἐρυθριᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται τῷ γέλωτι τούτῳ»⁷⁷, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ «μαίνεσθαι δοκοῦσιν οἱ σωφρονοῦντες καὶ παραπαίειν οἱ νοθετοῦντες»⁷⁸, τὸν βλέπομε νὰ παρακελεῦεται ἡμᾶς, νὰ τὸν μιμηθοῦμε στὴ φλογερὴ του πίστη, στὴ θέρμη τῶν προσευχῶν του, στὸν ἀγῶνα του καὶ στὴν ἀγωνία του γιὰ τὴ διάδοση καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὴ συγκινητικὴ φιλαδελφία του, στὴν ἀνεξάντλητη ὑπομονή του. Μᾶς προσκαλεῖ μὲ τὸν λόγο του: «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ»⁷⁹.

Εὐχηθῆτε, Μακαριώτατε, ὁ σωστικὸς του λόγος νὰ βρεῖ τὴ δέουσα ἀνταπόκριση ἀπὸ ὅλους μας.

73. Holzner, ὁ.π., σσ. 295, 345 καὶ 482.

74. Ernest Renan, Οἱ Ἀπόστολοι, μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, Ἐκδόσεων Σιδέρη, Ἀθῆναι, χ.χ., σσ. 6, 232 καὶ 379.

75. Δοξαστικὸ ἀποστίχων Μεγ. Ἑσπερινοῦ 29ης Ἰουνίου.

76. 1ο τροπ. θ' ὠδῆς Κανόνος Ὁρθρου 29ης Ἰουνίου.

77. Migne P.G., 47, 361.

78. Migne P.G., ὁ.π.

79. Α' Κορ. 11, 1.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Οί ραγδαίες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις των τελευταίων ετών στα Βαλκάνια, με συνέπεια την πτώση των ολοκληρωτικών κομμουνιστικών καθεστώτων, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις λειτουργίας των κοινοβουλευτικών θεσμών και της οικονομικής ανάπτυξης. Συγχρόνως, άνοιξαν τους ορίζοντες για την ταχεία επανάκτηση του ιστορικού ρόλου της Όρθοδόξου Έκκλησίας, ως ένοποιού δυνάμεως και βασικού στοιχείου επιρροής στο γενικότερο πολιτισμικό γίγνεσθαι των χωρών του βαλκανικού χώρου. Απέδειξαν, όμως, και την άρρηκτη πνευματική συζυγία της Όρθοδόξου Έκκλησίας με την κοινωνία, ή οποία παρέμεινε αλώβητη από τον άμείωτο ιδεολογικό καταγισμό της κυρίαρχης μαρξιστικής κοσμοβιοθεωρίας¹.

Η Όρθόδοξη Έκκλησία στα Βαλκάνια αποτελεί στοιχείο πνευματικής ταυτότητας και πολιτιστικής αυτοσυνειδησίας από το 395 μ.Χ., όταν μετά τον θάνατο του Μεγάλου Θεοδοσίου, το Ίλλυρικό χωρίσθηκε σε Ανατολικό και Δυτικό. Το Ίλλυρικό είναι ή ευρύτερη διοικητική περιφέρεια, ή οποία περιελάμβανε ολόκληρη σχεδόν ή χερσόνησο του Αΐμου, με εξαίρεση ή Θράκη, τμήμα ής Δαλματίας και το Νορικό. Στο Ανατολικό ανήκουν οί διοικήσεις Δακίας και Μακεδονίας με πρωτεύουσα ή Θεσσαλονίκη. Στο Δυτικό υπάγονται οί γύρω από το Δούναβι χώρες, το Νορικό, ή Παννονία, ή Δαλματία, ή Σαυΐα και ή Βαλερία. Το Ανατολικό (Illyricum orientale) εντάχθηκε στο Ανατολικό Κράτος, το δέ Δυτικό (Illyricum occidentale) στο Δυτικό Κράτος².

Η Όρθόδοξη Έκκλησία κυριαρχεί στο βαλκανικό χώρο κυρίως από το 732 μ.Χ., όταν ο εικονομάχος αυτοκράτωρ Λέων ό Γ' αποσπā τις Έπαρχίες αυτές από ή διοικητική και πνευματική δικαιοδοσία ής Ρώμης και τις προσαρτā στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως³.

Τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο με ενδιαφέρον ξεχωριστό παρακολούθησε τις πνευματικές, πολιτιστικές, κοινωνικές και έθνικές τύχες των λαών ής βαλκανικής και συνέβαλε με τā πνευματικά του μέσα στην επίλυση των διαφόρων προβλημάτων τους. Με ή βοήθειά του οί βαλκανικοί λαοί αντιμετώπισαν πολλές επικίνδυνες καταστάσεις, ανδρώθηκαν στην πίστη, χειραφετήθηκαν σε Αυτοκέφαλες Έκκλησίες, στα πλαίσια αναδιοργάνωσης των εκκλησιαστικών δικαιοδοσιών μετά την ίδρυση των έθνικών κρατών των όρθοδόξων λαών ής Χερσονήσου του Αΐμου⁴.

Με την όρθόδοξη πίστη, ταυτόχρονα, οί Έκκλησίες του βαλκανικού χώρου δέχθηκαν και πολιτισμικά στοιχεία. Τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο, σε αντίθεση με τον ρωμαιοκαθολικισμό, σεβάσθηκε τις έθνικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των λαών, στους όποιους απευθύνθηκε. Δέν επέβαλε ή χρήση ής ελληνικής γλώσσας, ενώ παράλληλα συνέβαλε στη χειραφέτηση και αναβάθμισή τους. Οί Σλάβοι, οί όποιοι δέν διέθεταν γραπτή γλώσσα πριν τον εκχριστιανισμό τους και

1. Βλασίου Φειδā, «Πολιτικός ρεαλισμός και Έκκλησία», Η Καθημερινή, άριθμ. φύλ. 24498/4-6-2000, σ. 36.

2. Μιχαήλ Γ. Τρίτου, Η Έκκλησία στο Ανατολικό Ίλλυρικό και την Άλβανία, Έκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 34.

3. Ό.π., σ. 39.

4. Άρχιμ. Γεωργίου Καψάνη, «Τό Άγιον Όρος και ή Όρθοδοξία στα Βαλκάνια», στο Βαλκάνια και Όρθοδοξία, έκδόσεις Μήνυμα, Άθήνα 1993, σ. 22.

Του

κ. Μιχαήλ Γ. Τρίτου

Έπικούρου καθηγητού Α.Π.Θ.

κατά προέκταση καταγεγραμμένη ιστορία, λογοτεχνία και γραπτους νόμους, κατάφεραν να μάθουν γραφή και ανάγνωση μόνο με τη χρήση της εκκλησιαστικής σλαβονικής γλώσσας, της παλαιοσλαβικής, μητέρας όλων των σλαβικών γλωσσών, που εισήγαγαν οι Έλληνες ιεραπόστολοι Κύριλλος και Μεθόδιος⁵. Στη γλώσσα αυτή μεταφράσθηκε ολόκληρη η Αγία Γραφή (εκτός των βιβλίων των Μακκαβαίων), μία επιλογή από όμιλίες, μία συλλογή βασικών έργων των Πατέρων της Εκκλησίας, λειτουργικά κείμενα, δύο νομικές συλλογές και πολλά άλλα⁶.

Όπως παρατηρεί ο π. Ιωάννης Μάγεντορφ «τά νεαρά έθνη και ο πολιτισμός τους ταυτίστηκαν με την Εκκλησία. Η Εκκλησία έγινε ή “μητέρα” τους, όχι μόνον πνευματικά, αλλά και πολιτισμικά. Χωρίς αυτήν ούδέποτε είχαν πολιτιστική οντότητα»⁷.

Στη γενικότερη προσφορά του Οίκουμενικού Πατριαρχείου στις βαλκανικές χώρες, στην απόκτηση από μέρους των λαών αυτών γνησίας ορθοδόξου πίστεως και πνευματικότητας, πρέπει να εντάξουμε και τη βοήθεια του Αγίου Όρους, επιλέκτου τμήματος της πρωτόχρο-

νης Εκκλησίας⁸. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής: Πρώτος Αρχιεπίσκοπος της Σερβίας διετέλεσε ο άγιος Σάββας (1219-1233), κτήτωρ της Μονής Χιλανδαρίου. Άμεση σχέση με τη Μονή Χιλανδαρίου είχαν και οι μετέπειτα Αρχιεπίσκοποι της Σερβίας Άρσένιος Α' (1233-1263), Σάββας Β' (1263-1271), Δανιήλ Α' (1271-1272), Ιωαννίκιος Α' (1272-1276), Ευστάθιος Α' (1279-1286), Ίάκωβος (1286-1292), Ευστάθιος Β' (1292-1309), Σάββας Γ' (1309-1316), Νικόδημος (1317-1324), Δανιήλ Β' (1324-1337), Ιωαννίκιος Β' (1338-1346) και άλλοι⁹.

Ο Γρηγόριος Σιναΐτης, μιά αξιόλογη μορφή του βυζαντινού μοναχισμού, μεταλαμπαδεύει τον αγιορείτικο μοναχισμό στη Βουλγαρία. Το έργο του συνεχίζουν ο μαθητής του όσιος Θεοδόσιος ο Τυρνοβίτης, ο οποίος παρέμεινε αρκετό διάστημα στο Άγιο Όρος με το μαθητή του Ρωμανό και ο Εὐθύμιος, ο οποίος ασχολήθηκε στο Άγιο Όρος με τη μελέτη σλαβικών και ελληνικών χειρογράφων¹⁰.

Στις ηγεμονίες της Βλαχίας και Μολδαβίας συστηματικά εργάσθηκαν ο αγιορείτης Μητροπολίτης Ούγγροβλαχίας Ύακινθος Κριτόπουλος και ο διάδοχός του Μητροπολίτης Χαρίτων. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Χαρίτων πρό της εκλογής του ως Μητροπολίτου Ούγγροβλαχίας, διετέλεσε ηγούμενος της Μονής Κουτλουμουσίου και πρωτεπιστάτης του Αγίου Όρους. Σημαντική υπήρξε ή συμβολή του Νικοδήμου Τιςμάνα, Έλληνας από τον Περλεπέ, στην οργάνωση του μοναχικού βίου στη Ρουμανία. Ο Νικόδημος έζησε αρκετό χρονικό διάστημα στο Άγιο Όρος, όπου γνώρισε τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμιά και διετέλεσε ηγούμενος της Μονής Χιλανδαρίου. Ο Νικόδημος για τους Ρουμάνους θεωρείται όχι μόνον ο άναμορφωτής του μοναχικού τους βίου, αλλά και ένας από τους σημαντικότερους υπερασπιστές της Ορθοδοξίας τους, ή όποια αντιμετώπιζε άμεσο κίνδυνο από τις έπεκτατικές διαθέσεις της Ούγγαρίας¹¹.

5. Για λεπτομερή βιβλιογραφία μέχρι το 1934 βλ.: G. I Iinskij, *Opyt sistematicheskoi Kirillo-Mefodievskoj bibliografii*, Sofia 1934. Άπό 1934-1940: M. Popruzenko και St. Romanski, *Kirilometodievskaja bibliografija za 1934-1940*. Άπό 1939-1955: J. Hahn, *Kyrrillomethodianische bibliographie 1939-1955*, Gravenhage 1958. Επίσης στις μελέτες: E. Georgiev, *Kiril i Metodij osnovopoloznici na slavjanskite literaturi*, Sofia 1956, Fr. Grivec, *Konstantin und Method, Lehrer der Slaven*, Wiesbaden 1960. Άπό την ελληνική βιβλιογραφία αναφέρουμε αντιπροσωπευτικά τις εξής εργασίες: Ίερās Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης - Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., *Κυρίλλω και Μεθόδιω τόμος έόρτιος επί τη χιλιοστή και έκατοστή ετηρίδι*, τ. 1, Θεσσαλονίκη 1966, τ. 2, Θεσσαλονίκη 1968. Άντωνίου-Αιμιλίου Ταχιάου, «Η εθνικότης Κυρίλλου και Μεθοδίου κατά τās σλαβικές ιστορικές πηγās και μαρτυρίās», *Κυρίλλω και Μεθόδιω...*, ό.π., τ. 2, Θεσσαλονίκη 1968, σσ. 83-132. Τοῦ ίδιου, *Κύριλλος και Μεθόδιος οί εκ Θεσσαλονίκης. Η βυζαντινή παιδεία στους Σλάβους*, Θεσσαλονίκη 1989. Τοῦ ίδιου, *Κύριλλος και Μεθόδιος. Οί θεμελιωτές της αρχαίας σλαβικής γραμματείας*, Θεσσαλονίκη 1992. Ί. Ε. Άναστασίου, *Βίος Κωνσταντίνου-Κυρίλλου, Βίος Μεθοδίου* (μετάφρασις). *Βίος Κλήμεντος Άχρίδος*, ΕΕΘΣΑΠΘ 12 (1968), σσ. 118-161. Γιάννας Μαλιγκούδη, *Η παρουσία του Μεσαιωνικού Έλληνισμού στην Κεντρική Εὐρώπη. Τό εκπολιτιστικό έργο των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων*, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1997 και Κωνσταντίνου Γ. Νιχωρίτη, *Οί Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος*, Θεσσαλονίκη 2000.

6. Γιάννας Μαλιγκούδη, «Η ιεραποστολή στη Μοραβία», *Έλευθεροτυπία - Ιστορικά* / 17-2-2000, σ. 33.

7. Ιωάννου Μάγεντορφ, «Ορθοδοξία και εθνικές πολιτιστικές παραδόσεις: ή πρόκληση της ιστορίας μας», *Σύναξη* 40 (1991), σ. 12.

8. Για την επίδραση του Αγίου Όρους στους λαούς του Βορρά βλ.: Παν. Κ. Χρήστου, *Τό Άγιον Όρος - Άθωνική Πολιτεία. Ιστορία - Τέχνη - Ζωή*, Άθήναι 1987, σσ. 167-172 και Ιωάν. Ταρνανίδη, *Πτυχές της Σλαβικής Ορθοδοξίας*, Θεσσαλονίκη 1992, σσ. 167-202.

9. Δημ. Β. Γόνι, *Ιστορία των Ορθοδόξων Εκκλησιών Βουλγαρίας και Σερβίας*, Εκδόσεις Παρουσία, Άθήνα 1999, σ. 281.

10. Ό.π., σσ. 82, 86, 88.

11. Για τον Νικόδημο Τιςμάνα βλ.: E. Lăzărescu, «*Nicodim de la Tismana si cultura românească*», *Romanoslavica* XI, București 1965, σσ. 237-284 και V. Ionita, «*Cuviosul Nicodim cel sfînti de la Tismana*», *sfînti Romani si Apărători al Legii Stramosești*, București 1987, σσ. 299-305.

Σήμερα η Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ κυρίαρχη πνευματικὴ δύναμη τοῦ βαλκανικοῦ χώρου. Σὲ σύνολο 85.000.000 κατοίκων τῶν Βαλκανίων, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἀνέρχονται στὰ 73 περίπου ἑκατομμύρια¹². Οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ ἀνέρχονται σὲ 6 ἑκατομμύρια καὶ ἐπικεντρώνονται στὸ ΒΔ ἄκρο τῆς βαλκανικῆς, συγκεκριμένα στὴν Κροατία καὶ Σλοβενία¹³. Τέλος, οἱ μουσουλμάνοι, οἱ ὅποιοι ἐστιάζονται σὲ ὅλες τὶς βαλκανικὲς χώρες καὶ κυρίως στὴν Ἀλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κοσσυφοπέδιο, Σκόπια καὶ Βουλγαρία, ἐγγίζουν τὰ 6.000.000¹⁴.

1. Προβλήματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὰ Βαλκάνια

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία παρὰ τὶς αἰσιόδοξες προοπτικὲς ἀντιμετωπίζει στὰ Βαλκάνια σοβαρὰ προβλήματα, τὰ ὅποια προέρχονται ἀπὸ τὴ ρωμαιοκαθολικὴ προπαγάνδα, τὴν ἐπέκταση τοῦ ἰσλαμισμοῦ, τὶς κυβερνήσεις τῶν βαλκανικῶν κρατῶν καὶ τὴν ἀναζωπύρωση τοῦ ἐθνικισμοῦ.

α. Ρωμαιοκαθολικὴ προπαγάνδα. Μετὰ τὴν κατάρρευση τῶν ἀθεϊστικῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων, τὰ ὅποια γιὰ 50-70 χρόνια δημιούργησαν σοβαρὰ προβλήματα στὶς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τοῦ βαλκανικοῦ χώρου, ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔλθει ἄρωγος στὴν ἀνόρθωση τῶν μαρτυρικῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, προβαίνει σὲ ἐνέργειες ἀντίθετες μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ διαλόγου, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλήθειας.

Οἱ στόχοι τοῦ Βατικανοῦ στὰ Βαλκάνια εἶναι δύο: ἡ ἀναδιοργάνωση τῶν μικρῶν οὐνιτικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἐνίσχυση τῆς ρωμαιοκαθολικῆς παρουσίας στὴν περιοχή. Συγκεκριμένα, τὸ Βατικανὸ ἐργάσθηκε ἀπροκάλυπτα γιὰ τὴ διάλυση τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τὴ δημιουργία ἀνεξαρτήτων κρατιδίων, φιλικῶν πρὸς αὐτήν. Βοήθησε στὴν ἀνασυγκρότηση τῆς οὐνιτικῆς ἱεραρχίας

στὴ Μολδαβία καὶ στὴ διείδυση τῆς Οὐνίας στὴν Τρανσυλβανία, ἀφοῦ ἀξιοποίησε τὰ ἐρείσματα, τὰ ὅποια εἶχε δημιουργήσει ἐκεῖ κατὰ τὴν περίοδο τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς¹⁵. Ἐπὶ πλέον, ἐντείνει τὶς προσηλυτιστικὲς δραστηριότητές της στὴν Ἀλβανία. Ὑποκινεῖ ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Βουλγαρίας. Διατηρεῖ σχέσεις μὲ τὴ σχισματικὴ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων¹⁶. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ στήριξη τῆς Δημοκρατίας τῶν Σκοπίων ἀποτελεῖ κοινὸ σημεῖο ἀναφορᾶς τῆς πολιτικῆς τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἰταλίας-Βατικανοῦ.

Ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος τῆς ρωμαιοκαθολικῆς προπαγάνδας στὰ Βαλκάνια εἶναι ἡ Οὐνία, ἡ ὅποια ἔχει χαρακτηριστεῖ «τακτικὴ τοῦ χαμαιλέοντα», «δούρειος ἵππος» καὶ «πέμπτη φάλαγγα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας»¹⁷. Ἐπινοήθηκε ἀπὸ τὸν Παπισμὸ γιὰ τὸν ἐκδυτισμὸ τῆς μὴ λατινικῆς Ἀνατολῆς μὲ διαδικασία ποὺ διεξάγεται σὲ δύο φάσεις: ἡ πρώτη εἶναι ὁ ἐξουνιτισμὸς τῶν ὀρθοδόξων

15. Δαμασκηνὸς Ἀλεξ. Παπανδρέου, Μητροπολίτου Ἑλβετίας, «Ὁρθοδοξία καὶ Βαλκάνια», στὸν τόμο Ὁρθοδοξία καὶ Κόσμος, Ἐκδόσεις Τέττιος, Κατερίνη 1993, σ. 109.

16. Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία στηρίζουσα ἠθικὰ καὶ ὕλικα τὴ σχισματικὴ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων, προέβη σὲ ἀνεπίτρεπτες ἐνέργειες σὲ βάρος τοῦ μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ. Συγκεκριμένα, ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος ὁ Β' ἐπισκέφθηκε ἐκθεση «μακεδονικῆς τέχνης», τὴν ὅποια διοργάνωσε στὴ Ρώμη ἡ σχισματικὴ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων, ὕστερα ἀπὸ ἄδεια τοῦ κράτους τοῦ Βατικανοῦ. Ἐπίσης, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1985 ἀπὸ τὸν ἐξώστη τοῦ ἁγίου Πέτρου εὐχῆς στὴ λεγόμενη «μακεδονικὴ γλῶσσα». Ἀποκορύφωμα τῶν ἀνθελληνικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν ἦταν ἡ ἐκδοση στὴ «μακεδονικὴ γλῶσσα» ἀπὸ τὸ τμήμα «Tirografia Polyglotta Vaticana» τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα Ἰωάννου-Παύλου τοῦ Β' «Slavorum Apostoli», ἡ ὅποια ἀναφέρεται στὴν ἀποστολὴ στὶς σλαβικὲς χώρες τῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Βλ. Χρυσόστομου, Μητροπολίτου Περιστερίου, «Πάπας καὶ Μακεδονικόν», Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 1-16 Ἰουνίου 1990.

Ἐνδιαφέρον, ἐπίσης, παρουσιάζουν καὶ οἱ ἀποκαλύψεις τοῦ περιοδικοῦ Γκλὰς (Φωνή), ὄργανο τῆς παγκοσμίου ἐνώσεως Σέρβων, τὸν Μάρτιο τοῦ 1995. Ἐκεῖ γίνεται ἀναφορὰ στὴν ὕλική καὶ ἠθικὴ στήριξη τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὰ Σκόπια μὲ στόχο τὴν ἐνταξί τῆς «μακεδονικῆς» Ἐκκλησίας στὴν Οὐνία. Σὲ ἀντάλλαγμα τῆς βοήθειας τοῦ Βατικανοῦ ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος ὁ Β' ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἐνώσεως συγγραφέων τοῦ κράτους τῶν Σκοπίων. Βλ. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ὁ παπισμὸς, ὁ ἑλληνισμὸς καὶ τὰ ὀρθόδοξα Βαλκάνια», Πειραϊκὴ Ἐκκλησία, ἀριθμ. φύλλ. 115 / Ἀπρίλιος 2001, σσ. 39-40.

17. Δημ. Β. Γόνι, «Ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τοῦ προβλήματος τῆς Οὐνίας», στὸν τόμο Ἡ Οὐνία (χθὲς καὶ σήμερα), Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σ. 70.

12. Ἀθαν. Ἀγγελοπούλου, «Ὁ κόσμος τῆς Ὁρθοδοξίας στὴ Χερσονήσο τοῦ Αἴμου. Ἐπὶκαιρὲς ἐπισημάνσεις», Ἀφιέρωμα στὸν Μητροπολίτη Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιο, Νεάπολη - Θεσσαλονίκη 1999, σ. 244. Λεπτομερέστερα ἡ σημερινὴ δύναμη τῆς Ὁρθοδοξίας στὶς χώρες τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου κατανέμεται σὲ ποσοστὰ ὡς ἑξῆς: Ἑλλάδα 97%, Ἀλβανία 28%, Ρουμανία 90%, Βουλγαρία 85%, Σκόπια 60%, Νέα Γιουγκοσλαβία (Σερβία-Μαυροβούνιο) 85% καὶ Κύπρος 80%.

13. Ὁ.π.

14. Εὐῆς Βουλγαράκη, Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στὰ Βαλκάνια, Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα ἄ.χ., σ. 18.

καὶ ἡ δευτέρα ὁ ἐκλατινισμὸς τῶν Οὐνιτῶν¹⁸. Ἡ δραστηριοποίησή της στὸ μαρτυρικό βαλκανικό χώρο ἀξιολογεῖται ὡς μία πτυχή τῆς νέας ἀνατολικῆς πολιτικῆς τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Μὲ ἓνα ἀπαράδεκτο ὄργιο προσηλυτισμοῦ καὶ ὑποκλοπῆς ὀρθοδόξου ποιμνίου, προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσει τὴ ρωμαιοκαθολικὴ παρουσία στὰ Βαλκάνια, ἐκμεταλλευόμενη τὸ πνευματικὸ κενὸ τῶν κομμουνιστικῶν κοινωνιῶν, τὴν φτώχεια καὶ τὶς γενικότερες δυσχερεῖς ἱστορικὲς συνθήκες, οἱ ὁποῖες ἐπικρατοῦν ἐκεῖ¹⁹.

Δυστυχῶς, γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ὁ εὐρύτερος βαλκανικὸς χώρος θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς ὡς «ἱεραποστολικὸ πεδίο» μὲ διάφορες προσηλυτιστικὲς προσεγγίσεις, οἱ ὁποῖες ἄλλοτε εἶναι ὑλικά δελεάσματα καὶ ἄλλοτε διάφορες μορφὲς βίας. Ἀπόλυτα ἀποκαλυπτικό καὶ πολὺ χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ μήνυμα τῶν προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως διακηρύχθηκε τὴν 15 Μαρτίου 1992, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, στὸ Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται: «Μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας διαπιστοῦμεν, ὅτι ὠρισμένοι κύκλοι, ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, προβαίνουν εἰς ἐνεργείας ἐντελῶς ἀντιθέτους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀληθείας. Εἵχομεν ἀνέκαθεν εἰλικρινῆ καθ' ὅλων ἐπικοινωνίαν εἰς τὰς οἰκουμενικὰς συναντήσεις καὶ εἰς τοὺς διμερεῖς θεολογικοὺς διαλόγους καὶ ἀνεμένομεν, μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῶν ἀθεϊστικῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων, ἀπὸ τὰ ὅποια τόσον δεινῶς εἶχον διωχθῆ καὶ ταλαιπωρηθῆ πολλοὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἀδελφικὴν συμπαράστασιν ἢ τοῦλάχιστον κατανόησιν τῆς μετὰ 50 ἢ καὶ 70 ἔτη ἀπηνῶν διωγμῶν δυσχεροῦς, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τραγικῆς ἀπὸ πλευρᾶς οἰκονομικῆς καὶ ποιμαντικῶν προϋποθέσεων, καταστάσεως τῶν ἐν λόγῳ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἀντὶ τούτου, αἱ κατὰ παράδοσιν ὀρθόδοξοι χώραι ἐθεωρήθησαν “τόποι ἱεραποστολῆς” καὶ οὕτω δημιουργοῦνται εἰς αὐτὰς ἱεραποστολικά δίκτυα καὶ ἀσκεῖται προσηλυτισμὸς μὲ ὅλας τὰς ἀπὸ δεκαετιῶν παγχριστιανικῶς κατακριθείσας καὶ ἀπορριφθείσας μεθόδους, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ποθητῆς πορείας εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐνότη-

τα. Ὅλως ἰδιαιτέρως ἐπισημαίνομεν καὶ καταδικάζομεν τὴν εἰς βάρος τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν δρᾶσιν τῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης ἀνηκόντων Οὐνιτῶν εἰς Οὐκράνιαν, Ρουμανίαν, Ἀνατολικὴν Σλοβακίαν, Μέσσην Ἀνατολίην καὶ ἄλλαχοῦ. Αὕτη ἐδημιούργησε καταστάσεις ὅλως ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ διαλόγου ἀγάπης καὶ ἀληθείας, τὸν ὁποῖον ἤρχισαν καὶ προώθησαν οἱ ἀείμνηστοι ἡγέται τῆς Χριστιανοσύνης Πάπας Ἰωάννης ΚΓ' καὶ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας Α' καὶ ἐπέφερε βαρύτατον καὶ δυσίατον πλῆγμα εἰς αὐτόν. Ἐν τῇ πράξει ὁ διάλογος οὗτος ἔχει ἤδη περιορισθῆ εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος τῆς Οὐνίας, μέχρις ὅτου ἐπιτευχθῇ συμφωνία ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ δι' ὠρισμένους φονταμενταλιστὰς καὶ Διαμαρτυρομένους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόθυμοι “νὰ κηρύξουν” εἰς ὀρθοδόξους χώρας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὑπὸ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα. Θεωροῦμεν ἀπαράδεκτον νὰ ἐκλαμβάνωνται αἱ χώραι αὗται ὡς “χώρος Ἱεραποστολῆς”, ἀφοῦ εἰς αὐτὰς τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη πρὸ πολλῶν αἰώνων, οἱ δὲ πιστοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐθυσίασαν πολλάκις καὶ τὴν ζωὴν των ἀκόμη διὰ τὴν πίστιν εἰς Χριστόν.

Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ὑπενθυμίζομεν ὅτι ὑφ' ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων καταδικάζεται ἀπολύτως πᾶσα μορφή προσηλυτισμοῦ, ὅστις δέον νὰ διακρίνηται σαφῶς ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς ἱεραποστολῆς. Ὁ προσηλυτισμὸς, ἀπευθυνόμενος εἰς λαοὺς ἤδη χριστιανικοὺς, καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις μάλιστα ὀρθοδόξους, ἄλλοτε δι' ὑλικῶν δελεασμάτων καὶ ἄλλοτε διὰ διαφόρων μορφῶν βίας, δηλητηριάζει τὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν καὶ ζημοῖ τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἐνότητα αὐτῶν. Ἡ ἱεραποστολή, ἀντιθέτως, ἀσκουμένη εἰς χώρας καὶ λαοὺς μὴ χριστιανικοὺς, ἀποτελεῖ ἱερὸν τῆς Ἐκκλησίας χρέος, ἄξιον πάσης συνδρομῆς. Τοιοῦτον ἔργον ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς ἐπιτελεῖται σήμερον ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, εἶναι δὲ ἄξιον πάσης ὑποστηρίξεως διορθοδόξως καὶ διαχριστιανικῶς...»²⁰.

β. Ἰσλαμικὸς ἐπεκτατισμὸς. Ἀποτελεῖ ἓνα ἄλλο πρόβλημα γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὰ Βαλκάνια. Σαφῆς ἔκφραση τῶν ἰσλαμικῶν σχεδίων στὸν χώρο τῆς βαλκανικῆς ἀποτελεῖ τὸ Μανιφέστο «πρὸς τίς μεγάλες

18. Εὐγενίου Μοράρου, «Ἡ ἀναβίωση τῆς Οὐνίας στὴν Τρανσυλβανία (ὀρθόδοξη - ἱστορικὴ θεώρηση)», στὸν τόμο Ἡ Οὐνία, ὅ.π., σ. 125.

19. Θεοδώρου Ζήση, «Θὰ ἔλθῃ τελικῶς ὁ Πάπας;», Ὁρθόδοξος Τύπος, ἀριθμ. φύλλ. 1401/23-2-2001, σ. 3.

20. Ἐκδόσεις «Μήνυμα», Βαλκάνια καὶ Ὁρθόδοξία, Ἀθήνα 1993, σσ. 197-205. Πρβλ. Θεοδώρου Ζήση, Οὐνία. Νεώτερες ἐξελίξεις, Ἐκδόσεις «Βρυέννιος», Θεσσαλονίκη 1994, σ. 12.

δυνάμεις τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου» τοῦ Προέδρου τῆς Βοσνίας Ἀλία Ἰζεμπέκοβιτς. Πρόκειται γιὰ ἓνα μι-σαλλόδοξο κείμενο, τὸ ὁποῖο γιὰ πρώτη φορὰ ἐκδόθηκε στὴν Ἀμερική τὸ 1984 καὶ ἀργότερα στὴν Τουρκία, τὸ 1987. Στὸ κείμενο αὐτὸ καλοῦνται οἱ μουσουλμάνοι ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συσπειρωθοῦν γιὰ νὰ φέρουν σὲ αἴσιο πέρασ τὴν ἀποστολή τους γιὰ παγκόσμια ἡγεμονία²¹.

Στὰ πλαίσια αὐτῶν τῶν προοπτικῶν προωθεῖται στὰ Βαλκάνια τὸ λεγόμενο «ἰσλαμικὸ τόξο». Πρόκειται γιὰ τὸν ἄξονα τῶν μουσουλμανικῶν μειονοτήτων, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀγκυρὰ γιὰ τὴν αὔξησιν τῆς ἐπιρροῆς της. Ξεκινάει ἀπὸ τὴ Θράκη, καλύπτει τὴ νότια Βουλγαρία, μουσουλμανικὲς νησίδες στὴν περιοχὴ τῶν Σκοπίων, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἀλβανίας, τὸ Κοσσυφοπέδιο, τὴν περιοχὴ τοῦ Σαντζακίου στὴ Σερβία καὶ καταλήγει στὴ Βοσνία, ὥστε νὰ διχοτομεῖ τὸ χῶρο τῆς Βαλκανικῆς²². Στὴν Ἀλβανία ἐπικρατεῖ ὁ ἰσλαμισμός, καθὼς τὸ 70% τοῦ πληθυσμοῦ της εἶναι μουσουλμάνοι. Ὁ ἱμάμης τῶν Τιράνων Κουλούκου δήλωσε: «Πορευόμαστε πρὸς τὴν Εὐρώπῃ μὲ τὴν ἰσλαμικὴ μας συνείδηση»²³. Ἡ μέριμνα γιὰ τὸ Ἰσλάμ ἐκδηλώθηκε γενικότερα καὶ ἀπὸ πολλὰς ἰσλαμικὲς χώρες, ἰδιαίτερα μετὰ τὴν ἔνταξιν τῆς Ἀλβανίας (τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1992) στὴν Ἰσλαμικὴ διάσκεψιν κορυφῆς (Islamic Summit Conference)²⁴. Γιὰ τὴν τόνωσιν τῆς μουσουλμανικῆς κοινότητος ἐργάζονται ἰσλαμικὲς Τράπεζες καὶ ἑκατοντάδες μουσουλμάνων ἱεροκληρικών ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν. Στὰ Σκόπια καὶ στὴ Βουλγαρία οἱ μουσουλμάνοι ἀποτελοῦν ἀξιόλογη δύναμις, ἡ ὁποία ἀνταγωνίζεται τὰ συμφέροντα τῶν ἐκεῖ Ὀρθοδόξων. Στὸ Κόσσοβο²⁵ οἱ μουσουλμάνοι

ἐξεγέρθηκαν μὲ ὅλες τὶς γνωστὰς συνέπειες τῶν προσφάτων γεγονότων. Στόχος τους ἡ προσάρτησις τοῦ Κοσσυφοπεδίου στὴν Ἀλβανία προκειμένου νὰ ὑλοποιηθεῖ τὸ ὄραμα τῆς Μεγάλης Ἀλβανίας. Σύμφωνα μὲ καταγγελία τοῦ Πατριάρχου τῆς Σερβίας Παύλου, ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἐφθασαν στὸ Κόσσοβο καὶ τὰ Μετόχια οἱ εἰρηνευτικὲς δυνάμεις τῆς KFOR, ἄλβανοι μουσουλμάνοι ἐξτρεμιστὲς κατέστρεψαν ὁλοκληρωτικὰ περισσότερες ἀπὸ 80 Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίαι καὶ Μοναστήρια στὴν περιοχή, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι ἱστορικὰ καὶ πολιτιστικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα²⁶.

Ἡ Τουρκία, ὡς ἡ κατεξοχὴν δύναμις τῆς βαλκανικῆς μουσουλμανικῆς κινήσεως, φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ ὁ προστάτης ὅλων τῶν μουσουλμάνων τοῦ βαλκανικοῦ χώρου. Μὲ ὅπλα τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας στοχεύει στὴ μελλοντικὴ πολιτικὴ ἔνωση ὅλων τῶν μουσουλμάνων τῆς βαλκανικῆς σὲ ἓνα ἐνιαῖο τουρκικὸ πολιτισμό. Οἱ στόχοι της ἐπεκτείνονται μέχρι τὴν καρδιά τῆς Εὐρώπης, ὅπως τὸ ἔχουν δηλώσει ἐπίσημα τουρκικὰ χεῖλη.

Τὸ μέγεθος τῆς Ὀρθοδοξίας, στὸ ἱστορικὸ σκηνικὸ τοῦ βαλκανικοῦ χώρου, τὸ ὁποῖο ἐπανήλθε μετὰ τὴν πτώσιν τῶν ὁλοκληρωτικῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων, δὲν ἀφήνει ἀδιάφορη τὴν Τουρκία. Διαφορετικά, δὲν ἐξηγεῖται ἡ δήλωσις τοῦ τότε Προέδρου τῆς Τουρκίας Τουρκοῦτ Ὁζάλ τὴν 26 Αὐγούστου 1991, ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία συνιστᾷ «ἀνερχόμενο κίνδυνον καὶ μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν κομμουνισμό ἀπειλή»²⁷. Ἐξωφρενικὴ ἦταν καὶ ἡ δή-

21. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), «Τὸ ἡφαίστιον τοῦ ἰσλαμισμοῦ - ἡ λάβα πού καίει τὰ Βαλκάνια», Ἐφημ. Τὸ Βῆμα 22-11-1992, σ. Α20.

22. Γιάννη Ζερβοῦ, «Θρησκευτικὸς πόλεμος κατὰ τῆς βαλκανικῆς Ὀρθοδοξίας», στὸν τόμον Βαλκάνια καὶ Ὀρθοδοξία, ὅ.π., σ. 62.

23. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, ὅ.π.

24. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου, Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας, «Μιὰ Ἐκκλησία σὲ μακροχρόνιο πολὺτροπο διαγωγὴ», ΕΕΘΣΑΠΘ 6 (1996), σ. 37.

25. Ὁ καθηγητὴς Δημήτριος Β. Γόννης στὸ περιοδικὸ «Ἀνάπλασις», Μάϊος-Ἰουνίου 1999, ἀριθμ. φύλλ. 381, σσ. 83-85 μὲ τίτλο «Σέρβοι καὶ Κοσσυφοπέδιο - Ἡ ἱστορικὴ μνήμη», ἔγραψε μετὰξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «...Τὸ Κοσσυφοπέδιο εἶναι σημερινὸ κομμάτι τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως τῶν Σέρβων στὴ Χερσόνησο τοῦ Αἴμου. Ἀπετέλεσε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα τὴν ἑδρὰ τῆς

πρώτης ἐκκλησιαστικῆς τους ὁργανώσεως. Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀγίου Σάββα Ἀρσενίου (1233-1263) ἡ ἑδρὰ μεταφέρθηκε στὸ Πέκιο (σήμερα Πέτς), μέσα στὰ ὄρια τοῦ σημερινοῦ Κοσσυφοπεδίου. Τὸ Πέκιο εἶναι συνδεδεμένο μὲ ἓνα σωρὸ ἱστορικῶν μνημείων τοῦ παρελθόντος τῶν Σέρβων. Μὲ τὸ θεσμὸ τοῦ Πατριάρχου, μὲ χρῆσεις καὶ στέφεις βασιλέων καὶ τσάρων, μὲ βασιλικὸν γάμον, μὲ ἐνθρονίσεις Πατριαρχῶν, μὲ τὸ ἴδιον τὸ ὄνομα τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας. Στὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (στὸ Πέκιο) ἀκόμη καὶ σήμερα ἐνθρονίζονται οἱ Πατριάρχες τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Στὸ Κοσσυφοπέδιο ὑπάρχει ὁ χώρος τῶν πρώτων μεσαιωνικῶν μνημείων τῶν Σέρβων π.χ. τὸ κτιριακὸ συγκρότημα τοῦ Πατριαρχείου στὸ Πέκιο, τὴ Μονὴ Γκρατσάνιστα, τὴ Μονὴ Ντέτσανης καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Στὸ Κοσσυφοπέδιο ἔπλεσαν ἡρωϊκὰ τὰ σερβικὰ καὶ βοσνιακὰ στρατεύματα, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πρίγκιπος Λαζάρου τὸ 1389 στὴ μάχην τοῦ Κοσσυφοπεδίου, πού εἶναι τὸ κεντρικὸ γεγονός τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς Σερβίας...». 26. Ἐφημ. «Χριστιανικὴ» 1-7-1999, σσ. 6-7.

27. Χριστοδούλου, Μητροπολίτου Δημητριάδος (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), «Μουσουλμανικὸ παραπάτασμα στὰ Βαλκάνια», Ἐφημ. Τὸ Βῆμα 2-5-2003, σ. Α16.

λωση του τότε υπουργού Προεδρίας της Τουρκίας Σ. Σέρτ την 9η Νοεμβρίου 1989 ότι «ο κύριος σκοπός της Τουρκίας όταν μπει στην Ε.Ο.Κ., θα είναι ο έξιςλαμ-σμός της χριστιανικής Ευρώπης»²⁸.

Γι' αυτό, ένας από τους βασικούς στόχους της Τουρκίας είναι η μείωση της επιρροής της Ορθοδοξίας στα Βαλκάνια, με την άνοχη ή μάλλον τη σαφή, δυστυχώς υποστήριξη της ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο Πάπας, μιλώντας στους διαπεπιστευμένους στην Αγία Έδρα διπλωμάτες, τους δήλωνε: «Αφοπλίστε τους Σέρβους και εξοπλίστε τους μουσουλμάνους»²⁹. Το ίδιο σκηνικό υπήρχε και το 1941-1944, όταν οι ρωμαιοκαθολικοί Κροάτες συνεργάστηκαν με τους μουσουλμάνους στη φοβερή γενοκτονία κατά των Σέρβων ορθοδόξων³⁰. Δυστυχώς, η ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο θέμα αυτό ξεπέρασε κάθε έννοια χριστιανικής αγάπης³¹. Βέβαια, ακούγονται και διαφορετικές φωνές που κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου γι' αυτή τη συμμαχία³².

28. Ο.π.

29. Χριστοδούλου, Μητροπολίτου Δημητριάδος (νύν Αρχιεπισκόπου Αθηνών), «Οί χαμένες ευκαιρίες για έναν ορθόδοξο άξονα στα Βαλκάνια», Έφημ. Τό Βήμα 2-5-2003, σ. Α16. Πρβλ. Πρωτ. Θεοδώρου Ζήση, «Η Ίερά Σύνοδος και ο Πάπας», Έφημ. Ορθόδοξος Τύπος, αριθμ. φύλλ. 1410/4-5-2001, σ. 3.

30. Επί των ημερών του Αρχιεπισκόπου Ζάγκρεπ Στέπινιτς εκδόθηκε εγκύκλιος, που έλεγε: «όποιος Σέρβος ανήκει στο ελληνικό ορθόδοξο δόγμα και δεν δεχθή να γίνει καθολικός ή προτεστάντης ή μουσουλμάνος είναι υποψήφιο θύμα». Βλ. «Εκκλησιαστική Παρέμβαση», Μηνιαία έκδοση Ίεράς Μητροπόλεως Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου, τεύχος 62, Μάρτιος 2001, σ. 7.

31. Την 1 Δεκεμβρίου 1992 ο τότε Υφυπουργός Έθνικης Αμύνης και τώρα Βουλευτής Αχαΐας Σπήλιος Σπηλιωτόπουλος κατήγγειλε ένωπιον της Δυτικοευρωπαϊκής Ένώσεως ότι από την Τράπεζα Ι.Ο.Ρ. (Ινστιτούτο Θρησκευτικών Έργων) του Βατικανού χρηματοδοτούνται τα δπλα των Κροατών κατά των Σέρβων. Ο ίδιος πολιτικός δήλωσε στον ελληνικό τύπο την 9η Μαΐου 1993 ότι από την ίδια Τράπεζα χρηματοδοτούνται και τα δπλα των Μουσουλμάνων της Βοσνίας. Βλ. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ο Παπισμός, ο ελληνισμός και τα Ορθόδοξα Βαλκάνια», Πειραϊκή Εκκλησία, αριθμ. φύλλ. 115 / Απρίλιος 2001, σ. 41.

32. Στην Έφημ. «Ελεύθερος Τύπος» της 29-10-1999, σ. 10, γράφθηκαν τα εξής ενδιαφέροντα: «Τελευταία η Σύνοδος των Ρωμαιοκαθολικών Έπισκόπων της Ευρώπης, που αυτόν τον καιρό συνεδριάζει στη Ρώμη, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την παρουσία των μουσουλμάνων στη “γηραιά ήπειρο”. Στη σύνοδο αυτή πρώτος τάρξε τα νερά ο γνωστός Γάλλος διανοούμενος Άλνεν Μπεζανσόν, ο οποίος τόνισε ότι “ή ιστορία διδάσκει ότι η συμβίωση χριστιανών και μουσουλμάνων είναι προσωρινά ειρηνική” και πρόσθεσε ότι ο αριθμός των μουσουλμάνων μεταναστών στη

γ. Ο Έθνικισμός. Είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ορθοδοξία στα Βαλκάνια. Ντυμένος πολλές φορές με τα «άμφια» της θρησκείας συνιστά την βαλκανική έκδοχή της έκκοσμικευσεως³³.

Ο έθνικισμός, ως ιστορικό φαινόμενο του βαλκανικού χώρου, ανάγεται στα τέλη του ιη' αϊ. Οι οργανωτικές του, όμως, αρχές είναι παρμένες από τον έθνικισμό, ο οποίος εμφανίσθηκε στη Γερμανία και στηρίχθηκε στην επίκληση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας³⁴.

Στο βαλκανικό χώρο ήλθε στην επικαιρότητα μετά την αποκατάσταση των θρησκευτικών ελευθεριών στις χώρες της Χερσονήσου του Αΐμου και έφερε στην επικαιρότητα έθνικιστικές αντιθέσεις, οι οποίες είχαν λησμονηθεί κάτω από την καταπίεση και ιδεολογική μονολιθικότητα του ύπαρκτου σοσιαλισμού³⁵. Ταυτισμένες τις περισσότερες φορές με ρατσιστικές αντιλήψεις, αποτελει τη βασικότερη αίτια, η οποία οδηγεί σε φυλετικές διαμάχες, αίματοχυσίες και γενοκτονίες³⁶. Πάντα έλλο-

Γαλλία έχει φτάσει τα 5 περίπου εκατομμύρια που είναι πάνω κάτω ο αριθμός των τακτικά εκκλησιαζομένων στην καθολική αυτή χώρα!!!

Άλλα η μεγάλη αποκάλυψη στη Σύνοδο των Καθολικών Έπισκόπων της Ευρώπης προήλθε από τον Αρχιεπίσκοπο της Σμύρνης, σεβ. Τζιουλέπε Μπερναντίνι, ο οποίος μεταξύ των άλλων είπε: “Στη διάρκεια μιας επίσημης συνάντησης κατά τον ισλαμικό χριστιανικό διάλογο, μία γνωστή μουσουλμανική προσωπικότητα, με μεγάλη επιρροή στον ισλαμικό κόσμο, με πληροφόρησε ήρεμα και με απόλυτη σιγουριά: Χάρη στους δημοκρατικούς νόμους που έχετε θα εισβάλουμε στην Ευρώπη και χάρη στους δικούς μας θρησκευτικούς κανόνες θα σās υποτάξουμε”. Και συνέχισε ο σεβ. Μπερναντίνι: “Πρέπει να τον πιστέψουμε, διότι η ύποταγή μας έχει ήδη αρχίσει με τα πετροδολάρια που χρησιμοποιούνται όχι για να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στις φτωχές χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, αλλά για να κατασκευασθούν τζαμιά και μουσουλμανικά πολιτισμικά κέντρα στις χριστιανικές χώρες για τους μουσουλμάνους μετανάστες, περιλαμβανομένης και της Ρώμης, κέντρου του χριστιανισμού. Πώς να μη δει κανείς σε όλη αυτή τη δραστηριότητα ένα πολύ καλά οργανωμένο πρόγραμμα και ένα άριστο σχέδιο επέκτασης και κατάκτησης της χριστιανικής Ευρώπης”.

33. Olivier Clement, «Βαλκάνια, η αδυναμία του Χριστιανισμού», Η Καθημερινή 23-5-1999, σ. 55.

34. Σωτήρη Ριζά, Τό Μακεδονικό Ζήτημα, Αθήνα 1996, σ. 21.

35. Δημητρίου Γόνη, «Η Ορθοδοξία στην Ανατολική Ευρώπη δεινοπαθούσα και αναγεννημένη», Κοινωνία 35 (1992), σ. 44. Πρβλ. του ίδιου, «Η Ορθοδοξία της Χερσονήσου του Αΐμου στη νέα τάξη πραγμάτων», Νέα Έστια (Χριστούγεννα 1994), σσ. 75-76.

36. Ναθαναήλ Παναγιωτίδης, «Έθνικισμός - Έθνισμός - Ά-εθνισμός», Έλλοπία 4 (1996), σ. 68.

χεύει ὁ κίνδυνος ἐμπλοκῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας σ' αὐτὲς τὶς διαδικασίες, ὅποτε μοιραῖα θὰ μεταβληθεῖ ἀπὸ λυτρωτικό καθίδρυμα σὲ ἐθνικιστικό ὄργανο, θέτουσα σὲ δευτερεύουσα μοῖρα τὸ κυρίως σωτηριολογικό της ἔργο.

Μὲ ἀφορμὴ τὸν ἐθνικισμό, τὸν ὁποῖο εἶχε ἐκδηλώσει τὸν 1872 αἰ. ἡ βουλγαρική Ἐκκλησία, ἡ Τοπικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία συνήλθε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1872 στὴν Κωνσταντινούπολη, καταδίκασε τὸν φυλετισμὸ καὶ τὸν χαρακτήρισε ὡς αἵρεση. Στὴν ἐκθεση, ἡ ὁποία διαφωτίζει τὴν ἐτεροδιδασκαλία τοῦ φυλετισμοῦ, διαβάζουμε τὰ ἑξῆς ἀξιόλογα: «...ὁ φυλετισμὸς ἔστι τι ξένον καὶ ὅλως ἀδιανόητον· καὶ ὄντως ὁ φυλετισμὸς, ἥτοι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίων φυλετικῶν Ἐκκλησιῶν, πάντας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἐτεροφύλους, ἀποκλειουσὼν καὶ ὑπὸ μόνων ὁμοφύλων ποιμένων διοικουμένων, ὡς ἀξιοῦσι νῦν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, ἔστι τι ὅλως ἀνήκουστον καὶ πρωτοφανές»³⁷.

Ὅμως, ἡ πλήρης καταδίκη τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ γίνεται στὸν μνημειώδη ὁρο τῆς ἴδιας Συνόδου, ὅπου ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

«Α'. Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντας καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμὸν, τοῦτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔξεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, “οἱ καὶ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐσέβειαν”. Β'. Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνωδὰ, τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀλλοτρίους τῆς μᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο Σχισματικούς»³⁸.

Ὁ ἐθνικισμὸς, ὡς διχαστικὸ γεγονός πού κατατέμνει τὴν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ καταστρατηγεῖ τὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων, ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὸ κήρυγμα τῆς παγκοσμιότητος καὶ ὑπερφυλετικότητος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ἀντιβαίνει στὴν οἰκουμενικὴ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀνατρέπει τὸ ἐκκλησιαστικὸ πολίτευμα, ἀφοῦ εἶναι ἐκκλησιολογικὴ αἵρεση, ἄγνωστη καὶ ξένη γιὰ τὴν Ἐκκλησία. «Ὁ φυλε-

τισμὸς, εἴτε ἐκκλησιαστικὸς εἴτε πολιτικός, εἶναι αἰρετικὴ καὶ σχισματικὴ, διαιρετικὴ καὶ ἐμφυλιακὴ κακοήθης κατὰστασις»³⁹.

Κάθε ἐθνικισμὸς εἶναι ἀπὸ τὴ φύση του ἀποσπασματικός, ἀφοῦ βιώνει τὴ μερικότητα σὲ βάρος τῆς καθολικότητος⁴⁰ καὶ προσβάλλει κατὰ κύριο λόγο τὴν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὡς σῶμα Χριστοῦ οὐ «μεμέρι-σται». Ἡ πρόταξις τῆς ἰδιαίτερης φυλῆς ἢ τοῦ ἰδιαίτερου ἔθνους δὲν βρίσκει δικαίωση θεολογικὴ, γιατί αὐτὸ συμβάλλει στὴ διάσπαση τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἐνότητα ἐκκλησιολογικὴ, μυστηριακὴ, εὐχαριστιακὴ καὶ δημιουργεῖ ἐνότητα βιωματικὴ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα⁴¹.

Στὴν πρόσφατη σύναξι τῶν προκαθημένων τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία συνήλθε στὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ Χριστούγεννα τοῦ 2000 μ.Χ., ἐγινε γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ λόγος γιὰ τὸν ἐθνικισμὸ καὶ τὶς ἀρνητικὲς του συνέπειες. Στὸ πολυσήμαντο αὐτὸ μήνυμα μεταξὺ ἄλλων ἀναγράφονται: «... εἶναι εὐλόγος καὶ εὐλογημένη παρὰ Θεοῦ ἡ ποικιλία τῶν Ἐθνῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν. Ταύτην ἀγιάζει καὶ ἐπευλογεῖ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Παρὰ ταῦτα, ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς νὰ ἀποτελῇ φορέα διεκπεραιώσεως ἢ προωθήσεως πολιτικῶν ἢ ἐθνικιστικῶν ἢ φυλετικῶν σκοπιμοτήτων. Καιρίας σημασίας παραμένει ἡ καταδίκη ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς αἵρέσεως τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1872»⁴².

Γενικά, οἱ τοπικὲς αὐτοκέφαλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες δὲν ἐπιτρέπεται σὲ καμιά περίπτωση ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ ἐθνικιστικοῦ πνεύματος νὰ διασποῦν τὸ ἐνιαῖο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὑπερβολικὴ προσκόλλησις στὸ ἄρμα τῶν Ἐθνῶν τοὺς συνιστᾷ βαρύτερο ἐκκλησιολογικὸ ἀτόπημα, ἀφοῦ μεταβάλλει τὴν Ἐκκλη-

39. Ἀθαν. Ἀν. Ἀγγελοπούλου, *Ὁ κόσμος τῆς Ὁρθοδόξιας στὰ Βαλκάνια σήμερα*, τ. β', ἔκδοσις τοῦ ἰδρύματος ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ προβληματισμοῦ καὶ ἐκδοτικοῦ οἴκου ἀδελφῶν Κυριακίδου Α.Ε., Θεσσαλονίκη 1995, σ. 71.

40. Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου (νῦν Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου), *Ἔθνος καὶ Ἐθνικισμὸς*, Ἀθήνα 1993, σ. 49.

41. Εἰρηναῖου Μπούλοβιτς, *«Τὸ σημερινὸ δράμα τῆς Σερβίας καὶ ἡ δοκιμασία τῆς Ὁρθοδόξιας»*, στὸν τόμο *Βαλκάνια καὶ Ὁρθόδοξια*, ὁ.π., σ. 116.

42. Περιοδ. *«Λόγος πίστεως καὶ μαρτυρίας»* τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καὶ Αἰδοποτάμου 5 (2001), σ. 4.

37. Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, *Ἐγγραφα Πατριαρχικά καὶ Συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (1852-1873)*, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1908, σ. 405.

38. Ὁ.π., σσ. 429-430.

σία σὲ δεκανίκι πολιτικῶν καὶ ἐθνοφυλετικῶν ἐπιδιώξεων, ξένων πρὸς τὴν φύση τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ χαρακτήρας ἄλλωστε τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι οἰκουμενικός καὶ παγκόσμιος. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν περιορίζεται σὲ στενά τοπικά καὶ χρονικά ὅρια⁴³.

δ. Ἄλλα προβλήματα τῶν βαλκανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν οἱ ρωμαιοκαθολικοί, οἱ μουσουλμάνοι καὶ οἱ διάφοροι ἐθνικισμοί, οἱ ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἀντιμετωπίζουν καὶ ἄλλα προβλήματα, προερχόμενα ἀπὸ τὴν ἀπρόβλεπτη κατάρρευση τῶν κομμουνιστικῶν καθεστώτων.

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ δράση ξένων προπαγανδῶν. Μετὰ τὴν πτώση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων ὁ βαλκανικός χώρος μεταβλήθηκε σὲ ἓνα ἀπέραντο «ἱεραποστολικὸ πεδίο», ὅπου προτεστάντες, ρωμαιοκαθολικοί, μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά, ὁπαδοὶ ἀνατολικῶν θρησκειῶν, μὲ ἀνέντιμες προσηλυτιστικὲς μεθόδους ἀγωνίζονται νὰ ἀλλοιώσουν τὴν παραδοσιακὰ ὀρθόδοξη ταυτότητα τοῦ χώρου. Γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ σκοποῦ τους διαθέτουν χρήματα, ἔντυπα, τρόφιμα, φάρμακα, εκπαιδευμένα στελέχη καὶ γενικὰ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀδυναμία τῶν τοπικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιὰ ἄσκηση οὐσιαστικοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, λόγω οἰκονομικῶν δυσχερειῶν καὶ περιορισμένου ἀριθμοῦ στελεχῶν. Δυστυχῶς, τίς περισσότερες φορές ἔχουν καὶ τὴν ὑποστήριξη τῶν τοπικῶν ἀρχῶν⁴⁴, οἱ ὁποῖες γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ὕλικές παροχές ἀπὸ τὴν ἐτερόδοξη Δύση, θυσιάζουν τὴν ὑπέρχρονη ἀλήθεια τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν καιρικὴ σκοπιμότητα.

Σοβαρὸ πρόβλημα ἀποτελεῖ καὶ ἡ στάση τῶν βαλκανικῶν κυβερνήσεων ἀπέναντι στίς τοπικὲς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες. Παρόλο ποὺ σχηματίσθηκαν δημοκρατικὰ κυβερνητικὰ σχήματα καὶ ἀναθεωρήθηκαν τὰ συντάγματα τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, ἡ στάση τῶν ἐπισήμων κυβερνήσεων πρὸς τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἡ ἐνδεδειγμένη. Σὲ πολλές βαλκανικὲς χώρες εἶναι ἀκόμη δημευμένη ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ Ἐκκλησίες τῶν χωρῶν αὐτῶν νὰ ἀντιμετωπίζουν ὀξυτάτα οἰκονομικὰ προβλήματα. Πέραν αὐτῶν, ὀρισμένες κυβερνήσεις δημιουργοῦν ρωγμὲς στὴν ἐνότητα τοῦ

ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, παρεμβαίνοντας ἀνεπίτρεπτα καὶ ἀναρμόδια στίς ἐκκλησιαστικὲς λειτουργίες. Ἀνπροσωπευτικὰ ἀναφέρουμε τὴν περίπτωση τῆς σχισματικῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων, ἡ ὁποία ἰδρύθηκε τὸ 1962 γιὰ νὰ στηρίξει τίς πολιτικὲς καὶ φυλετικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀρτιπαγοῦς Σκοπιανοῦ κράτους. Ἐπίσης, τίς αὐθαιρετὲς πολιτειακὲς παρεμβάσεις, ὅπως αὐτὲς τοῦ 1992 στὴ Βουλγαρία, οἱ ὁποῖες διέσπασαν τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξης Ἐκκλησίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ μία πλευρὰ νὰ μείνει πιστὴ στὸν Πατριάρχη Μάξιμο καὶ ἡ ἄλλη νὰ ἀποτελέσει ἄλλη ὁμάδα ὑπὸ τὸν τέως Μητροπολίτη Νευροκοπίου Ποιμένα.

2. Ἡ σημερινὴ κατάσταση τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τοῦ βαλκανικοῦ χώρου

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας⁴⁵. Ἀπέκτησε τὸ 1831 συνοδικὸ Τόμο ἐσωτερικὴ αὐτονομία ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ 1879 ἀναγνώστηκε Ἀὐτοκέφαλη καὶ τὸ 1920 ἀννυφώθηκε σὲ Πατριαρχεῖο. Τὸ 1922 μὲ συνοδικὸ Τόμο προσαρτήθηκαν στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Σερβίας οἱ ἐξῆς Ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου: Σκοπίων, Ρασκοπρεζρένης, Δεβρῶν καὶ Βελισοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, μέρος τῆς Μητροπόλεως Βοδενῶν, ἡ Ἐπισκοπὴ Πολυανῆς, ἡ Μητροπολις Στρώμνιτσας, οἱ εὐρισκόμενες στὴ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη Μητροπόλεις Βόσνης, Ἐρσεκίου, Σβορνίου, Βαναλιούκας καὶ Βιχάτσης, καθὼς καὶ οἱ τέως ἀνεξάρτητες Ἐκκλησίες Καρλοβικίου καὶ Μαυροβουνίου καὶ οἱ εὐρισκόμενες στὴ Δαλματία Ἐπαρχίες Ζάρας καὶ Κατάρου⁴⁶.

Κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Σερβίας καὶ Κροατίας ὑπέστησαν σκληροὺς διωγμοὺς ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς Κροάτες (Ustashi).

43. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας βλέπε: Βαρνάβα Δ. Τζατζάτου, *Ἡ Δικονομία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας*, Ἀθήναι 1978. Ἰωάννου Ταρνανίδη, *Ἱστορία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας* (πανεπιστημιακὲς παραδόσεις), Θεσσαλονίκη 1992. Ἀθανασίου Ἀν. Ἀγγελόπουλου, *Ὁ κόσμος τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τὴν Βαλκάνια σήμερα*, Ἐκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992. Δημητρίου Β. Γόνη, *Ἱστορία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, Ἐκδόσεις Παρουσία, Ἀθήνα 1999.

44. *Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 2001, σ. 127.

45. Γιὰ τὴν δράση τῶν Οὔστασι στὴν Κροατία τὴν περίοδο 1941-1945 βλ. Μάρκο Ἀουρέλιο Ριβέλλι, *Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γενεύης*, Ἐκδόσεις Προσκήνιο, Ἀθήνα 2000.

43. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, «Ὁ ἐθνικισμὸς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ», Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 52 (1977), σ. 187.

44. Γόνη, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη...», ὁ.π., σ. 187. Πρβλ. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ Ὁρθοδοξία τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου», ὁ.π., σ. 75.

μέ την υποστήριξη τῶν γερμανῶν κατακτητῶν. Κατά τὴν περίοδο αὐτὴ διαπράχθηκε ἀληθινὴ γενοκτονία σὲ βάρος τοῦ σερβικοῦ λαοῦ. Συγκεκριμένα, σκοτώθηκαν 1.527.000 ὀρθόδοξοι Σέρβοι, 220 ὀρθόδοξοι ἱερεῖς καὶ ἐπίσκοποι καὶ καταστράφηκαν 550 καὶ πλέον ὀρθόδοξοι ναοὶ καὶ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ κτίρια⁴⁸. Ὅπως γράφει ὁ Ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος (Γιέβιτς) «ἐκατοντάδες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες γκρεμίστηκαν ἢ ὑπέστησαν σοβαρὰ καταστροφές καὶ μεγάλος πλοῦτος ἐκκλησιαστικῶν, πολιτιστικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων, ποὺ ἀνῆκαν στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἴτε ληστεύθηκε εἴτε καταστράφηκε ἀπὸ τὸ «ἀνεξάρτητο» κράτος τῆς Κροατίας. Μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῶν Κροατῶν Ἐπισκόπων μὲ ἐπικεφαλὴς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Ζάγκρεμπ Στέπιναν, 250 Σέρβοι προσηλυτίσθηκαν στὸν ρωμαιοκαθολικισμό καὶ μιὰ ἡμιοννιτικὴ κροατικὴ «ὀρθόδοξη» Ἐκκλησία - μαριονέττα ἰδρύθηκε»⁴⁹. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ πρωτεργάτης αὐτῆς τῆς γενοκτονίας τῶν Σέρβων Καρδινάλιος Στέπιναντς ἀνακηρύχθηκε ἅγιος ἀπὸ τὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία⁵⁰.

Μεγάλα προβλήματα δημιουργήθηκαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας μὲ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ κομμουνισμοῦ. Πέραν τῆς ἐχθρικῆς στάσεως τοῦ συστήματος ἀπέναντι στὴν Ἐκκλησία, μὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται, σοβαρὰ ποιμαντικὰ προβλήματα δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴ διάσπαση τοῦ ὀρθόδοξου σερβικοῦ λαοῦ στὶς δημοκρατίες τῆς Βοσνίας - Ἑρζεγοβίνης, Κροατίας, Σλοβενίας καὶ «Μακεδονίας» τῶν Σκοπίων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ κομμουνισμοῦ, γνώρισε τὴ σκληρὴ ἐπίθεση σὲ βάρος τῶν πιστῶν τῆς ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ ΝΑΤΟ. Καταγγέλθηκαν ἐμπρησμοί, ἀπαγωγές, δηώσεις ἱερῶν Μονῶν, σφαγές ἀμάχων, λαϊκῶν, κληρικῶν καὶ μοναχῶν, πραγματικὴ ἐθνοκάθαρση σὲ βάρος τῶν Σέρβων τοῦ Κοσσυφοπέδιου ἀπὸ τοὺς τρομοκράτες καὶ κάτω ἀπὸ τὰ ἀδρανῆ βλέμματα τῆς «εἰρηνευτικῆς» δυνάμεως.

Μὲ δυσκολία ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας διατηρεῖ στὸ Κοσσυφοπέδιο τὰ μεγάλα καὶ ἱερὰ προσκυνήματά της καὶ μὲ ἡρωϊσμό ἀγωνίζονται οἱ κληρικοὶ τῆς νὰ διασώ-

σουν ἔστω καὶ λίγο ὀρθόδοξο πληθυσμὸ στὴν περιοχὴ⁵¹.

Στὶς διαμαρτυρίες τῶν Σέρβων, ἡ μόνη ἀπάντηση στοὺς Ὀρθόδοξους Χριστιανοὺς εἶναι νὰ ἀπομακρύνουν τὰ ἐρείπια ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια, διαφορετικὰ αὐτὸ θὰ γίνεῖ ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς⁵². Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι γιὰ τοὺς Σέρβους τὸ Κοσσυφοπέδιο εἶναι ὅ,τι ἱερότερο ὑπάρχει. Εἶναι τὸ ὑπέρτατο σύμβολό τους, ἡ ἔκφραση τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τῆς ἱστορικῆς συνέχειας. Εἶναι, ὅπως σωστὰ ἔχει εἰπωθεῖ, οἱ Ἅγιοι Τόποι, τὰ Ἱεροσόλυμα τῆς Σερβίας.

Τὰ προβλήματα τῶν Σέρβων ὀρθόδοξων εἶναι μέγала καὶ στὴν Κροατία, λόγῳ τῆς πολιτικῆς τῆς ἐκεῖ Κυβερνήσεως, καθὼς καὶ στὴ Βοσνία-Ἑρζεγοβίνη. Οἱ ξένοι παράγοντες προκαλοῦν προβλήματα καὶ στοὺς ὀρθόδοξους τοῦ Μαυροβουνίου, τοὺς ὁποίους ἐξωθοῦν νὰ ἀποσχισθοῦν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Σερβίας.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, μιὰ μαρτυρικὴ στὴν κυριολεξία Ἐκκλησία, παρὰ τὶς ἐθνικὲς καὶ κοινωνικὲς περιπέτειες τοῦ διασκορπισμένου στὶς διάφορες δημοκρατίες λαοῦ τῆς, ἀναδεικνύεται σὲ μιὰ μεγάλη πνευματικὴ δύναμη ἐθνικῆς ἐνότητας καὶ κοινωνικῆς συνοχῆς τῶν Σέρβων.

Μετὰ τὴν πτώση τοῦ Μιλόσεβιτς παρατηρεῖται μιὰ στροφὴ τῆς γιουγκοσλαβικῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησία. Σήμερα ἡ γιουγκοσλαβικὴ πολιτειακὴ καὶ πολιτικὴ ἐξουσία συνειδητοποιεῖ ὅτι ἡ ὀρθόδοξία εἶναι συστατικὸ στοιχεῖο τῆς ταυτότητας τοῦ σερβικοῦ λαοῦ καὶ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἰδιαιτερότητάς του. Ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία ἐκπροσωπεῖται πλέον στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, ἔχει γνώμη στὰ καυτὰ προβλήματα τοῦ σερβικοῦ λαοῦ καὶ γενικὰ παίζει σημαντικὸ ρόλο στὴ διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἦδη ἡ κυβέρνησις μελετᾷ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ποὺ εἶχε ἀρπαγῇ ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς, τὴν παρουσία ἱερέων στὸ στρατὸ καὶ στὶς φυλακές, τὴν καθιέρωση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἑορτῶν ὡς ἀργιῶν τοῦ κράτους καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα⁵³.

48. Μίρκο Τομάσοβιτς, «Ὁ σερβικὸς λαὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία του», Σύνταξη 40 (1991), σσ. 83-84.

49. Ἀθανασίου Γιέβιτς, Ἐπισκόπου Βανάτου, «Ἡ Οὐνία ἐναντίον τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδοξίας», στὸν τόμο «Ἡ Οὐνία» τῶν ἐκδόσεων Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σ. 169.

50. Θεοδώρου Ζήση, ὁ.π.

51. Πληροφορίες γιὰ τὶς βεβηλωμένες ὀρθόδοξες σερβικὲς Ἐκκλησίες στὸ Κοσσυφοπέδιο καὶ στὴ Μετόχια ὑπάρχουν στὸ λεύκωμα «Σταυρωμένο Κοσσυφοπέδιο», Ἰούνιος-Ὀκτώβριος 1999, ὅπου μὲ πλούσιο ἐγχρωμο φωτογραφικὸ ὕλικὸ περιγράφεται ἡ σημερινὴ τραγικὴ κατάσταση.

52. Ἐφημ. «Χριστιανικὴ», ἀριθμ. φύλλ. 582/9-3-2000.

53. Βλ. Ἐφημ. «Ταυτότητα», ἀριθμ. φύλλ. 6/20-4-2001, σ. 12.

2. Η Έκκλησία των Σκοπίων. Το σοβαρότερο, όμως, πρόβλημα για την Έκκλησία της Σερβίας είναι η πραξικοπηματική αυτοανακήρυξη της Έκκλησίας των Σκοπίων⁵⁴.

Όπως είναι γνωστό, προκειμένου να ενισχυθεί ο εθνικιστικός χαρακτήρας του όμοσπονδιακού κράτους των Σκοπίων και να υλοποιηθεί το σύνθημα «ένα κράτος, μία Έκκλησία, ένα Έθνος», παρά τις αντιδράσεις του σερβικού Πατριαρχείου και την καθολική άρνηση όλων των ορθοδόξων Έκκλησιών, με παρέμβαση του κόμματος, ιδρύθηκε το 1958 η «Αυτοκέφαλη Μακεδονική Έκκλησία» με έδρα τα Σκόπια.

Η «Μακεδονική» Έκκλησία, η οποία ιδρύθηκε για να στηρίξει τις πολιτικές και φυλετικές απαιτήσεις της νέας, αν και σύμμεκτης εθνολογικά κρατικής μονάδας, και όχι εκκλησιαστικές ανάγκες, αγνόησε συστηματικά βασικές αρχές της ορθοδόξου Έκκλησιολογίας. Ότι δηλαδή η δημιουργία μιας νέας αυτοκεφάλου Έκκλησίας δεν γίνεται με διατάγματα πολιτειακού χαρακτήρα και επίμονες πιέσεις ισχυρών πολιτικών παραγόντων. Αλλά απαιτούνται ιστορικές και κανονικές προϋποθέσεις, οι οποίες ρυθμίζονται από συγκεκριμένες εκκλησιαστικές διαδικασίες. Αυτές ενεργοποιεί ή πρωτόθρονη Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, η οποία έχει την κανονική δικαιοδοσία και διαθέτει την χαρισματική έμπειρία για την επίλυση τέτοιων ζητημάτων⁵⁵.

Μετά τη δημιουργία, όμως, του κράτους των Σκοπίων και την επίσημη αναγνώρισή του από τη διεθνή κοινότητα, κρίθηκε αναγκαίο να δοθεί μια λύση και στο εκκλησιαστικό πρόβλημα, αφού κατά τον ιερό Φώτιο «τά εκκλησιαστικά ταίς πολιτικαῖς επικρατείαις και διοική-

σει συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν»⁵⁶, δηλαδή η εκκλησιαστική διοίκηση αλλάζει σύμφωνα με τις πολιτικές διοικητικές μεταβολές.

Για την επίλυση αυτού του προβλήματος έγιναν αρκετές διμερείς επαφές μεταξύ των Ίεραρχών της Έκκλησίας της Σερβίας και των Σκοπίων. Η Έκκλησία των Σκοπίων ζήτησε συγγνώμη από τη Μητέρα Έκκλησία της Σερβίας για όσα αντικανονικά και άτοπα διέπραξε βάρος της από το 1944 μέχρι σήμερα. Από την πλευρά της η Έκκλησία της Σερβίας βλέπει με συμπάθεια το αίτημα της Έκκλησίας των Σκοπίων για αυτονομία.

Θετικό στοιχείο για την επίλυση του προβλήματος αποτελεί η ύπαρξη κανονικής διαδοχής στους Έπισκopus των Σκοπίων, αφού οι πρώτες χειροτονίες και καταστάσεις των πρώτων Έπισκόπων έγιναν από τον ίδιο τον Πατριάρχη των Σέρβων Γερμανό, όταν το 1960 μιλιάδες προσωπικά στά Σκόπια για να αντιμετωπίσει το ύφιστάμενο πρόβλημα.

Η Ορθόδοξη Έκκλησία των Σκοπίων περιλαμβάνει στους κόλπους της το μεγαλύτερο μέρος του σημερινού πληθυσμού της χώρας. Σε σύνολο 2.200.000 κατοίκων, ορθόδοξοι ανέρχονται σε 1.600.000. Οι υπόλοιποι 600.000 είναι μουσουλμάνοι (άλβανοί, τουρκοί, ρώμοι). Υπάρχουν ακόμη 10.000 καθολικοί - ουνίτες, οι οποίοι κατοικούν στις πόλεις Σκόπια, Στρώμνιτσα, Γευγελή και Μογντάντο.

Η Έκκλησία των Σκοπίων αποτελείται από τις δέκα ακόλουθες Μητροπόλεις:

α'. Μητρόπολη Σκοπίων. Έδρα τα Σκόπια. Αρχιεπίσκοπος Αχριδών και Σκοπίων Στέφανος. Εκλέχθηκε το 1999.

β'. Μητρόπολη Πρεσπών και Πελαγονίας. Έδρα Πέλας Βιτώλια. (Μοναστήρι). Τοποτηρητής ο Μητροπολίτης Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας Πέτρος.

γ'. Μητρόπολη Μπρεγκάλνιτσα. Έδρα το Στήπ. Μητροπολίτης ο Αγαθάγγελος.

δ'. Μητρόπολη Βέλεσκυ και Ποβάνταρσκυ. Έδρα Βέλεσα. Μητροπολίτης ο Ιωάννης.

ε'. Μητρόπολη Πόλοσκο Κουμάνοσκα. Προσωρινή έδρα τα Σκόπια. Μητροπολίτης ο Κύριλλος.

στ'. Μητρόπολη Ντέμπαρσκο και Κίτσεφσκα. Έδρα η Αχρίδα. Μητροπολίτης ο Τιμόθεος.

ζ'. Μητρόπολη Στρούμνισκα. Έδρα η Στρώμνιτσα. Μητροπολίτης ο Ναούμ.

54. Για την Έκκλησία των Σκοπίων βλέπε: Άθαν. Άγγελοπούλου, «Το αυτοκέφαλον της "Μακεδονικής" Ορθοδόξου Έκκλησίας των Σκοπίων», ΔΣΒ 15 (1967), σσ. 47-64. Το ίδιο, «Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στα Βαλκάνια σήμερα, Θεσσαλονίκη 1992. Ιωάν. Ταρνανίδη, Ιστορία της Σερβικής Έκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1988. Το ίδιο, Στα βόρεια της Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1992. Έλεονώρας Ναζίδου, Έκκλησία και εθνική ιδεολογία από την Αρχιεπισκοπή της Αχρίδος μέχρι την ίδρυση της αυτοκεφαλής «Μακεδονικής Έκκλησίας», Θεσσαλονίκη 1988. Δημ. Β. Γόνη, Ιστορία των Ορθοδόξων Έκκλησιών Βουλγαρίας και Σερβίας, Άθήνα 1999. Μιχ. Γ. Τρίτου, Η «Μακεδονική» Έκκλησία των Σκοπίων, Ιωάννινα 1999 και Ήλια Κ. Μάρκου «Μακεδονική Έκκλησία», τό αυτοδημιούργημα των Σκοπίων. Ο ρόλος του Παπα και της Ονίας, Πριζρένη 1994.

55. Αναθ. Άν. Αγγελοπούλου, Το Μακεδονικό Ζήτημα. Η Έκκλησιαστική ιστορικοκανονική άποψη από το 1944 μέχρι σήμερα, εν Έρεοσολύμοις 1988, σ. 111.

56. Φωτίου, Έπιστολαί, Β', τῷ Νικολάῳ Πάπα της προεβνίας Ρώμης, PG. 102, 613c.

η'. Μητρόπολη Ἑβροπσκα (Εὐρώπης). Προσωρινή ἔδρα τὰ Σκόπια. Μητροπολίτης ὁ Γκόραζντ.

θ'. Μητρόπολη Ἀμέριτσκο - Κανάτζσκα (Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ). Προσωρινή ἔδρα τὰ Σκόπια. Τοποτηρητής ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Στέφανος.

ι'. Μητρόπολη Αὐστραλίας. Ἐδρα ἡ Μελβούρνη, Μητροπολίτης ὁ Πέτρος.

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὸ κράτος. Πρόκειται, ὅμως, γιὰ φιλικὸ χωρισμὸ, ἀφοῦ τὸ κράτος σέβεται τὴν Ἐκκλησία, τῆς ἐπέστρεψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ περιουσία καὶ τὴν βοηθεῖ ποικιλότροπα. Στὴν ἐνθρόνιση τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Στεφάνου, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1999 στὸν ἱστορικὸ ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Ἀχρίδος, παρέστη σύμπασα ἡ πολιτικὴ καὶ πολιτειακὴ ἡγεσία, δαίγμα τῶν καλῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Οἱ κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων ἀνέρχονται στοὺς τετρακοσίους καὶ συντηροῦνται ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς τῶν πιστῶν. Ἡ ἐκπαίδευσή τους γίνεται στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀγίου Κλήμεντος, ἡ ὁποία ἐδρεύει στὰ Σκόπια. Οἱ καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς εἶναι πτυχιούχοι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου μὲ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴ Δύση.

Ξεχωριστὴ θέση στὴν Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων κατέχουν τὰ μοναστήρια της, τὰ ὁποία τὰ τελευταῖα χρόνια ἐπανδρῶνονται μὲ μοναχοὺς καὶ μοναχές. Στὴ Μητρόπολη Σκοπίων λειτουργοῦν τὰ μοναστήρια Παναγίας Μάτκα μὲ 10 μοναχές καὶ ἁγίου Νικήτα μὲ 2 μοναχοὺς. Στὴ Μητρόπολη Στρώμνιτσας στὴ Βόντοτσια βρίσκεται ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ ἁγίου Λεοντίου μὲ 15 μοναχοὺς καὶ τῆς Παναγίας Βελιούσα μὲ 20 μοναχές. Ἐπίσης, στὴ Μητρόπολη Ντέμπιτσκο-Κίτσεφσκα μὲ ἔδρα τὴν Ἀχρίδα ὑπάρχει ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Ναοῦμ μὲ ἓνα μοναχὸ καὶ τὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Μπιγκόρσκ μὲ δέκα μοναχοὺς.

Τὸ μεγαλύτερο προσκύνημα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων εἶναι ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Ναοῦμ. Πλήθος πιστῶν προσέρχονται σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν χαριτόβρυτο τάφο τοῦ Ὁσίου καὶ νὰ πάρουν τὴ χάρη του. Ἡ πανήγυρη τοῦ Ὁσίου Ναοῦμ μετατέθηκε ἀπὸ τὴν 23η Δεκεμβρίου τὴν 20ῃ Ἰουνίου μὲ εἰδικὴ πράξη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν Ἰωάσαφ τὸν Μάϊο τοῦ 1745⁵⁷.

57. Heinrich Gelzer, *Der Wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens und andere, auf den Patriarchat Achrida bezügliche Urkundensammlungen*, Leipzig 1903, σ. 46.

4. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας⁵⁸. Ἐγινε αὐτοκέφαλη τὸ 1885 μὲ Πατριαρχικὸ καὶ Συνοδικὸ Τόμο, τὸν ὁποῖο ὑπογράφει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Δ' καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὴν 4η Φεβρουαρίου 1925 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας ἀνυψώνεται σὲ Πατριαρχεῖο καὶ ὁ Μητροπολίτης Πριμάτος Μύρων Κρίστεα γίνεται ὁ πρῶτος Πατριάρχης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας⁵⁹.

Σημαντικὸ γεγονὸς στὴν ἱστορία τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε ἡ ἐπιστροφή 1.250.000 Οὐνιτῶν τῆς Τρανσυλβανίας, ἡ ὁποία ἐγινε μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ αἰμνήστου Πατριάρχου Ἰουστινιανού.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, ἃν καὶ ἔξησε κάτω ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς ἀπὸ τὸ 1948 μέχρι τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1989, κατάφερε νὰ ἔχει τὰ λιγότερα προβλήματα σὲ σύγκριση μὲ τὶς ἄλλες χώρες, στίς ὁποῖες ἐπιβλήθηκε ὁ κομμουνισμὸς. Συγκεκριμένα, μὲ τὸν καταστατικὸ χάρτη πὺν ψηφίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τὸ 1948 καὶ ἐπικυρώθηκε ἀπὸ τὸ κράτος τὸ 1949 ἐπέτυχε τὴ συνεργασία Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Παράλληλα, διασώθηκαν οἱ δύο Θεολογικὲς Σχολὲς Βουκουρεστίου καὶ Σιμπίου, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀποφοιτοῦσαν κάθε χρόνο πάνω ἀπὸ 100 φοιτητὲς, καὶ 103 μοναστικὲς ἐγκαταστάσεις μὲ πάνω ἀπὸ 2.000 μοναχοὺς καὶ μοναχές. Οἱ ναοὶ ὄχι μόνον δὲν ἔκλεισαν, ἀλλὰ μόνο τὴν περίοδο 1975-1986 ἀνακαινίσθηκαν ἢ χτίσθηκαν 308 ὁρθόδοξοι ναοί. Ὑπὸ τὴν πνευματικὴ εὐθύνη τοῦ Πατριαρχείου ἐκδίδονταν 8 θεολογικὰ περιοδικὰ καὶ δύο ἑφημερίδες, τὰ ὁποία, ὅπως ἦταν φυσικὸ, λογοκρίνονταν⁶⁰.

Σήμερα ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας παρουσιάζει μεγάλη δραστηριότητα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς γενικότερης πνευματικῆς ζωῆς. Τὸ συν-

58. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας βλέπε: Κλεομβρότου Τσοῦρκα, *Ἡ ρουμανικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία*, Θεσσαλονίκη 1968. Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, *Ἡ δικονομία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας*, ἐν Ἀθήναις 1973. Ἡλία Φρατσέα, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Ρουμανία», Βαλκάνια καὶ Ὁρθοδοξία, ὅ.π., σσ. 153-196. Τοῦ ἰδίου, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Ρουμανία», Ἐξοδος, τεῦχος 11, σσ. 10-17. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Romane*, Galați 1996 καὶ Μιχαήλ Γ. Τρίτου, *Ἡ σημερινὴ κατάσταση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας*, Ἰωάννινα 1999.

59. Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 2001, Ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 2001, σ. 1306.

60. Ἡλία Φρατσέα, «Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας ἐπὶ Κομμουνισμοῦ», Ἐφημ. Χριστιανικὴ 6-4-2000, σ. 5.

οδικό σύστημα διοικήσεως της Ἐκκλησίας λειτουργεῖ κατὰ τρόπο ὑποδειγματικό. Ἡ ἐνορία ἐκφράζει ὅλη τὴ ζωτικότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ὑπάρχουν σήμερα στὴ Ρουμανία 8.941 ἐνορίες μὲ 9.025 ἱερεῖς καὶ διάκονους. Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ μορφωμένος κλήρος. Ὅλοι οἱ ἱερεῖς εἶναι θεολόγοι καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς κάτοχοι δύο ἢ καὶ τριῶν πτυχίων.

Οἱ Θεολογικὲς Σχολὲς εἶναι δεκατέσσερις καὶ εἶναι ὅλες κρατικές. Σκοπὸς τους εἶναι ἡ κατάρτιση μορφωμένου κλήρου γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οἱ καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν διαθέτουν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου θεολογικὴ παιδεία καὶ γλωσσομάθεια καὶ εἶναι ἀπόλυτα ἐνημερωμένοι στὴ διεθνῇ θεολογικῇ βιβλιογραφίᾳ⁶¹.

Μεγάλη ἀνθηση παρουσιάζει ὁ μοναχισμός. Τὰ Μοναστήρια γιὰ τὴ Ρουμανία εἶναι ἐστίες πολιτισμοῦ. Παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον τόσο γιὰ τὴν πνευματικότητά τους ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὸν ζωγραφικὸ τους διάκοσμο. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὴν 5ῃ Ὀκτωβρίου 1950 εἰσήχθη τὸ κοινοβιακὸ σύστημα σὲ ὅλες τὶς Μονὲς τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας.

Σημαντικὸ γεγονός γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας ἀποτελεῖ ἡ κατάταξη στὸ ὁρθόδοξο ἐορτολόγιο τῶν Ρουμάνων ἀγίων, ἡ ὁποία ἐγίνε τὴν 28 Φεβρουαρίου 1950, ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ὁλοκληρώθηκε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1950 μὲ λαμπρὲς τελετὲς καὶ μὲ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων ἀπὸ ὅλες τὶς ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἰδιαίτερο ἀγιολογικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ δημιουργία ἀπὸ τὸν ρουμάνο ἱερομόναχο Ἰωαννίκιο Μπαλάν δύο μεγάλων τόμων σχετικῶν μὲ τὴ ζωὴ, τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα πολλῶν ρουμάνων ἀγίων. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ τόμοι μεταφράσθηκαν στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο «Ὁρθόδοξος Κυψέλη» τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1985 καὶ 1986 ἀντίστοιχα⁶².

Βασικὸ ἐπίσης στοιχεῖο τῆς σύγχρονης ὁρθοδόξου ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πλούσια λειτουργικὴ τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία διακρίνεται γιὰ τὴν πνευματικότητα, μυστικοπάθεια καὶ μεγαλοπρέπεια. Μεγάλη εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν στὶς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις. Σὲ

ἀρκετὲς περιοχὲς φθάνει τὸ 80% τῶν κατοίκων. Ἐλπιόμενο εἶναι τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικὸς ἐκδηλωμένους εἶναι νέοι⁶³.

Κέντρο τῆς λατρευτικῆς ζωῆς στὴ ρουμανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ θεία λειτουργία. Διαρκεῖ περίπου ἕξι ὥρες ἀφοῦ ἐκτὸς τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἔχουμε καὶ τὸ κηρυκτικὸ καὶ κατηχητικὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Στὴ λατρεία ἐπικρατεῖ ἡ πολυφωνικὴ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ. Δυστυχῶς ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ, ὁποία δέσποζε πρὸ τοῦ 1948, περιορίσθηκε σήμερα μόνον στὰ μοναστήρια⁶⁴.

Ἡ ρουμανικὴ ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διατηρεῖ ἀριστερὲς σχέσεις μὲ τὶς λοιπὲς ὁμόδοξες Ἐκκλησίες. Μεγάλη ὠθηση στὴν κατεύθυνση αὐτὴ δόθηκε ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ μακαρίου γαλοπράγμονος Πατριάρχου Ἰουστινιανού⁶⁵, τοῦ ὁποίου κυρίαρχο μέλημα ἦταν ἡ ἀνάπτυξη καὶ διατήρηση σχέσεων φιλίας καὶ συνεργασίας μὲ τὶς ἀδελφὲς Ἐκκλησίες. Πολὺ καλὲς σχέσεις διατηρεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας καὶ μὲ τὸ παγκόσμιον σύμβούλιο Ἐκκλησιῶν καὶ τὶς ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες⁶⁶.

Γενικά, ἡ ρουμανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀντιπροσώπεύει τὸ 86,8% τοῦ ρουμανικοῦ πληθυσμοῦ⁶⁷, εἶναι ἕνα ἀπέραντος χῶρος προσευχῆς, ἐργασίας, πνευματικῆς ζωῆς καὶ καλλιέργειας ὁρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ ἠθους. Διαθέτει ἰσχυρὴ ἐπιρροὴ στὸ λαὸ καὶ ἀσκεῖ ἀκατανίκητη ἔλξη στὴ νεολαία, ἡ ὁποία, ἀδυνατώντας νὰ βρεῖ λύτρωση καὶ νόημα ζωῆς στὶς σύγχρονες πολιτιστικὲς ἀξίες, ἀναπαύεται ψυχικὰ στὴ γνησιότητα τῆς αὐθεντικῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τὴν ὁποία αὐτὴ ἐκφράζει. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας εἶναι μιὰ ζωντανὴ Ἐκκλησία μὲ θαυμαστὴ ἐνότητα, ζηλευτὴ πνευματικότητα καὶ ἀξιόλογη δραστηριότητα. Εἶναι μιὰ Ἐκκλησία ἐτοιμὴ γιὰ τὴν πρόκληση τῆς τρίτης χιλιετίας⁶⁸.

5. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας⁶⁹. Ἀνήκει στὶς πλε-

61. Μιχαήλ Γ. Τρίτου, ὅ.π., σ. 22.

62. Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη, *Τὰ ἰδιάζοντα λειτουργικὰ στοιχεῖα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας*, Κατερίνη 1995, σ. 10.

63. Μιχαήλ Γ. Τρίτου, ὅ.π., σ. 42.

64. Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη, ὅ.π., σ. 117.

65. Σάββα Ἀγουρίδη, «Ἀπόψεις ἀπὸ τῆς ζωῆς τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας», Ἀνάπλασις, Ὀκτώβριος 1964, σ. 11.

66. Păcurariu, ὅ.π., σσ. 471-476.

67. Μιχαήλ Γ. Τρίτου, *Στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν πληθυσμὸν τὰ θρησκευόμενα καὶ τὸν ἑλληνισμὸ τῆς Ρουμανίας*, Ἰωάννινα 1999, σ. 5.

68. Μιχαήλ Γ. Τρίτου, ὅ.π., σ. 50.

69. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας βλέπε: Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, *Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πα-*

ον ταλαιπωρημένες Έκκλησίες των Βαλκανίων. Τò 1945 με συνοδικό πατριαρχικό Τόμο ήρθη τò διὰ τῆς Μεγάλης Συνόδου τοῦ 1872 διακηρυχθέν βουλγαρικό σχίσμα. Ἐπίσης, με συνοδικό Τόμο ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀνακηρύχθηκε τὴν 22α Φεβρουαρίου 1945 αὐτοκέφαλη. Τέλος, τὴν 1η Αὐγούστου 1961 ἀνυψώθηκε σὲ Πατριαρχεῖο, ἀφοῦ προηγουμένως δόθηκαν ἐξηγήσεις ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν αὐθαίρετη ἀπὸ μέρους τῆς ἀνακήρυξη σὲ Πατριαρχεῖο τὸ 1953⁷⁰.

Σὲ ὅλο τὸ διάστημα τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ σύστημα ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας πληγώθηκε πολὺ. Οἱ κληρικοί τῆς ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία κατασχέθηκε. Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καταργήθηκε. Τὰ μοναστήρια μετατράπηκαν σὲ μουσεῖα. Οἱ ἐκδοτικὲς δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας τελοῦσαν ὑπὸ ἀσφυκτικὸ ἔλεγχο. Σὲ καμιά περίπτωση δὲν ἐπιτρεπόταν ἡ ἀνέγερση νέων ναῶν. Ἡ Ἐκκλησία εἶχε χάσει τὸν ἀπολυτρωτικὸ τῆς χαρακτήρα καὶ εἶχε μεταβληθεῖ σὲ προπαγανδιστικὸ ὄργανο τοῦ κομμουνισμοῦ⁷¹.

Μετὰ τὴν πτώση τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἐνῶ θὰ περιμενε κανεὶς ἡ Ἐκκλησία ἐλεύθερη νὰ ἀσχοληθεῖ με τὴν διαποίμανση τῶν μελῶν τῆς, αὐθαίρετες πολιτειακὲς παρεμβάσεις διασποῦν τὴν ἐνότητα τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Τò 1992 πολιτειακοὶ παράγοντες ἀμφισβήτησαν τὴν ἐγκυρότητα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου Μαξίμου, ποὺ ἐγίνε τὸ 1971. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁ ἱερὸς κληρὸς καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας διασπάσθηκαν⁷². Ἡ μία πλευρὰ ἔμεινε πιστὴ στὸν Πατριάρχη Μαξίμο καὶ ἡ ἄλλη ἀποσχίσθηκε καὶ ἀπετέλεσε ἄλλη ὁμάδα ὑπὸ τὸν τέως Νευροκοπίου Ποιμένα.

Μὲ ἀπόφασή τῆς ἡ Μείζων καὶ Ὑπερτελὴς Πανορθόδοξη Σύνοδος, ἡ ὁποία συνήλθε στὴ Σόφια ἀπὸ 30 Σε-

πτεμβρίου μέχρι 1 Ὀκτωβρίου 1998 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, «ἐδέχθη τὴν ἐκ μέρους τῆς ἐν σχίσματι ὁμάδος τῆς αὐτοαποκαλουμένης “Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας” ὑπὸ τὸν ὡς “Πατριάρχη” ἐκλεγέντα ὑπὸ τῆς αὐτῆς ὁμάδος Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Νευροκοπίου Ποιμένα δῆλωσιν μετανοίας καὶ ἐπιθυμίας ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐν προκειμένῳ ἐνότητα μετὰ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπὸ τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχη Σόφιας καὶ πάσης Βουλγαρίας κ. Μαξίμου κανονικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἱεραρχίας γενομένην»⁷³.

Δυστυχῶς, τὸ σχίσμα δὲν ξεπεράσθηκε, παρὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Μείζονος Συνόδου. Ἡ κυβέρνηση τῆς χώρας γιὰ πολιτικούς λόγους ἔχει νομιμοποιήσει τὴ σχισματικὴ Ἐκκλησία, τὴν ὁποία ὑποστηρίζει σὲ βάρος τῆς κανονικῆς. Ἡ κατάσταση εἶναι πολὺ ἀσχημη στὶς ἐνορίες καὶ στὰ μοναστήρια καὶ ὁ λαὸς ἐπίσης εἶναι διχασμένος.

Ἡ ἀπόφαση τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἔλαβε τελευταῖα χαρακτηριστὰ νομιμότητας, ὕστερα ἀπὸ τὴν τελεσίδικη ἀπόρριψη τῆς προσφυγῆς τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σόφιας στὰ βουλγαρικὰ δικαστήρια.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸ θέμα τῆς Βουλγαρίας εἶναι πολὺ σοβαρὸ γιὰ τὴ σύνολη Ὁρθοδοξία, γιατί, ἂν τελικὰ ἐπικρατήσουν οἱ ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ τὴν κυβέρνηση σχισματικοί, δημιουργεῖται ἓνα προηγούμενο νομιμοποιήσεως κρατικῶν παρεμβάσεων στὰ ἐσωτερικὰ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Βουλγαρία σήμερα εἶναι μία χώρα με 9.500.000 κατοίκους. Ἀπὸ αὐτοὺς τὰ 8.500.000 εἶναι Ὁρθόδοξοι καὶ τὸ 1.000.000 μουσουλμάνοι. Ἄλλο σοβαρὸ πρόβλημα γιὰ τὴν βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἡ ἔλλειψη ἱερέων, οἱ ὁποῖοι μόλις ἀνέρχονταν στοὺς 1.350. Τὰ κενὰ ἀγωνίζονται νὰ καλύψουν οἱ Θεολογικὲς Σχολὲς Σόφιας, Βέλικο-Τύρνοβο, Σιοῦμεν καὶ Μπλιαγκοέβγκραντ καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικὲς Σχολὲς Σόφιας καὶ Πλόβδιβ (Φιλιππουπόλεως). Ὁ μοναχισμὸς εἶναι τρομερὰ ὑποβαθμισμένος. Δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 250 μοναχοὺς. Ἀκόμη καὶ τὰ ἱστορικὰ μοναστήρια τῆς Ρίλας, τοῦ Μπατσκόβου καὶ τοῦ Τρογιάν εἶναι ζήτημα ἂν ἔχουν ἀπὸ πέντε μοναχοὺς τὸ καθένα.

Παρόλες τὶς δυσχερεῖς αὐτὲς καταστάσεις τόσον ὁ

τριαρχείων μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων, ἐν Ἀθήναις 1972, σσ. 321-386. Ἰωάννου Ταρνανίδη, *Ἱστορία τῶν Σλαβικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν*. Τεύχος Α'. *Ἱστορία τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1992. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ διαμόρφωσις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας (864-1235)*, Θεσσαλονίκη 1976. Δημητρίου Β. Γόνη, *Ἱστορία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, Ἐκδόσεις Παρουσία, Ἀθήνα 1999.

70. *Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 2001*, Ἐκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 2001, σ. 1317.

71. Δημ. Β. Γόνη, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Βουλγαρία», Ἐξοδος, τεῦχος 11, σσ. 72-73.

72. Γιὰ τὸ σχίσμα βλ.: Δημ. Β. Γόνη, *Τὸ πατριαρχικὸ ζήτημα στὴν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας*, Ἀθήναι 1992.

73. *Πεπραγμένα τῆς ἐν Σόφια Μείζονος καὶ Ὑπερτελοῦς Ἱερᾶς Πανορθοδόξου Συνόδου*, «Ὁρθοδοξία», παράρτημα τεύχους Δ' (Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1998), σ. 161.

Πατριάρχης Μάξιμος όσο και οι λοιποί Μητροπολίτες αγωνίζονται να πετύχουν το καλύτερο δυνατό. Τα τελευταία χρόνια περιέρχονται στην Έκκλησία όλα τα μοναστήρια, τα όποια είχαν χαρακτηριστεί ως μουσεία και μνημεία πολιτισμού. Το μάθημα των θρησκευτικών επανήλθε στα δημόσια σχολεία. Ίκανοποιητικός επίσης είναι και ο αριθμός των φοιτητών, οι όποιοι έχουν έγγραφει και φοιτούν στις θεολογικές και εκκλησιαστικές σχολές⁷⁴. Ήδη η Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Βουλγαρίας απέφασε την εκτύπωση 300.000 αντιτύπων της Αγίας Γραφής. Τα τυπογραφικά έξοδα κατά 60% ανέλαβε η παγκόσμιος Βιβλική Έταιρεία⁷⁵.

Γενικά ο βουλγαρικός λαός, ύστερα από τη δυσχερή θέση στην οποία βρέθηκε κατά την περίοδο του κομμουνισμού, πλησιάζει με μεγαλύτερη θέρμη την Έκκλησία για να βρει το νόημα της ζωής και τα στοιχεία της πολιτιστικής του ταυτότητας.

6. Η Έκκλησία της Αλβανίας⁷⁶. Η Έκκλησία της Αλβανίας ανακηρύχθηκε αυτοκέφαλη την 12η Απριλίου 1937 με Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο, τον όποιο υπέγραψαν ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βενιαμίν ο Α' και η περί Αυτών Αγία και Ίερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η Έκκλησία της Αλβανίας δέχθηκε τα περισσότερα πλήγματα από όλες τις άλλες Έκκλησίες, οι όποιες τελούσαν κάτω από τον πρωτοφανή απάνθρωπο ολοκληρωτισμό. Λόγω του σκληρού σαρανταεξαχρονου διωγμού του αθεϊστικού καθεστώτος του Έμβερ Χότζα και των διαδόχων του, καταστράφηκε τελείως. Στην πρώτη φάση (1944-1967) με τον έλεγχο της ήγεσίας και της λειτουργίας της και στη δεύτερη (1967-1990) με την συνταγματική απαγόρευση κάθε μορφής θρησκευτικής εκφράσεως⁷⁷.

74. Δημ. Β. Γόνη, «Η βουλγαρική Έκκλησία στο σταυροδρόμι των εξελίξεων. Προβλήματα και προοπτικές», Σύναξη τ. 40, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1991, σσ. 80-81.

75. «Επίσκεψις», Αρ. 457/15-3-1991, σ. 5.

76. Για την Έκκλησία της Αλβανίας βλέπε: Βαρνάβα Δ. Τζωρτζάτου, *Η Αυτοκέφαλος Ορθόδοξος Έκκλησία της Αλβανίας και οι βασικοί θεσμοί διοικήσεως αυτής*, εν Αθήναις 1975. Αποστόλου Αθ. Γλαβίνα, *Το αυτοκέφαλον της εν Αλβανία Ορθοδόξου Έκκλησίας επί τη βάσει ανεκδότων εγγράφων*, εκδόσεις Ι.Μ.Ι.Α.Χ., Ιωάννινα 1978. Του ίδιου, *Η Ορθόδοξη Αυτοκέφαλη Έκκλησία της Αλβανίας*, Θεσσαλονίκη 1992. Αθαν. Άν. Αγγελόπουλου, *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στα Βαλκάνια σήμερα*, εκδόσεις Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1999 και Μιχ. Γ. Τρίτου, *Η Έκκλησία στο Ανατολικό Ήλλυρικό και την Αλβανία*, Θεσσαλονίκη 1998.

77. Τρίτου, ό.π., σ. 133.

Το 1991 το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στην πνευματική δικαιοδοσία και αποκλειστική εκκλησιαστική ευθύνη του όποιου υπαγόταν, λόγω έλλειψως Ίεραρχίας όλο αυτό το διάστημα ή Έκκλησία της Αλβανίας, ώρισε Πατριαρχικό Έξαρχο τόν Μητροπολίτη Ανδρούσης Αναστάσιο, με την έντολή να μεριμνήσει για την ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση της μαρτυρικής αυτής Έκκλησίας. Την 24η Ιουνίου 1992 το Οικουμενικό Πατριαρχείο προχώρησε στην όριστική ανασυγκρότηση της μαρτυρικής αυτής Έκκλησίας με την έκλογή Ίεραρχίας. Η αλβανική Κυβέρνηση, ενώ δέχθηκε την έκλογή του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου, άρνήθηκε πεισματικά την εγκατάσταση στη χώρα τών άλλων τριών Ελλήνων Μητροπολιτών⁷⁸.

Αυτή ή άρνητική στάση της αλβανικής κυβερνήσεως στο θέμα τών εκλεγμένων από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Μητροπολιτών, όδήγησαν το Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Έκκλησία της Αλβανίας σέ άλλη, αποδεκτή από την αλβανική κυβέρνηση, λύση. Μετά την αποδοχή από την αλβανική κυβέρνηση του Μητροπολίτου Βερατίου, Αύλωνος και Καννίνης Ίγνατίου, συγκροτήθηκε ή Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Αλβανίας, ή όποία εξέλεξε ως Μητροπολίτη Κορυτσάς τόν αρχιμ. Ιωάννη Πελούσι και Επίσκοπο Απολλωνίας τόν Οικονόμο π. Κοσμά Κίριο. Τοποτηρητής της Ίερās Μητροπόλεως Αργυροκάστρου ανέλαβε ό Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος⁷⁹.

Η Έκκλησία της Αλβανίας τα τελευταία χρόνια ζει ή χαρά της ανασυγκροτήσεώς της. Ένα άληθινό πνευματικό εργοτάξιο έχει γίνει ή πολύπαθη αυτή Έκκλησία. Από το 1992 λειτουργεί ή Θεολογική-Ίερατική Σχολή Δυρραχίου, από την όποια άπεφοίτησαν πάνω από 100 ιερείς. Άνοικοδομήθηκαν από τα θεμέλια 70 νέοι ναοί, ανακαινίσθηκαν 63 παλαιοί και επισκευάσθηκαν πάνω από 100. Από το 1998 λειτουργεί στο Αργυρόκαστρο το Έκκλησιαστικό Λύκειο. Έκδίδονται στα αλβανικά ή μηνιαία έφημερίδα NGJACCJA (Ανάσταση) και το παιδικό περιοδικό Gezohu (Χαίρε).

Σημαντικό είναι και το κοινωνικό έργο της Έκκλησίας με άξιόλογη συμβολή στον τομέα της υγείας. Ειδικός φορέας, ή Διακονία Αγάπης, συντονίζει τις κοινωνικές δραστηριότητες. Με το έκτεταμένο της πρόγραμμα άνοι-

78. Ό.π., σ. 63.

79. Ό.π., σ. 79.

κοδομήσεως προσφέρει εργασία σε δεκάδες τοπικές εταιρείες και εκατοντάδες εργάτες. Στόν τομέα Υγείας συμβάλλει με τα πολυϊατρεία της στα Τίρανα, Κορυτσά, Καβάγια και τὸ διαγνωστικὸ κέντρο τῶν Τιράνων. Παράλληλα, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μοίρασε χιλιάδες τόννους τροφίμων, ρουχισμοῦ, φαρμάκων, ὀργάνωσε συσσίτια, ἐνίσχυσε ὀρφανοτροφεία καὶ νοσοκομεία. Τέλος, ἀνέπτυξε προγράμματα ἀγροτικά, ὑδρεύσεως, ὑγιεινῆς καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας σὲ διάφορες ὀρεινὲς περιοχές⁸⁰.

Ὅπως χαρακτηριστικὰ τόνισε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Ἀναστάσιος «ἡ κατ' Ἀλβανίαν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, στοιχοῦσα τῇ παραδόσει τῶν ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἀγωνίζεται παντοιοτρόπως, ὅπως παρασταθῇ εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόνον, προσφέρουσα ἔργον ἀγάπης, λόγον ἀληθείας, δικαιοσύνης, καταλλαγῆς, εἰλικρινῆ σεβασμὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἀνεξαρτήτως τῆς πίστεώς του. Οὕτως, ἐνῶ πολλοὶ θεομοὶ ἐν Ἀλβανία ὑπέστησαν καθίζησιν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὄχι μόνον ἀνεγεννήθη καὶ συνεκροτήθη μὲ ταχεῖς ρυθμοὺς, ἀλλὰ προσφέρει σημαντικὸν κοινωνικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζεται τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀλβανίας ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν»⁸¹.

Ἐκτὸς τῶν καθαρὰ ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινωνικῶν δραστηριοτήτων ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας διαδραματίζει σημαντικὸ ρόλο στὴ συνεργασία καὶ συναδέλφωση τῶν βαλκανικῶν κρατῶν καὶ τῶν λαῶν τους. Σὲ ὁμιλία του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Ἀναστάσιος εἶχε τονίσει τὰ ἑξῆς περισπούδαστα: «... Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, πιστὴ στὸ ὄραμα τῆς εἰρήνης καὶ συναδελφώσεως, δὲν παύει νὰ συνηγορεῖ γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ συνεργασία ὅλων τῶν βαλκανικῶν λαῶν μὲ εἰλικρινῆ σεβασμὸ στὰ δικαιώματα τῶν ἐκασταχοῦ μειονοτήτων καὶ τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου. Σὲ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ἔχουν συντελεσθεῖ τόσο ἀποφασιστικὰ βήματα ἐνότητος καὶ κοινῆς πορείας, ἀκόμη καὶ μεταξὺ λαῶν ποὺ ἐπὶ αἰῶνες συγκροῦνταν στὰ πεδία τῶν μαχῶν, δὲν εἶναι νοητὸ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, καὶ συγκεκριμένα στὰ Βαλκάνια, νὰ ἐγείρονται νέα διαχωριστικά, σιδηρὰ παραπετάσματα. Ἡ διαβαλκανικὴ αὐτὴ τοποθέτηση ἐλευθερώνει οὐσιαστικὰ τοὺς Ὁρθόδοξους ἀπὸ τὴν ψυχολογία καὶ τὶς φοβίες μιᾶς εὐ-

θραυστῆς μειοψηφίας, δεδομένου μάλιστα ὅτι, ἀντίθετα στὰ Βαλκάνια οἱ Ὁρθόδοξοι πλειοψηφοῦν καὶ στηρίζονται σὲ κοινὸ πολιτιστικὸ ὑπόβαθρο»⁸².

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ περιπετειώδη σαρανταεξάχρονη πορεία, ζεῖ τὴ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως καὶ βιώνει τὴ δόξα τῆς πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Παράλληλα, χάρι στοὺς προσεκτικούς καὶ διακριτικούς βηματισμούς της, τὰ θρησκευτικά, κοινωνικά καὶ ἀνθρωπιστικά προγράμματά της, ἔχει κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἐκτίμηση τῆς ἀλβανικῆς κοινωνίας.

Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἐκβιαστικὴ πολυδιάσπαση τῶν Βαλκανίων σὲ τεχνητὰ πολιτειακὰ σχήματα καὶ ἡ μειονοτικὴ σύγχυση τοῦ βαλκανικοῦ χώρου δυσκολεύουν τὴν ἀλληλοσυνεννόηση τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Σ' αὐτὴ τὴν κρίσιμη στιγμή προσφέρεται ὡς σωτηρία ἡ Ὁρθόδοξία μὲ δεδομένη τὴν κοινὴ πίστη τῶν βαλκανικῶν λαῶν, ἡ ὁποία δοκιμάσθηκε κατὰ τὸ παρελθόν γιὰ τὴν ἐνοποιητικὴ ἐνέργειά της καὶ τὴν αἴσια πραγμάτωση τῆς ἀποστολῆς στὴ διαμόρφωση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν πιστῶν.

Ἀπαλλαγμένες οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίαι τῶν Βαλκανίων ἀπὸ τὸν ἀσφυκτικὸ κλοιὸ τῆς ἀνελευθερίας καὶ ἀπανθρωπίας τοῦ κομμουνισμοῦ, καλοῦνται ἀπὸ τὴν ἱστορία νὰ ἀρθρώσουν λόγο ἀλήθειας καὶ ἀγάπης, νὰ στηρίξουν τοὺς ἀγῶνες τῶν λαῶν γιὰ εἰρήνη, κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ σεβασμὸ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καὶ νὰ συμπαρασταθοῦν στοὺς μαρτυρικούς αὐτοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι συνθλίβονται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ κρίση καὶ τὴν ἰδεολογικὴ σύγχυση.

Σήμερα προέχει ἡ ἄμεση σύσφιγξη οὐσιαστικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ὀρθόδοξων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ συγκεκριμένα μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, τῶν Κυβερνήσεων, τῶν βουλευτῶν, τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ δυναμικοῦ, τοῦ λαοῦ. Κύριος στόχος εἶναι ἡ προστασία τῆς κοινῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς καὶ ἡ προσφορά της σὲ ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ τὴ γνωρίσουν⁸³.

82. Ἀναστασίου, Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας, «Μιὰ Ἐκκλησία σὲ μακροχρόνιο πολύτροπο διωγμὸ», ΕΕΘΣΑΠΘ 6 (1996), σ. 46.

83. Ὁ ἡγέτης τῶν Σέρβων τῆς Βοσνίας Ράντοβαν Κάρατζιτς μίλησε γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἀτυπῆς ἑνώσεως Ὁρθόδοξων στὰ Βαλκάνια. «Ἀνάμεσα στοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Ἕλληνες ἔχει μπεῖ μιὰ φεύτικη ἐθνότητα, οἱ ἀποκαλούμενοι "Μακεδόνες". Μεγάλες δυνάμεις δὲν συμπαθοῦν οὔτε τοὺς Σέρβους οὔτε τοὺς Ἕλληνες. Γι'

80. Περιοδ. «Πάνταινος», Ἐπίσημο δελτίο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1998, τεῦχος 17ο, σσ. 84-85.

81. Ὁ.π.

Ἄλλωστε, τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῶν Βαλκανίων μᾶς ἐνώνουν τὸ κοινὸ βάπτισμα, ἡ κοινὴ πίστις, τὸ κοινὸ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἡ κοινὴ ὀρθόδοξη παράδοση, ἡ ὁποία δημιούργησε καὶ κοινὴ βάση στὸν πολιτισμὸ τοῦ καθενός⁸⁴.

αὐτὸ καὶ δὲν θέλουν κοινὰ σύνορα Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Εἶναι ἔτοιμοι νὰ κάνουν τὰ πάντα στὰ Σκόπια γιὰ νὰ μὴν ἐπιτρέψουν νὰ ἐπιβιώσει ἡ Ὀρθοδοξία καὶ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ καθολικὴ καὶ ἡ μουσουλμανικὴ θρησκεία.

... Ὁ ἰσλαμισμὸς ἐπεκτείνεται καὶ τὰ ὀρθόδοξα κράτη πρέπει νὰ ἀντιδράσουν. Οἱ ἰσλαμικὲς χώρες ἔχουν μιὰ μεγάλη διεθνὴ ὁργάνωση μὲ μεγάλη ἐπιρροή. Γιὰ ποιὸν λόγῳ νὰ μὴν ἔχουν κάτι τέτοιον καὶ οἱ ὀρθόδοξες χώρες; Νομίζω πὼς ἀρχικὰ ἡ Σερβία, ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Ρωσία πρέπει νὰ ξεκινήσουν μέσα στὴν ἐφετερινὴ χρονιά τίς προσπάθειες γιὰ μιὰ τέτοια σύγκλιση τῶν ὀρθοδόξων χωρῶν». Ἐφημ. Τὸ Βῆμα 2-5-2003, σ. Α16.

84. Γ. Καψάνη, ὁ.π., σ. 116.

Οἱ σύγχρονες τραγικὲς ἀνακατατάξεις στὸ χῶρο τῶν Βαλκανίων πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσουν ἰδιαίτερα. Οἱ καιροὶ δὲν μᾶς περιμένουν καὶ τὰ γεγονότα τρέχουν μὲ ταχύτητα πυραύλων. Ἡ ἐνότητα τῶν βαλκανικῶν λαῶν εἶναι πλέον ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα. Σέρβοι, Ρουμάνοι, Ἕλληνες, Βούλγαροι, Ἀλβανοὶ μπορούμε ὑπὸ προϋποθέσεις νὰ συνεννοηθοῦμε, ἐκμεταλλευόμενοι τίς συγκυρίες. Τὰ προφητικὰ λόγια τοῦ Μητροπολίτου Νόβισαντ Εἰρηναίου (Μπούλοβιτς) πρέπει πάντα νὰ ἤχων στὰ αὐτιά μας: «...θέλω νὰ μὴν εἶμαι ὑπερβολικὸς, οὐτὶς νὰ προσφέρω βαρύνουσα λόγια, ἀλλὰ φοβοῦμαι πολὺ ὅτι, ἐὰν ἐγκαίρως δὲν ἀνανήσωμε ὅλοι καὶ δὲν κινήθωμε, στὴν καλλιέργεια καὶ τὴν προβολὴν αὐτῆς τῆς ἐνόπλις τῆτος σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, θὰ ἔχωμε τότε μιὰν ἐκλογὴν. Τὴν νέαν Τουρκοκρατίαν»⁸⁵.

85. Εἰρ. Μπούλοβιτς, ὁ.π., σ. 116.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀγγελοπούλου Ἀθαν., «Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς “Μακεδονικῆς” Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων», ΔΣΒ 15 (1967), σσ. 47-64.
2. Τοῦ ἴδιου, *Τὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορικοκανονικὴ ἀποψη ἀπὸ τὸ 1944 μέχρι σήμερα*, ἐν Ἱεροσολύμοις 1988.
3. Τοῦ ἴδιου, *Ὁ κόσμος τῆς Ὀρθοδοξίας στὰ Βαλκάνια σήμερα*, τ. α', Θεσσαλονίκη 1992.
4. Τοῦ ἴδιου, *Ὁ κόσμος τῆς Ὀρθοδοξίας στὰ Βαλκάνια σήμερα*, τ. β', Θεσσαλονίκη 1992.
5. Τοῦ ἴδιου, «Ὁ κόσμος τῆς Ὀρθοδοξίας στὴ Χερσόνησο τοῦ Αἰμοῦ. Ἐπικαιρὲς ἐπισημάνσεις», Ἀφιέρωμα στὸν Μητροπολίτη Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιον, Νεάπολη - Θεσσαλονίκη 1999.
6. Ἀγουρίδης Σάββα, «Ἀπόψεις ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας», Ἀνάπαισις, Ὀκτώβριος 1964, σσ. 4-5, 5-11, 11-13.
7. Ἀναστασίου Ἰωάν., «Βίος Κωνσταντίνου-Κυρίλλου, Βίος Μεθοδίου (μετάφρασις). Βίος Κλήμεντος Ἀχρίδος», ΕΕΘΣΑΠΘ 12 (1968), σσ. 118-161.
8. Βλάχου Ἱεροθέου (νῦν Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου), *Ἔθνος καὶ Ἐθνικισμός*, Ἀθήνα 1993.
9. Βουλγαράκη Εὐης, *Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στὰ Βαλκάνια*, Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα ἀ.χ.
10. Γεδεών Μανουήλ, *Ἐγγραφα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (1852-1873)*, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1908.
11. Γιαννουλάτου Ἀναστασίου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας), «Μιὰ Ἐκκλησία σὲ μακροχρόνιο πολύτροπο διωγμὸς», ΕΕΘΣΑΠΘ 6 (1996), σσ.
12. Γιέβτιτς Ἀθαν., «Ἡ Οὐνία ἐναντίον τῆς σερβικῆς Ὀρθοδοξίας», Ἡ Οὐνία χθὲς καὶ σήμερα, Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σσ. 147-170.
13. Γλαβίνα Ἀποστ., *Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων*, ἐκδόσεις Ι.Μ.Ι.Α.Χ., Ἰωάννινα 1978.
14. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ Ὀρθόδοξη Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας*, Θεσσαλονίκη 1992.
15. Γόννη Δημ., «Ἡ βουλγαρικὴ Ἐκκλησία στὸ σταυροδρόμι τῶν ἐξελίξεων. Προβλήματα καὶ προοπτικὲς», Σύναξη, τ. 40 Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1991, σσ. 71-82.
16. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ Ὀρθοδοξία στὴ Βουλγαρία», Ἐξοδος, τ. 11, σσ. 24-31.
17. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ Ὀρθοδοξία στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη δεκαετίαν νοπαθοῦσα καὶ ἀναγεννωμένη», Κοινωνία 35 (1992), σσ.
18. Τοῦ ἴδιου, *Τὸ πατριαρχικὸ ζήτημα στὴν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας*, Ἀθήνα 1992.
19. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ Ὀρθοδοξία τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἰμοῦ στὴν νέα τάξη πραγμάτων», Νέα Ἑστία (Χριστούγεννα 1994), σσ. 66-79.
20. Τοῦ ἴδιου, «Ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τοῦ προβλήματος τῆς Οὐνίας», Ἡ Οὐνία χθὲς καὶ σήμερα, Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σσ. 51-74.
21. Τοῦ ἴδιου, *Ἱστορία τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, Ἐκδόσεις Παρουσία, Ἀθήνα 1999.
22. Τοῦ ἴδιου, «Σέρβοι καὶ Κοσσυφοπέδιο - Ἡ ἱστορικὴ μνήμη», Ἀνάπαισις Μάϊος - Ἰούνιος 1999, σσ. 83-85.
23. Ζερβοῦ Γιάννη, «Θρησκευτικὸς πόλεμος κατὰ τῆς βαλκανικῆς Ὀρθοδοξίας», Βαλκάνια καὶ Ὀρθοδοξία, Ἐκδόσεις Μήνυμα, Ἀθήνα 1993, σσ. 54-63.
24. Ζήση Θεοδ., *Οὐνία. Νεώτερες ἐξελίξεις*, Ἐκδόσεις Βρυέννιος, Θεσσαλονίκη 1994.
25. Τοῦ ἴδιου, «Θὰ ἔλθῃ τελικῶς ὁ Πάπας;», Ὀρθόδοξος Τύπος, ἀριθμ. φύλλ. 1401/23-2-2001.
26. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὁ Πάπας», Ὀρθόδοξος Τύπος, ἀριθμ. φύλλ. 1401/23-2-2001.

πος, ἀριθμ. φύλλ. 1410/4-5-2001.

27. Καραϊσαρίδη Κων., *Τὰ ἰδιάζοντα λειτουργικά στοιχεία στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας*, Κατερίνη 1995.

28. Καρμίρη Ἰωάν., «Ὁ ἐθνικισμός ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ», ΠΑΑ 52 (1977).

29. Καψάνη Γεωργ., «Τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἡ Ὁρθοδοξία στὰ Βαλκάνια», Βαλκάνια καὶ Ὁρθοδοξία, Ἐκδόσεις Μήνυμα, Ἀθήνα 1993, σσ. 22-38.

30. Clement Ol., «Βαλκάνια, ἡ ἀδυναμία τοῦ Χριστιανισμοῦ», Ἡ Καθημερινή 23-5-1999.

31. Μάγμεντορφ Ἰωαν., «Ὁρθοδοξία καὶ ἔθνικες πολιτιστικές παραδόσεις: ἡ πρόκληση τῆς ἱστορίας μας», Σύναξη 40 (1991), σσ. 9-16.

32. Μαλιγκοῦδη Γιάννης, *Ἡ παρουσία τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη. Τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων*, Ἐκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2000.

33. Τῆς ἴδιας, «Ἡ ἱεραποστολὴ στὴ Μοραβία», Ἐλευθεροτυπία - Ἱστορικά 1-2-2000.

34. Μάρκου Ἡλία, «Μακεδονικὴ Ἐκκλησία», τὸ αὐτοδημιούργημα τῶν Σκοπίων. Ὁ ρόλος τοῦ Πάπα καὶ τῆς Οὐνίας, Πριζρένη 1994.

35. Μοράρου Εὐγ., «Ἡ ἀναβίωση τῆς Οὐνίας στὴν Τρανσυλβανία» (ὀρθόδοξη - ἱστορικὴ θεώρηση), Ἡ Οὐνία χθὲς καὶ σήμερα, Ἐκδόσεις Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σσ. 121-146.

36. Μπούλοβιτς Εἰρ., «Τὸ σημερινὸ δράμα τῆς Σερβίας καὶ ἡ δοκιμασία τῆς Ὁρθοδοξίας», Βαλκάνια καὶ Ὁρθοδοξία, Ἐκδόσεις Μήνυμα, Ἀθήνα 1993, σσ. 102-116.

37. Ναξίδου Ἐλεον., *Ἐκκλησία καὶ ἔθνικὴ ἰδεολογία ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ἀχρίδος μέχρι τὴ ἱδρυση τῆς αὐτοκέφαλῆς «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας»*, Θεσσαλονίκη 1988.

38. Νιχωρίτη Κων., *Οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος*, Θεσσαλονίκη 2000.

39. Παναγιωτίδη Ναθ., «Ἐθνικισμός - Ἐθνισμός - Ἀ-εθνισμός», Ἑλλοπία 4 (1996), σσ. 68.

40. Παπανδρέου Δαμασκηνοῦ (Μητροπολίτου Ἐλβετίας), «Ὁρθοδοξία καὶ Βαλκάνια», Ὁρθοδοξία καὶ Κόσμος, Ἐκδόσεις Τέρτιος, Κατερίνη 1993.

41. Ριβέλλι Μάρκο, *Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γενοκτονίας*, Ἐκδόσεις Προσκηνίο, Ἀθήνα 2000.

42. Ριζᾶ Σωτήρη, *Τὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα*, Ἀθήνα 1996.

43. Ταρνανίδη Ἰωαν., *Ἡ διαμόρφωσις τοῦ αὐτοκέφαλου τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας (864-1235)*, Θεσσαλονίκη 1976.

44. Τοῦ ἴδιου, *Ἱστορία τῆς σερβικῆς Ἐκκλησίας* (πανεπιστημακὲς παραδόσεις), Θεσσαλονίκη 1985.

45. Τοῦ ἴδιου, *Ἱστορία τῶν σλαβικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν*, Τεύχος Α'. *Ἱστορία τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη 1992.

46. Τοῦ ἴδιου, *Στὰ βόρεια τῆς Μακεδονίας*, Θεσσαλονίκη 1992.

47. Τοῦ ἴδιου, *Πτυχὲς τῆς σλαβικῆς Ὁρθοδοξίας*, Θεσσαλονίκη 1992.

48. Ταχιάου Ἀντωνίου-Αἰμιλίου, «Ἡ ἔθνικότης Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου κατὰ τὰς σλαβικὰς ἱστορικὰς πηγὰς καὶ μαρτυρίας», *Κυρίλλω καὶ Μεθοδίῳ τόμος ἐόρτιος ἐπὶ τῇ χιλιοστῇ καὶ ἑκατοστῇ ἐτηρίδι*, τ. 2, Θεσσαλονίκη 1968, σσ. 83-132.

49. Τοῦ ἴδιου, *Κύριλλος καὶ Μεθόδιος οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης. Ἡ βυζαντινὴ παιδεία στοὺς Σλάβους*, Θεσσαλονίκη 1989.

50. Τοῦ ἴδιου, *Κύριλλος καὶ Μεθόδιος. Οἱ θεμελιωτὲς τῆς ἀρχαίας σλαβικῆς γραμματείας*, Θεσσαλονίκη 1992.

51. Τζωρτζάτου Βαρνάβα (Μητροπολίτου Κίτρους), *Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχεῶν μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων*, ἐν Ἀθήναις 1972.

52. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ δικονομία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας*, ἐν Ἀθήναις 1973.

53. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ αὐτοκέφαλη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας καὶ οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως αὐτῆς*, ἐν Ἀθήναις 1975.

54. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ δικονομία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας*, ἐν Ἀθήναις 1978.

55. Τομάσοβιτς Μίρκο, «Ὁ σερβικὸς λαὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία του», Σύναξη 40 (1991), σσ. 83-86.

56. Τρίτου Μιχ., *Ἡ Ἐκκλησία στὸ Ἀνατολικὸ Ἰλλυρικὸ καὶ τὴν Ἀλβανία*, Θεσσαλονίκη 2000.

57. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ σημερινὴ κατάσταση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας*, Ἰωάννινα 1999.

58. Τοῦ ἴδιου, *Ἡ «Μακεδονικὴ» Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων*, Ἰωάννινα 1999.

59. Τοῦ ἴδιου, *Στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν πληθυσμὸ, τὰ θρησκευτὰ καὶ τὸν ἑλληνισμὸ τῆς Ρουμανίας*, Ἰωάννινα 1999.

60. Τσουρκα Κ., *Ἡ ρουμανικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία*, Θεσσαλονίκη 1968.

61. Φειδᾶ Βλ., «Πολιτικὸς ρεαλισμὸς καὶ Ἐκκλησία», Ἡ Καθημερινή 4-6-2000.

62. Φρατσέα Ἡλία, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Ρουμανία», Βαλκάνια καὶ Ὁρθοδοξία, Ἐκδόσεις Μήνυμα, Ἀθήνα 1993, σσ. 153-196.

63. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Ρουμανία», Ἐξοδος, τεύχος 11, σσ. 10-17.

64. Τοῦ ἴδιου, «Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας ἐπὶ κομμουνισμοῦ», Χριστιανικὴ 6-4-2000.

65. Χολέβα Κων., «Ὁ παπισμός, ὁ ἑλληνισμὸς καὶ τὰ ὀρθόδοξα Βαλκάνια», Πειραϊκὴ Ἐκκλησία, Ἀπρίλιος 2001, σσ. 38-41.

66. Χρήστου Παν., *Τὸ Ἅγιον Ὅρος - Ἀθωνικὴ Πολιτεία. Ἱστορία - Τέχνη - Ζωή*, Ἀθήνα 1987.

67. Χριστοδούλου, Μητροπολίτου Δημητριάδος (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) «Τὸ ἡφαίστειο τοῦ ἰσλαμισμοῦ - ἡ λάβα ποὺ καίει τὰ Βαλκάνια», Τὸ Βῆμα 22-11-1992, σ. Α20.

68. Τοῦ ἴδιου, «Μουσουλμανικὸ παραπέτασμα στὰ Βαλκάνια», Τὸ Βῆμα 2-5-1993, σ. Α16.

69. Τοῦ ἴδιου, «Οἱ χαμένες εὐκαιρίες γιὰ ἓναν ὀρθόδοξο ἄξονα στὰ Βαλκάνια», Τὸ Βῆμα 2-5-1993, σ. Α16.

70. Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Περιστερίου, «Πάπας καὶ Μακεδονικόν», ΕΑ 1-16 Ἰουλίου 1990.

71. Georgiev E. Kiril i Metodij osnovopoliznici na slvjanskite literaturi, Sofia 1956.

72. Grivec Fr., Konstantin und Method, Lehrer der slaven, Wiesbaden 1960.

73. Hahn J., Kyrrillomethodianische Bibliographie 1939-1955, Gravenhage 1958.

74. Il'inskij G., Opyt sistematiceskoj Kirillo-Mefodievskoj bibliografii, Sofia 1934.

75. Ionita V., «Cuviosu Nicodim cel' sfînji de la tismana», sfînji Romani și Apărători al Legii Stramosesti, București 1987, σσ. 299-305.

76. Lăzărescu E., «Nicodim de la Tismana și cultura românească», Romanoslavica XI, București 1965, σσ. 237-284.

77. Păcurariu Mircea, Istoria Bisericii Ortodoxe Romane, Galați 1996.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
(8-11 ΜΑΡΤΙΟΥ 2002)

Τοῦ
κ. Χρήστου Κ. Οἰκονόμου,
Καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

α) Παγκόσμιο συνέδριο θρησκείων καὶ πολιτισμῶν

Τὸ διεθνὲς συνέδριο τοῦ Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Κύκκου μὲ θέμα, Παγκόσμια συνάντηση θρησκείων καὶ πολιτισμῶν, στὸ Συνεδριακὸ Κέντρο Ἀρχαγγέλου, στὴ Λευκωσία τῆς Κύπρου ἀπὸ τὶς 8-11 Μαρτίου 2002, σύμφωνα μὲ τὶς ἀπόψεις σοβαρῶν ἐπιστημόνων καὶ προσωπικοτήτων, ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἐπιστήμη, τὴ θεολογικὴ σκέψη καὶ τὸν πολιτισμὸ τοῦ νησιοῦ καὶ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ θέματα κοινωνικά, πολιτιστικά καὶ πνευματικά, ποὺ ἀπασχολοῦν τὴ σύγχρονη ἀνθρωπότητα.

Ἡ συνάντηση κορυφαίων ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ καὶ κατηγητῶν τῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, μὲ ἐκπροσώπους ἄλλων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν καὶ ἐκπροσώπους τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ Ἰσλάμ, τοῦ Βουδισμού, τοῦ Ταοϊσμοῦ, καθὼς ἐπίσης διπλωματῶν κορυφαίων καθηγητῶν Πανεπιστημίων – ἐπιστημόνων, συγγραφέων, ἐκπροσώπων τῆς τέχνης, τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀντιπροσώπων διεθνῶν θεσμῶν, δημοσιογράφων καὶ ξένων ἀντιπροσωπιῶν, δείχνει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ πνευματικοῦ κόσμου γιὰ τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πλανῆτῆ μας. Ἡ πλούσια θεματικὴ καὶ τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῶν εἰσηγήσεων ἦταν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀπόλυτὴ ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου.

Ἡ παρουσία ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐπικεφαλὴ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας κ. Γρηγόριο καὶ τὸν Ἐπίσκοπο Ρηγίου, κ. Ἐμμανουήλ, ἡ προσωπικὴ συμμετοχὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Πέτρου Ζ', μὲ ἀξιόλογη συνοδεία καὶ ἡ προσωπικὴ παρουσία τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς, κ. Ἰγνατίου Δ' μὲ ἀξιόλογους ἐπισκόπους, εἶναι σημαντικὸ γεγονός. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἡ συμμετοχὴ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κωνσταντίνης κ. Ἀρίσταρχο καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτη Ἰννοκέντιο, καὶ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας μὲ τρεῖς Ἀρχιεπισκόπους, τὸν Καλοῦγκας καὶ Μπόροσκ Κλήμεντα, ἐκπρόσωπο τοῦ Πατριάρχου Μόσχας, τὸν Βερέϊσκ Εὐγένιο, Πρύτανη τοῦ Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Τμήματος τῆς Ἀκαδημίας Μόσχας καὶ τὸν Τομπόσκ καὶ Τιουμέν Δημήτριο, μὲ συνοδεία κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων. Πρόκειται γιὰ δύο κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὰ Πατριαρχεῖα μὲ σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις ἀκόμη καὶ στὴ συμμετοχὴ τους στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, τὰ ὁποῖα ὁμως κατανόησαν τὴν ἀξία αὐτῆς τῆς συνάντησης θρησκείων καὶ πολιτισμῶν καὶ ἤρθαν στὴν Κύπρο, ὡς σοβαροὶ καὶ ὑπεύθυνοι ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες, γιὰ νὰ συζητήσουν βασικά θέματα, ὅπως εἶναι ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη στὸν κόσμον, νὰ προωθήσουν καὶ νὰ καταστήσουν τὶς θρησκείες γέφυρες γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν πρόοδο, νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴν προστασία τῆς παγκόσμιας κληρονομιάς, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ταυτότητα τῆς ἰδιαιτερότητας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν. Παράλληλα, ὑπῆρχε συμμετοχὴ τῶν Πατριαρχείων Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χριστόδουλος, παρὰ τὴν ἐπιθυμία του νὰ συμμετάσχει προσωπικά, δὲν μπόρεσε, ἔστειλε ὁμως σχετικὸ μήνυμα μὲ τὸν Μητροπολίτη Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιὴλ, γιατί ἀκόμη δὲν πραγματοποιοῦσε τὴν ἐπίσημὴ ἐπίσκεψή του στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου. Ὁ Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνατίος συμμετείχε στὸ συνέδριο ὡς πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ συμμετοχὴ Πρυτάνεων τῶν Ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων, τῶν Κοσμητό-

ρων, Προέδρων καὶ μεγάλου ἀριθμοῦ καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, καὶ καθηγητῶν τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου, δείχνει τὴν αἴσθηση τῆς εὐθύνης τῶν καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων, μὲν προστὰ στίς ραγδαῖες ἐξελίξεις τῆς ἐποχῆς μας καὶ τὴν ἀνάγκη συμμετοχῆς καὶ ἐκφράσεως ὑπεύθυνου καὶ σοβαροῦ θεολογικοῦ καὶ πολιτικοῦ λόγου καὶ ἀντίλογου στίς προκλήσεις τοῦ 21ου αἰῶνα. Γνωρίζουν καλὰ οἱ συνάδελφοι ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ θεολογικὴ τους κατάρτιση καὶ ἡ ἴδια ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία, ὅπως τονίστηκε ἀπὸ τίς εἰσηγήσεις τους, ἔχει ὡς φυσικὸ περιβάλλον τὸν πολυπολιτισμικὸ χῶρο δράσεως τῆς χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς. Ὁ περιορισμὸς σὲ μιὰ ἐσωστρέφεια καλλιεργεῖ φανατισμὸ καὶ μισαλλοδοξία, καὶ πρὸ πάντων φονταμενταλιστικὴ ἐρημνευτικὴ προσέγγιση τῆς ὁρθόδοξης παράδοσης καὶ ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν ἔχουμε ἡθικὴ, μὲ τὴν ἔννοια τῆς τυπικῆς προσκόλλησης στὸ γράμμα τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος, ὅπως σοφὰ τονίζει ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κοζάνης κ. Διονύσιος. Ἡθικὴ ὑπάρχει καὶ στὸν ἐθνικὸ κόσμο (φιλοσοφικὴ ἡθικὴ), ἡθικὴ ἔχουν καὶ τὰ διάφορα θρησκεύματα. Ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὸν τομέα τῆς ἡθικῆς βρίσκεται στὸ ἐκκλησιαστικὸ τῆς ἦθος. Ἐχουμε τονίσει πῶς τὸ συνέδριο δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ κάνει διάλογο δογματικὸ, οὔτε λατρευτικὴ σύναξη – συμπροσευχή, καὶ συνεπῶς τὸ ὁρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ μας ἦθος ὡς συνέχεια τῶν προηγουμένων δὲν θίγεται.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἡ σύναξη τῆς Λευκωσίας δὲν εἶχε σχέση μὲ τὸ διαθρησκευτικὸ συγκρητισμὸ, ἀδόκιμο καὶ ἀντιφατικὸ ὄρο, ἄγνωστο στὴν ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ τῆς Θρησκευτολογίας, γιατί συγκρητισμὸς, ἀπὸ τὸ ρῆμα συν-κεράννυμι, σημαίνει τὸ φαινόμενο τῆς ἀναμίξεως καὶ συγχωνεύσεως διαφόρων θρησκειῶν καὶ τύπων λατρείας. Στὴ συγκεκριμένη περίπτωση οὔτε θεολογικὸς διάλογος ἔγινε σὲ ἐπίπεδο ἀνάμιξης δογματικῶν διδασκαλιῶν, οὔτε λατρευτικὲς συνάξεις μὲ σκοπὸ τὴν ἀνάμιξη τῶν διαφόρων λατρευτικῶν τελετῶν, οὔτε ἀνάμιξη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἦθους, ὡς ἀνάμιξη τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν ἀγίων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἄλλους τρόπους ἐμπειριῶν τῶν ἄλλων θρησκειῶν καὶ προβολῆ κοινῶν προτύπων. Στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία ἐκκλησιαστικὸ ἦθος σημαίνει νέο τρόπο σκέψεως, ζωῆς καὶ προβολῆ προσώπων, προτύπων πρὸς μίμηση, ὅπως εἶναι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας. Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπίπεδα ἡ ὁρθόδοξη διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας παρέμεινε ἀπαράχαρακτη.

Ἡ παγκόσμια συνάντηση θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν τῆς Λευκωσίας εἶχε σκοπὸ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς παγκόσμιας εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας, τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν λαῶν. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἐντάσσεται ἡ διεθνὴς ἐκστρατεία τοῦ Παγκοσμίου Βήματος τοῦ Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος τῆς Κύπρου. Καὶ πραγματικὰ ἀναδείχθηκε ὡς μείζον πρόβλημα εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας, διεθνoῦς δικαίου καὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ μας.

Τὸ Διεθνὲς Βῆμα εἶναι ἀποτέλεσμα κοινῆς ἀπόφασης ὅλων τῶν συνέδρων τῆς Παγκόσμιας συνάντησης θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν. Τὸ Βῆμα αὐτὸ θὰ ἀξιοποιήσῃ τὰ συμπεράσματα τοῦ συνεδρίου καὶ θὰ προτείνει νέες μορφὲς δράσεως γιὰ τὴν προάσπιση τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας στὸν κόσμο. Ὁ πρωτεργάτης αὐτοῦ τοῦ λαμπροῦ συνεδρίου, Ἐπίσκοπος Κύκκου Νικηφόρος καὶ ἡ ὁργανωτικὴ ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία ἀνήκει καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, προχωρήσαμε ἤδη στὴν ὑλοποίηση τῶν πορισμάτων τοῦ συνεδρίου μὲ τὴν ἴδρυση «Διεθνoῦς Βήματος (Forum) Συνάντησης Θρησκειῶν καὶ Πολιτισμῶν», μὲ ἔδρα τὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο τοῦ Ἀρχαγγέλου, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἐπισκόπου-Ἡγουμένου. Παράλληλα, ὁρίστηκε συμβούλιο, ἀπὸ μεγάλες προσωπικότητες ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο καὶ συγχρόνως ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ θὰ μελετήσῃ τρόπους προωθήσεως τῶν συμπερασμάτων τοῦ παγκοσμίου συνεδρίου.

β) Συμπεράσματα τοῦ διεθνoῦς συνεδρίου

Ἡ Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκειῶν καὶ Πολιτισμῶν, ὁλοκλήρωσε τίς ἐργασίες της μὲ πλήρη ἐπιτυχία σ' ἓνα πλαίσιο ὑψηλοῦ ἐπιπέδου εἰσηγήσεων καὶ συζητήσεων, μὲ τὴ συμμετοχὴ κορυφαίων προσωπικοτήτων ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς ἐπιστήμης, τῆς θρησκείας, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο. Ἡ συνάντηση κατέληξε στὰ παρακάτω συμπεράσματα:

1. Ὁ διαθρησκευτικὸς καὶ διαπολιτισμικὸς διάλογος εἶναι μιὰ ἐνδιάθετη τάση σὲ ὅλες τίς θρησκείες καὶ τοὺς πολιτισμούς, εἶναι ἡ μόνη ὁδὸς ὅχι μόνον γιὰ τὴν πρόληψη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν θεραπεία νοσηρῶν φαινομένων, ὅπως τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιατί ἐπιτρέπει μιὰ νηφάλια διαδικασία ἀμοιβαίας κατανοήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιατί ἐνθαρρύνει μιὰ θετικὴ κίνηση πρὸς συνεργασία γιὰ τὰ

σύγχρονα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

2. Χρέος κοινὸ ὅλων τῶν θρησκειῶν εἶναι ὄχι μόνον ἡ μὴ χρῆση βίας στὶς διαθρησκειακές τους σχέσεις, ἀλλὰ καὶ ἡ καταδίκη τῆς βίας, ἀπ' ὅποιονδήποτε καὶ ἂν προέρχεται αὐτή, ὅταν μάλιστα γίνεται καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς θρησκείας, γιατί ἡ συνδεδεμένη μὲ θρησκευτικὸ φανατισμὸ βία ἀποτελεῖ ἔγκλημα ὄχι μόνον κατὰ τῶν ἀθῶων πιστῶν, ἀλλὰ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, καὶ κατὰ τῆς ἴδιας τῆς θρησκείας.

3. Κοινὴ βάση γιὰ ἐποικοδομητικὸ διαπολιτιστικὸ καὶ θρησκευτικὸ διάλογο, μὲ διάθεση τὴν εὐκρινὴ συν-εργασία γιὰ τὴν ὑπέρβαση τῶν πολλαπλῶν ἰδεολογικῶν, κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν συγχύσεων καὶ προβλημάτων τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, εἶναι ἡ κοινὴ διακήρυξη καὶ ἡ ὁλόθυμη ὑποστήριξη ὅλων τῶν θρησκειῶν ὡς ἑνὸς κοινοῦ παρονομαστῆ γιὰ τὴν προστασία τῆς εἰρήνης, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων στὴν οἰκουμένη πολιτιστικὴ διάσταση τῶν διεθνῶν σχέσεων. Ἐδῶ, ὑπογραμμίζεται τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ζεῖ μὴ τραγωδία ποὺ καθιστᾷ τὴν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης ἀναγκαίᾳ διεκδίκηση ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν θρησκειῶν. Δὲν νοεῖται εἰρήνη σὲ συν-θῆκες ἐξαθλίωσης, πείνας καὶ καταπίεσης.

4. Ἐπομένως, σκοπὸς τοῦ διαλόγου θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν εἶναι ἡ κοινὴ προβολὴ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ παρονομαστῆ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὄχι μόνον στοὺς πιστοὺς κάθε θρησκείας ἢ στὶς κυβερνήσεις τῶν κρατῶν τους, ἀλλὰ καὶ στοὺς διεθνεῖς ὀργανισμούς, ὥστε ἡ ἔκκληση γιὰ εἰρήνη καὶ ἐλευθερία, κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων νὰ λειτουργήσῃ ὡς κίνητρο τόσο γιὰ τὴν εἰρηνικὴ διευθέτηση τῶν ὑφισταμένων κρίσεων, ὅσο καὶ γιὰ τὴν πρόληψη τῆς ἐπεκτάσεως τῶν συγκρούσεων.

5. Ἡ Θρησκεία, καίτοι δὲν εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τοὺς πολέμους, ἐν τούτοις συμβάλλει κατὰ τρόπο καθοριστικὸ στὴ διαμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ πολέμου ἢ τῆς εἰρήνης, γι' αὐτὸ καὶ ὅταν χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἐξουσία γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση συγκεκριμένων σκοπῶν, ὅπως οἱ σοβινιστικὲς ἰδεολογικὲς ἐπιδιώξεις, τροφοδοτεῖ καταστάσεις μὲ θρησκευτικὸ φανατισμὸ καὶ ἀνεξέλεγκτη μισαλλοδοξία. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ὁ πολιτισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ παραγάγῃ αὐτομάτως πολιτικές, εἶναι, ὅμως, ἱκανὸς νὰ συμβάλῃ, ὥστε ἡ παγκοσμιοποίηση νὰ ἀποκτήσῃ μὴ κυρίαρχη ἀνθρώπινη σφραγίδα καὶ νὰ χαρακτηρισθεῖ ἀπὸ τὴ συνάντηση τῶν μεγάλων δημιουργῶν καὶ τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου στὸ ἀνώτερο δυνατό ἐπίπεδο.

6. Ἡ Κύπρος, ποὺ βρίσκεται σ' ἓνα ἱστορικὰ δοκιμασμένο γεωπολιτικὸ σταυροδρόμι πολιτισμῶν, θρησκειῶν, καὶ συγκρούσεων πολιτικῆς, δηλαδή συμφερόντων καὶ γεωστρατηγικῶν ἀντιθέσεων, δοκιμάζεται ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴ βίαιη στέρηση βασικῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς κουλτούρας, τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν. Ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας τῆς χώρας, τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τῆς προστασίας τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ ἐπιταγὴ ὄχι μόνον τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ κυρίως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας. Ἡ ἀντιπαράθεση στὸν πόλεμο, στὸν κάθε πόλεμο, καὶ ἡ κατάφαση πρὸς τὴν εἰρήνην εἶναι μὴ θέση ποὺ ἐνώνει ὅλους μας. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ, ὄχι μόνον στὴν Κύπρο, στὴ Μέση Ἀνατολή, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλοκληρο τὸν κόσμο, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μέσα ἀπὸ ἓναν κυνικὸ συμβιβασμὸ συμφερόντων ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἰσχὺς τῆς παρανομίας καὶ τῆς βαρβαρότητας, ἀλλὰ μὲ τὴ δικαίωση τῆς θέλησης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν γιὰ δικαιοσύνη καὶ αὐτοπραγμάτωση.

γ) Ἀξιολόγηση τῶν ἀποτελεσμάτων γιὰ τὴν Κύπρο καὶ τὴν Ὁρθοδοξία

Ἡ Κύπρος καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὠφελήθηκαν σὲ πολλαπλὰ ἐπίπεδα ἀπὸ τὸ παγκόσμιο συνέδριο τῆς συνάντησης θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν τοῦ Κύκκου. Τὸ γεγονὸς καὶ μόνον ὅτι τόσοι εἰδικοί καὶ ἐπιστήμονες, συνολικὰ 190 ἄτομα, διανοούμενοι, πολιτικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες συγκεντρώθηκαν μαζὶ στὸ δοκιμαζόμενον νησί καὶ κατέληξαν σὲ κοινὲς ἀποφάσεις, ἀποδεικνύει ὅτι ἀναπτύσσεται μὴ παγκόσμια δυναμικὴ, ὅπου τὰ συμπεράσματα καὶ οἱ θέσεις τοῦ συνεδρίου μὲ τὴν ἐξαγγελία τοῦ «Διεθνoῦς Βήματος» θὰ μπορέσουν νὰ προωθηθοῦν σὲ ὅλα τὰ μήκη καὶ τὰ πλάτη τῆς ἀνθρωπότητας.

1. Ἡ Κύπρος ἀναδείχθηκε γέφυρα συναντήσεως θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο καὶ βρέθηκε στὸ ἐπίκεντρο τοῦ διεθνoῦς πολιτισμοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς προβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

2. Κατόρθωσε νὰ ἀναδείξῃ τὸ κυπριακὸ πρόβλημα ὡς θέμα εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας, διεθνoῦς δικαίου καὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, παράλληλα μὲ τὸ θέμα τῶν Παλαιστινίων καὶ ἄλλων δοκιμαζομένων λαῶν.

3. Τονίστηκε ὁ ἀνθρωπιστικὸς καὶ συγχρόνως πολιτιστικὸς χαρακτήρας τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος καὶ καταδείχθηκε μὲ σαφήνεια τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῆς Κύπρου εἶναι ἐνιαῖος, ἀπὸ τὴν Κερύνεια ὡς τὴν Πά-

φο καὶ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα ὡς τὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου. Ἐπομένως, ὁ χωρισμὸς τοῦ νησιοῦ σὲ Βόρεια καὶ Νότια Κύπρο εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν βιαιοτήτων τῶν ὁρδῶν τοῦ Ἀτίλα καὶ δὲν στηρίζεται σὲ λόγους ἱστορικούς, θεολογικούς καὶ πολιτιστικούς.

4. Παράλληλα, ἀνέδειξε, μὲ πρόταση τοῦ γράφοντος, τὸ πρόβλημα τῶν 2500 ἀγνοουμένων ὡς θέμα γενοκτονίας, ὅπως ἡ γενοκτονία τῶν Ποντίων, τῶν Ἀρμενίων κ.ἄ.

5. Τὸ συνέδριο, μὲ σχετικὲς ξεναγήσεις, κατέστησε τὸ πρόβλημα τῆς εἰσβολῆς καὶ κατοχῆς τοῦ 40% τῆς Κύπρου ἀπὸ τὴν Τουρκία ὡς μείζον ἀνθρωπιστικὸ πρόβλημα καὶ κατόρθωσε νὰ κάνει γνωστὲς τὶς πτυχὲς τοῦ θέματος στὰ 4/5 τῶν χωρῶν τῆς γῆς.

6. Προσωπικότητες παγκοσμίου κύρους ἐνημερώθηκαν γιὰ τὸ πρόβλημά μας καὶ ἔγιναν πρεσβευτὲς στίς πατρίδες τους. Συγχρόνως κατέθεσαν τὶς ἀπόψεις τους γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀγάπη καὶ τὴ δικαιοσύνη, γιὰ τὴν ἰσότητα καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

7. Ἡ Ὁρθοδοξία μὲ τὴν πληθωρικὴ ἐκπροσώπησή της ἔδειξε πῶς μπορεῖ στὴν Κύπρο νὰ διαλέγεται μὲ ἀνθρώπους τῶν θρησκειῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν καὶ δὲν εἶναι μιὰ ἐνδοστρεφὴς, στενόκαρδη καὶ ἀρτηριοσκληρωτικὴ θρησκεία, ἀλλὰ ἀποκάλυψε τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ζωῆς μὲ τὴ δύναμη τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐνσαρκωμένου, παθόντος, σταυρωθέντος καὶ ἀναστημένου Κυρίου τῆς δόξας, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

8. Συνέδεσε ἅμεσα τὶς θρησκείες μὲ τὸν πολιτισμὸ καὶ ἐπεσήμανε τὶς εὐθύνες τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν, τῶν ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων, τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν διπλωματῶν, τῶν δημοσιογράφων καὶ τῶν ἐκφραστῶν τῶν διεθνῶν θεσμῶν, γιὰ τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη τῶν λαῶν, τὸν σεβασμὸ τῶν ἰδιαιτεροτήτων τους καὶ τῶν ἐθνικῶν τους συνόρων, τῶν παραδόσεων, τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τους.

9. Ἡ ἔνταξη τῆς Κύπρου στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη εἶναι μιὰ πορεία φυσικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπιβίωσης τοῦ λαοῦ της. Γι' αὐτό, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι μέσα σὲ μιὰ πολυπολιτισμικὴ καὶ πολυθρησκευτικὴ κοινωνία νὰ ζήσουμε εἰρηνικά, διατηρώντας τὴν ἰδιαιτερότητά μας, ἀλλὰ διαλεγόμενοι γιὰ ἀξίες πανανθρώπινες, ποὺ προσφέρθηκαν ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμὸ καὶ τὸν Χριστιανισμὸ, ὅπως εἶναι ἡ ἰσοτιμία φύλων καὶ φυλῶν, καὶ προπάντων ἡ ἀγάπη τῶν ἐχθρῶν. Τὸ συνέδριο ἀνέδειξε τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καὶ τὴ μοναδικότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ποὺ ὑπερασπίζεται μὲ πάθος ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καθὼς καὶ ὅτι ὅλα τὰ κράτη καὶ ὅλα τὰ ἔθνη εἶναι ἴσα μεταξὺ

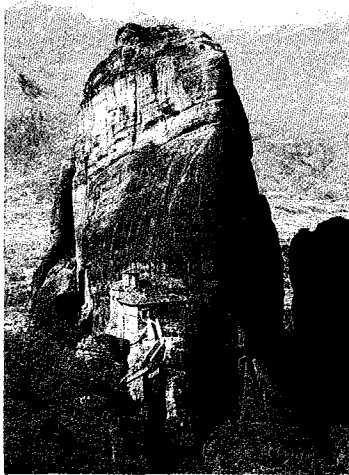
τους. Δὲν ὑπάρχουν λαοὶ ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι ὅπως δὲν ὑπάρχουν πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαφορετικὴ ἀξία τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦνται νὰ ζοῦν σ' ἓνα κόσμῳ μὲ εἰρήνη, δικαιοσύνη, ἐλευθερία καὶ ἀγάπη: «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3, 28).

10. Ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν Προστασία τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς τῆς Κύπρου, κ. Νικόλαο Κανονή, τῶς Πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα ψήφισμα, σχετικὸ μὲ τὴν καταστροφὴ πολιτιστικῶν θησαυρῶν τῆς Κύπρου, καὶ πρόσφατα τοῦ Ἀφγανιστάν, ποὺ ἀποτελοῦν μέρος τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Τονίστηκε ὅτι πρέπει νὰ ἀπαγορευθεῖ ἡ παράνομη διακίνηση πολιτιστικῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀρχαιοκαπηλία νὰ τιμωρεῖται παραδειγματικά. Ἀκόμη, τὰ Μουσεῖα καὶ οἱ συλλέκτες πρὸτρέπονται νὰ μὴν ἀγοράζουν κλοπιμαῖα ἀντικείμενα ἀπὸ τὴν τουρκοκρατούμενη Κύπρο καὶ ἄλλα καταδυναστευόμενα κράτη.

Τὸ παγκόσμιον συνέδριο θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν τοῦ Πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου στέφθηκε κατὰ κοινὴ ὁμολογία ἀπὸ πλήρη ἐπιτυχία. Ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα σταθμὸ στὸν ἐπιστημονικὸ τομέα, στὴ διαχριστιανικὴ, διαθρησκευτικὴ ἐπικοινωνία τῶν λαῶν καὶ στὸν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ γεγονὸς τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Διεθνoῦς Βήματος (Forum) Συναντήσεως Θρησκειῶν καὶ Πολιτισμῶν» δείχνει ὅτι ὁ σχεδιασμὸς δὲν ἔξαντλεῖται σὲ πρόσκαιρες σκοπιμότητες ἀλλὰ ἔχει ὄραμα, ἀγωνία καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν εἰρήνη, τὴν ἐλευθερία, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων σ' ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνει περιορισμένη σὲ μιὰ ἐνδοστρέφεια καὶ μιὰ τοπικὴ αὐτάρκεια, ἀλλὰ ὀφείλει μέσα ἀπὸ τὰ κοινὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁλόκληρη ἡ οἰκουμένη, νὰ ἀποτελέσει γέφυρα μεταξὺ θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ μιμηθεῖ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ὁ ὁποῖος διακήρυσσε πρὸς κάθε κατεύθυνση: «Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω» (Α' Κορ. 9, 19-22).

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΤΙΣ ΙΕΡΕΣ ΜΟΝΕΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ
κ. Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ

1. Ὁ Μοναχικὸς βίος εἶναι μία ἐξαιρετὴ καὶ συντεταγμένη ἔκφραση τῆς ἐνδιάθετης ἀσκητικῆς πνευματικότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, ἰδιαίτερα στὴν ὀρθόδοξη παράδοση, ἀναδεικνύει τὴ μοναδικὴ ἀξία τῆς συνεχοῦς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεὸ γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς σχέσεώς του μετὰ τὸν κόσμον. Ἡ ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ οἱ ποικίλες μορφές ἀσκητικῆς πνευματικότητος, οἱ ὁποῖες ἐκδηλώθηκαν στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ μεμονωμένους ἀσκητὲς ἢ καὶ ἀπὸ ὀργανωμένες μοναστικὲς κοινότητες, φανερώνουν ὄχι μόνον τὸν ἀνεξάντλητον πλοῦτον τῶν προσωπικῶν χαρισμάτων τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πνευματικῶν ἀγωνισμάτων τῆς ἀσκήσεως γιὰ τὴν κατόρθωση τῆς συνεχοῦς κοινωνίας τῶν ἀσκουμένων μετὰ τὸν Θεὸ (Ἀναχωρητισμός, Λαυρεῖς, Κοινοβιακὸ σύστημα, Στυλίτες, Σπηλαιῶτες, Δενδρίτες κ.λπ.)

Ἡ Ἐκκλησία ἐγκωμίασε πάντοτε ὅλες τὶς μορφές ἢ τρόπους ἔκφρασεως τῆς ἀσκητικῆς πνευματικότητος τῶν μελῶν της καὶ προέβαλε τὸν Μοναχισμό ὡς πηγὴ πνευματικῆς ἀκτινοβολίας, ὄχι μόνον γιὰ τὴν τοπικὴ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι, ὅμως, χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἀσκητικῆς πνευματικότητος βρῆκε ἄμεση καὶ ἐντυπωσιακὴ ἀπήχηση πρῶτα στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο κατέστησε ἀναγκαίαν καὶ τὴν ἐπίσημη ἔκφραση τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως γιὰ τὴν ὀργανικὴ ἔνταξη τῶν ποικίλων πνευματικῶν ἀγωνισμάτων τοῦ Μοναχισμοῦ στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. *Ἐν τούτοις, ἡ διαδικασία αὕτη προκάλεσε ὀρισμένες τριβές μεταξὺ τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου καὶ τῶν μοναχῶν τῆς τοπικῆς τοῦ Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ τὴν μοναστικὴν κοινότητα ὀργανώθηκαν καὶ στὸν περίγυρον τῶν πόλεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολία στοὺς πιστοὺς ἦλθαν σὲ προστριβὲς μετὰ τὸ τοπικὸ ἱερατεῖο καὶ τὸν ἐπιχώριον ἐπίσκοπον. Οἱ κανόνες τῆς ἐν Γάγγρα Συνόδου (μέσα Δ' αἰῶνα) περιγράφουν ὀρισμένες ἀκραῖες μορφές τῶν προστριβῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι ἀγνωστες καὶ στὴν ἐποχὴ μας.*

2. Τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ ἐπισκόπου μετὰ τὰ μοναστήρια τῆς ἐπισκοπικῆς του περιφέρειας ἀναφερόταν ἀφ' ἑνὸς μὲν στὴν εὐλόγη ἐπιθυμία τῶν μοναχῶν νὰ διαφυλάξουν τὴν ἐσωτερικὴ ἀνεξαρτησία τοῦ μοναχικοῦ τοῦ βίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ στὴν ἐπίσης εὐλόγη ἐπιθυμία τοῦ ἐπισκόπου νὰ ὑπαγάγῃ τὰ μοναστήρια στὴν ἐπισκοπικὴ του δικαιοδοσία. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (451) καθόρισε στὸν δ' κανόνα της τὰ αὐστηρὰ κανονικὰ ὅρια διακρίσεως τῶν ἐτερόκεντρων ἐπιθυμιῶν. *Ἔτσι, οἱ μὲν μοναχοὶ διατηροῦν τὴν πλήρη ἀνεξαρτησία τους στὴν ἐσωτερικὴ πνευματικὴ ζωὴ τῶν μοναστηρίων τους, χωρὶς, ὅμως, νὰ διαταράσσουν μετὰ τὴ δράση τους τὴ ζωὴ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ ἐπιχώριος ἐπίσκοπος ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκρίνῃ τὴν ἰδρυση τῶν μοναστηρίων καὶ νὰ ἐλέγχει κυρίως τὴν ἐκτὸς μοναστηρίων δράση τῶν μοναχῶν. Ἔτσι, «οἱ ἀληθῶς καὶ εὐλκρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ τινες, τῶ μοναχικῷ κεχηρημένοι προσχήματι, τάς τε Ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικά διαταράσσουσι πράγματα, ... ἔδειξε μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον, παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου· τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας, ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι καὶ προσέχειν μόνη τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο προσκαρτεροῦντες... Τὸν μέντοι ἐπίσκοπον τῆς πόλεως χρὴ δέουσιν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων».*

Ἡ κανονικὴ αὕτη ρύθμιση τῆς σχέσεως τοῦ ἐπισκόπου μετὰ τὰ μοναστήρια τῆς ἐπισκοπικῆς του περιφέρειας ὑπῆρξε ἡ καταστατικὴ βάση ὄχι μόνον τῆς μεταγενέστερης κανονικῆς παραδόσεως (κανόνες μ' - μθ' τῆς Πενθέκτης, ιζ' καὶ κ' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, α' - ζ' τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωτοδευτέρας Συνόδου κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ τῆς διαχρονικῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὕτη, τὰ μοναστήρια διατήρησαν πάντοτε τὴν ἐσωτερικὴ ἀνεξαρτησία τοῦ

μοναστικοῦ τους βίου, ὁ ὁποῖος καθοριζόταν μὲν συνήθως ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερο μοναστηριακὸ τους *Τυπικόν*, ἀλλὰ πάντοτε μέσα στὰ πλαίσια τῆς καθιερωμένης κανονικῆς παραδόσεως. Τὸ *Τυπικόν* τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Στουδίου λειτούργησε πάντοτε ὡς ἀδιαμφισβήτητο πρότυπο ἐφαρμογῆς τῆς κανονικῆς παραδόσεως στὴν πράξη, γιὰ τὴν διάκριση τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοτέλειας τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τῆς ποιμαντικῆς «πρόνοιας» τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου.

Ἡ ἐμμονὴ στὴν ὀρθοδοξία τῆς πίστεως, ἡ τήρηση τῆς κανονικῆς καὶ τῆς λειτουργικῆς τάξεως, ὁ σεβασμὸς τῶν καθιερωμένων ἀρχῶν τῆς μοναστικῆς παραδόσεως καὶ οἱ ἐκτὸς μοναστηρίου ἐκκλησιαστικὲς ἢ ἄλλες δραστηριότητες τῶν μοναχῶν ἀποτελοῦν τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ποιμαντικῆς «πρόνοιας» τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου γιὰ τὰ μοναστήρια τῆς ἐπισκοπικῆς του περιφέρειας. Ὡστόσο, ἡ «πρόνοια» αὐτὴ ἐκφράζεται ὄχι βεβαίως μὲ ὑποκειμενικὲς ἢ αὐθαίρετες παρεμβάσεις, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐνεργοποίηση τῶν κανονικῶν διαδικασιῶν τῶν ἀρμοδίων σὲ κάθε περίπτωσιν συνδικῶν ὁργάνων, ὥστε νὰ μὴν διαταράσσεται ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοτέλεια τῆς ἀσκήσεως ἀπὸ αὐθαίρετες ἐπεμβάσεις τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου, οἱ ὁποῖες ἀποφασίζονται «κατὰ προσπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν» πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἢ καὶ «δι' οἰκείαν φιλονεικίαν».

3. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνωτέρω κανονικῆς παραδόσεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς πράξεως διαμόρφώθηκε τὸ περιεχόμενο τοῦ ἀρθροῦ 39 τοῦ Καταστατικοῦ χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νόμος 590/1977) «περὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν», τὸ ὁποῖο ἀξιοποίησε τὰ κανονικὰ κριτήρια γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοτέλειας τῶν μοναστηρίων. Εἰδικώτερα, ὅμως, μὲ τὴν κατάργηση τῆς προηγουμένης πράξεως τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου ἀπὸ τὸν ἐπιχώριο ἐπίσκοπο, μὲ τὴν ἀνάθεση τῆς ἐκλογῆς τους ἀπὸ τοὺς ἐγκαταβιούντας στὴν Ἱερὰ Μονὴ μοναχοὺς, ἂν αὐτοὶ εἶναι τοῦλάχιστον πέντε (5), καὶ μὲ τὴν κατοχύρωση τῆς ἰσοβιότητος τοῦ αἵρετοῦ ἡγουμένου ἀποκαταστάθηκε ἡ θεσμικὴ ἀνεξαρτησία τῆς ἐσωτερικῆς ὁργανώσεως, διοικήσεως καὶ λειτουργίας τῶν μοναστηρίων, συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες καὶ τοὺς μοναστικούς θεσμοὺς (ἄρθρο 39, παρ. 5). Χωρὶς αἶρετο καὶ ἰσόβιο ἡγούμενο, ἢ μᾶλλον μὲ διοριζόμενο ἀπὸ τὸν ἐπιχώριο ἐπίσκοπο ἡγούμενο, θὰ ἦταν ἀδύνατη ἡ ὁποιαδήποτε μορφή κατοχυρώσεως τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοτέλειας τῶν μοναστηρίων. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὀρίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, ὁ ὁποῖος ἀφήνεται στὴ διακριτικὴ εὐχέρεια τῶν μοναχῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὅπως καὶ ἡ σύνταξη τοῦ ἐσωτερικοῦ της Κανονισμοῦ, ἥτοι χωρὶς τὴν ὁποιαδήποτε παρέμβαση τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ διατυπώθηκαν ὅλες οἱ σχετικὲς

διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 39, ἀπὸ τίς ὁποῖες σημαντικώτερες εἶναι οἱ διατάξεις τῶν παραγράφων 1, 4 καὶ 6: «1. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ εἶναι θρησκευτικὸν καθίδρυμα διὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκαταβιούντων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, συμφώνως πρὸς τὰς μοναχικὰς ἐπαγγελίας καὶ τοὺς περὶ μοναχικοῦ βίου Ἱεροὺς Κανόνες καὶ παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας... 4. Τὰ τῆς ὁργανώσεως καὶ προαγωγῆς τοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Μονῆς καθορίζονται ὑπὸ τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱεροὺς κανόνες, τὰς μοναχικὰς παραδόσεις καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους, δι' ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ, δημοσιευομένου διὰ τοῦ Δελτίου “Ἐκκλησία”... 6. Ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τὴν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς κανόνες πνευματικὴν ἐποπτείαν...» (ἄρθρο 39, παρ. 1, 4, 6).

Οἱ συνήθεις σκόπιμες παρερμηνεῖες καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρὲς τοῦ κρίσιμου ὅρου «πνευματικὴ ἐποπτεία», γιὰ τίς σχέσεις τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου μὲ τὰ μοναστήρια καὶ ἀντιστρόφως, κατέστησαν ἀναγκαῖα τὴν ἐξαντλητικὴ περιγραφή στὸ ἄρθρο 39, παρ. 6 τοῦ περιεχομένου τοῦ συγκεκριμένου ὅρου, ὁ ὁποῖος καλύπτει μόνον τὰ ρητῶς ἀναγραφόμενα κανονικὰ δικαιώματα τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου, ἥτοι: «διὰ τὴν κανονικὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις, τὴν χειροθεσίαν τοῦ ἡγουμένου, τὴν ἐγκρίσιν τῆς κουρᾶς τῶν μοναχῶν, τὴν ἀνάκρισιν τῶν κανονικῶν παραπτωμάτων, τὴν μέριμναν διὰ τὴν κατὰ τοὺς Ἱεροὺς κανόνες λειτουργίαν τῆς Μονῆς καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως αὐτῆς».

4. Συνεπῶς, ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτῇ, ὁ ὅρος «πνευματικὴ ἐποπτεία» περιορίζει τὴν εὐχέρεια παρεμβάσεων τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου στὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῆς Μονῆς μόνον σὲ περιπτώσεις ἐπιβεβαιωμένων ἀντικανονικῶν πράξεων τῶν μοναχῶν ἢ παρεκκλίσεων στὴ νομιμότητα τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς. Ὡστόσο, οἱ παρεμβάσεις τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου, τόσο γιὰ ἀντικανονικὲς πράξεις, ὅσο καὶ γιὰ διαχειριστικὲς ἀνωμαλίες δὲν μποροῦν νὰ αἰτιολογηθοῦν, ἂν δὲν συνεπάγονται παραπομπὴ τῶν ὑπευθύνων μοναχῶν στὰ ἀρμόδια ὅργανα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης. Ἡ συνήθης τάση ὀρισμένων ἐπιχωρίων ἐπισκόπων νὰ ἐρμηνεύουν τὸν ὅρο «πνευματικὴ ἐποπτεία» ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς «ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας», ἢ ὁποῖα ἀσκεῖται στίς ἐνορίες εἶναι καταχρηστικὴ, ἀφοῦ παραθεωρεῖ τὴν κανονικὴν παράδοση γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτοτέλεια τοῦ μοναχικοῦ βίου. Καταχρηστικὴ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ συνήθης ὑποστήριξις τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς μὲ ἀσχετὴ πρὸς τὸ ζήτημα ἐκκλησιολογικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴ σχέση ἐπισκόπου καὶ τοπικῆς ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ προβάλλεται στὴν πατερικὴ παράδοση, ἀφοῦ τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι ἐνορία.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Δυνατότητα ἀσκήσεως διώξεως κληρικοῦ διὰ παρὰπτωμα, ὅταν ὁ καταγγέλλων τοῦτο προσάγῃ, ὡς μόνον ἀποδεικτικὸν μέσον κασσέτα περιέχουσα συνομιλίαν μαγνητοφωνημένην ἐν ἀγνοίᾳ καὶ χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τῶν συνομιλούντων.

A

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Μὲ τὸ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 2002 ἔγγραφον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη διατυπώνεται κατηγορία εἰς βάρος ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ζητεῖται ἡ ἀσκήσις διώξεως κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου σύμφωνα μὲ τὸν ΟΔ' Κανόνα τῶν Ἀποστόλων καὶ τὸ ἄρθρο 143 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς ἐνώπιον αὐτῶν διαδικασίας», «πρὸς διαφύλαξιν οὐσιώδους δημοσίου συμφέροντος» καὶ εἰδικότερον, διότι «διασύρεται» λόγῳ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον. Ἡ ἔγγραφος αὕτη καταγγελία συνοδεύεται ὑπὸ κασσέτας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει ἀποτυπωθεῖ διὰ μαγνητοφωνήσεως συνομιλία τοῦ ὡς ἄνω Μητροπολίτου μετὰ ἀγνώστου προσώπου διὰ τῆς ὁποίας συνομιλίας μαρτυρεῖται ἡ ὑπαρξὴ τῶν καταγγελλομένων ἀνόμων σχέσεων. Οὐδὲν στοιχεῖον, ὅμως, προσάγεται ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ-μηνυτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ προκύπτῃ ὅτι ἡ μαγνητοφώνησις τῆς ἐν λόγῳ συνομιλίας ἐγένετο ἐν γνώσει καὶ τῇ συγκαταθέσει τῶν συνομιλούντων καὶ συνεπῶς ἡ μαγνητοφωνημένη κασσέτα, ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον, ἀπεκτίθη κατὰ τρόπον «ἀθέμιτον» στοιχειοθετουμένου ποινικοῦ ἀδικήματος (ἄρθρον 370 Α', παρ. 1-2 Π.Κ.).

Τίθεται συνεπῶς τὸ ζήτημα, ἐὰν εἶναι δυνατόν κατὰ νόμον (ἄρθρον 143 Ν. 5383/32) νὰ ἀσκηθῇ, κατόπιν ἀνακρίσεως, δίωξις κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου μὲ μόνον ἀποδεικτικὸν μέσον τὴν ἐν λόγῳ κασσέταν, ἡ ὁποία, ὡς ἐλέχθη, ἀπεκτίθη κατὰ τρόπον «ἀθέμιτον». Οὐδὲν ἄλλο ὅμως ἀποδεικτικόν, πλὴν τῆς ἐν λόγῳ κασσέτας, μέσον προσάγει ἡ ἐπικαλεῖται ὁ ὡς ἄνω μηνυτής.

B

Κατὰ τὸ ἄρθρον 370 Α' τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (Π.Κ.):

1. Ὅποιος ἀθέμιτα παγιδεύει ἢ μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο παρεμβαίνει σὲ τηλεφωνικὴ σύνδεσιν ἢ συσκευὴ μὲ σκοπὸ νὰ πληροφορηθῇ ἢ νὰ μαγνητοφωνήσῃ τὸ περιεχόμενον τηλεφωνικῆς συνδιαλέξεως μεταξὺ τρίτων τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση. Ἡ χρησιμοποίησις ἀπὸ τὸ δράστη τῶν πληροφοριῶν ἢ μαγνητοταινιῶν ποὺ ἀποκτήθηκαν μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο θεωρεῖται ἐπιβαρυντικὴ περίπτωσις.

2. Ὅποιος ἀθέμιτα παρακολουθεῖ μὲ εἰδικὰ τεχνικὰ μέσα ἢ μαγνητοφωνὴν προφορικὴν συνομιλίαν μεταξὺ τρίτων ποὺ δὲν διεξάγεται δημόσια ἢ μαγνητοσκοπεῖ μὴ δημόσιες πράξεις τρίτων, τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση. Μὲ τὴν ἴδιαν ποινὴ τιμωρεῖται καὶ ὅποιος μαγνητοφωνεῖ ἰδιωτικὴν συνομιλίαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τρίτου χωρὶς τὴν συναίνεσιν τοῦ τελευταίου. Τὸ δεύτερον ἐδάφιο τῆς παραγράφου τοῦ ἁρθροῦ αὐτοῦ ἐφαρμόζεται καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν.

3. Μὲ φυλάκιση τιμωρεῖται ὅποιος κάνει χρῆσιν τῶν πληροφοριῶν ἢ τῶν μαγνητοταινιῶν ἢ τῶν μαγνητοσκοπήσεων ποὺ ἀποκτήθηκαν μὲ τοὺς τρόπους ποὺ προβλέπονται στὶς παραγράφους 1 καὶ 2 τοῦ ἁρθροῦ αὐτοῦ.

4. Ἡ πράξις τῆς παραγράφου 3 δὲν εἶναι ἀδικη, ἂν ἡ χρῆσις ἐγένετο ἐνώπιον ὁποιοδήποτε δικαστηρίου, ἀνακριτικῆς ἢ ἄλλης δημόσιας ἀρχῆς γιὰ τὴ διαφύλαξιν δικαιολογημένου συμφέροντος ποὺ δὲν μπορούσε νὰ διαφυλαχθῇ διαφορετικῶς.

Τοῦ

κ. Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου,

Δρος Ν.

Ἐπιτ. Ἀντιπροέδρου τοῦ Σ.τ.Ε.

και ιδίως σὲ ποινικὸ δικαστήριον γιὰ τὴν υπεράσπιση τοῦ κατηγορουμένου και γενικὰ ἂν ἡ χρῆσις ἔγινε γιὰ τὴν ἐκπλήρωση καθήκοντος τοῦ κατηγορουμένου ἢ γιὰ τὴ διαφύλαξη ἔννομου ἄλλου δικαιολογημένου οὐσιώδους δημοσίου συμφέροντος.

Ἐξ ἄλλου, ἐνῶ μὲ τὴν παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 177 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας (ΚΠΔ) θεσπίζεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς ἀποδείξεως, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν: «οἱ δικαστὲς δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθοῦν νομικοὺς κανόνες ἀποδείξεων», ὅλως κατ' ἐξαιρέσειν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς μὲ τὴν παράγραφον 2 τῆς αὐτῆς διατάξεως ὁρίζεται ὅτι:

«Ἀποδεικτικὰ μέσα, ποὺ ἔχουν ἀποκτηθεῖ μὲ ἀξιοποινεὺς πράξεις ἢ μέσῳ αὐτῶν, δὲν λαμβάνονται ὑπόψη γιὰ τὴν κήρυξη τῆς ἐνοχῆς, τὴν ἐπιβολὴ ποινῆς ἢ τὴν λήψη μέτρων καταναγκασμοῦ, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται γιὰ κακουργήματα ποὺ ἀπειλοῦνται μὲ ποινὴ ἰσόβιας κάθειρξης καὶ ἐκδοθεῖ γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἰδικὰ αἰτιολογημένη ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. Μόνη ἡ ποινικὴ, ὅμως, διώξις τῶν ὑπαιτιῶν τῶν πράξεων αὐτῶν δὲν ἐμποδίζει τὴν πρόοδο τῆς δίκης».

Γ

Ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῶν ὡς ἄνω διατάξεων συνάγεται ὅτι ἀποδεικτικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀποκτηθεῖ διὰ πράξεως ποινικῶς κολασίμου (ἀξιοποίνου), ἀπαγορεύεται νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν γιὰ «τὴν κήρυξη τῆς ἐνοχῆς, τὴν ἐπιβολὴ ποινῆς ἢ τὴ λήψη μέτρων καταναγκασμοῦ», μὲ μόνη ἐξαιρέση τὰ κακουργήματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιλεῖται ποινὴ ἰσοβίου καθειρέξεως καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ἐκδοθεῖ «εἰδικὰ αἰτιολογημένη» ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου προσάγεται τὸ παρανόμως, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα, ἀποκτηθὲν ἀποδεικτικὸν μέσον. Ἡ ἀπαγόρευσις εἶναι ἀπόλυτα διατυπωμένη καὶ ἀφορᾷ τὴν «κήρυξη ἐνοχῆς» καὶ τὴν «ἐπιβολὴ» ποινῆς ἢ «τὴ λήψη ἀναγκαστικῶν μέτρων». Ἐν ὅψει δὲ τῆς ὡς ἄνω, ἀπολύτου καὶ γενικῆς διατυπώσεώς της, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι ἀφορᾷ καὶ τὴν ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ ἀποδεικτικὸν αὐτὸ μέσον δὲν ἐπιτρέπεται, κατὰ νόμον, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν «κήρυξη ἐνοχῆς», πολλῶ μᾶλλον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως, ἢ ὁποῖα δὲν θὰ εἶχε νόημα ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι δυνατόν, κατὰ νόμον, νὰ ὁδηγήσῃ εἰς «κήρυξη ἐνοχῆς» μὲ βάση μόνον τὸ «ἀθέμιτον» κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἀποδεικτικὸν μέσον.

Ἐάν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὡς ἄνω «παρανόμως» ἀποκτηθὲν ἀποδεικτικὸν μέσον, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀποδεικτικὰ

μέσα νομίμως ἀποκτηθέντα, δύνανται βεβαίως αὐτὰ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν πρὸς ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως καὶ τιμωρίαν αὐτοτελῶς χωρὶς τοῦτέστιν συνεκτίμησίν τους μὲ τὸ «παρανόμως» ἀποκτηθὲν μέσον.

Ἐξ ἐτέρου, ἡ ἀποτύπωσις διὰ μαγνητοφωνήσεως ὑπὸ τρίτου τινὸς τῆς συνομιλίας δύο προσώπων ἐν ἀγνοίᾳ τους καὶ χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν τους εἶναι πράξις ἀξιοποινὴ σύμφωνα μὲ τὴν πρώτην τῶν ὡς ἄνω διατάξεων καὶ συνεπῶς ἰσχύουν ὡς πρὸς αὐτὴν τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὡς πρὸς τὸ ἐπιτρεπτὸν ἢ μὴ λήψεως τῆς ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου δίκην.

Ἐν ὅψει τῶν ἀνωτέρω, ἡ κατὰ παράβασιν τῶν ὡς ἄνω διατάξεων λήψις ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου παρανόμου ἀποδεικτικοῦ μέσου, ἥτοι μέσου ἀποκτηθέντος δι' ἀξιοποίνου πράξεως, ὡς εἶναι π.χ. καὶ ἡ ὡς ἄνω κασσέτα, δημιουργεῖ ἀπόλυτον ἀκυρότητα καὶ συνιστᾷ λόγον ἀναιρέσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου (βλ. Ἄρειος Πάγος 9/1994).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποινικὴν δίκην. Καὶ ἐρωτᾶται: Ἰσχύουν ἄραγε καὶ ἐνώπιον τῶν ἄλλων δικαστηρίων, δηλαδὴ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν διοικητικῶν;

Ἡ ἀπαγόρευσις λήψεως ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου ἀποδεικτικοῦ μέσου ἀποκτηθέντος δι' ἀξιοποίνου πράξεως ἔχει ὡς δικαιολογίαν τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν παράνομον καὶ ποινικῶς κολάσιμη ἀπόκτησιν τοῦ ἀποδεικτικοῦ μέσου, ιδίως μάλιστα τὴν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν συνομιλούντων μαγνητοφώνησις τῆς συνομιλίας των, ἢ ὁποῖα προσβάλλει βάνανυσα τὴν ιδιωτικὴν τους ζωὴν καὶ τὴν ἀξίαν των ὡς προσώπων.

Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν ἡ ὡς ἄνω ἀπαγόρευσις ἔχει μορφήν γενικῆς ἀρχῆς τοῦ δικαίου ἀποδοκιμαζούσης τὴν ἀξιοποίνον ἐνέργειαν καί, συνεπῶς, ἐφαρμόζεται ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου καὶ παντὸς ὀργάνου τῆς Δημοσίας Διοικήσεως, ιδίως δὲ ὀργάνων πειθαρχικοῦ χαρακτῆρος τόσο στὸν χώρον τοῦ Δημοσίου ὅσο καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

Ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ ἐνισχύεται καὶ διὰ τῆς παραγράφου 4 τοῦ ἄρθρου 370 Α', ἡ ὁποία κάνει λόγο περὶ χρήσεως «ἐνώπιον ὁποιοῦδήποτε δικαστηρίου, ἀνακριτικῆς ἢ ἄλλης δημοσίας ἀρχῆς» καὶ ἐν συνεχείᾳ χρησιμοποιεῖ τὴν ἔκφρασι «καὶ ιδίως σὲ ποινικὸ δικαστήριον», τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ νομοθέτης ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἐπιτρεπτοῦ ἢ μὴ λήψεως ὑπ' ὄψιν ἀποδεικτικοῦ μέσου, ἀποκτηθέντος κατὰ «παρανόμον» τρόπον, εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακύψῃ καὶ ἐνώπιον μὴ ποινικοῦ δικαστηρίου ἢ ἐνώπιον «ἄλλης» δημοσίας ἀρχῆς.

Συμπέρασμα 1ον

Μαγνητοφώνηση τηλεφωνικῆς συνομιλίας, διὰ τοῦ κειμένου τῆς ὁποίας ἀποδεικνύονται σεξουαλικά σχέσεις καὶ δὴ ὁμοφυλοφιλικαὶ Μητροπολίτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετ' ἀγνώστου προσώπου ἀποτυπωμένη εἰς κασσέταν, τῆς μαγνητοφωνήσεως γενομένης ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν συνομιλητῶν, δὲν ἐπιτρέπεται, κατ' ἀρχήν, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. προκειμένου νὰ ἀσκηθῇ εἰς βάρος τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου κατ' ἄρθρον 143 τοῦ Ν. 5383/1932 δίδωσι ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δι' Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου.

Δ

Ὁ προβληματισμός, ὅμως, δὲν τερματίζεται εἰς τὸ σημείον αὐτό. Ὑπάρχει, λόγῳ τῆς διατυπώσεως τῶν ἐν ἀρχῇ μνημονευομένων διατάξεων, περαιτέρω πρόβλημα.

Πράγματι, ἐνῶ κατὰ τὴν παράγραφον 3 τοῦ ἁρθρου 370Α τοῦ Π.Κ. ἡ χρῆσις τῆς «παρὰ νόμου» κασσέτας εἶναι πράξις ἀξιόποινος, ἡ παρὰ γράφος 4 τοῦ αὐτοῦ ἁρθρου ὁρίζει ὅτι κατ' ἐξαίρεση ἡ πράξις τῆς παραγράφου 3 αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ χρησιμοποίησις μαγνητοταινίας ἀποκτηθείσης «παρὰ νόμως» κατὰ τὰ ἐκτεθέντα «δὲν εἶναι ἄδικη» σὲ τρεῖς περιπτώσεις, οἱ ὁποῖες ρητῶς ἀναφέρονται στὴν ἐν λόγῳ διάταξιν.

Ἄς ἴδωμεν ποιές εἶναι οἱ ἐν λόγῳ περιπτώσεις. Οἱ δύο ἐξ αὐτῶν εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Ὅταν ἡ χρῆσις τῆς «παρὰ νόμως», κατὰ τὰ ἐκτεθέντα, ἀποκτηθείσης μαγνητοταινίας ἐγένετο γιὰ νὰ διαφυλαχθῇ «δικαιολογημένο συμφέρον τοῦ κατηγορουμένου πού δὲν μπορούσε νὰ διαφυλαχθῇ διαφορετικὰ καὶ ιδίως σὲ ποινικὸ δικαστήριον γιὰ τὴν υπεράσπισή του» καὶ

2) Ὅταν ἡ χρῆσις ἐγίνε «γενικὰ γιὰ τὴν ἐκπλήρωσιν καθήκοντος τοῦ κατηγορουμένου».

Καὶ στίς δύο αὐτὰς περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες ἡ χρῆσις τῆς κασσέτας δὲν εἶναι ἄδικη ὑπάρχει στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῆς «παρὰ νόμου» κασσέτας καὶ «κάποιου» κατηγορουμένου, ὁ ὅποιος, καίτοι κάνει χρῆσιν αὐτῆς, ἐν τούτοις δὲν διαπράττει ποινικὸν ἄδικημα, ἀφοῦ σ' αὐτὰς τίς δύο περιπτώσεις ἡ χρῆσις τῆς κασσέτας «δὲν εἶναι ἄδικη» σύμφωνα μετὰ τὴν ὡς ἄνω διάταξιν.

Πρόβλημα, ὅμως, ὑπάρχει διὰ τὴν ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω διατάξεως (ἄρθρ. 370Α παρ. 4) προβλεπομένην τρίτην περίπτωσιν.

Πράγματι, ἡ ὡς ἄνω διάταξις ὁρίζει ὅτι ἡ χρῆσις «παρὰ νόμου», κατὰ τὰ ἄνω, κασσέτας «δὲν εἶναι ἄδικη», ὅταν ἐγίνε «γιὰ τὴν διαφύλαξιν ἐννόμου ἢ ἄλλου δικαιο-

λογημένου οὐσιώδους δημοσίου συμφέροντος».

Στὴν περίπτωσις αὕτη ἡ διάταξις δὲν συνδέει τὴν «χρῆσιν» τῆς «παρὰ νόμου» κασσέτας, ὅπως στίς προηγούμενες περιπτώσεις, μετὰ κάποιον κατηγορούμενον, ἀλλὰ ἀναφέρεται γενικῶς σὲ κάποιον «ἐννομο ἢ ἄλλο δικαιολογημένο οὐσιώδες δημοσίῳ συμφέρον», χωρὶς κανένα συσχετισμὸν πρὸς συγκεκριμένο κατηγορούμενον.

Στὴν περίπτωσις αὕτη, ὅταν δηλαδὴ τίθεται ζήτημα τοιούτου «δημοσίου συμφέροντος», πᾶς τις δύναται νὰ κάμει χρῆσιν τοιαύτης «παρὰ νόμου» κασσέτας χωρὶς ἡ χρῆσις αὕτη νὰ ἀποτελῇ ἀξιόποινον πράξιν. Ἡ χρῆσις καὶ σ' αὕτη τὴν περίπτωσιν «δὲν εἶναι ἄδικη».

Συμπέρασμα 2ον

Μὲ ὅσα ἄνωτέρω εἰς τὸ προηγούμενον ὑπὸ στοιχείον Γ' τμήμα τῆς παρούσης ἐξετέθησαν διευκρινίσθη πότε δὲν εἶναι ἄδικη ἡ χρῆσις κασσέτας ἀποκτηθείσης μετὰ ἀξιόποινον πράξιν.

Μὲ τὴν διάταξιν δηλαδὴ τῆς παραγράφου 4 τοῦ ἁρθρου 370 Α' τοῦ Π.Κ. αἵρεται μόνον ὁ ἄδικος χαρακτήρας τῆς χρήσεως μιᾶς «ἀξιόποινου» μαγνητοφωνήσεως. Ὁ ἄδικος, ὅμως, χαρακτήρας, δηλαδὴ «τὸ ἀξιόποινον» τῆς ἰδίας τῆς μαγνητοφωνήσεως δὲν θίγεται. Ἡ μαγνητοφώνηση δηλαδὴ ἐξακολουθεῖ, ἐφ' ὅσον ἐγένετο κατὰ τρόπον «ἀθέμιτον», ὅπως ὁρίζει τὸ ἄρθρον 370 Α τοῦ Π.Κ., νὰ εἶναι «ἀξιόποινη», ἔστω καὶ ἐὰν ἡ χρῆσις τῆς δὲν εἶναι ἀξιόποινη στίς τρεῖς ὡς ἄνω περιπτώσεις.

Τίθεται οὕτω περαιτέρω τὸ ἑξῆς ζήτημα: Ἐφ' ὅσον στίς τρεῖς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἡ χρῆσις τῆς «παρὰ νόμου» κασσέτας δὲν εἶναι ἀξιόποινος, μήπως τὸ ὁποιοδήποτε δικαστήριον ἢ ἡ ἄλλη δημόσια ἀρχὴ μποροῦν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὴν παρὰ νόμον κασσέτα καὶ νὰ ἀσκήσουν, μετὰ τὴν αὐτὴν, τὴν ἀρμοδιότητά τοὺς π.χ. νὰ ἀσκήσουν δίωξιν κατὰ συγκεκριμένου προσώπου;

Ἐν προκειμένῳ, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ὑποστηριχθοῦν δύο ἀπόψεις:

1. Ἐφ' ὅσον αἵρεται τὸ ἀξιόποινον τῆς «χρήσεως» τῆς κατ' ἀξιόποινον τρόπον «ἀποκτήσεως» τῆς κασσέτας, ἄρα ἡ κασσέτα αὕτη, καίτοι ἀποκτηθεῖσα κατὰ τρόπον ἀξιόποινον, νομίμως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ ὁποιοδήποτε δικαστηρίου ἢ ἄλλης ἀρχῆς, δηλαδὴ ἡ ἄρσις τοῦ ἀξιόποινου τῆς χρήσεως συνεπάγεται καὶ τὴν ἄρσιν τοῦ «ἀξιόποινου» τῆς μαγνητοφωνήσεως τῆς κασσέτας.

Ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν ἡ Δ.Ι.Σ. δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ὡς ἄνω, «κατ' ἀξιόποινον τρόπον», ἀποκτηθεῖσαν κασσέταν, διὰ τῆς ὁποίας μαρτυροῦνται ὁμοφυλοφιλικὲς σχέσεις Μητροπολίτου τῆς ἐν Ἑλλάδι

Ἐκκλησίας μετὰ ἀγνώστου προσώπου, διότι ὁ ἀποστεί-
λας τὴν κασσέταν αὐτὴν εἰς τὴν Δ.Ι.Σ. ἰσχυρίζεται ὅτι **λό-
γοι δημοσίου συμφέροντος, ἀφορῶντος τὸ κῦρος τῆς
Ἐκκλησίας** ἐπιβάλλουν τὴν δίωξη τοῦ συγκεκριμένου
Μητροπολίτου, καὶ ἄρα ἐφ' ὅσον ἡ ἀποστολὴ (χρήση) τῆς
κασσέτας δὲν συνιστᾷ ἐν προκειμένῳ ἀξιοποινὸν πράξη,
δύναται ἡ Δ.Ι.Σ. νὰ τὴν λάβῃ ὑπ' ὄψιν της, **διότι ἡ ἄρση
τοῦ ἀξιοποίνου τῆς χρήσεως αὐτῆς συνεπάγεται καὶ τὴν
ἄρση τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ τρόπου ἀποκτήσεώς της.**

2. Κατ' ἄλλην ἄποψιν, ἡ παράγραφος 4 τοῦ ἄρθρου
370 Α' τοῦ Π.Κ. αἰρεῖ ἀπλῶς, στὶς τρεῖς ὡς ἄνω περι-
πτώσεις, τὸ ἀξιοποινὸν **τῆς χρήσεως τῆς κασσέτας ὄχι
ὁμῶς καὶ τὸ ἀξιοποινὸν τοῦ τρόπου ἀποκτήσεώς της** καὶ
συνεπῶς, ἐφ' ὅσον ἡ μαγνητοφώνηση ἐξακολουθεῖ νὰ
εἶναι ἀξιοποινὴ, ἡ κασσέτα δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ λη-
φθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. γιὰ νὰ ἀσκηθῇ εἰς βάρος τοῦ
συγκεκριμένου Μητροπολίτου δίωξη ἐνώπιον τοῦ ἁρμο-
δίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου καὶ δοθέντος ὅτι οὐδὲν ἄλλο
ἀποδεικτικὸν μέσον προσάγει ἢ ἐπικαλεῖται ὁ καταγγέ-
λας ἢ ὑπόθεσις πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὸ ἀρχεῖον μὴ ἔχοντος
πλέον ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 143 τοῦ Ν. 5383/32.

Προσωπικῶς συντάσσομαι μὲ τὴν δευτέραν ἄποψιν,
διότι θεωρῶ ὅτι ἡ ἄρση τοῦ ἀδίκου (ἀξιοποίνου) μιᾶς πρά-
ξεως δὲν μπορεῖ νὰ συνάγεται ἐμμέσως, ἀλλὰ πρέπει νὰ
θεσπίζεται ρητῶς. Ἀλλωστε, δὲν τίθεται ἐν προκειμένῳ ζή-
τημα ἐφαρμογῆς, κατ' ἄρθρον 7 τοῦ Συντάγματος, ἐπιει-
κέστερου ποινικοῦ νόμου, διότι πρόκειται περὶ δύο δια-
φορετικῶν πράξεων (μαγνητοφώνηση καὶ χρήση), δρά-
στες τῶν ὁποίων πιθανὸν νὰ εἶναι διαφορετικὰ πρόσωπα.

Ἦχθημεν εἰς τὸ ὡς ἄνω συμπέρασμα ἐρμηνεύοντες
τὰς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος καὶ τοῦ Κώδικος
Ποινικῆς Δικονομίας. Εἰς τὸ αὐτό, ὁμῶς, συμπέρασμα
καταλήγομεν ἐρμηνεύοντες καὶ ὁρισμένας διατάξεις τοῦ
Συντάγματος καὶ εἰδικότερον ἀγόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ
συμπέρασμα ὡς ἑξῆς:

Κατὰ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ Συντάγματος «...ἡ ἰδιωτικὴ καὶ
οἰκογενειακὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀπαραβίαστη...»,
κατὰ δὲ τὸ ἄρθρο 19: «1. Τὸ ἀπόρρητο τῶν ἐπιστολῶν καὶ
τῆς ἐλεύθερης ἀνταπόκρισης ἢ ἐπικοινωνίας μὲ ὁποιο-
δήποτε ἄλλο τρόπο εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραβίαστο. Νόμος
ὁρίζει τίς ἐγγυήσεις, ὑπὸ τίς ὁποῖες ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ δὲν
δεσμεύεται ἀπὸ τὸ ἀπόρρητο γιὰ λόγους ἐθνικῆς ἀσφα-
λείας ἢ γιὰ διακρίβωση ἰδιαίτερα σοβαρῶν ἐγκλημάτων».

Ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῶν ὡς ἄνω διατάξεων συνάγε-
ται σαφῶς ὅτι μαγνητοφώνηση τῆς τηλεφωνικῆς ἢ ἄλλης
συνομιλίας δύο ἀτόμων ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν καὶ χωρὶς τὴν
συγκατάθεσίν των εἶναι ἀπὸ τὸ Σύνταγμα ἀπαγορευμένη,

διότι προσβάλλει τὴν ἰδιωτικὴν τους ζωὴ καὶ τὸ ἀπόρρη-
τον τῆς «καθ' οἷονδήποτε τρόπον» ἐπικοινωνίας. Ἐφ'
ὅσον δὲ ἡ μαγνητοφώνηση αὐτὴ εἶναι ἀπαγορευμένη πα-
ρέπεται, κατὰ λογικὴν συνέπειαν, ὅτι δὲν δύναται νὰ λη-
φθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ δικαστικῆς ἢ ἄλλης δημοσίας ἀρχῆς,
διότι ἄλλως ἡ ὑπὸ τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτου θεσπιζο-
μένη, κατὰ τὰ ἄνω, ἀπαγόρευσις θὰ ἦτο κολοβή. Μόνη
ἐξαίρεση ἡ θεσπιζομένη διὰ τοῦ ἄρθρου 19 ἐλευθερία τῆς
δικαστικῆς ἀρχῆς νὰ μὴ δεσμεύεται ἀπὸ τὸ ἀπόρρητο διὰ
λόγους «ἐθνικῆς ἀσφαλείας» ἢ γιὰ «διακρίβωση ἰδιαίτε-
ρα σοβαρῶν ἐγκλημάτων», ὅπως εἰδικὸς νόμος ὁρίζει.
Ἐξ ἄλλου, τὸ ἀπόρρητον τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς προστα-
τεύεται ἐνεργῶς πλέον, καὶ ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰ λεγόμε-
να «εὐαίσθητα προσωπικὰ δεδομένα», εἰς τὰ ὁποῖα πε-
ριλαμβάνεται καὶ ἡ ἐρωτικὴ συμπεριφορὰ ἐκάστου, ὑπὸ
τοῦ νόμου 2472/1997 «περὶ προστασίας τῶν δεδομένων
προσωπικοῦ χαρακτῆρα» καὶ τῆς εἰδικῆς Ἀνεξάρτητης
Διοικητικῆς Ἀρχῆς, ἡ ὁποία προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου
9Α τοῦ Συντάγματος. Εἰδικῆς προστασίας τυγχάνει ἡ
ἰδιωτικὴ ζωὴ καὶ διὰ τῆς ἐχούσης, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο
28 τοῦ Συντάγματος, ὑπερνομοθετικὴν ἰσχὺν διεθνoῦς
συμβάσεως τῆς Ρώμης (ΕΣΔΑ), τὴν ὁποίαν ἔχει κυρώσει
καὶ ἡ Ἑλλάς (ἄρθρον 8 τῆς Συμβάσεως).

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ ὡς ἄνω διατάξεις τοῦ
Συντάγματος κατοχυρώνουν τὸ ἀπόρρητον τῆς ἰδιωτικῆς
ζωῆς καὶ τῆς καθ' οἷονδήποτε ἄλλον τρόπον ἀνταπο-
κρίσεως **ἐναντὶ τοῦ Κράτους**, πλὴν ὁμῶς τὸ προῖόν τῆς,
κατὰ παράβασιν τῶν ὡς ἄνω διατάξεων τοῦ Συντάγμα-
τος, προσβολῆς τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀπορρήτου
τῆς ἀνταποκρίσεως (κασσέτα) δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸ ζήτη-
μα ἐὰν δράστης εἶναι τὸ Κράτος ἢ τρίτοι. Ἀλλωστε, μετὰ
τὴν τελευταίαν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος εἰσῆχθη
καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἔννομον τάξιν ἡ θεωρία τῆς τριτε-
νέργειας, βάσει τῆς ὁποίας τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, ἐν οἷς
καὶ τὸ ἀπόρρητον τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνταπο-
κρίσεως, δὲν ἀναφέρονται πλέον μόνον στὶς σχέσεις
Κράτους καὶ διοικουμένου, ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις με-
ταξὺ ἰδιωτῶν «στὶς ὁποῖες προσιδιάζουν» (βλ. ἄρθρον 25
τοῦ Συντάγματος). Τέλος, ἡ προσβολὴ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς
καὶ τῆς καθ' οἷονδήποτε τρόπου ἀνταποκρίσεως ἀποτε-
λεῖ συγχρόνως προσβολὴν καὶ τῆς ἀξίας τοῦ προσώπου,
τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ὁ συντακτικὸς νομοθέτης
ἀνάγει εἰς «πρωταρχικὴν ὑποχρέωσιν τῆς Πολιτείας»,
ἀποκλείων οὕτω τὴν προσβολὴν αὐτῆς ὅθενδήποτε καὶ
ἐὰν ἡ προσβολὴ αὐτὴ προέρχεται (βλ. ἄρθρον 2, παραγρ.
1 τοῦ Συντάγματος). Ἐν ὄψει δὲ τῶν ὡς ἄνω διατάξεων
τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς ὑπερνομοθετικῆς ἰσχύος δια-

τάξεως της ΕΣΔΑ κάθε διάταξη απλού νόμου, ή οποία επιτρέπει την λήψιν υπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἢ ἄλλης Ἀρχῆς τοῦ προϊόντος παράνομου μαγνητοφωνήσεως εἶναι ἀντισυνταγματική καὶ ἄρα ἀνίσχυρη.

Τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω ἔχει δεχθεῖ καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1/2001 ἀπόφασιν τῆς Ὀλομελείας αὐτοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφοῦ γίνεται ἐπίκληση τῶν ὡς ἄνω διατάξεων τοῦ Συντάγματος (ἄρθρα 2, παρ. 1, 9, παρ. 1 καὶ 19, παρ. 1) καὶ τῆς ΕΣΔΑ (ἄρθρον 8) διατυπώνεται ἡ κρίσις ὅτι τὸ προϊόν μιᾶς τοιαύτης μαγνητοφωνήσεως (κασσέτα) εἶναι «συνταγματικὰ ἀπαγορευμένο ἀποδεικτικὸ μέσο», διότι διαφορετικὰ, δηλαδὴ μὲ τὴν ἐπίκληση τῆς ἀνάγκης ἀποκτίσεως ἀποδεικτικοῦ μέσου, θὰ ὀδηγούμεθα «**στὴ γενίκευση τῆς χρήσεως μαγνητοφώνων ἀπὸ τοὺς συνομιλητὲς προσώπων, ἢ φωνὴ τῶν ὁποίων θὰ καταγραφόταν χωρὶς τὴ συναινέσιν τους. Κατ' αὐτόν, ὅμως, τὸν τρόπο ἢ ἐλευθερίαν τῆς ἐπικοινωνίας θὰ περιοριζόταν, διότι τότε ὁ καθένας θὰ ζοῦσε μὲ τὸ καταθλιπτικὸ συναίσθημα ὅτι κάθε ἀστόχαστη ἢ ὑπερβολικὴ, ἔστω, ἔκφρασίς του, στὰ πλαίσια μιᾶς προφορικῆς ιδιωτικῆς συζητήσεως, θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῇ στὴ συνέχεια ὑπὸ ἄλλες περιστάσεις ὡς ἀποδεικτικὸ μέσο ἐναντίον του, πολὺ περισσότερο μάλιστα, ὅταν τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα παρέχουν εὐρεῖες δυνατότητες ἀλλοιώσεων τοῦ περιεχομένου τῶν ἀποτυπώσεων, οἱ ὁποῖες (ἀλλοιώσεις) εἶναι πολὺ δύσκολο ἢ καὶ ἀδύνατο νὰ διαγνωσθοῦν. Ἐξ ἄλλου, χωρὶς τὴν ἀνωτέρω κύρωση (ἀπαράδεκτο τοῦ ἀποδεικτικοῦ μέσου) ἢ προπαρατεθεῖσα, συνταγματικῆς ἰσχύος, ρύθμιση θὰ εἶχε περιορισμένη ἀποτελεσματικότητα, παρὰ τὴν ἀπειλὴ κατὰ τοῦ παραβάτη τῆς ποινικῆς κυρώσεως (ποινῆς φυλακίσεως), πού προβλέπεται στὸ ἄρθρο 370 Α', παρ. ἰδίως 2, ἐδάφ. β' καὶ γ' τοῦ Π.Κ. Ἐξαίρεση ἀπὸ τὸν συνταγματικῆς ἰσχύος κανόνα τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν ἐν λόγῳ ἀποδεικτικῶν μέσων ἰσχύει μόνον χάριν τῆς προστασίας συνταγματικῶν ὑπέρτερων ἐννομῶν ἀγαθῶν, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ. Κάθε ἄλλη ἐξαίρεση ἀπὸ τὴν ὡς ἄνω ἀπαγόρευση, εἰσαγόμενη τυχὸν μὲ διάταξιν κοινοῦ νόμου, ὅπως εἶναι καὶ ὁ Ποινικὸς Κώδικας, εἶναι ἀνίσχυρη κατὰ τὸ μέτρο πὺν ὑπερβαίνει τὸ κριτήριον τῆς προστασίας συνταγματικῶν ὑπέρτερον ἐννομῶν ἀγαθῶν» (βλ. καὶ Α.Π. 876/1994 130/96).**

Ἡ διατύπωση τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως τῆς Ὀλομελείας τοῦ Α.Π. εἶναι σαφὴς καὶ ἀπόλυτη καὶ ἐν ὅψει αὐτῆς εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δεχθῶ **ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐπιφυλάξεως** ὅτι ἡ κασσέτα, τὴν ὁποίαν ἐπέδωκε διὰ δικαστικοῦ ἐπιμελητοῦ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ.

Νικόδημος (Γκατζιρούλης), δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό νὰ ἀποτελέσῃ ἀποδεικτικὸν μέσον διὰ νὰ ἀσκηθῇ κατὰ τοῦ συγκεκριμένου Μητροπολίτου, εἰς ὃν ἀφορᾷ, δίωξις διὰ παραπτώματα καὶ ἐφ' ὅσον ὁ μηνυτὴς οὗτος: α) Δὲν ἐπικαλεῖται κάποιο «ὑπέρτερον ἐννομὸ ἀγαθόν» κατὰ τὴν ἐννοιαν τῆς ὡς ἄνω ἀρειοπαγίτικῆς ἀποφάσεως· καὶ β) Δὲν προσάγει διὰ τὰς κατηγορίας, τὰς ὁποίας προσάπτει εἰς τὸν ἐν λόγῳ Μητροπολίτην, ἄλλο τι ἀποδεικτικὸν μέσον ἢ ὅλη ὑπόθεσις πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὸ ἀρχεῖον μὴ δικαιολογουμένης τῆς διεξαγωγῆς ἀνακρίσεων κατὰ τὸ ἄρθρον 143 τοῦ Νόμου 5383/1932. Τὰ ὅσα ἄλλωστε ὑποστηρίζει ὁ ὡς ἄνω Μητροπολίτης μὲ τὴν ἐπιδοθεῖσαν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἀναφορὰν τοῦ δὲν ἀποτελοῦν «ἄλλο» ἀποδεικτικὸν μέσον καὶ τοῦτο διότι ἔχουν ὡς βάση τὴν ῥηθεῖσαν καὶ μόνον κασσέτα. Τὴν αὐτὴν καὶ μόνον κασσέταν ἔχει καὶ σχετικὸν δημοσίευμα διὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου (Ἐφημ. «Νέοι Ἀνθρώποι» τῆς 26.4.2002) καὶ συνεπῶς οὔτε καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς καὶ «ἄλλο» ἀποδεικτικὸν μέσον. Τέλος, τὸ ὡς ἄνω συμφέρον, τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται ὁ κατήγορος-μηνυτὴς δὲν ἀναφέρεται κατὰ τὴν γνώμην μου, σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ «συνταγματικὰ ὑπέρτερα ἀγαθὰ», ἢ προστασία τῶν ὁποίων δικαιολογεῖ, κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἀρειοπαγίτικὴν ἀπόφασιν, ἐξαίρεσιν ἀπὸ τοῦ κανόνος τῆς ἀπαγορεύσεως χρήσεως τοῦ «παράνομου» ἀποδεικτικοῦ μέσου, δοθέντος ὅτι ἡ ὁποία τυχὸν ἐπίμεμπτος συμπεριφορὰ ἐνὸς Μητροπολίτου ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν ἴδιο καὶ μόνον καὶ, δικαιολογεῖ, ἐφ' ὅσον ἀποδεικνύεται νομίμως, τὴν ἐπιβολὴν εἰς αὐτὸν τῶν ἀναλόγων κυρώσεων, ἐν οὐδεμιᾷ, ὅμως, περιπτώσει ὀδηγεῖ, αὐτὴ καὶ μόνη, εἰς «διασυρμόν» τῆς Σεπτιῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ε

Ἀνεξάρτητα, ὅμως, πρὸς τὴν ὡς ἄνω νομικὴν θεμελίωσιν τοῦ ζητήματος θὰ πρέπει τὸ ὅλον ζήτημα νὰ ἐρευνηθεῖ καὶ ἐξ ἐπόψεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὁποῖοι θέτουν περιορισμοὺς ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ εἶναι κατήγοροι ἐπισκόπων. Οὕτως, ὁ Κανὼν ΣΤ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁρίζει ὅτι οἱ «ἀποβεβλημένοι ἢ ἀκοινωνῆτοι εἴτε ἀπὸ κλήρου εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος» δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι κατήγοροι ἐπισκόπου, «*πρὶν ἢν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύωνται*». Ἀκοινωνήτους δὲ ἐννοεῖ ὁ ὡς ἄνω Κανὼν «*τοὺς πρὸς καιρὸν ἀφορισθέντας*» (βλ. τὰ ὑπὸ τοῦ Κανόνα τοῦτο σχόλια τοῦ Ζωναρά). Πρέπει προηγουμένως νὰ ἀποτινάξουν τὸ βαρὺν αὐτοὺς παράπτωμα (τὸ οἰκεῖον αἰτία-

μα ἀποσκεινῶνται) διὰ νὰ ἔχουν τὴν ἱκανότητα τοῦ κατηγορεῖν ἐπίσκοπον.

Ἐν προκειμένῳ, ὁ κατήγορος-μηνυτής τελεῖ ὑπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ρητῶς ἠρνήθη νὰ ἀνακαλέσῃ καί, ὥς ἐκ τούτου, δὲν δύναται οὗτος νὰ εἶναι κατήγορος ἐπισκόπου, τῆς κατηγορίας του οὗσης ἀπαράδεκτος.

Τέλος, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων καὶ ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος καὶ ἀπὸ ἄλλης τινὸς ἀπόψεως, ἵνα μὴ εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ ἡ ὑποψία ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ θέματος περιορίσθηκε στὶς τυπικὰς καὶ μόνον προϋποθέσεις τῆς ὑποθέσεως, θὰ πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς. Πράγματι, μὲ τὴν συγκεκριμένην καταγγελία ἀποδίδεται εἰς τὸν συγκεκριμένον ἱεράρχην ἡ τέλεση κανονικοῦ παραπτώματος. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῖος εἶναι ὁ καταγγέλων καὶ τοῦ ὅτι οὔτε τὸ προσαχθὲν ἀποδεικτικὸν μέσον (κασσέτα) ἐπιτρέπεται κατὰ νόμον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, οὔτε ὁ συγκεκριμένος κατήγορος ἐπιτρέπεται κατὰ τοὺς κανόνας, νὰ ἀκουσθῇ, πάντως γεγονὸς εἶναι ὅτι ὑπάρχει μία κασσέτα, ἡ ὁποία περιέχει στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων στοιχειοθετεῖται κανονικὸν παράπτωμα. Μήπως, λοιπόν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, λαμβάνουσα γνώσιν τῆς τελέσεως ἑνὸς παραπτώματος ὑπὸ Ἀρχιερέως, ὀφείλει νὰ διατάξῃ τὴν διενέργειαν ἀνακρίσεως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας θὰ ἐρευνηθῇ, βάσει νομίμων ἀποδεικτικῶν μέσων καὶ πάντως μετὰ προηγουμένην ἀκρόασιν τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἀλήθεια τῆς καταγγελίας αὐτῆς; Καὶ ἡ ὑπόθεσις θὰ εἶναι δυνατόν νὰ τεθῇ εἰς τὸ ἀρχεῖον μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον οὐδὲν στοιχεῖον προκύβῃ ἀπὸ τὴν ἀνάκρισιν αὐτήν. Καὶ πάντα ταῦτα βάσει τοῦ ἄρθρου 143 τοῦ Ν. 5383/1932, τὸ ὁποῖον ὁρίζει ὅτι: «Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος λαβοῦσα γνώσιν, εἴτε κατ' ἀκολουθίαν μηνύσεως, εἴτε ἄλλως πῶς ὅτι Ἀρχιερεὺς ὑπέπεσεν εἰς παράπτωμα ἐπαγόμενον ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν ἐντέλλεται, ἐὰν κρίνῃ ὅτι συντρέχει περίπτωσις διώξεως, εἰς ἓνα τῶν Ἀρχιερέων, ὅπως προβῇ εἰς τὰς ἀναγκαίας ἀνακρίσεις, μετὰ προηγουμένην πρόσκλησιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς παροχὴν πληροφοριῶν».

Κατὰ τὴν ἐννοίαν τῆς διατάξεως αὐτῆς θὰ πρέπει ἡ πληροφορία περὶ τελέσεως ὑπὸ Ἀρχιερέως παραπτώματος τινὸς νὰ μὴ εἶναι ἀόριστος καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ κατονομάζονται συγκεκριμένα, νόμιμα δέ, ἀποδεικτικά μέσα (π.χ. μάρτυρες), τὰ ὁποία θὰ δύνανται νὰ ἀξιοποιήσῃ ὁ ἀνακριτής. Ἐὰν ἡ κατηγορία στηρίζεται σὲ φήμες ἀόριστες δὲν ὑπάρχει ὑποχρέωσις κινήσεως ἀνακριτικῆς διαδικασίας.

Ἐν προκειμένῳ καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος ὅτι ὁ συγκεκριμένος Μητροπολίτης κ. Νικόδημος δὲν δύναται νὰ ἀκουσθῇ ὡς κατήγορος διὰ τὸν ἐκτεθέντα λόγον, πάντως ἡ ἔγγραφος καταγγελία του στηρίζεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον εἰς τὴν ρηθείσαν κασσέταν, ἡ ὁποία, ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον, εἶναι διὰ τὸν ἐκτεθέντα λόγον ἀπαράδεκτος. Κατὰ τὰ λοιπὰ εἰς τὴν ἐν λόγω ἔγγραφον καταγγελίαν γίνεται λόγος περὶ «**τοῦ θορύβου ὅστις διατρέχει κατὰ τὸν παρόντα χρόνον τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ διαχέεται εἰς τὰς εὐρύτερας κλάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου, διὰ τὰς ἀνομολογήτους δραστηριότητας τοῦ διαβοήτου Μητροπολίτου...**».

Οὕτως, ὅμως, ἔχουσα ἡ ὡς ἄνω κατηγορία εἶναι παντελῶς ἀόριστη, ἀφοῦ δὲν κατονομάζονται πρόσωπα, τὰ ὁποία θὰ ἠδύναντο νὰ μαρτυρήσουν περὶ αὐτῆς, οὔτε ἀναφέρεται ἕτερον ἀποδεικτικὸν μέσον πλὴν τῆς ὡς ἄνω «κασσέτας», ἡ ὁποία οὐδόλως ἀναφέρεται ἔστω καὶ ἀφηγηματικῶς, ὅτι ἐδημιουργήθη διὰ μαγνητοφωνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε συναινέσει ὁ κατηγορούμενος Μητροπολίτης καὶ ὁ συνομιλητής του, ὁπότε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Ἐξ ἄλλου, τὸ δημοσιεύσαν τὴν σχετικὴν εἰδησιν περιοδικὸν «Νέοι Ἀνθρωποὶ» ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν «κασσέτα», ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναφέρεται εἰς τὰς δηλώσεις τοῦ μηνυτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπίσης «δὲν ἀκούγεται» καὶ τέλος δηλώνει ὅτι «**παραμένει μακριὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα**», οὐδόλως λαμβάνων θέσιν ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου (βλ. τὸ φύλλον τῆς 26.4.2002).

Ὑπὸ τὰ δεδομένα αὐτὰ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι οὔτε κἂν μία, οὕτως εἰπεῖν, «προκαταρκτικὴ ἐξέταση» εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ διεξαχθῇ καὶ ἡ ὑπόθεσις θὰ πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὸ ἀρχεῖον. Ἐκτὸς ἐὰν προτιμηθῇ ἡ λύσις, διὰ νὰ μὴν ὑπάρξῃ ὑποψία περὶ καλύψεως τῆς ὑποθέσεως, νὰ κληθῇ ὑπὸ ὀρισθησομένου ἀνακριτοῦ ὁ κατηγορούμενος διὰ νὰ λάβῃ ρητῶς καὶ ἐπισήμως θέσιν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ περαιτέρω χειρισμὸς τῆς ὑποθέσεως.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ὁ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ

Εἰδικὸς Ἐπιστημονικὸς Σύμβουλος

Ἀναστάσιος Ν. Μαρίνος, Δρ. Ν.

Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος

τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας

**ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ
ΟΜΑΔΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ
(No GL/500256-3)

ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΖΟΥΣΩΝ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΜΟΝΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΘΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

(Όπως ισχύει από 01.07.2002)

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΖΟΥΣΩΝ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΜΟΝΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΘΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Το ασφαλιστικό αυτό πρόγραμμα είναι δωρεάν προσφορά της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος προς τους Μοναχούς και Μονάζουσες των Ιερών Ορθοδόξων Μοναστικών Καθιδρυμάτων, προκειμένου να τους παρέχεται σε κάθε απρόβλεπτο περιστατικό ασθένειας ή ατυχήματος ή απαιτούμενη Νοσοκομειακή Περίθαλψη.

Με τις νέες ασφαλιστικές καλύψεις του προγράμματος δεν καταργείται ο υπάρχων Κύριος Ασφαλιστικός Φορέας εκάστου Μοναχού ή Μονάζουσας (Ο.Γ.Α., Ι.Κ.Α. κ.λπ.), διότι με το παρόν συμβόλαιο τους παρέχεται πρόσθετη κάλυψη, δηλαδή τους προσφέρεται περισσότερη φροντίδα, ώστε να απαλλαγούν:

- από το άγχος του επείγοντος περιστατικού και της προβληματικής ταχυμεταφοράς,
- από το φόβο της οικονομικής επιβαρύνσεως σε δύσκολη νοσηλευτική περίπτωση, και
- από το βάρος της αμοιβής ενός καλού θεράποντος ιατρού.

Εάν οι Μοναχοί ή οι Μονάζουσες διατηρούν με ίδια δαπάνη, εκτός της κύριας ασφαλίσεως, επιπρόσθετα και ιδιωτική κάλυψη, δύνανται να την συνεχίσουν εφόσον το επιθυμούν όπως και πριν. Η ομαδική ασφαλιστική κάλυψη που παρέχεται από την Ιερά Σύνοδο ούδόλως την επηρεάζει.

Η ασφαλιστική κάλυψη παρέχεται σε όλους τους Μοναχούς ή Μονάζουσες, έντελως δωρεάν —τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον—, διότι η Ιερά Σύνοδος καταβάλλει δια της Ε.Κ.Υ.Ο. έξ ολοκλήρου την απαιτούμενη οικονομική δαπάνη και θα συνεχίσει να το πράττει για όσο διάστημα τα οικονομικά της το επιτρέπουν. Σε αντίθετη περίπτωση, το ομαδικό συμβόλαιο θα πάψει να υφίσταται, καθώς και η παρεχόμενη από αυτό κάλυψη Νοσοκομειακής Περιθάλψεως.

Με το παρόν έντυπο, ενημερώνουμε τους ασφαλισμένους για τις καλύψεις του ασφαλιστικού προγράμματος περιγράφοντας τις διαδικασίες και τους όρους που διέπουν την ισχύ του ετησίως.

Ι. ΙΑΤΡΙΚΗ ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΗ

Δίχως ιατρική άρχιμη γνωμάτευση ουδεμία κάλυψη ισχύει για την Ασφαλιστική Εταιρεία. Ως εκ τούτου, το οικείο περιβάλλον του ασθενούς (ασφαλισμένου) οφείλει να:

- Προσκαλέσει επιτόπου ιατρό ή
- Προσκομίσει τόν/τήν ασθενή στο πλησιέστερο Νοσηλευτικό Ίδρυμα (Κέντρο Υγείας, Νοσοκομείο ή Κλινική).

Στιγμιότυπο από την υπογραφή του Συμβολαίου Όμαδικής Ασφάλισης των μοναχών και μοναζουσών των ιερών ορθοδόξων μοναστικών καθιδρυμάτων της Εκκλησίας της Ελλάδος (14.6.2002) (Φωτ. Χρ. Μπόνη).

II. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Σε περίπτωση ανάγκης μεταφοράς του ασθενούς για ιατρική γνωμάτευση ή νοσηλεία αυτή γίνεται:

- Με ίδιον μέσον μεταφοράς (Ι.Χ. αυτοκίνητο κ.λπ.).
- Με ασθενοφόρο (κρατικό ή ιδιωτικό, καλυπτόμενο από τον Κύριο Ασφαλιστικό Φορέα ή/και την Ασφαλιστική Έταιρία).
- Με επείγουσα υγειονομική αερομεταφορά. Όταν αποδεδειγμένα δεν μπορούν να προσφερθούν σε επείγοντα περιστατικά οι αναγκαίες ιατρικές φροντίδες σε Νοσηλευτικό Ίδρυμα του τόπου συμβάντος, με συνέπεια να απειλείται ή σωματική ακεραιότητα ή η ζωή του ασφαλισμένου, τότε, επιτρέπεται η αερομεταφορά με αεροπλάνο ή ελικόπτερο (νόμιμα λειτουργούσα αερομεταφορά). Για την εξασφάλιση της παροχής αυτής προϋπόθεση αποτελεί η γραπτή συγκατάθεση του ιατρού (ιδιώτη ή νοσοκομειακού) που έχει επιληφθεί του περιστατικού.

Τηλέφωνα αερομεταφορέων:

EKAB: 166

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ: 010 936 2517 ή στα
κατά τόπους αεροδρόμια
INTERASSISTANCE: 010 947 5900

III. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΖΟΥΣΩΝ

A. Νοσοκομειακή Περίθαλψη

Σε περίπτωση ανάγκης νοσηλείας σε Νοσοκομείο ή Κλινική, ο ασφαλισμένος (μοναχός ή μονάζουσα) δύναται να νοσηλευθεί:

- σε όλα τα κρατικά Νοσοκομεία
- σε όλες τις Πανεπιστημιακές Κλινικές και
- σε όλα τα ιδιωτικά Νοσοκομεία.

Η Ασφαλιστική Έταιρεία καταβάλλει στους δικαιούχους το ποσό των πραγματοποιηθεισών δαπανών εντός Νοσοκομείου ή Κλινικής για κάθε καλυπτόμενη από το πρόγραμμα ασθένεια ή ατύχημα. Ανώτατο καταβαλλόμενο ποσό κατ' άτομο ετησίως (για όσες νοσηλείες και αν προκύψουν) € 14.674,00.

Β. Χειρουργικό επίδομα

Σε περίπτωση χειρουργικής επέμβασης σε Δημόσιο Νοσοκομείο καταβάλλεται από την Έταιρία επίδομα χειρουργείου.

Το επίδομα είναι ποσοστό % επί του ποσού, των € 1.467,00, το οποίο (ποσοστό) προκύπτει σύμφωνα με τους όρους του συμβολαίου (πίνακας χειρουργικών επεμβάσεων) ανάλογα με την σοβαρότητα της έγχειρσεως.

Το επίδομα αυτό καταβάλλεται αποκλειστικά και μόνο σε περίπτωση που δεν υποβληθούν δικαιολογητικά για άμειβη χειρουργού από την παροχή (Α) Νοσοκομειακής Περιθάλψεως.

Γ. Έξοδα επείγουσας υγειονομικής μεταφοράς

Σε περίπτωση επείγουσας υγειονομικής μεταφοράς (με τα πιο πάνω αναφερόμενα μέσα) καταβάλλεται το 100% των πραγματοποιηθέντων εξόδων, τα οποία θα προκύψουν για την μεταφορά ασφαλισμένου σε νοσηλευτική μονάδα. Ανώτατο καταβαλλόμενο ποσό κατά περίπτωση € 2.935,00.

IV. ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΜΕΝΑ ΕΞΟΔΑ ΕΝΤΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ Η ΚΛΙΝΙΚΗΣ

Τα έξοδα, τα οποία αναγνωρίζονται από την Έταιρία για τον προσδιορισμό της αποζημιώσεως που θα καταβάλει στον ασφαλισμένο και πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της νοσηλείας του εντός Νοσοκομείου ή Κλινικής, είναι τα ακόλουθα:

1. Δωμάτιο και τροφή στο Νοσοκομείο μέχρι του όριου των:

€ 117 για νοσηλεία εντός Ελλάδος και έως

€ 235 για νοσηλεία σε Μ.Ε.Θ. (Μονάδα Εντατικής Θεραπείας) ή στο εξωτερικό.

Το ποσό αυτό είναι το ανώτατο ημερήσιο καταβαλλόμενο σε Ίδιωτικό Νοσοκομείο ή Κλινική. Παραδείγματα:

α. Κόστος δωματίου Ίδιωτικής Κλινικής € 176 (€ 117 ασφάλεια + € 59 από τον Κύριο Ασφαλιστικό Φορέα Δημόσιο ή Ο.Γ.Α. ή Ι.Κ.Α.)

β. Κόστος δωματίου Ίδιωτικής Κλινικής (Α' θέση) € 235 (€ 117 ασφάλεια + € 59 από τον Κύριο Ασφαλιστικό Φορέα + € 59 από τον ασφαλισμένο.

Συνιστάται για νοσηλεία σε Ίδιωτική Κλινική ή επιλογή τρίκλινου δωματίου, το κόστος του οποίου καλύπτεται από το ποσό των € 117.

γ. Κόστος δωματίου Κρατικού Νοσοκομείου:

– όταν καλύπτεται από το Κύριο Ασφαλιστικό Ταμείο (Δημόσιο, Ι.Κ.Α., Ο.Γ.Α.) το ποσό των € 117 της Έταιρίας χρησιμοποιείται για τη βελτίωση της θέσεως Παράδειγμα: Κόστος δωματίου Νοσοκομείου € 117 (Β' θέση) και € 176 ή (Α' θέση) (€ 117 από την ασφάλιση και € 59 από τον Κύριο Ασφαλιστικό Φορέα).

– όταν δεν υπάρχει Κύριο Ασφαλιστικό Ταμείο, τότε το ποσό των € 117 της ασφάλειας καλύπτει το κόστος του Νοσοκομείου.

2. Έξοδα ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως και διαγνωστικών εξετάσεων.

3. Έξοδα για χρήση χειρουργείου.

4. Άμειβη χειρουργού και αναισθησιολόγου.

5. Έξοδα αποκλειστικής νοσοκόμου μετά από σύσταση του θεράποντος ιατρού.

6. Θεραπείες με ακτίνες Χ ή ραδιοϊσότοπα.

7. Αίμα, πλάσμα αίματος και δξυγόνο.

8. Έξοδα για επιδέσμους, κοινούς νάρθηκες και γύψινους επιδέσμους, εξαιρουμένων των ειδικών στηριγμάτων, συσκευών και εξοπλισμού.

9. Έξοδα μεταφοράς σε Νοσοκομείο ή Κλινική.

V. ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΩΣ

• Σε κάθε περίπτωση νοσηλείας ο ασφαλισμένος (μοναχός ή μονάζουσα) οφείλει να εξοφλήσει το Νοσηλευτικό Ίδρυμα και να αποστείλει ο ίδιος άμεσα τα τιμολόγια και όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά στην Ασφαλιστική Έταιρία στην κάτωθι διεύθυνση:

ALPHA ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Λεωφόρος Κηφισιάς 44,

151 25 Άμαρουσίου

Υπ' όψιν κ. Μαρίνας Αποστολέρη

• Η Ασφαλιστική Έταιρία αποδίδει το 80% του συνόλου των εξόδων και μέχρι τα προαναφερόμενα αναγραφόμενα όρια.

Στην περίπτωση, όμως, κατά την οποία ο Ασφαλισμένος χρησιμοποιήσει τον Κύριο Ασφαλιστικό Φορέα (Ι.Κ.Α., Ο.Γ.Α. κ.λπ.), στον οποίο υπάγεται, αποκτά πλεονέκτημα πληρέστερης αποζημιώσεως, διότι οι παροχές της ομαδικής ασφάλισης θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά των παροχών του Κυρίου Ασφαλιστικού Φορέα. Στην περίπτωση αυτή, ο Ασφαλισμένος θα προσκομίσει στην Έταιρία την πρωτό-

τυπη απόφαση πληρωμής του Κύριου Ασφαλιστικού Φορέα, καθώς και φωτοαντίγραφα των αποδείξεων για τις δαπάνες που πραγματοποίησε, ώστε να καλυφθεί για το σύνολο των εξόδων.

- Σε περίπτωση νοσηλείας και πραγματοποιήσεως δαπανών στο εξωτερικό, ο Ασφαλισμένος θα προσκομίσει στην Ασφαλιστική Εταιρία τα πρωτότυπα δικαιολογητικά μεταφρασμένα στην Ελληνική γλώσσα από την πλησιέστερη Ελληνική Προξενική Αρχή.
- Η καταβολή της αποζημίωσης θα πραγματοποιείται εντός 15 ημερών από την ημερομηνία υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών.
- Στις περιπτώσεις νοσηλείας Μοναχών ή Μοναζουσών στα κατωτέρω αναγραφόμενα Νοσοκομεία ή Κλινικές, η Εταιρία θα καταβάλλει τις σχετικές δαπάνες άμεσας περίθαλψης στο Νοσηλευτικό Ίδρυμα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να ισχύσει η ανωτέρω ευνοϊκή ρύθμιση, είναι ο Μοναχός ή Μοναζουσα να φέρει μαζί του/της, κατά την εισαγωγή στο Νοσηλευτικό Ίδρυμα, το βιβλιάριο υγείας του/της.

Κλινική Αθήναιον Α', Κόνωνος 123, Βύρωνας, Αθήναι – τηλ.: 010 765 5812-3

Κλινική Αθήναιον Β', Αστυδάμαντος 83, Αθήναι – τηλ.: 010 722 8511-5

Νοσοκομείο Ερρίκος Ντυνάν, Λεωφόρος Μεσογείων 107, Αθήναι – τηλ.: 010 697 2000

Κεντρική Κλινική Αθηνών, Ασκληπιοῦ 31, Αθήναι – τηλ.: 010 367 4000

Γενική Κλινική Κυανούς Σταυρός, Βιύης 1, Θεσσαλονίκη – τηλ.: 0310 96 6100

Κλινική Λητώ, Βασ. Όλγας 57, Θεσσαλονίκη – τηλ.: 0310 83 3921-3 & 0310 92 2993

Κλινική Γαβριλάκη, Μάρκου Μπότσαρη 76, Χανιά – τηλ.: 08210 88 488

Γενική Κλινική Κυανούς Σταυρός, Κύπρου 100, Λάρισα – τηλ.: 0410 25 5660

Κλινική Euromedica Δυτικής Μακεδονίας, Γούναρη & Σουμελά, Κοζάνη – τηλ.: 04610 33 664

Ίατρικό Πάρου, Παροιικιά, Πάρος – τηλ.: 02840 24 410-2, Νάουσα, Πάρος – τηλ.: 02840 52 304

VI. ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ (για την αποζημίωση):

- Παραπεμπτικό ιατροῦ για νοσηλεία.
- Είσιτήριο – Έξιτήριο.

- Πρωτότυπο δελτίο παροχής υπηρεσιών του Νοσοκομείου ή της Κλινικής, στο οποίο αναγράφονται αναλυτικά οι δαπάνες που χρεώθηκαν, ή διάρκεια της νοσηλείας κι ή αιτία της.
- Πρωτότυπη απόδειξη από το χειρουργό ιατρό, στην περίπτωση που έγινε χειρουργική επέμβαση.

VII. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

- Οι συγγενείς (εκ γενετής) παθήσεις, ή αποκατάσταση σωματικού ελαττώματος προϋπάρχοντος της ασφάλισης και οι δαπάνες για τεχνητά μέλη ή όργανα δεν καλύπτονται ρητά και κατηγορηματικά.
- Η Εταιρία δεν καλύπτει Νοσοκομειακή και Ίατρική περίθαλψη για νοσηλεία κατά τη διάρκεια των πρώτων έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος της κάλυψης αυτής, που οφείλεται σε προϋπάρχουσα σωματική βλάβη ή ασθένεια ή τις ενδεχόμενες επιπλοκές τους. Μετά την πάροδο των έξι (6) μηνών, η κάλυψη ισχύει και για σωματική βλάβη ή ασθένεια που προϋπήρχε, εκτός εάν έχει εξαιρεθεί με ειδικό όρο στο συμβόλαιο.
- Ως ασθένειες, για την εφαρμογή του προγράμματος αυτού, δεν θεωρούνται όπωσδήποτε οι επιληπτικές κρίσεις, οι γενικές ιατρικές εξετάσεις (check-up), ή ανάρρωση και ή ιατρική επίβλεψη, ή ανάπαυση, ή αισθητική ή πλαστική χειρουργική (εκτός εάν είναι συνέπεια ατυχήματος, που έγινε κατά το χρόνο ισχύος του παραρτήματος αυτού), ή οδοντιατρική θεραπεία ή χειρουργική (εκτός εάν αυτή είναι συνέπεια ατυχήματος, το οποίο συνέβη κατά το χρόνο ισχύος του παραρτήματος αυτού), οι εξετάσεις ή ή θεραπεία για ανωμαλίες της όρασης ή της ακοής).

ΠΟΙΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΑΣΦΑΛΙΣΘΟΥΝ

Δικαίωμα για ασφάλιση έχει κάθε Μοναχός ή Μοναζουσα, που μονάζει στα Ίερα Όρθόδοξα Καθιδρύματα της Εκκλησίας της Ελλάδος μέχρι το 75ο έτος της ηλικίας του/της.

ΙΣΧΥΣ ΚΑΙ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ

Η ασφάλιση παρέχεται καθ' όλο το 24ωρο και σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, λήγει δὲ με την καταγγελία της ασφαλιστικής συμβάσεως ή τη μη ανανέωσή της.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἀκτινοβολία τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

«Συνδυασμὸς φόνου καὶ
αὐτοχειρίας»

Πανορθόδοξη Θ. Λειτουργία

**Ἐπαινετὴ πρότασις
62 βουλευτῶν**

**Ἐπισημάνσεις γιὰ
«τηλεοπτικὰ σκουπίδια»**

**Ἀληθινὴ — ἔστω ἄνευ
χειροτονίας — διακόνισσα**

**Τὸ Ἰδρυμα Ἰωάννου καὶ
Ἐριέττης Γρηγοριάδου**

**Ἐξήντα συνεχῇ χρόνιᾳ
ἐθελοντικῆς προσφορᾶς**

Ἀκτινοβολία τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

Μὲ συγκίνησι τὸ Χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πα-
ρακολούθησε στὶς ἡμερίδες καὶ σὲ ραδιοτηλεοπτικὲς μεταδόσεις μερικὲς πτυχὲς
ἀπὸ τίς τελευταῖες πρωτοβουλίες, δραστηριότητες καὶ ἐκδηλώσεις τῆς Α.Θ.Π.
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου. Ὑπενθυμίζομε λ.χ. τὴν τέλε-
σι τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἄλλων ἱεροτελεστιῶν στὴν Καππαδοκίᾳ· τὸ οἰκο-
λογικὸ συνέδριο περὶ προστασίας τῆς Ἀδριατικῆς· τὴν μετὰ πολλοὺς αἰῶνες τέ-
λεσι Ὁρθοδόξου Θ. Λειτουργίας κάτω ἀπὸ τὰ θαυμάσια καὶ ἐπιβλητικὰ ψηφι-
δωτὰ τοῦ ἁγίου Ἀπολλιναρίου τοῦ Νέου στὴ Ραβέννα τῆς Ἰταλίας· τὴν ἀπὸ κοι-
νοῦ μὲ τὸν Πάπα ὑπογραφή τῆς οἰκολογικῆς διακηρύξεως τῆς Βενετίας· τίς ἐπι-
σκέψεις στὴν Κρήτη καὶ στὸν Βόλο, ὅπου ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε διάφορες τι-
μητικὲς διακρίσεις καὶ ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μὲ αὐθόρμητες θεομῆς
ἐκδηλώσεις αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἁγία Μεγάλη τοῦ Χρι-
στοῦ Ἐκκλησία.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ συνετέλεσαν στὸ νὰ ἔλθῃ στὴ μνήμη μας ἡ προσφορὰ τῆς
Ὁρθοδοξίας στὰ βάθη τῆς ἑλληνικωτάτης Μ. Ἀσίας· στὸ νὰ τονωθῇ ἡ συνείδη-
σις γιὰ τὴν πανορθόδοξη ἀποστολὴ στὸν σύγχρονο κόσμον· στὸ νὰ κατανοηθῇ ἡ
ἀνάγκη τῆς λήψεως συντονισμένων ἀποφάσεων τοῦ πολιτισμένου κόσμου γιὰ τὴν
προστασία τῆς τόσο ἀναγκαίας γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας·
στὸ νὰ προβληθοῦν τὰ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Βυζαντίου· στὸ νὰ ἐξαρθῇ
ἡ ἀνάγκη τῆς διαχριστιανικῆς καὶ διαθρησκειακῆς συνεργασίας σὲ πολλοὺς το-
μεῖς καὶ στὸ νὰ ἀναζωπυρρηθοῦν τὰ βιώματα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἑλλήνων
ἐκ τῶν ἀκαταλύτων δεσμῶν, πού τοὺς συνδέουν μὲ τὴ Μητέρα Ἐκκλησίᾳ τῆς βα-
σιλίδος τῶν πόλεων, τῆς ὁποίας ἐκλεκτὴ θυγάτηρ εἶναι καὶ ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλη-
σία τῆς Ἑλλάδος.

«Συνδυασμὸς φόνου καὶ αὐτοχειρίας»

Στὸ Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο, πού ὠργάνωσε περὶ τὰ μέσα Μαΐου ἐ.ἔ. στὴ
Θεσσαλονίκη ἡ Συνδικτικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς μὲ θέμα τὴν Εὐθανασία, ὁ Μακ.
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἀναπτύσσας τὸ θέ-
μα «Ἐκκλησία καὶ τὸ πρόβλημα τῆς εὐθανασίας», μὲ ἀπολύτως πειστικὴ τεκμη-
ρίωσι, ἐτόνισεν, ὅτι «ἡ εὐθανασία, ἐνῶ δικαιολογεῖται κοσμικῶς ὡς “ἄξιοπρεπὴς
θάνατος”, στὴν πραγματικότητά ἀποτελεῖ ὑποβοηθούμενη αὐτοκτονία, δηλαδὴ
συνδυασμὸ φόνου καὶ αὐτοχειρίας... Τὸ λεγόμενο “δικαίωμα στὸν θάνατον”, πού
ἀποτελεῖ τὴ νομικὴ κατοχύρωση τῆς εὐθανασίας, θὰ μπορούσε νὰ μετεξελιχθεῖ
σὲ ἀπειλὴ τῆς ζωῆς τῶν ἀσθενῶν πού ἀδυνατοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν οἰκονομικά
στὶς ἀπαιτήσεις τῆς θεραπείας καὶ νοσηλείας τους».

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος ἐπεσήμανε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ
γkreμίσουν τίς χριστιανικὲς ἀξίες ἀπὸ τίς κοινωνίες καὶ νὰ ἐπιβάλουν ἀπάν-
θρωπες λογικὲς, ὅπως ἡ εὐθανασία, ὑπέχουν βαρύτερες εὐθύνες ἐναντὶ τῆς Ἱστο-
ρίας. Γιατὶ διαλύοντας τίς ἀξίες αὐτές, τίς δοκιμασμένες ἐπὶ αἰῶνες καὶ κατα-
σταλαγμένες στὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων ὡς οἱ βέλτιστες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη
καὶ τὴν εὐτυχία τους, τοὺς ἐκβαρβαρίζουν καὶ τοὺς μετατρέπουν σὲ σύνολα κι-
νουμένων ὄντων, στὰ ὁποῖα “ὅλα ἐπιτρέπονται”. Καὶ οἱ πληροφορίες πού μᾶς
ἔρχονται ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τοῦ πλανήτη εἶναι ἀνησυχητικὲς, ἀφοῦ οἱ λογικὲς
αὐτές βρίσκουν πρόσφορο ἔδαφος.

»Στὴν Αὐστραλία κατὰ τὸ Medical Journal of Australia τὸ 30% τῶν θανάτων
στὰ νοσοκομεῖα εἶναι μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τῶν ἱατρῶν, πού σταματοῦν τὴν θερα-
πεία στὸ τελικὸ στάδιο τοῦ ἀσθενοῦς. Τὸ ἀντίστοιχο ποσοστὸ στὴν Ὁλλανδία
εἶναι 16%, στὸ Βέλγιο 18% καὶ στὶς ΗΠΑ 11%. Στὸ 2000 στὴν Ὁλλανδία ὑπῆρξαν
2123 περιπτώσεις εὐθανασίας ἐπισήμως καταγεγραμμένες, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ

1893 στο τελευταίο στάδιο του καρκίνου».

Ἄς σημειωθῇ, ὅτι ἡ πρόσφατη νομιμοποίησης τῆς εὐθανασίας στο Βέλγιο προκάλεσε τὴν ἔντονη διαμαρτυρία τῆς Συνόδου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων τῆς χώρας αὐτῆς μὲ ἐπιχειρήματα ἀνάλογα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου χρησιμοπονηθέντα. Ἰδιαίτερος τόνισαν ὅτι ἡ νομιμοποίησης τῆς εὐθανασίας σημαίνει ὀπισθοδρόμησι τοῦ πολιτισμοῦ.

Πανορθόδοξη Θ. Λειτουργία

Τὴν 20ῃ Μαΐου ἐ.ἔ. γιὰ πρώτη φορὰ στὸν ἑλληνικὸ καθεδρικό ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴ Βιέννη τελέσθηκε πανορθόδοξη λειτουργία. Τοῦτο ἐπιτεύχθηκε κατόπιν προσκλήσεως, τὴν ὁποία ἀπηύθυνεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας κ. Μιχαὴλ τόσο πρὸς τοὺς μονίμως εὐρισκομένους στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα ἐπισκόπους τῶν Πατριαρχείων Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πιστοὺς τῶν κοινοτήτων τῶν Πατριαρχείων αὐτῶν, οἱ ὁποῖες συνυπάρχουν στὴ Βιέννη.

Χαρακτηριστικῶς ὁ προβάλλων τὴν Ὁρθοδοξία στὴν Αὐστρία καὶ Εὐρώπῃ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μιχαὴλ τόνισε: «Θὰ θέλαμε νὰ δώσουμε μιὰ πανορθόδοξη μαρτυρία. Τόσον στοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς τῶν διαφόρων δικαιοδοσιῶν, ὅσον ἐπίσης στοὺς μὴ ὀρθοδόξους τῆς αὐστριακῆς δημοσιότητος πρέπει νὰ προβληθῇ μπροστὰ τους ἡ ἐνότης τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἐπαινετὴ πρότασις 62 βουλευτῶν

Μὲ ἱκανοποίησι καὶ ἐλπίδες τὸ Χριστεπώνυμο πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πληροφορήθηκε ἀπὸ τὸν Τύπο ὅτι 62 βουλευτὲς ἔκαμαν πρότασι γιὰ τὴ μίμησι προτύπων ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν (Γαλλίας, Βελγίου, Ἰταλίας, Ἰσπανίας, Ἑλβετίας, Σουηδίας, Γερμανίας) πρὸς συγκρότησι Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ «τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ προβλήματος τῶν παραθρησκευτικῶν ὁργανώσεων (σεκτῶν)».

Οἱ βουλευτὲς αὐτοὶ στὸ ἀξιόλογο ἔγγραφό τους, τὸ νίζουν: «Ἐντονη ἀνησυχία κατέχει τίς εὐρωπαϊκὲς κοινωνίες καὶ κυβερνήσεις γιὰ τὴ δράση τῶν σεκτῶν ποὺ συνιστᾷ πλέον σοβαρὸ ζήτημα δημόσιας τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Μὲ τίς σέκτες ἔχουν ἀσχοληθεῖ τόσο τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο ὅσο καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, ἐφιστώντας τὴν ἰδιαίτερη προσοχὴ τῶν Κυβερνήσεων στὶς ἔκνομες δραστηριότητες τῶν ὁργανώσεων ποὺ πλήττουν καίρια τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα». Γι' αὐτὸ «προτείνεται ἡ συγκρότησι, καὶ στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, Ἐπιτροπῆς, μὲ ἔργο τὴ διερεύνησι τῆς ἔκνομης δραστηριότητος τῶν σεκτῶν καὶ τὴν προώθησι τῶν ἐνδεικνυμένων μέτρων».

Ἐπισημάνσεις γιὰ «τηλεοπτικὰ σκουπίδια»

Τὸ περιοδικὸ «Ὁ Σωτήρ», ἀναφερόμενο σὲ σχόλιό του στὰ «τηλεοπτικὰ σκουπίδια», ἐπισημαίνει τὰ ἑξῆς:

«Παραπονούμεθα καὶ ἀποδοκιμάζομεν τὰ κρούσματα ἐξαθλιώσεως, τὰ ὁποῖα αὐξάνονται καὶ πληθύνονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν τηλεόρασιν. Τὰ κρούσματα αὐτὰ ἔχουν δυστυχῶς ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰ δελτία εἰδήσεων, μάλιστα δὲ τῶν ἰδιωτικῶν καναλιῶν, τὰ ὁποῖα διαπρέπουν εἰς κυνικὸν ἀμοραλισμὸν καὶ ἀνατριχιαστικὴν ἀσυδοσίαν... Εἶναι ὁμως λάθος νὰ στρέφωμεν τὴν δικαίαν ἀποδοκιμασίαν μας μόνον κατὰ τῶν καναλαρχῶν, τῶν παραγωγῶν καὶ παρουσιαστῶν τῶν ἐμπομπῶν αὐτῶν. Διότι ἡ εὐθύνη βαρύνει, καὶ μάλιστα πολὺ, καὶ τοὺς συνεργοὺς καὶ ἠθικοὺς αὐτουργοὺς τῶν προγραμματίων αὐτῶν. Εἶναι δὲ αὐτοὶ ... διάφοροι, οἱ ὁποῖοι σπεύδουν ἢ μᾶλλον συνωθοῦνται κυριολεκτικῶς εἰς τὰ “παράθυρα” τῶν τηλεοράσεων, διὰ νὰ καταθέσουν, ὅπως λέγουν, τὴν ἀποψίν των».

Ὡς ὁρθῶς προσθέτει τὸ σχόλιο, «θὰ ἔπρεπε ὅλοι αὐτοὶ νὰ διερωτηθοῦν διὰ τρία πράγματα, πρὶν παρουσιασθοῦν ἐνώπιον τοῦ φακοῦ τῆς τηλεοπτικῆς μηχανῆς: α) Ποιὰ εἶναι ἡ ποιότης τοῦ τηλεπαρουσιαστοῦ; β) Τί ἀκριβῶς θὰ συζητηθῇ; Καὶ γ) μὲ ποίους ἄλλους θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ συζητήσουν καὶ νὰ συναγελασθοῦν;...».

Ἀληθινὴ — ἔστω ἄνευ χειροτονίας — διακόνισσα

Τὴν 26ῃ Ἰουνίου 2002 στὸν Ἱ. Ν. τοῦ Ἁγίου Λαζάρου τοῦ Α' Νεκροταφείου Ἀθηνῶν, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου, τελέσθηκε ἡ ἐξόδια Νεκρώσιμη Ἀκολουθία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀείμνηστης Λέας (Ἑλένης) Γρηγοριάδου, ἡ ὁποία ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον σὲ ἡλικία 88 ἐτῶν. Τὴν προσωπικότητα τῆς ἐξ ἡμῶν μεταστάσης παρουσίασαν στὶς γλαφυρὲς ἐπικήδειες ὁμιλίες τους τόσο ὁ Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ Εἰδικὸς Ἐπιστημονικὸς Σύμβουλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀναστάσιος Μαρίνος, Δρ. Ν., ὅσον καὶ ἡ κ. Ἀφροδίτη Πορτοκαλλάκη, διακεκριμένο στέλεχος τοῦ Σώματος Ἀδελφῶν Ε.Ε.Σ.

Ἡ ἐξ ἡμῶν μεταστᾶσα δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς γάμιον κοινωνίαν καὶ ἔστερεῖτο προσωπικῆς οἰκογενείας καὶ στενοτάτων ἐν ζωῇ συγγενῶν. Ἐπὶ πλέον, ζοῦσε μὲ μεγάλη ταπεινοφροσύνη καὶ ἔλλειψι αὐτοπροβολῆς. Παρὰ ταῦτα, πλῆθος κληρικῶν, λαϊκῶν καὶ μελῶν τοῦ Σώματος Ἀδελφῶν τοῦ Ε.Ε.Σ. μὲ τίς σεμνὲς στολές τους, ποὺ εἶχαν ἀνάμεσά τους τὴν Γεν. Γραμματέα τοῦ Ε.Ε.Σ. κ. Ἑλλῆ Δημητρίου, συνήνωσαν τίς φωνές τους, γιὰ νὰ ψάλλουν ὅλοι μαζὶ τὸ «Μακαρία ἡ ὁδός...» καὶ προέπεμψαν στὰ οὐράνια σκηνώματα τῶν δικαίων μίαν εὐγενῆ δέσποινα, μίαν ἐκλεκτὴν δούλην τοῦ Κυρίου, μίαν ἀληθινὴν — ἔστω ἄνευ χειροτονίας — διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ

Χριστού, ή όποία αφέρωσε τὰ επίγεια αγαθά της, τήν ζωή και τόν έκλεκτό ήρεμο δυναμισμό της στην ύπηρεσία της Έκκλησίας και στο κοινωνικό σύνολο, όπως επισημαίνεται στις δυό επόμενες παρατηρήσεις.

Τό Ίδρυμα Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου

Ο κ. Αναστάσιος Μαρίνος, στόν επικήδειο λόγο του, υπέμνησε ότι ή αείμνηστη Ελένη Γρηγοριάδου «είχεν ιδρύσει ή ίδια εις μνήμην των γονέων της τό Έκκλησιαστικό Μορφωτικό και Έπιστημονικό Ίδρυμα Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου, τό όποιο έχει ως Πρόεδρον τόν Σεβ. Μητροπολίτη Μεγάρων και Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίο. Στη συνέχεια ό όμιλητής, ως μέλος του Διοικητικού και Έπιστημονικού Συμβουλίου του Ίδρύματος τόνισε τὰ εξής, τὰ όποια συνυπογράφει και ό γράφων ως μέλος και αυτός του ίδιου Συμβουλίου («Στις ποιήλες εκδηλώσεις του Ίδρύματος και του Συμβουλίου) γνώρισα καλά τήν Λέλα Γρηγοριάδου. Διεπίστωσα τόν ήρεμο και πρᾶο χαρακτήρα της, τό μελίχιο ύφος της και τήν συνεχή αγωνίαν της νά βλέπει τό Ίδρυμα νά προοδεύει και νά εκπληρώνει τόν σκοπόν του. Πρέπει νά πῶ ότι τό Ίδρυμα συνεστήθη τό 1979 γιά νά συμπαρασταθεί στην Έκκλησία, ή όποία αντιμετώπιζε τότε συγκαλυμμένες και δόλιες επιθέσεις από τους γνωστούς κύκλους, οι όποιοι πολεμούν τήν Όρθοδοξία. Τήν πολεμούν... από τότε πού κηρύχθηκε αυθαιρέτως τό Αυτόκέφαλον και δέν έχουν πάψει νά τήν πολεμούν ελπίζοντας, ματαιώς, όμως, ότι χτυπώντας τήν Όρθοδοξία κτυπούν και θά εξαφανίσουν και τόν έλληνισμόν. Αυτόν τόν σκοπόν είχε λοιπόν τό Ίδρυμα και χρηματοδοτήθηκε από τήν Λέλα Γρηγοριάδου, άρχισε δέ τήν δραστηριότητά του με ένδιαφέρουσες εκδόσεις και ανακοινώσεις διακεκριμένων έπιστημόνων.

Έτσι γνώρισα τήν Λέλα Γρηγοριάδου και ταυτόχρονα διαπίστωσα και τήν ταπεινοφροσύνη της και τήν επιθυμίαν της νά μή προβάλλεται ή ίδια, αλλά μόνον τό Ίδρυμα. Η μόνη της έγνοια ήταν τό Ίδρυμα και ό σκοπός του (έκκλησιαστικός και μορφωτικός) γιά συμπαραράσταση στην Έκκλησία και τήν Όρθοδοξία. Γι' αυτό προσέφερε τὰ τόσο πολύτιμα χρήματά της, γι' αυτό προσφέραμε και έμεις όλοι οι συνεργάτες της αφιλοκερδώς τήν συνεργασίαν μας εις τό Ίδρυμα. Έρχόταν άνελλιπώς σέ όλες τις συνεδριάσεις και εκδηλώσεις του Ίδρύματος διά νά παρακολουθεί τήν πορείαν του, έπεμελείτο τής οργάνωσης όλων των εκδηλώσεων, έγραφε ακόμα ή ίδια και τις προσκλήσεις, πού απεστέλλοντο ταχυδρομικώς και έκανε ό,τι μπορούσε γιά νά προβληθούν και εξυτηρηθούν οι σκοποι του Ίδρύματος. Τὰ τελευταία δύο περίπου χρόνια δέν μετείχε στις εκδηλώσεις του Ίδρύματος λόγω τής ασθενείας της και πρέπει νά πῶ ότι, όταν πηγαίναμε οι υπόλοιποι στο καθιερωμένο δείπνο, ήταν αισθητή ή άπουσία της, τήν όποιαν, όμως, αναπλήρωναν οι ευχές και οι χαρετισμοί, τους όποιους μάς έστελ-

νε με τόν Σεβασμιώτατον». Σ' αυτά άς προστεθή ότι αθόρυβες και πολύπτυχες υπήρξαν και οι εξ αγάπης πρὸς τήν Έκκλησία πολύπτυχες ύπηρεσίες τής Ελένης Γρηγοριάδου στο καθ' όλον πνευματικό έργο τής Ι. Μητροπόλεως Μεγάρων και Σαλαμίνος.

Εξήντα συνεχή χρόνια έθελοντικής προσφοράς

Η κατά τὰ τελευταία 23 χρόνια πολυποίκιλη διακοινωνική προσφορά τής Ελένης Γρηγοριάδου ήταν τό επιτέγασμα 60ετούς κοινωνικού έργου, γιά τό όποιο ή κ. Αφροδίτη Πορτοκαλλάκη στόν επικήδειο λόγο της έλεπεν εκ μέρους του Σώματος Αδελφών Ε.Ε.Σ., εκτός των άλλων, τὰ εξής:

«Σεβαστή μας Έθελόντρια Επιθεωρήτρια Αδελφή Λέλα Γρηγοριάδου, ή Έρυθροσταυρική οικογένεια είναι κοντά σου... Προσευχόμαστε, άγγελοι νά παραλάβουν τήν ψυχή σου και με ύμνους νά τήν οδήγήσουν στον Παράδεισο, εκεί πού είναι βέβαιο ότι θά σέ υποδεχθούν όλοι εκείνοι πού τους συμπαραστάθηκαν σ' αυτή τή γή επί 60 συνεχή χρόνια Έθελοντικής προσφοράς.

»Προσφοράς στον Έλληνα Στρατιώτη τήν κρίσιμη περίοδο του '40, σίτισης των παιδιών στα παιδικά Συστήματα και στα Κέντρα Γάλακτος, στους συνανθρώπους μας στους σεισμούς τής Ζακύνθου, στους άσθενείς του Ασκληπιείου Βούλας, στο Νοσοκομείο Λοιμωδών Νοσημάτων, στην κατ' οίκον Νοσηλεία Ηλικιωμένων, μοναχικών και ανήμπορων ανθρώπων.

»Επί χρόνια υποστήριξε με θερμή τόν άγώνα τής Αίμοδοσίας, δούλεψε στους Έράνους του Ε.Ε.Σ. και στον Αντικαρκινικό, επί σειράν ετών φρόντιζε γιά τήν προσέγγιση των νέων Έθελοντών, στην περιοχή δέ των Μεγάρων καλλιεργήθηκε ό θεσμός, άνθισε και καρποφόρησε από σένα.

»Είδικεύθηκε στο χειρουργείο και οι Προϊστάμενες υπογραμμίζουν ότι υπήρξε άριστο στέλεχος στην οργάνωση και έν γένει εξυπηρέτηση του χειρουργείου.

»Διακρινόταν γιά τήν ακρίβεια και τήν τελειότητά της σέ όλες τις υποχρεώσεις της. Με τήν παρουσία της, τήν ολιγόλογη αλλά μεστή περιεχομένου γνώμη της κοσμούσε τήν Γενική Έφορεία του Σώματος Αδελφών Ε.Ε.Σ.

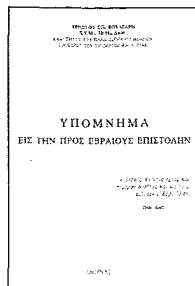
»Τίμησε τό Σῶμα Αδελφών και τιμήθηκε με διακρίσεις από τήν πατρίδα και τόν Έρυθρό Σταυρό. Με τις Χριστιανικές και Έρυθροσταυρικές της άρχές, έδωσε ένα Πρότυπο γυναίκας πολύτιμης στην Έλληνική Κοινωνία.

Ζούσε με μια χαρισματική σεμνότητα τής άριστοκρατικής της ψυχής.

Ήταν δέ έτοιμη από χρόνια γι' αυτό τό ταξίδι της πρὸς τόν ούρανό...

Ό Έλληνικός Έρυθρός Σταυρός υποκλίνεται με βαθύ σεβασμό στη σορό σου και καταθέτει δάφνινο στεφάνι σέ ένδειξη τιμής και αιώνας μνήμης».

Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν

Χρήστου Σπ. Βούλγαρη, Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν, Ἀθήναι, χ.ἔ.

Σχῆμα: 17Χ24 – Σελίδες: 383

Ἐνα ἀπὸ τὰ θεολογικότερα κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή (ἐφεξῆς *Ἑβρ.*), συγκεντρώνει ὅλο-ένα καὶ περισσότερο τὴν κριτικὴ ἔρευνα τῆς σύγχρονης βιβλικῆς ἐπιστήμης. Αὐτὸ συμβαίνει λόγω τῶν ἰδιαίτεροτήτων ποὺ παρουσιάζει, ἀφενὸς μὲν ἐσωτερικῶν, ἀφετέρου δὲ ἐξωτερικῶν, ὅπως καὶ ἡ θέση τῆς στὸν Κανόνα τῆς Κ.Δ., εὐρισκομένη μετὰ ἀπὸ τὴν ὁμάδα τῶν 13 ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Σήμερα, λοιπόν, στὸ χωρὸ τῆς ἔρευνας ἐγείρονται προβλήματα σχετικὰ μὲ τὸν συγγραφέα τῆς *Ἑβρ.*, τὸν τόπο καὶ τὸ χρόνο συγγραφῆς, τοὺς παραλήπτες, τὴ μορφή, τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο κ.ἄ. (βλ. Μ. Γκουτζιούδη, «Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή στὴ σύγχρονη βιβλικὴ ἔρευνα [1970-1999]», *ΔΒΜ* 18 [1999] 87-114). Γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν σχετικῶν αὐτῶν δυσκολιῶν, ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ κ. Χρήστου Σπ. Βούλγαρη ὑπὸ τὸν τίτλο *Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν* παρέχει σημαντικώτατη βοήθεια στὸν ὀρθόδοξο ἐλληνόγλωσσο ἐρευνητὴ.

Τὸ κείμενο καὶ ἡ διδασκαλία τῆς *Ἑβρ.* ἐπέσυρε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνωτέρου καθηγητοῦ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τοῦ παρόντος *Υπομνήματος*, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὴν 5ῃ κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ ἐπιστημονικὴ ἐνασχόληση. Μὲ ἄλλα λόγια, προηγήθηκαν οἱ ἐξῆς μικρότερες μελέτες του: α) *Ἡ ἐν Χριστῷ τελείωσις τῆς θείας οἰκονομίας κατὰ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν* (Ἀθήναι, 1985)· β) *Ἀπόστολος καὶ Ἀρχιερεὺς τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Τὸ τυπολογικὸν ὑπόβαθρον τοῦ Ἑβρ. 3, 1* (Ἀνάτ. *ΕΕΘΣΑ*, τόμ. 26 [1985])· γ) *Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή. Περιστατικά, παραλήπται, συγγραφεὺς, τόπος καὶ χρόνος συγγραφῆς* (Ἀνάτ. *ΕΕΘΣΑ*, 27 [1986])· δ) *Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν* (Ἀθήναι, 1992). Ὡς ἐκ τούτου, ἡ παροῦσα διεξοδικὴ μελέτη καὶ κατὰ στίχον ἀνάλυση τῆς *Ἑβρ.* ὑπὸ μορφή ὑπομνήματος ἀποτελεῖ τὸν ὥριμο ἐπιστημονικὸ καρπὸ μακροχρόνης ἐρευνητικῆς πορείας.

Τὸ ἐκ 383 σελίδων ἀποτελούμενον *Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν* διαιρεῖται σὲ δύο τμήματα: Τὸ πρῶτο περιλαμβάνει τὴν «Εἰσαγωγὴν» καὶ τὸ δεύτερο τὸ «κείμενο καὶ ὑπόμνημα» κατὰ στίχο. Στὴν «Εἰσαγωγὴν» (σσ. 15-101) ἐξετάζονται διεξοδικῶς τὰ γενικὰ προβλήματα περὶ τῆς *Ἑβρ.* Εἰδικότερα, ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται ἀρχικὰ στὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς, ἀναγράφοντας τὰ σπουδαιότερα χειρόγραφα, στὰ ὁποῖα μᾶς παραδώθηκε τὸ κείμενό της. Κατόπιν, στίς ἐξωτερικὰς μαρτυρίες, ποὺ ἀφοροῦν στὴ γνησιότητα τῆς *Ἑβρ.*, ἀφοῦ αὐτὴ «παρουσιάζεται ὡς μυστηριώδης καὶ αἰνιγματικὴ συγγραφὴ» (σελ. 19). Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη γιὰ τὴ δομὴ, τὴ γλώσσα καὶ τὸ ὕφος της, ἀναφέροντας ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς της ἀφορᾷ ἀφενὸς μὲν στὸ «νὰ καταδείξῃ τὴν λῆξιν τῆς ἰσχύος τῆς Π. Διαθήκης καὶ τὴν ἀντικατάστασίν της διὰ τῆς Κ. Διαθήκης» (σελ. 41), ἀφετέρου δὲ στὸ νὰ παρουσιάσῃ «μετὰ τοιαύτης σαφηνείας καὶ καθαρότητος, κομψότητος καὶ πληρότητος, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας τῆς Θείας Οἰκονομίας» (σελ. 45).

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ σ. ἐρευνᾷ ἐκτενέστατα τὸ ζήτημα τῶν παραληπτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιστολῆς, ἀφιερώνοντας τὶς περισσότερες σελίδες ἀπὸ κάθε ἄλλο εἰσαγωγικὸ ζήτημα. Ἡ *Ἑβρ.* προσπαθεῖ ὄχι μόνον νὰ ἀποτρέψῃ τὴ μετάπτωση τῶν παραληπτῶν της στὸν Ἰουδαϊσμό, ἀλλὰ καὶ νὰ φανερώσῃ στοὺς (ἐβραϊόφωνους)

ιουδαίους χριστιανούς της Παλαιστίνης, πού ἀποτελοῦσαν τὴν ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, τὴν τέλεια καὶ αἰώνια νέα διαθήκη τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Στὸ ἕτερο ζήτημα τοῦ τόπου καὶ χρόνου συγγραφῆς τῆς Ἐβρ. ὁ σ. ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Παῦλος συντάσσει αὐτὴ μετὰ ἀπὸ τὶς «ἐπιστολὲς τῆς αἰχμαλωσίας», λίγο μετὰ τὴν ἀποφυλάκισή του, τὸ 62 μ.Χ., καθὼς βρίσκεται στὴ Ρώμη.

Τὸ ἰδιάζον στοιχεῖο τῆς Ἐβρ. εἶναι ἡ εὐρεία χρῆση τῆς Π.Δ., δηλαδὴ οἱ ἄμεσες καὶ ἔμμεσες παραθέσεις ἐδαφίων ἀπὸ τῆς Μετάφρασης τῶν Ο΄, τὶς ὁποῖες ὁ σ. ἐξετάζει σὲ ἰδιαίτερη ἐνότητα, τονίζοντας ἀφενὸς μὲν ὅτι ἡ Π.Δ. «εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπ’ ἀρχῆς μέχρι τέλους» (σελ. 84), ἀφετέρου δὲ ὅτι ἀπουσιάζουν οἱ συνηθισμένες εἰσαγωγικὲς ἐκφράσεις κατὰ τὴν παράθεση τῶν ἐδαφίων. Καὶ ὁλοκληρώνει ὁ σ. τὸ πρῶτο εἰσαγωγικὸ τμῆμα τοῦ Ὑπομνήματος μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐβρ., ἀπὸ τὴν ὁποία διαφαίνεται «ἡ προβολὴ καὶ ὑπογράμμισις τῆς τελειότητος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πίστεως ἔναντι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ» (σελ. 88).

Τὸ Β΄ τμῆμα τοῦ ἀνωτέρω Ὑπομνήματος ἀποτελεῖ τὸ κύριο σῶμα τοῦ βιβλίου καὶ περιέχει τὸ «κείμενο καὶ ὑπόμνημα» (σσ. 103-361). Πρόκειται γιὰ τὴν κατὰ στίχο παράθεση τοῦ κειμένου τῆς Ἐβρ. καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὑπομνηματισμοῦ αὐτοῦ. Τὸ τμῆμα αὐτὸ διαιρεῖται σὲ δύο μέρη: Τὸ Α΄ περιλαμβάνει «τὴν ἐν τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ τελείωσιν τῆς Θείας Οἰκονομίας» (Ἐβρ. 1, 1-10, 18) καὶ τὸ Β΄ μέρος «τὴν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν διασφάλισιν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐν τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ τελειώσεως τῆς Θείας Οἰκονομίας» (Ἐβρ. 10, 19-13, 25).

Τὸ Α΄ μέρος (σσ. 103-294), ἀπουσιάζοντος τοῦ ἐπιστολικοῦ πρωτοκόλλου καὶ οὐσα «ἀκέφαλος», ἀρχίζει μετὰ τὸν βραχύτατο πρόλογο, δεικνύοντας τὴν ὑπεροχὴ τῆς νέας ἐν Υἱῷ ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ ἔναντι τῆς παλαιᾶς (1, 1-4). Ἡ ὑπεροχὴ αὐτὴ ἐδράζεται στὸ πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἀγγέλων (1, 5-2, 18), ὑπέρτερος τοῦ Μωυσῆ (3, 1-4, 13), τέλειος Ἀρχιερεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης (4, 14-7, 28) καὶ Μεσίτης τῆς τέλειαις Καινῆς Διαθήκης (8, 1-10, 18). Μὲ ἄλλα λόγια, στὸ μέρος αὐτὸ καταφαίνεται ὅχι μόνον ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν προϋπαρξὴ καὶ τὴν ἱστορικὴ του ὑπαρξὴ ἔναντι τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Θεανθρώπου κατὰ τὴ σύγκρισή του μετὰ τὰ διάφορα πρόσωπα τῆς Π.Δ.

Ἀκολουθεῖ τὸ Β΄ μέρος (σσ. 295-361), πού ἀσχολεῖται μετὰ τὶς πρακτικὰς συνέπειες τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀνάγκη γιὰ πιστότητα τῶν πιστῶν στὸ Θεὸ καὶ πίστη στὴ μέλλουσα ἐπαγγελία, μιὰ πίστη πού συνδέεται κυρίως ὅχι μετὰ τὴν ἀρχή, ἀλλὰ

μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας. Μὲ τὶς παραινέσεις τοῦ ὁ Παῦλος τονίζει ὅτι οἱ πιστοὶ ὀφείλουν νὰ ἔχουν τόσον ἐμμονὴν στὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα (10, 19-11, 40), ὅσον καὶ ἐγκαρτέρηση καὶ ἐνάρετο βίον (12, 1-13, 21). Ἡ ἀναφορὰ στὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων τῆς πίστεως, δηλ. τῶν δικαίων τῆς Π.Δ. εἶναι ἐντυπωσιακὴ (κεφ. 11). Καὶ ὁλοκληρώνεται τὸ μέρος αὐτὸ μετὰ τὸν «Ἐπίλογο» (σσ. 357-61), παραθέτοντας ἕνα σύντομο σχόλιο καὶ ἀπονέμοντας τὴν τελικὴ εὐλογία τοῦ (13, 22-25).

Ἡ εὐάριθμη ἑλληνόγλωσση καὶ ἡ λίαν ἐκτενέστατη ξενόγλωσση «Βιβλιογραφία» (σσ. 363-83) ἀποτελεῖ πρᾶγματι διαφωτιστικὸν ὁδηγὸν γιὰ τὸν ἐνασχολούμενον μετὰ τὰ προβλήματα καὶ τὴ διδασκαλίαν τῆς Ἐβρ. Ἐπίσης, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι φανερῶναι τὸ ἀναμφισβήτητο γεγονὸς τῆς αὐξανόμενης ἐστιάσεως τοῦ ἐρευνητικοῦ βιβλικοῦ ἐνδιαφέροντος στὴν ἐπιστολὴ αὐτή.

Ὁλοκληρώνοντας τὴν παρουσίαν τοῦ ἐρμηνευτικοῦ αὐτοῦ τόμου, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἐρμηνεία τοῦ πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου κ. Χρ. Βούλγαρη ἐδράζεται ἀφενὸς μὲν ἐπάνω στὴν ὀρθόδοξον ἐρμηνευτικὴν παράδοσιν, χρησιμοποιώντας τὶς ἀπόψεις Ἑλλήνων (καὶ Λατίνων) Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἀφετέρου δὲ στὶς γνώμες ἐπιφανῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ ἐρευνητῶν. Ὁ σ. προχωρᾷ μετὰ ἐπιστημονικὴ μεθοδικότητα στὴν ἐνδελεχὴ ἀνάλυσιν καὶ τὸν βαθυστόχαστον ὑπομνηματισμὸν τοῦ κειμένου, λαμβάνει ὑπόψιν τοῦ τίς διατυπωθεῖσες θέσεις καὶ μετὰ ἐρμηνευτικὴν λεπτότητα καταλήγει στὴ θεολογικὴ ἀξιολόγησιν καὶ κατανόησιν τοῦ θέματος ἢ τῶν ἐννοιῶν. Στὴν προσπάθειαν αὐτὴν δὲν διστάζει νὰ διαφοροποιηθῇ (σελ. 104), νὰ πεῖ *expressis verbis* ὅτι κάποιον «παρεσύρθησαν» ἢ προέβησαν «εἰς ἐσφαλμένην ἐκτίμησιν» (σελ. 125) ἢ «ἐκδοχὴ ... εἶναι τελείως ἐσφαλμένη» (σελ. 150) ἢ «ἀκατανόητος ἡ ἐρμηνεία τοῦ...» (σελ. 154, 157) ἢ «ἀσαφὴς» (σελ. 157) κ.ἄ., ἔστω κι ἂν ἀφορᾷ ἀκόμῃ ἐρμηνείαν κάποιων ἐγνωσμένου κύρους ἐρμηνευτῶν ἢ Πατέρων. Σὲ κάθε περίπτωσιν ὁ σ. δεικνύει ὅτι κινεῖται μέσα σὲ ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὰ καὶ ἀμειγρῶς θεολογικὰ πλαίσια, «ἀφορῶν εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (12, 2).

Τέλος, φρονοῦμεν ὅτι ἡ δαφνίης χρῆσις ἐδαφίων τῆς Π.Δ. στὴν Ἐβρ. ἀποτελέσεν γιὰ τὸν σ. τὴν ἀφορμὴν, ὥστε νὰ ἐρευνήσῃ περαιτέρω τὴν ὑπαρξὴ καὶ κυκλοφορίαν βιβλίου μετὰ ἐδάφια τῆς Π.Δ. στὴν ἀποστολικὴ Ἐκκλησία (τὰ γνωστὰ *Testimonia*, ἀποψη J. R. Harris) καὶ νὰ δημοσιεύσῃ μετέπειτα τὴν μελέτην του *Προλεγόμενα εἰς τὸ πρόβλημα τῶν ἐδαφίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ* (Ἀνάτ. Θεολ.).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν
Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 6ης Ἰουνίου 2002

«Τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα εἶναι πνευματικὸ πρόβλημα καὶ ἂν δὲν ἀρχίσουμε νὰ σκεπτόμαστε πνευματικά, ἂν δὲν σεβόμαστε τὸν Δημιουργὸ Θεὸ καὶ τὴ φύση ὡς Δημιουργία καὶ ἂν δὲν ζοῦμε κατὰ φύσιν δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ τὸ προσεγγίσουμε. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας κάθε ἡμέρα εἶναι Παγκόσμια Ἡμέρα Οἰκολογίας. Σὲ κάθε Θεία Λειτουργία μᾶς προτρέπει νὰ προσευχήμαστε «ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...». Ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν βλέπουν τὸν Δημιουργὸ ἀλλὰ μόνο τὴ Δημιουργία. Οἱ χριστιανοὶ θαυμάζουμε τὴν κτίση, δὲν τὴν λατρεύουμε ὅμως, γιατί λατρεύουμε τὸν Κτίσαντα. Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία ἢ ἀσέβεια ἀπέναντι στὴν Κτίση. Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε κάνει ἐνοικιοστάσιο εἰς βάρος τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ ἔχουμε κἀνένα δικαίωμα γι' αὐτό, ἀφοῦ δὲν εἴμαστε ἐμεῖς οἱ κατασκευαστὲς τῆς Γλάσης».

Αὐτὰ τόνισε μεταξὺ ἄλλων ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὸν Ἑσπερινὸ ποὺ τελέσθηκε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Χαραλάμπους (Πεδίον Ἀρεῶς) καὶ ὁ ὁποῖος περιλαμβάνονταν στὶς τριήμερες ἐκδηλώσεις ποὺ διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ ἀφορμὴ τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα Περιβάλλοντος (5 Ἰουνίου) καὶ μὲ τὴν εὐθύνη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Επιτροπῆς Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας, τῆς ὁποίας Πρόεδρος εἶναι ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀχελώου κ. Εὐθύμιος, μέλη οἱ Καθηγητὲς κ. Ἡλίας Οἰκονόμου, κ. Ε. Θεοδώρου, κ. Χ. Ζερεφός, κ. Θ. Παναγόπουλος, κ. Π. Καρύδας καὶ κ. Ν. Ζίας, καὶ γραμματεὺς ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Δωρόθεος Ἀγγέλης.

Ἡ κεντρικὴ ἐκδήλωση ἔλαβε χώραν τὸ ἀπόγευμα τῆς 5ης Ἰουνίου στὸν ἀνωτέρω Ἱερὸ Ναό. Ἀρχικὰ τελέσθηκε Ἑσπερινὸς μὲ ἀρτοκλασία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, στὸν ὁποῖο συμπροσευχήθηκαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθόνικος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σαλῶνων κ. Θεολόγος. Ἡ χορωδία τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου Πολυδρόσου ἔψαλε τὸν Ἱκετήριον Κανόνα γιὰ τὴν προστασία τοῦ Περιβάλλοντος, ποίημα τοῦ ἀεμνήστου ὕμνογράφου μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου. Στὴ συνέχεια, στὸν προαύλιον χώρον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἡ ἴδια χορωδία, ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Αἰδεσιμολογιώτατου Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Λάμπρου Ἀνδρεάκη ἀπέδωσε δημοτικὰ τραγούδια ποὺ ἀναφέρονταν στὴν ὁμορφίαν τῆς ἐλληνικῆς φύσης. Ἀκολούθησε ἐπίκαιρη ὁμιλία τοῦ Μακαριωτάτου γιὰ τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα Οἰκολογίας, στὴν ὁποία ἔκανε ἀναφορὰ στὰ ἐντονα πλέον περιβαλλοντικὰ προβλήματα καὶ στὶς ἀμεσες ἐπιβλαβεῖς ἐπιπτώσεις τους.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδηλώσεως διανεμήθηκαν στοὺς παρευρισκομένους οἰκολογικοὶ ἄρτοι καὶ οἰκολογικὸς οἶνος, καθὼς καὶ φυλλάδιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Πρὸς τὸ Λαό», τὸ ὁποῖο διαπραγματεύεται τὴν εὐθύνη τῶν Χριστιανῶν στὸ Οἰκολογικὸ Ζήτημα.

Ἐπίσης, στὸν προαύλιον χώρον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ φιλοξενήθηκε καὶ ἡ Κινητὴ Ἐκθεση Πινάκων «Ἐκκλησία καὶ Περιβάλλον», στὴν ὁποία ἐκτίθενται «στιγμές»

ἀπὸ τὴν Δημιουργία, εἰκόνες ἀπὸ ἀκράϊα κλιματικά καὶ καιρικά φαινόμενα καθὼς καὶ σύντομες ἐπιγραμματικές ἀναφορὲς γιὰ τὴν πνευματικὴ-θεολογικὴ φύση τοῦ θεόματος, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου καὶ ὄχι ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Παράλληλα, χθὲς βράδυ ἔλαβε χώραν στὸ Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν πολιτιστικὴ ἐκδήλωση ποὺ διοργάνωσαν οἱ Συνοδικὲς Ἐπιτροπὲς Καλλιτεχνικῶν Ἐκδηλώσεων καὶ Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ τὴν συμπαράσταση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆ στήριξη τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων Ἀθήνα 2004. Ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ πραγματοποιήθηκε στὰ πλαίσια ἐνισχύσεως τοῦ ἐθελοντικοῦ πνεύματος μὲ στόχο τὴ νοηματοδότηση τῶν Ἀγώνων. Παρουσιάστηκε τὸ ἔργο τῶν Γ. Βούκανου καὶ Δ. Ρουμπάνη «Ἀρετῶν Ἀνωτέρα».

Στὴν προσφώνησή του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος μεταξὺ ἄλλων εἶπε: «Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες εἶναι μοναδικὸ γεγονός, ἀνεπανάληπτο ἴσως γιὰ πολλὰ πολλὰ ἀκόμα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας καὶ ἐπομένως δικαίως σφραγίζει αὐτὴ τὴν πρώτη δεκαετία τοῦ 21οῦ αἰῶνα. Εἶναι ἓνα γεγονός ποὺ τὸ περιμένουμε ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὅπουδήποτε καὶ ἂν ζοῦμε· εἶναι ἓνα γεγονός ποὺ τὸ προετοιμάζουμε μὲ πολλὴ φιλοτιμία καὶ πολλοὺς ἀγῶνες, μὲ πολλὰς θυσίες θὰ ἔλεγα, γιὰτὶ πρέπει νὰ ἀποδείξουμε ὅτι δὲν εἴμαστε μόνο καλοὶ γιὰ νὰ τιμοῦμε τοὺς προγόνους μας, εἴμαστε καὶ οἱ ἴδιοι ἄξιοι νὰ συνεχίσουμε καὶ στὴ δική μας ἐποχὴ τίς νέες δημιουργίες καὶ τίς νέες παρουσίες τοῦ πολιτισμοῦ μέσα στὴ ζωὴ μας. Ξενίζει βέβαια ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ γεγονός ὅτι ἐμφανίζεται ἡ Ἐκκλησία μας νὰ ἀσχολεῖται μὲ Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, μὲ τὴν προετοιμασία τους καὶ ἰδοὺ ἀπόψε παρουσιάζει μιὰ ἐκδήλωση ποὺ μπορεῖ νὰ ἐντάσσεται στὴν λεγόμενη πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα. Παρουσιάζει ἓνα συμφωνικὸ ἔργο σὲ πρώτη ἐκτέλεση ποὺ ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ συνδυάσει τὸ ὀλυμπιακὸ μὲ τὸ χριστιανικὸ ἰδεῶδες καὶ νὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ξένη πρὸς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τίς ἐπιδόσεις. Ἄλλωστε, γιὰ ὅσους δὲν γνωρίζουν, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στίς Ἐπιστολές του, θέλοντας νὰ μιλήσει γιὰ τοὺς πνευματικούς ἀγῶνες στοὺς ὁποίους πρέπει ὅλοι μας νὰ συμμετέχουμε, παίρνει ἀφορμὴ καὶ θεωρεῖ ὡς βάση τοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνες ποὺ γίνονταν

στὰ χρόνια του, τότε δηλαδή ποὺ πολλοὶ ἀγωνίζονταν μέσα στὸ στάδιο ἀλλὰ ἓνας ἐπαιρνε τὸ βραβεῖο, αὐτὸς ποὺ διεκρίνετο. Τότε ποὺ οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ γίνονταν σύμφωνα μὲ κανόνες ποὺ ὄφειλαν νὰ τηροῦν οἱ συμμετέχοντες σ' αὐτούς, γιὰτὶ δὲν ἔχει ἀξία νὰ φτάνει κανεὶς στὸ τέρμα, πρέπει νὰ φτάνει στὸ τέρμα ἀφοῦ τηρεῖ τοὺς κανόνες ποὺ διέπουν τὸ παιχνίδι, τοὺς κανόνες ποὺ διέπουν τὸ ἄθλημα. Ἀπὸ τὸ ἄθλημα τοῦ σώματος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μεταπηδᾷ στὰ ἀθλήματα τῆς ψυχῆς, στὴν πνευματικὴ ἀθλοθέτηση, στὰ πνευματικὰ δηλαδὴ παλαίσματα, γιὰτὶ ὅλη ἡ ζωὴ μας σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓνας συνεχὴς ἀγῶνας γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἀρετῆς, ἀγῶνας γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς θεώσεως».

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 12ης Ἰουνίου 2002

Πραγματοποιεῖται τὴν προσεχῇ Παρασκευὴ 14 Ἰουνίου 2002 στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ ὥρα 11:00 ἡ ὑπογραφή τοῦ ἀσφαλιστηρίου συμβολαίου γιὰ τὴν ὁμαδικὴ ἀσφάλιση τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναζουσῶν τῶν Ἱερῶν Ὁρθοδόξων Μοναστικῶν Καθιδρυμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Στὴν τελετὴ θὰ παρίσταται ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Σ. Κωστόπουλος, Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Τραπεζῆς Alpha Bank, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ καλύψει μὲ ὁμαδικὸ ἀσφαλιστήριο τοὺς μοναχοὺς καὶ τίς μονάζουσες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνταποκρινόμενη στὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Τὸ ἀσφαλιστικὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖο τίθεται σὲ ἐφαρμογὴ μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ ἀσφαλιστηρίου συμβολαίου εἶναι δωρεὰν προσφορὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς Μοναχοὺς καὶ τίς Μονάζουσες προκειμένου νὰ τοὺς παρέχεται σὲ κάθε ἀπρόβλεπτο περιστατικὸ ἀσθενείας ἢ ἀτυχήματος ἢ ἀπαιτούμενη ἀξιοπρεπὴς νοσοκομειακὴ περίθαλψη. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ὡς ἄνω εὐεργετικοῦ μέτρου δὲν καθυστερεῖται ὁ ὑπάρχων κύριος Ἀσφαλιστικὸς Φορέας κάθε μοναχοῦ ἢ μονάζουσας (Ο.Γ.Α., Ι.Κ.Α. κ.λπ.), ἀλλὰ τοὺς παρέχεται πρόσθετη κάλυψη ἐντελῶς δωρεὰν — τόσο γιὰ τὸ παρὸν ὅσο καὶ γιὰ τὸ μέλλον—, διότι ἡ Ἱερὰ

Σύνοδος καταβάλλει διὰ τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἀπαιτούμενη οἰκονομικὴ δαπάνη.

Τὸ πρόγραμμα καλύπτει ὅλους τοὺς μοναχοὺς καὶ τὶς μονάζουσες μὲ ἡλικία ὡς 75 ἐτῶν καὶ προβλέπει τὴν κάλυψη ἐξόδων:

- α) Νοσοκομειακῆς Περιθάλψεως,
- β) Χειρουργικοῦ ἐπιδόματος καὶ
- γ) Ἐπείγουσας ἀερομεταφορᾶς.

Ἡ συνεργασία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μὲ τὴν Alpha Ἀσφαλιστικὴ ἀποτελεῖ μία καινοτόμο διεξοδικὴ λύση ἔναντι τῶν πρακτικῶν δυσχερειῶν ποὺ ἀντιμετώπιζαν ὡς σήμερα οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ μονάζουσες σὲ περίπτωσι ἀνάγκης νοσηλείας τους στὰ κρατικὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα καὶ ἰδιαίτερα σὲ ἀπομακρυσμένες περιοχές, ὅπου ἡ μεταφορὰ σὲ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα προσέκρουε σὲ ἀντίξοες συνθήκες.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ τῆς 14ης Ἰουνίου 2002

Πραγματοποιήθηκε σήμερα στὶς 11:00 στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ἀσφαλιστηρίου Συμβολαίου γιὰ τὴν ὁμαδικὴ ἀσφάλιση τῶν Μοναχῶν καὶ Μοναζουσῶν τῶν Ἱερῶν Ὁρθοδόξων Μοναστικῶν Καθιδρυμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας κ. Κωνσταντῖνο Πυλαρινό, Διευθυντὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Alpha Ἀσφαλιστικῆς κ. Δ. Παλαιολόγο, Διευθύνοντα Σύμβουλο, καθὼς καὶ τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς ἰδίας Ἐταιρείας κ. Ἰωάννη Γαλανόπουλο, παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Alpha Bank κ. Γιάννη Σ. Κωστόπουλου.

Μιλώντας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελετῆς ὁ Μακαριώτατος ὑπογράμμισε: «Ἡ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν Μοναχῶν μᾶς ὁδήγησε στὸ νὰ ἀποφασισθεῖ μὲ δαπάνες τῆς Κεντρικῆς Διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας νὰ καλυφθεῖ ἐπικουρικὰ ἡ ἀσφάλιση τῶν Μοναχῶν στὸν τομέα τῆς ἰατροφαρμακευτικῆς περίθαλψης. Οἱ Μοναχοὶ ἔχουν τὴν κάλυψη τοῦ ΟΓΑ, ἡ κάλυψη ὅμως αὐτὴ βελτιώνεται. Ἔτσι, καλύπτεται μία ἀνάγκη, ὥστε οἱ Μοναχοὶ νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα καλύτερης περίθαλψης. Θέλω νὰ ἐκφράσω τὶς θερμὲς εὐχαριστίες τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κ. Κωστόπουλο, γιατί ἡ Ἐταιρεία του μέ-

σα ἀπὸ διαφανὴ διαγωνισμό ποὺ ἐγίνε μεταξὺ ἀσφαλιστικῶν ἐταιρειῶν, ἔδωσε τὴν χαμηλότερη προσφορά. Θέλω νὰ συγχαρῶ τὴν Ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρεία, γιατί δὲν θέλησε νὰ κάνει μιὰ ἐμπορικὴ πράξη. Ἔκανε μιὰ προσφορά πρὸς τοὺς 3.500 μοναχοὺς μὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ. Αὐτὸ ποὺ πρυτάνευσε δὲν ἦταν τὸ κέρδος ἀλλὰ μιὰ ἀνθρωπιστικὴ προσφορά. Μακάρι νὰ εἶναι ἀχρείαστη, νὰ μὴν χρειαστεῖ νὰ κάνουν οἱ Μοναχοὶ χρῆσι ἱατρικῶν καὶ νοσηλευτικῶν ὑπηρεσιῶν!».

Ὁ κ. Κωστόπουλος, ἐξάλλου, τόνισε ὅτι: «Εἶναι μιὰ προσφορά, ἓνα μεγάλο καλὸ συμβόλαιο, γι' αὐτοὺς ποὺ τιμοῦν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος. Μακάρι νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ σ' ὅλα τὰ Μοναστήρια ἐκτὸς Ἑλλάδος. Μεταξὺ τῆς σημερινῆς καὶ τῆς αὐριανῆς ζωῆς ὑπάρχει ἡ ἀρρώστεια. Καλὸ εἶναι νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ φροντίδα τῶν Μοναχῶν».

Ὁ Μακαριώτατος κατὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ ζήτησε ἀπὸ τὸν κ. Κωστόπουλο νὰ συμπεριληφθοῦν στὸ ἀσφαλιστήριον αὐτὸ συμβόλαιο οἱ Ἀγιοταφῖτες Πατέρες, καθὼς καὶ οἱ Μοναχοὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ. Ὁ κ. Κωστόπουλος ἀπάντησε κατ' ἀρχὰς θετικὰ καὶ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ ἀκολουθήσει μελέτη τῶν ἐπιμέρους λεπτομερειῶν.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 26ης Ἰουνίου 2002

Συνήλθε σήμερα στὴ δεύτερη τακτικὴ κατὰ μῆνα Συνεδρία τῆς ἡ Διαρκῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.

Γενομένης προσευχῆς, ἐνεκρίθησαν τὰ Πρακτικὰ τῆς προηγουμένης Συνεδρίας καὶ συζητήθηκαν θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καὶ τῆς ἐπικαιρότητος.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, πληροφορηθεῖσα τὴν συνεχιζομένη ἀπὸ τηλεοπτικὸ σταθμὸ τῆς Ἀθήνας ἐπίθεσι ἔναντιον Κληρικῶν καὶ ἰδιαίτερα Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ ἠθικὰ σκάνδαλα, καὶ μάλιστὰ στὰ Δελτία Εἰδήσεων, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ κάνει τὴν ἀκολουθετὴ δήλωσι:

1. Ἡ Ἐκκλησία λυπεῖται βαθύτατα, διότι μὲ ἀφορμὴ κατατεθεῖσα στὴ Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο καταγγελία ἐναντίον ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτου, τὸ ζήτημα πραγματικῶν ἢ πιθανῶν ἠθικῶν παρεκτροπῶν, συντηρεῖται ἐπὶ

πολλές ημέρες, με επαναλαμβανόμενα στοιχεία και με επίκληση άναξιοπίστων μαρτυριών και με γενικευμένη άμφισβήτηση της ήθικης άκεραιότητος κληρικῶν μας κάθε βαθμοῦ.

2. Ἐπειδὴ εἶναι σὲ ὅλους γνωστὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ πνευματικὰ καὶ διοικητικὰ διηρθρωμένος κατ' ἐξοχὴν ἱερὸς θεσμός, εἶναι ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ ὅτι ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ὡς ἀνωτάτῃ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀρχῇ Αὐτῆς, δὲν μπορεῖ νὰ παρακολουθῇ, νὰ ἐνεργῇ καὶ νὰ ἀποφασίζει μὲ βάση τὰ ἀόριστα, γενικοῦ χαρακτῆρα καὶ ἄνευ στοιχείων καταγγελλόμενα ἀπὸ τηλεοπτικὲς ὁθόνες, ποὺ συνήθως ἀποβλέπουν σὲ ἐντυπωσιασμό καὶ αὔξησιν τῆς τηλεθεάσεως.

3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ χρέος τῆς νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι συμφώνως μὲ τὴν αἰωνίου κύρους διδασκαλία τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἀποστέργει καὶ ἀποδοκιμάζει κάθε παρεκτροπὴ ἀνηθικότητος ποὺ προσβάλλει τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ τὰ ἥθη τοῦ λαοῦ μας, ἐνῶ βεβαίως δέχεται καὶ τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας. Εἰδικώτερα καὶ μὲ ἀπόλυτη κατηγορηματικότητα ἡ Ἐκκλησία καταδικάζει, ἀπορρίπτει καὶ βδελύσσεται καὶ κάθε μορφῆς διαστροφή περὶ τὴν σαρκική ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ὑποβιβάζει τὸν ἄνθρωπο σὲ κτηνώδη κατάσταση.

4. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος δηλώνει ὅτι ἐνῶ ἐξετάζει μετὰ προσοχῆς ὑποβληθεῖσα σχετικὴ κατηγορία ἐναντίον Ἱεράρχου μὲ βάση τὸν Νόμο 5383/1932 περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες, ἀδυνατεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὸ τὴν ἐπίδραση καὶ τὴν πίεση τηλεοπτικῶν μεθόδων. Ἐπὶ πλέον, διευκρινίζεται ὅτι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια λειτουργοῦν κανονικὰ καὶ συμβαίνει ἄλλοτε μὲν νὰ ἀθωώνουν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε νὰ ἐπιβάλουν ποινὲς ἀπὸ ἐπίπληξη μέχρι καθαίρεση.

5. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος καλεῖ εὐθαρσῶς καὶ δημόσια ὅποιον ἔχει στοιχεῖα ἐναντίον κληρικῶν οἰοδηποτε βαθμοῦ γιὰ ἠθικὲς παρεκτροπές, νὰ ὑποβάλλῃ ἐνυπόγραφη μήνυση στὶς ὑπηρεσίες τῆς, καταθέτων τὰ πειστήριά του καὶ ὑποδεικνύων ἐπωνύμους μάρτυρες. Σὲ κάθε ἄλλη περίπτωση, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος διαβλέπει στὴν ὅλη αὐτὴ προσπάθεια, σχέδιο συκοφαντήσεως καὶ διασυρμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὁ λαὸς μας, κατὰ μεγίστη πλειοψηφία, ὁμολογεῖ ὅτι ἐμπιστεύεται τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ στηρίζει τὶς ἐλπίδες του σ' Αὐτήν.

6. Ἡ Ἐκκλησία καλεῖ τὸν εὐσεβῆ λαὸ μας νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνη στοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Ποιμένες μας καὶ νὰ εἶναι ὅλοι οἱ πιστοὶ βέβαιοι ὅτι κάθε ἠθικὴ παρεκτροπὴ στὴν Ἐκκλησίαν θὰ παταχθῇ μὲ βάση τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους. Εἶναι χρέος ὅλου τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ νὰ προασπίσουμε τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπὸ τὶς μεθοδεῖες τοῦ διαβόλου καὶ τὶς ἐνέργειες πονηρῶν ἀνθρώπων.

Ἀκολουθῶς καὶ μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε ὁμόφωνα τὴν συγκρότηση ἀτύπου πενταμελοῦς ὁργάνου ἀπὸ τρεῖς Ἱεράρχες καὶ δύο λαϊκοὺς Ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ὡς σύμβουλοι τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου θὰ ἐπιλαμβάνονται ἀμέσως κάθε σχετικῆς καταγγελίας μὲ τὴν ζωὴ Κληρικῶν ὁλῶν τῶν βαθμῶν καὶ θὰ εἰσηγοῦνται περὶ τοῦ πρακτέου σύμφωνα μὲ τὴν κειμένη νομοθεσία καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες. Μὲ βάση τὴν εἰσήγηση αὐτὴ ἡ Μακαριώτατος θὰ θέτῃ τὸ θέμα στὴν πρώτη Συνεδρία τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ὠρίσθησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, Παραμυθίας κ. Τίτος, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σαλῶνων κ. Θεολόγος, Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Ἑλλογιμώτατος κ. Γεώργιος Γαλίτης, ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ὁ Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἀναστάσιος Μαρῖνος, Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε, ὅπως ἡ τακτικὴ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνεδριάσει ἀπὸ τῆς 7ης ἕως τῆς 11ης προσεχοῦς μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., μὲ καταρτιζόμενο ἤδη κατάλογο εἰσηγήσεων καὶ πλήρωση τῶν κενῶν Μητροπολιτικῶν Ἑδρῶν.

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἀνεκοίνωσε στὴν Ἱερὰ Σύνοδο ὅτι ἐλήφθη ἔγγραφον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, διὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέβαλε στὴ Σύνοδο πληρεξούσιο τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς Δικηγόρους Ἀθηνῶν κ. Διονύσιο Γκοῦσκο καὶ κ. Γεώργιο Ράπτη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταγγελίας ἐναντίον του ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Νικοδήμου (Γκατζιρούλη). Τὸ πληρεξούσιο ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ διεπιστώθη ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος Ἀττικῆς ἀνέθεσε στοὺς δύο

ὡς ἄνω Δικηγόρους τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἐκπροσωποῦν ἐνώπιον παντὸς κρατικοῦ Δικαστηρίου καὶ νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύουν γενικῶς στὰ Ἑλληνικά, πολιτικά, διοικητικά καὶ ποινικά Δικαστήρια κάθε βαθμοῦ καὶ δικαιοδοσίας, καθὼς καὶ στὸν Ἀρειο Πάγο, στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας καὶ στὸ Ἐλεγκτικὸ Συνέδριο. Ὡσαύτως, νὰ προβοῦν ἀμέσως καὶ ἀμελλητί στὰ κατὰ Νόμον δέοντα καὶ νόμιμα, «προκειμένου νὰ ἀντικρούσουν ἐξωδίκως καὶ δικαστικῶς ὡς ἀβάσιμες καὶ ἀνυπόστατες, ἀλλὰ καὶ πλαστές, ψευδεῖς καὶ συκοφαντικὲς τίς εἰς βάρος τοῦ ἐντολέα κατηγορίες, ποὺ διετύπωσε ψευδῶς, κακοβούλως καὶ ἀξιοποίνως» ὁ κατήγορός του, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικόδημος (Γκατζιρούλης). Ἐπὶ πλέον δὲ νὰ ὑποβάλουν στὸ ἀρμόδιο Δικαστήριον Ἀθηνῶν ἐναντίον τοῦ κατήγορου του τίς προσήκουσες ἀγωγές γιὰ ὅσα «κακοβούλως καὶ ἀξιοποίνως» τοῦ καταλογίζει ὁ κατήγορός του.

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἀνεχώρησε γιὰ τὸν Βόλο, προκειμένου νὰ παραστῇ στὴν ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 27ης Ἰουνίου 2002

Συνῆλθε σήμερα στὴν τρίτη τακτικὴ κατὰ μῆνα Συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.

Γενομένης προσευχῆς, ἐνεκρίθησαν τὰ Πρακτικά τῆς προηγουμένης Συνεδρίας τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀρξαμένης τῆς διαδικασίας, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἐνημέρωσε τὴν Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὸ Βόλο, στὴν ὁποία συμμετέσχε καὶ ὁ ἴδιος. «*Ἡ ἐπίσκεψιν τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου στὸ Βόλο*», εἶπε ὁ Μακαριώτατος, «*ὑπῆρξε ἀπόλυτα ἐπιτυχὴς καὶ ὑποδειγματικὴ, μὲ τὴν συμμετοχὴ τῶν Ἀρχῶν τοῦ τόπου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ, μὲ τὴν παρουσία πολλῶν Μητροπολιτῶν καὶ μὲ ὅλα ὅσα εἶχε προβλέψει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος ὑπὸ τὴν κα-*

θοδήγησιν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου κ. Ἰγνατίου». Ὁ Μακαριώτατος κ. Χριστόδουλος εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνήσῃ καὶ νὰ συνομιλήσῃ σὲ ἐξαιρετὴ ἀτμόσφαιρα μετὰ τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, τοῦ ὁποίου τὰ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ τίς εὐχὲς μετέφερε στοὺς Σεβασμιωτάτους - Μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀκολούθως, ὁ ἐκπρόσωπος Τύπου, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, ἐνημέρωσε τὴν Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ τὴν ἀξιολόγησιν καὶ τὴν προβολὴ ὑπὸ τοῦ Τύπου καὶ τῶν Μέσων Ἐνημερώσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν σχετικῶν μὲ τὸν θόρυβο περὶ ἡθικῶν παρεκτροπῶν τῶν Κληρικῶν καὶ περὶ τοῦ τρόπου προλήψεως ἡ δικαστικῆς ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν. Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος διετύπωσε τὴν ἐκτίμησιν ὅτι ὁ θόρυβος αὐτὸς θὰ συνεχισθῇ γιὰ διαφόρους λόγους καὶ ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ λυπεῖ βαθύτατα τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν εὐσεβῆ Λαὸ μας, ὁ ὁποῖος θέλει τὴν Ἐκκλησίαν του νὰ εἶναι ἐκτὸς τοῦ χώρου τῶν διαφόρων ἐπιχειρηματικῶν ἀναμετρήσεων καὶ ἄλλων συγχρόνων συγκρούσεων.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, προκειμένου νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ ἐγγραφο στὸν Πρόεδρο καὶ τὰ Μέλη τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ραδιοτηλεοράσεως (Ε.Σ.Ρ.) καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ ἐξετάσῃ τὸ Συμβούλιο, ἐὰν μὲ ὅσα προβάλλονται αὐτὲς τίς ἡμέρες ἐναντίον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παραβάζονται οἱ κώδικες τῆς Δημοσιογραφικῆς Δεοντολογίας τῶν Μ.Μ.Ε. καὶ σὲ θετικὴ περίπτωσιν, νὰ λάβῃ τὰ προβλεπόμενα μέτρα προστασίας τοῦ ἱεροτέρου θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπίσης, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ ἐγγραφο στὸν Ὑπουργὸ Τύπου καὶ Μ.Μ.Ε. κ. Χρήστο Πρωτόπαππα, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θὰ ζητεῖ τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιον Ραδιοτηλεοράσεως. Σημειώνεται ὅτι μὲ τὸν προηγούμενον νόμον περὶ τοῦ Ε.Σ.Ρ. ἡ Ἐκκλησία συμμετεῖχε στὴν Ἀρχὴ αὐτὴ μὲ ἀναγνωρισμένη τὴν ἀποτελεσματικὴ χρησιμότητά της στὶς διαδικασίες τοῦ Συμβουλίου. Ἡ ἀνάγκη τῆς ὑποστηρίξεως τῶν θεσμῶν, τῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἰδεωδῶν τῆς πνευματικῆς, τῆς δημοσίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἔργο κυρίως τῶν καθιερωμένων θεσμῶν αὐτῆς.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ

ἐπωνύμως Ἐγκύκλιο πρὸς ἓνα ἕκαστον τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐφιστᾷ τὴν ἀνύστακτὴν προσοχὴν στὴν τήρησιν τῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν χειροτονία νέων Κληρικῶν, ὅπως ὀρίζουν οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Νόμοι τοῦ Κράτους καὶ οἱ προγενέστερες Ἐγκύκλιοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Στὴν Ἐγκύκλιο θὰ τονίζεται ἡ τεράστια εὐθύνη τῶν Ἱεραρχῶν ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν μελλοντικῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀκολουθῶς, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος εἰσηγήθηκε τὸ θέμα τῆς «*Συμμετοχῆς τῶν ἑτεροδόξων στὸ Ἱερὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἥτοι τῆς Θείας Κοινωνίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας*».

Ὁ Σεβασμιώτατος ὑπεστήριξε ὅτι ὑφίσταται ἔντονο ποιμαντικὸ καὶ κοινωνικὸ πρόβλημα, ἐπειδὴ: α) πολλοὶ ἐκ τῶν ξένων τουριστῶν ποὺ ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα, ὅταν εὗρεθουν σὲ Θεία Λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας μας προσέρχονται νὰ κοινωνήσουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ὅπως οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, β) σὲ διακρατικὰ Συνέδρια ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος παρατηρεῖται μετακίνηση τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὴν μία Ἐκκλησία στὴν ἄλλη, προκειμένου νὰ κοινωνήσουν ὅπου τύχει, γ) ἔχει καταγγελθεῖ ὅτι Οὐνίτες, δηλαδὴ Ἑλληνόρρυθμοι Καθολικοὶ προσέρχονται καὶ κοινωνοῦν σὲ Λειτουργίες τῆς Ἐκκλησίας μας καί, δ) πολλὰ παιδιὰ ἀπὸ ἀλβανικὲς ἢ ἄλλες οἰκογένειες μεταναστῶν, ὅταν ἔρχονται σὲ Λειτουργίες μὲ τοὺς συμμαθητὰς τους, προσέρχονται, μὲ ἀγαθότητα βέβαια, νὰ κοινωνήσουν, ἐνῶ εἶναι ἀβάπτιστα.

Ὅλη αὕτὴ ἡ κατάσταση θεωρεῖται ἀντικανονικὴ καὶ ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ λάβει ποιμαντικά - πνευματικά μέτρα γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ τὸ φαινόμενο. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ θὰ ἀποσταλεῖ ἐιδικὴ Ἐγκύκλιος πρὸς τὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις γιὰ νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ Ἐφημέριοι σχετικά μὲ τοὺς τρόπους ποὺ θὰ ἐνεργήσουν ἐπὶ τοῦ θέματος προληπτικά. Ὑπενθυμίζεται ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ αἰώνων ἰσχύουσα τάξη τῆς Ἐκκλησίας ἡ Θεία Λειτουργία τῶν Ὁρθοδόξων καὶ μάλιστα μετὰ τὸν Ἀπόστολο καὶ τὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιο, εἶναι ἡ ἀποκλειστικὴ Λειτουργία χάριν τῶν πιστῶν βαπτισμένων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι αὐστηροὶ στὴν διατύπωση αὐτῆς τῆς Κανονικῆς Τάξεως. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θὰ ὑπομνήσει σὲ ὅλους ὅτι ἀντίστοιχα οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ δὲν μποροῦν νὰ μεταλαμβά-

νουν σὲ Λειτουργίες τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδρία τῆς ἀπεφάσισε νὰ ἐκπροσωπηθεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο καὶ τὸν ὁμότιμο Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργιο Γαλίτη. Ὡσαύτως, ἀπεφάσισε τὴ συμμετοχὴ τῆς στὸ Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἐκπρόσωπο τὸν κ. Ἀντώνιο Παπαντωνίου.

Προγραμματίσθηκε, ἐπίσης, γιὰ τὶς 19 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. Συνέδριο τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης στὸ Ἄργος καὶ ἐκδήλωση μὲ θέμα «*Ἀθλητικὴ καὶ πνευματικὴ ἄσκηση: Τὸ Σῶμα στὸν Ἀθλητισμὸ καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα*», ποὺ θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ Σάββατο τοῦ Ὁωμᾶ, 4 Μαΐου 2003, στὸ Ὀλυμπιακὸ Στάδιο.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 28ης Ἰουνίου 2002

Συνήλθε σήμερα στὴν τετάρτη τακτικὴ κατὰ μῆνα Συνεδρία τῆς Ἡ Διαρκῆς Ἱερᾶ Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.

Γενομένης προσευχῆς, ἐνεκρίθησαν τὰ Πρακτικά τῆς προηγουμένης Συνεδρίας καὶ συζητήθηκαν θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καὶ τῆς ἐπικαιρότητος.

Λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, προέβη σὲ μία ἐκτίμηση τοῦ συνεχιζομένου θορύβου γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν κληρικῶν καὶ βάσει αὐτῆς τῆς ἐκτιμήσεως διευτυπώθησαν πολλὰ ἀπόψεις ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνέδρων. Ἐξετιμήθη ἐπίσης ἡ τοποθέτηση πολλῶν προσώπων ποὺ ἐκλήθησαν νὰ συμμετάσχουν σὲ συζητήσεις στὰ Μ.Μ.Ε. καὶ ἐξεφράσθη ἡ ἱκανοποίηση, ἐπειδὴ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐπεδοκίμασαν τὶς ἀποφάσεις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἢ καὶ διευτύπωσαν τὴν κριτικὴν τους μὲ σοβαρότητα καὶ ἀντικειμενικότητα.

Στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξεύρεση μέτρων προληψέως καὶ προνοίας γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἀξίων κληρικῶν στὴν Ἐκκλησίαν μας, ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἔθεσε ὑπὸ συζήτησιν τὸ ἀκόλουθο θέμα: «*Ἡ Ἐκκλησία μας νὰ*

είσηγηθεῖ στήν Πολιτεία τήν τροποποίηση τοῦ Νόμου ποῦ προβλέπει τήν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τίς στρατιωτικές ὑποχρεώσεις τῶν νέων ἐκείνων ποῦ χειροτονοῦνται Κληρικοί». Ἡ πρόταση συνεζητήθη ἐκτενῶς καί ἡ πλειονότης τῶν ἀπόψεων συνέκλινε στήν ἀποδοχή της, ἐπειδὴ ὁ Στρατὸς δίδει τίς δυνατότητες στοὺς νέους μας νὰ γνωρίσουν καλύτερα τήν κοινωνία, νὰ αὐξήσουν τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης τους, νὰ συνηθίσουν στήν σκληραγωγία καί νὰ ὠριμάσουν περισσότερο, καί ἐπειδὴ ἐπὶ πλεόν ἡ στρατιωτικὴ θητεία δὲν εἶναι ἐπαχθής, ἀφοῦ μειώθηκε στοὺς 14 μῆνες. Τελικῶς, ἀπεφασίσθη τὸ θέμα αὐτὸ νὰ τεθεῖ στήν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. καί νὰ ληφθεῖ τότε ἡ σχετικὴ ἀπόφαση, προκειμένου νὰ ἐπακολουθήσει ἡ πρόταση στὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Στὴ συνέχεια, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε, σύμφωνα μὲ ἐκθεση τοῦ τ. Προέδρου τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου κ. Κωνσταντίνου Λιάσκα, Ἀρχιτέκτονος, ποῦ ἐζητήθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία Οἰκονομικῶν, ὅπως ὀρίσει τρεῖς Μηχανικοὺς ὡς Τεχνικοὺς Συμβούλους γιὰ τὴν ἐκτέλεση ἔργων ἐπισκευῶν σὲ οἰκοδομήματα τῆς Ἐκκλησίας καί γιὰ κατασκευὴ νέων οἰκοδομῶν. Ἡ διαδικασία προσλήψεως τῶν Τεχνικῶν Συμβούλων γιὰ τὰ συγκεκριμένα ἔργα θὰ γίνῃ μὲ δημόσια προκήρυξη, στήν ὁποία θὰ κληθοῦν νὰ λάβουν μέρος ὅσοι ἐπιθυμοῦν καί θὰ ἔχουν τίς νόμιμες προϋποθέσεις. Τὰ ἔργα αὐτὰ θὰ γίνουν μὲ ὅλους τοὺς ὅρους γιὰ τὴν καλὴ ἐκτέλεσή τους καί τὴν ἀπόλυτη διαφάνεια.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἔκανε δεκτὸ γραπτὸ αἶτημα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κιλκισίου κ. Ἀποστόλου, ὅπως θεωρήσει δικαιολογημένη τὴν μὴ προσέλευσή του σήμερα ἐνώπιον τῆς Συνόδου, ὅπως εἶχε ὀρίσθῃ, ἐπειδὴ συμμετέχει στήν ἐπίσημη Ἀκολουθία τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὸν Βόλο καί ἡ ὁποία τελειώνει ἀπόψε. Ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε, ὅπως ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κιλκισίου κ. Ἀπόστολος ἐμφανισθεῖ ἐνώπιον Αὐτῆς, γιὰ νὰ δώσει ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ θέματος, τὴν 28ῃ προσεχοῦς Αὐγούστου ἐ.ἔ.

Ὁ ἐπίτιμος Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στήν Λιθουανία εὐχαρίστησε ἐγγράφως τὴν Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ τὴν ἀποσταλεῖσα οικονομικὴ ἐνίσχυση οικονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς ἐκμαθήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ παιδιά τῆς χώρας αὐτῆς.

Ὡσαύτως, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀνέγνωσε ἐπιστολὴ τοῦ

Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσοστόμου ἐναντίον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου γιὰ διατυπωθεῖσες «αἰρετικές καὶ ἀντορθόδοξες ἀπόψεις», ὅπως αὐτὲς ἐδημοσιεύθησαν σὲ ἐντυπα, γεγονός γιὰ τὸ ὁποῖο ἐζήτησε νὰ λάβῃ θέση ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Ἀμέσως, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀνέθεσε στὸν Σεβασμιώτατο Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμο νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων, ὁ ὁποῖος εὐθὺς μετὰ τὴν Συνεδρία εἶχε μακρὰ τηλεφωνικὴ συνομιλία μαζί του, οἱ δὲ δοθεῖσες ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων ἐξηγήσεις θὰ τεθοῦν ὑπ' ὄψει τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἀνθίμος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ δημοσιογράφων, διέτύπωσε τὴν ἀποψη ὅτι οἱ ἐξηγήσεις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων ἦσαν ἐπαρκεῖς.

Ἀκολούθως, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐξήτασε ὑπηρεσιακὰ θέματα. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος θὰ συνεδριάσῃ καί πάλι τὴν 27ῃ καί 28ῃ προσεχοῦς μηνὸς Αὐγούστου ἐ.ἔ.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ τῆς 28ῆς Ἰουνίου 2002

Σήμερα Παρασκευή, 28 Ἰουνίου 2002 θὰ τελεσθῇ στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Παύλου (Ὁδ. Ψαρῶν) Μέγας Ἀρχιερατικὸς Ἑσπερινός, στὸν ὁποῖο θὰ χοροστατήσῃ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καί θὰ λάβουν μέρος Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς. Τὸν Θεῖο Λόγο θὰ κηρύξῃ ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Παῦλος Ἰωάννου.

Τὸ Σάββατο 29 Ἰουνίου ἑορτὴ τῆς ἱερᾶς μνήμης τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου καί ἡμέρα τῆς Θρονικῆς Ἑορτῆς τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θὰ τελεσθῇ στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος μὲ θέμα: «Οἱ Ἀποστολικὲς μορφὲς Πέτρου καί Παύλου καί τὰ μηνύματά τους».

Τὸ ἀπόγευμα (19.30) στὸν Ἱερὸ Βράχο τοῦ Ἀρχαίου Ἀρείου Πάγου θὰ τελεσθῇ Μέγας Πανηγυρικὸς Ἑσπε-

ρινός, προεξάρχοντας του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Τὸν πανηγυρικό λόγο θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θωμᾶς Συνοδινός, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐγκαίνια τῆς Νέας Μονάδας Τεχνητοῦ Νεφροῦ τῆς Γενικῆς Κλινικῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐγκαινίασε σήμερα στὶς 12 τὸ μεσημέρι τὴ νέα Μονάδα Τεχνητοῦ Νεφροῦ τῆς Γενικῆς Κλινικῆς Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χαιρετισμοῦ του ὁ Μακαριώτατος ἀναφέρθηκε στὴν ἀνάγκη τῶν μεταμοσχεύσεων οἱ ὁποῖες, ὅπως ἐπισήμανε, «μεταδίδουν ζωὴ στοὺς συνανθρώπους μας», καθὼς ἐπίσης καὶ στὴ δωρεὰ ὀργάνων, ποὺ «ἀποτελεῖ ὑψηλὴ ἐκφραση ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων». Τόνισε μάλιστα πὼς γιὰ τὴ δωρεὰ ὀργάνων ἡ Ἐκκλησία προσφέρεται νὰ συνενώσει ὅλες τὶς πνευματικὲς δυνάμεις, ὥστε ὁ λαὸς νὰ συνειδητοποιήσει τὴ μεγάλη σημασία της, σὲ μία περίοδο ὅπου, ὅπως ἀνέφερε, ἀκόμη καὶ ἡ αἰμοδοσία ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ πολλοὺς μὲ ἐπιφυλακτικότητα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρουσιάζεται μεγάλη ἔλλειψη αἵματος στὰ νοσοκομεῖα. «Δὲν νοεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ κοιτάει μόνο τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τοὺς ἄλλους... Δὲν νοεῖται μερικοὶ νὰ εἶναι εὐαίσθητοι καὶ ἄλλοι ὄχι, ἄλλοι νὰ ζοῦν γιὰ τὴν κοινωνία, καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν ἑαυτό τους» κατέληξε ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος εὐχήθηκε νὰ πολλαπλασιαστοῦν οἱ Μονάδες, ὅπως αὐτὴ ποὺ ἐγκαινιάσθηκε σήμερα στὴ Γενικὴ Κλινικὴ Ἀθηνῶν, προκειμένου νὰ καλυφθοῦν οἱ ἀνάγκες τῶν νεφροπαθῶν.

Ὁ Μακαριώτατος μετὰ τὴν τελετὴ ἐγκαινίων, στὴν ὁποία παρέστησαν, μεταξὺ ἄλλων, ὁ βουλευτὴς κ. Ἰ. Χωματᾶς, ἡ Πρόεδρος κ. Μαρία Καλιαμπέτσου καὶ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ., καθὼς καὶ τὸ ἱατρικό, νοσηλευτικό καὶ βοηθητικὸ προσωπικὸ τῆς Γενικῆς Κλινικῆς Ἀθηνῶν, ξεναγήθηκε στοὺς χώρους τῆς νέας Μονάδας Τεχνητοῦ Νεφροῦ καὶ ἐνημερώθηκε γιὰ τὴ λειτουργία της.

(5.6.2002)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

Ἐγκαινιάστηκε τὸ νέο κωδωνοστάσιο στὸν ἱ. ναὸ Κοιμ. Θεοτόκου Ἀργυρουπόλεως

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀργυρουπόλεως τέλεσε σήμερα, μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, παρόντων τοῦ Β' Ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς κ. Γείτονα, τοῦ πρώην Ὑπουργοῦ κ. Μαντέλη, τῶν βουλευτῶν τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολίτευσης κ. Κασμάτη καὶ κυρίας Πετραλιά, τοῦ Δημάρχου τῆς πόλης κ. Σαραφίδη, τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἀργυρουπόλεως καὶ πλήθους κόσμου.

Ὁ Μακαριώτατος, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χαιρετισμοῦ του, ἐξέφρασε τὴν ὑπερηφάνιά του γιὰ τὸν ἐλληνικὸ λαό, στὸν ὅβολο τοῦ ὁποῖου στηρίζονται τὰ ἔργα τῆς Ἐκκλησίας. «Οἱ καμπάνες ἤχοῦν γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουν ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ ὅτι πρέπει νὰ στηριζόμαστε στὴν πίστη μας, τὴν ὁποία κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι εἶναι ριζωμένη στὴ ψυχὴ τοῦ λαοῦ», ἐπισήμανε. Καὶ συνέχισε: «Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ρόλο τῆς πίστες στὸν ἐλληνοχριστιανικὸ πολιτισμό, ὅπως καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐβλάψε τὸ λαό». Ἀντίθετα, σημείωσε, «ἡ Ἐκκλησία ὁμορφαίνει τὴ ζωὴ μας καὶ τὴν ἀνυψώνει ποιοτικά».

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας, ἔκανε παραλληλισμοὺς μὲ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ καθὼς, ὅπως ἀνέφερε, «καὶ σήμερα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐκφοβίσουν, νὰ παραπλανήσουν καὶ νὰ ἀποπροσανατολίσουν τὸ λαό. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σκοτίου, τοῦ ψεύδους καὶ τῶν συμφερόντων... Ὅμως, ὁ λαὸς ἔχει δεῖξει καὶ δείχνει τὴν ἐμπιστοσύνη του στὴν Ἐκκλησία».

Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ καὶ ὁποιοσδήποτε ἀτέλειες ἢ παραλείψεις τοῦ κλήρου δὲν μποροῦν νὰ συμπαρασύρουν τὸν θεσμό τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀκυρώσουν τὴν ἀξία τῆς Πίστεως, ὑπογράμμισε ὁ Μακαριώτατος. Καὶ κατέληξε: «Ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζει τὴν Ἀλήθεια ποὺ μᾶς ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς καὶ γιὰ ἐμᾶς Ἀλήθεια εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός».

(9.6.2002)

(Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀργυρουπόλεως)

Οι «Συνάξεις μελέτης της Αγίας Γραφής»

Σε 120 Ένορίες της Αρχιεπισκοπής Αθηνών λειτουργούν αντίστοιχες «Συνάξεις Μελέτης Αγίας Γραφής». Η έορτή επί τη λήξει της λειτουργίας των Συνάξεων, για το έτος 2001-2002 έγινε το Σάββατο 8 Ιουνίου, που έφέτος συνδυάστηκε με έκδρομη και ιερό προσκύνημα στην Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης.

Προηγήθηκε Θεία Λειτουργία στο Καθολικό της Μονής, την οποία παρακολούθησαν οι Υπεύθυνοι Ιερείς των Ένοριακών Συνάξεων συνοδευόμενοι από μέλη αυτών.

Στη συνέχεια, στην παρακείμενη αίθουσα του Διορθοδόξου Κέντρου, ομίλησαν ο υπεύθυνος των ΕΣΜΑΓ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αχελώου κ. Εύθύμιος και ο Ήγούμενος της Μονής Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος Θερμοπυλών κ. Ιωάννης.

Κατόπιν, προσεφέρθη υπό της Μονής πρωινό και ακολούθησε ξενάγηση στους χώρους της.

(10.6.2002)

(Εκ της Διευθύνσεως ποιμαντικού έργου)

Συνάντηση του Μακαριωτάτου με τον Έλληνα Υπουργό Έξωτερικών

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος συναντήθηκε σήμερα στις 3.30 το μεσημέρι στο Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο με τον Έξοχότατο Υπουργό Έξωτερικών κ. Γεώργιο Παπανδρέου. Μετά το πέρας της συνάντησης, που πραγματοποιήθηκε κατόπιν προσκλήσεως του Μακαριωτάτου και η οποία διήρκεσε περίπου δύο ώρες, ο Μακαριώτατος και ο Υπουργός Έξωτερικών έκαναν δηλώσεις προς τους εκπροσώπους των Μ.Μ.Ε., οι οποίες έχουν ως ακολούθως:

Μακαριώτατος: «Ζητήσαμε να έχουμε σήμερα αυτή τη συνάντηση με τον κ. Υπουργό για δύο βασικά ζητήματα. Το πρώτο είναι η ενήμερωσή μου επάνω στα τρέχοντα έθνικα θέματα, για τα οποία είναι εύλογη και η ανησυχία μας, αλλά και το ενδιαφέρον μας. Το δεύτερο θέμα που συζητήσαμε ήταν η αναπτυσσόμενη πρωτοβουλία της Εκκλησίας μας, κατ' αρχήν στις χώρες των Βαλκανίων και στη συνέχεια στην Παλαιστίνη. Όπως γνωρίζετε, η Εκκλησία μας, με τη βοήθεια του Υπουργείου Έξωτερικών, έχει εκφράσει την επιθυμία να στεί-

λει ανθρωπιστική βοήθεια και να σταθεί στο πλευρό του Έλληνορθόδοξου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν προκληθεί ως συνέπεια του πολέμου που γίνεται στην περιοχή.

Διαβεβαίωσα τον κ. Υπουργό ότι η Εκκλησία της Ελλάδος, με μία εξωστρέφεια που, θέλω να πιστεύω ότι, είναι επαινετή, ασχολείται πλέον, εκτός των ακραιφνών εκκλησιαστικών ζητημάτων που την ενδιαφέρουν, και με ζητήματα που αφορούν στην εκδήλωση συμπαράστασης προς άλλους λαούς, όπως είναι π.χ. η σύγκληση Διεθνούς Συνεδρίου στην Αθήνα, το οποίο οργανώνει τον προσεχή Σεπτέμβριο η Εκκλησία μας με τη συμμετοχή των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών, κατά τη διάρκεια του οποίου θα δοθεί η ευκαιρία στους εκπροσώπους των θρησκειών να προβληματιστούν πάνω στο θέμα της αντιμετώπισης του άπεχθους φαινομένου της τρομοκρατίας. Αλλά υπάρχουν και άλλες πρωτοβουλίες της Εκκλησίας, για τις οποίες χρειάζεται η συνεργασία, η ενημέρωση και η συμπαράσταση του Υπουργείου των Έξωτερικών. Έχουμε την αίσθηση ότι μπορούμε να προχωρήσουμε με την βεβαία πεποίθηση ότι ωφελοῦμε και τον τόπο μας, την Εκκλησία μας και το λαό μας και δίνουμε μία πολύ σημαντική μαρτυρία στους ανθρώπους που περιμένουν από εμάς την χριστιανική μας αγάπη και την παρουσία μας, η οποία είναι και πρέπει να είναι πάντοτε εποικοδομητική».

Υπουργός Έξωτερικών: «Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Μακαριώτατο για την πρόσκλησή του να τον επισκεφθώ, καθώς μās δόθηκε η ευκαιρία να συζητήσουμε όλες τις τρέχουσες εξελίξεις στην έξωτερική πολιτική. Πιστεύω στον ρόλο της Εκκλησίας μας στη διεθνή πολιτική και η συνεργασία την οποία έχουμε αναπτύξει τον τελευταίο καιρό είναι πραγματικά ουσιαστική, τόσο στον χώρο των Βαλκανίων, όσο και προσφάτως στη Μέση Ανατολή. Η εξωστρέφεια της Εκκλησίας είναι ένα βασικό εργαλείο και μία βασική συνιστώσα της πολιτιστικής και θρησκευτικής παρουσίας μας ως χώρας ανά τον κόσμο. Έχω δώσει εντολές στο Υπουργείο Έξωτερικών για την άγαστη και εποικοδομητική συνεργασία με όλους τους εκπροσώπους της Εκκλησίας. Από αυτή τη συνεργασία ήδη έχουμε θετικά αποτελέσματα με συγκεκριμένα προγράμματα και συγκεκριμένες προτάσεις και πρωτοβουλίες. Ιδιαίτερα η πρωτοβουλία της Εκκλησίας για την οργάνωση Διεθνούς Συνεδρίου κατά της Τρομοκρατίας, στο οποίο οι μονοθεϊστικές θρησκείες θα

συζητήσουν αυτό το επίκαιρο και πολύ σημαντικό φαινόμενο, συνάδει με τις δικές μας προσπάθειες, ως κράτος, για τον διάλογο μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών, κάτι το οποίο αναδεικνύει την Ελλάδα ως γέφυρα ειρήνης, κατανόησης και συνεργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Εκκλησία για τη συμπαράσταση που μας προσφέρει στις προσπάθειες που καταβάλλουμε στα εξωτερικά ζητήματα».

(13.6.2002)

(Εκ του Γραφείου Τύπου)

Η χειροτονία σὲ Πρεσβύτερο τοῦ Ἀρχιδιακόνου

Τὴ χειροτονία στὸ δεύτερο βαθμὸ τῆς Ἱερωσύνης τοῦ Ἀρχιδιακόνου π. Χριστοδούλου Κατσαντωνοπούλου, τέλεσε σήμερα στὸν πανηγυρίζοντα Ἱ. Ναὸ Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου στὸ Νέο Κόσμο, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος.

Μέσα σὲ κλίμα ἔντονης συγκίνησης ὁ Μακαριώτατος ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ νέου κληρικοῦ, ὁ ὁποῖος, ὅπως τόνισε, διακρίνεται γιὰ τὴν αὐθεντικότητά του, τὴν ἀκεραιότητά του, τὸ πνεῦμα μαθητείας, τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν νεοχειροτονηθέντα κληρικό, τοῦ ἐπεσήμανε τὶς παγίδες ποὺ θὰ συναντήσει μπροστά του, καθὼς ἡ ἀποστολὴ ποὺ ἀναλαμβάνει εἶναι πολὺ δύσκολη. Ἀναφέρθηκε ὡστόσο καὶ στὴν πικρία ποὺ θὰ αἰσθάνεται πολλὲς φορές, διαπιστώνοντας ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησία, εἴτε μὲ τὶς δηλητηριώδεις γραφίδες τους, εἴτε μὲ ἄλλα μέσα. «Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὑπονομεύουν τὴν Ἐκκλησία, ποὺ δὲν τὴν θέλουν ζωντανή καὶ δυναμική, ἀλλὰ ἀποστεωμένη, χωρὶς ἐπαφὴ μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ μόνο ὡς κειμήλιο τοῦ παρελθόντος» ὑπογράμμισε χαρακτηριστικὰ ὁ Μακαριώτατος. Καὶ συνέχισε: «Υπάρχουν ὅμως καὶ αὐτοὶ ποὺ ὑπονομεύουν τὴν Ἐκκλησία ἐκ τῶν ἔσω, μὲ τὴν ἀστατή ζωὴ τους καὶ τὴν ὑποταγὴ στα πάθη τῆς σαρκός». Καταλήγοντας ὁ Μακαριώτατος παρότρυνε τὸν νέο κληρικό νὰ μὴν ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ του, ἔχοντας ὡς ἐφόδια τὴν πίστη του στὸν Θεό, τὴ γενναιότητά του καὶ τὸν ἐνθουσιασμό του.

(13.6.2002)

(Εκ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου)

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ πιστεύει βρίσκεται πὶο κοντὰ στὴν θεραπεία του

Στὸν πάσχοντα ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ στὰ προβλήματα ποὺ ὑπάρχουν στὸ ἱατρικὸ καὶ νοσηλευτικὸ μας σύστημα, ἀναφέρθηκε σήμερα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἀπὸ τὸ Παρεκκλήσιο τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τοῦ Νοσοκομείου «Ἑλπίς», ὅπου τέλεσε Θ. Λειτουργία.

«Μόνο ἂν σεβασθεῖ κανένας καὶ τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸν γιατρὸ καὶ τὸν νοσηλευτὴ καὶ τὸν διοικητικὸ ὑπάλληλο τοῦ Νοσοκομείου, μόνον ἂν ὁ καθένας δεῖ ὅτι αὐτὸ ποὺ κάνει εἶναι μία ἀποστολὴ μέσα στὸν κόσμο καὶ δὲν εἶναι ἓνα στυγνὸ ἐπάγγελμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κανεὶς προσδοκᾷ νὰ κερδίσει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διακιοῦται, μόνον ἔτσι θὰ λυθοῦν τὰ προβλήματα ποὺ ὑπάρχουν σ' αὐτὸν τὸν χώρο» ἐπεσήμανε ὁ Μακαριώτατος, τονίζοντας χαρακτηριστικὰ ὅτι: «Μερικὲς φορές τὰ ἀνθρώπινα συστήματα μᾶς παίρνουν τὴν ψῆφο, μᾶς παίρνουν τὴν καρδιά καὶ τελικὰ μᾶς ἐγκαταλείπουν χωρὶς ὑπόβαθρο».

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὴν Διοίκηση τοῦ Νοσοκομείου γιὰ τὴν πρόσκληση ποὺ τοῦ ἀπηύθυνε, ἀναφέρθηκε στὴν παραδοχὴ ποὺ ὑπάρχει σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο ὅτι: «Ὁ ἄνθρωπος ποὺ προσεύχεται, ὁ ἄνθρωπος ποὺ πιστεύει, αὐτὸς βρίσκεται κοντύτερα στὴν ὥρα τῆς θεραπείας του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ συνεργασία ἀνάμεσα στὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν Ἐκκλησία μέσα στὰ νοσηλευτήρια πρέπει νὰ εἶναι πάρα πολὺ στενὴ», ὑπενθυμίζοντας τὸ «σὺν Θεῷ» τῶν παλαιῶν ἱατρικῶν συνταγῶν. «Οἱ παλαιότεροι γιατροί, ὅταν ἔγραφαν συνταγές, συνήθιζαν νὰ κάνουν ἓναν σταυρὸ ἐπάνω-ἐπάνω, πρὶν ἀκόμα ἀρχίσουν νὰ γράφουν τὸ φάρμακο. Οἱ πὶο παλιοὶ ἀκόμη, ποὺ ἤξεραν καὶ λατινικά, ἀρχίζαν τὶς συνταγές τους μὲ τὸ *cum Deo*, ποὺ σημαίνει «σὺν Θεῷ». Ἀλλωστε, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πιστεύουν, ὁ Θεὸς εἶναι παραπάνω καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐπιστήμη».

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του ὁ Μακαριώτατος ἔκανε λόγο γιὰ τὰ προβλήματα ποὺ ὑπάρχουν στὸ «Σύστημα τῆς Υγείας», τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιλυθοῦν μόνο ἂν οἱ γιατροὶ καὶ νοσηλευτὲς δὲν ἐβλεπαν σὲ κάθε ἄνθρωπο ἓνα νούμερο ἀνώνυμο καὶ ἀπρόσωπο, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Θεό. «Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσουμε τὴν παράδοση, ἡ ὁποία ὑπάρχει στὸ Ἔθνος καὶ

στη Φυλή μας. Οἱ ἐπισκέψεις στοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἡ προσφορά μας πρέπει νὰ θεωρεῖται ἱεραποστολὴ καὶ ὄχι ἐπάγγελμα. Ἐμεῖς θέλουμε νὰ ξανατονίσουμε, νὰ ξαναφέρουμε στὴν ἐπιφάνεια καὶ στὴν ἐπικαιρότητα αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἱεραποστολὴ τὸ νὰ ἀσχολεῖσαι μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε αὐτὲς εἶναι ὕλικές, εἴτε αὐτὲς εἶναι πνευματικές. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὶς ξεχωρίσει κανεὶς αὐτὲς τὶς ἀνάγκες. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχοσωματικὴ ὄντοτητα, ἔχει ψυχὴ, ἔχει καὶ σῶμα. Αὐτὰ τὰ δύο εἶναι τόσο πολὺ στενά συνδεδεμένα, ἔτσι ἀπὸ τὸν Θεὸ πλασμένα, ὥστε ὁ διαχωρισμὸς τῶν δύο αὐτῶν νὰ ἀποτελεῖ μία πολὺ πικρὴ ἐμπειρία. Γι' αὐτό», συνέχισε ὁ Μακαριώτατος, «καὶ θέλω νὰ τονίσω τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ οἱ γιατροὶ καὶ οἱ νοσηλευτὲς πρέπει σὲ κάθε ἄνθρωπο νὰ μὴν βλέπουν ἕναν πελάτη, νὰ μὴν βλέπουν ἕνα νούμερο ἀνώνυμο καὶ ἀπρόσωπο, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ βλέπουν αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Θεό, τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στὴ γῆ. Μὲ βάση τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεώς μας ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Μόνον ἂν ἔτσι δοῦμε τὸν ἄνθρωπο καὶ ἰδιαίτερα τὸν πάσχοντα ἄνθρωπο, θὰ ἐπιλυθοῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἔχουμε στὸ ἱατρικὸ καὶ νοσηλευτικὸ μας σύστημα, στὸ «Σύστημα τῆς Ὑγείας», ὅπως λέγεται».

Τέλος, ὁ Μακαριώτατος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, εὐχήθηκε κουράγιο, ὑπομονὴ καὶ ταχεῖα ἀνάρρωση, ἐπισημαίνοντας ὅτι «ὁ καθένας μας ζεῖ καὶ ἐξελίσσεται στὴ ζωὴ του κυριολεκτικὰ κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ πίστη, αὐτὴ ἡ πεποίθησις δὲν εἶναι μιὰ φανταστικὴ εἰκόνα, τὴν ὁποία καλοῦνται οἱ ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν νὰ τὴν καθιερώσουν μέσα στὴ ζωὴ τους, ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἀπὴρ πραγματικότητα, καθότι τὸ χεῖρ τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖο κινεῖ τὴν παγκόσμια τάξη καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος, ποὺ μεριμνᾷ γιὰ ὅλους ἐμᾶς, ὅπως μᾶς διαβεβαίωσε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός».

(16.6.2002)

(Ἐκ τοῦ Παρεκκλησίου Ἀγ. Κων/νου καὶ Ἐλένης τοῦ Νοσοκομείου «Ἐλπίς»)

Καθιέρωση ἐκεχειρίας κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τοῦ 2004

«Συμετέχω ὁλοκαρδίως ἐξ ὀνόματος καὶ τῆς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν ἔκκλησις ποὺ ἀπευθύνεται σήμερα πρὸς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Γῆς γιὰ καθιέρωση

τῆς ἐκεχειρίας κατὰ τὴ διάρκεια τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων τοῦ 2004 καὶ ἐφεξῆς», δήλωσε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, καὶ συνέχισε:

«Τὸ ἰδεῶδες τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἐγίναν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, εἶναι συναφὲς πρὸς τὴν εἰρήνην, τὴ συναδέλφωση, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν λαῶν. Οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες ποὺ διακρίνουν τὰ σώματα, προϋποθέτουν ἀνάλογη ἀσκήσις τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτό καὶ δὲν νοεῖται νὰ συνδυάζονται οἱ ἀγῶνες καὶ ἡ ἀσκήσις ψυχῶν καὶ σωμάτων μὲ ἐχθροπραξίες καὶ συγκρούσεις αἱματηρὲς καὶ ἀνθρωποκτόνες, μὲ πράξεις βίας ποὺ ἀπαξιώνουν τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια.

Ἡ Ἑλλάδα, χώρα εἰρήνης καὶ καταλλαγῆς, ἀπευθύνει σήμερα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ καὶ ἀρχαία πόλιν τῶν Ἀθηνῶν πρὸς ὅλο τὸν κόσμον τὸ μήνυμα τῆς συναδέλφωσης καὶ τῆς εἰρήνης, τὸ πανανθρώπινο αὐτὸ αἶτημα, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀνάγκη γιὰ πρόοδο καὶ εὐημερία. Καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς συνενώνει τὴ φωνὴ τῆς μὲ τὶς φωνὰς ἀξιοτίμων ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπλοῦ κόσμου γιὰ πρυτάνευσις τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ στὶς διανθρώπινες καὶ διεθνεῖς σχέσεις. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ».

(19.6.2002)

(† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος)

Ὁ Θεὸς λόγος καὶ ἡ στροφή τῶν νέων στὴν Ἐκκλησίαν

Στὴν ἀνάγκη διάδοσης τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεώς μας στὸ σύγχρονο κόσμον ἀναφέρθηκε σήμερα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ἀπὸ τὸν Πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Τριάδος Χολαργοῦ.

Ὁ Μακαριώτατος ἀπευθυνόμενος στὸν νεοχειροτονηθέντα Πρεσβύτερο π. Δημήτριον Κόρακα τὸν προέτρεψε νὰ μεταδώσει μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις τὸ μήνυμα τῆς ἐλπίδος, τῆς σωτηρίας καὶ τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου. «Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ εἰκονοκλαστικῆ, ποὺ θέλει νὰ εὐτελίσει τὰ ἰδανικά καὶ νὰ στερήσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ ἀξίες ποὺ συνθέτουν τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας». Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας κάλεσε τὸν νέο κληρικὸ νὰ διατηρήσει τὴν παρακαταθήκην ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀμόλυντη, ἀμώμητη καὶ

ἀκέραιη, υπογραμμίζοντας χαρακτηριστικά: «Θέλω νὰ ὁραματισθῶ τὸν κληρικό ἐκεῖνον, ποῦ θὰ ἀφεθεῖ στὶς ἀγκάλες τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἄγεται καὶ θὰ φέρεται ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Παρακλήτου, διδάσκων καὶ παρηγορῶν τοὺς ἀνθρώπους μὲ πᾶσαν γενναιότητα».

Ἐξάλλου, χθὲς τὸ ἀπόγευμα ὁ Μακαριώτατος μετὰ τὸ πέρας τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Τριάδος Γλυφάδας, ἀναφέρθηκε στὴν στροφή τοῦ λαοῦ μας καὶ κυρίως τῶν νέων στὴν Ἐκκλησία σημειώνοντας: «Ἡ ἀγάπη ποῦ δείχνει ὁ λαὸς μας πρὸς τὴν Ἐκκλησία, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὶς δημοσκοπήσεις τὶς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία οὔτε διενεργεῖ, οὔτε πληρώνει. Σύμφωνα μὲ αὐτές, ἓνα ὑψηλὸ ποσοστὸ νέων ἀνθρώπων ἐκφράζει μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία», καὶ κατέληξε: «Πρὸς ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ παραπληροφορήσουν τὸν λαὸ γιὰ τὸ ρόλο καὶ τὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας τους κάνουμε γνωστὸ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἔργο τοῦ ἐκάστοτε Ἀρχιεπισκόπου ἢ τῶν προηγουμένων, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».

(24.6.2002)

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου)

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἀπὸ τὴν 22α ἕως τὴν 26η Μαΐου ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β' ἐπισκέφθηκε τὸ Aserbaidshan καὶ τὴ Βουλγαρία. Κύριος σκοπὸς τοῦ ταξιδίου του, ὡς ἀναφέρει εἰδικὸ ἄρθρο τῆς ἐφημερίδος τοῦ Βατικανοῦ «L'Osservatore Romano», ἦταν ἡ ἐνίσχυσις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ὁ οἰκουμενικὸς διάλογος καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν προσπάθειων γιὰ τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξι τῶν λαῶν. Κορύφωσις τοῦ ταξιδίου ἦταν ἡ μακαριοποιήσις τῶν τριῶν ρωμαιοκαθολικῶν μαρτύρων Kamen Vitshev, Pavel Djidzon καὶ Josaphat Chichkon στὴν βουλγαρικὴ πόλι Plovdiv. Ὁ πάπας ἐνώπιον πλῆθους 50.000 ἀτόμων προέβαλε τοὺς νέους μάρτυρες ὡς πρότυπα τῶν πιστῶν καὶ ἰδίως τῶν νέων καὶ συγχρόνως ἐξῆρε καὶ τὸ μαρτύριο ὀρθοδόξων Χριστιανῶν κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς σοβιετικῆς διακυβερνήσεως. Ἐπίσης, ἐξέφρασε θερμὲς εὐχαριστίες στὸν Ὁρθόδοξο Μητροπολίτη τῆς περιοχῆς Plovdiv, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴ εὐχαριστιακὴ Θ. Λειτουργία, παρευρισκόταν εἰς θρόνον παραπλεύρως τοῦ Ποντίφηκος. Χαιρετισμὸν

ἀπηύθυνεν καὶ στοὺς παρόντες ἐκπροσώπους τοῦ Ἰσλάμ.

Ὁ Πάπας ἄρχισε τὸ ταξίδι του μὲ τὴν ἐπίσκεψι στὴν πρώην Σοβιετικὴ Δημοκρατία τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, ὅπου ζοῦν μόλις 150 Ρωμαιοκαθολικοί. Ἐκεῖ τὸν καλωσόρισε ὁ Πρόεδρος Hejdar Völker. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Aserbaidshan, ὅπου ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ Ὁρθόδοξοι, εἶναι γνωστός γιὰ τὴν «ἀνοχή» του πρὸς τοὺς ἄλλους. Στὸ Baku ὁ Πάπας ἐπισκέφθηκε τὸ μνημεῖο τῶν πεσόντων στοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες. Ἐνώπιον πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἡγετῶν κατεδίκασε κάθε πόλεμο. Κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία στὸ Baku, τὴν ὁποία παρακολούθησαν περίπου 2000 ἄτομα, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ὑπῆρχαν καὶ Ὁρθόδοξοι, ὑπενθύμισε ὁ Πάπας τὴ μαρτυρικὴ ζωὴ καὶ τὸν ἡρωισμό τῶν Χριστιανῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Σοβιετικῆς κυριαρχίας καὶ ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία γιὰ τὸν ἐνισχυτικὸ καὶ προστατευτικὸ ρόλο της κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τῶν διωγμῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ Προκαθήμενος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας συναντήθηκε μὲ ἐκπροσώπους τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, μὲ ὀρθοδόξους πισταίους καὶ μὲ ἑβραίους. Ὁ Πάπας στὸ Baku ἔθεσε καὶ τὸν θεμέλιο λίθο ρωμαιοκαθολικοῦ ναοῦ. Μετὰ τὴν 25ωρη ἐπίσκεψι στὸ Aserbaidshan ὁ Ποντίφηξ ἔφθασεν ἀεροπορικῶς στὴν Βουλγαρία. Κατὰ τὴν ἀφίξι του στὸ ἀεροδρόμιο ἐκφράσθηκε θετικῶς γιὰ τὴν εἴσοδο τῆς Βουλγαρίας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ ὑπενθύμισε ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶναι γέφυρα μεταξὺ πολιτισμῶν καὶ ὅτι προστάτευσε χιλιάδες Ἑβραίους. Ἐπίσης, ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκη οἰκοδομήσεως κράτους δικαίου, τῆς υπάρξεως δημοκρατικῶν δομῶν, τῆς πραγματώσεως τῶν ἀξιών, οἱ ὁποῖες προάγουν τὰ ἔθνη, τῆς προστασίας τῆς οἰκογενείας, τῆς περιθάλψεως τῶν ἐνδεῶν καὶ πασχόντων καὶ τῆς περιφρουρήσεως τῆς ζωῆς. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλγαρίας Georgi Parvanov κατὰ τὸν χαιρετισμὸ του στὴν πλατεῖα Alexander Nevskij (Σόφια) χαρακτήρισε τὴν ἐπίσκεψι τοῦ Πάπα «φωτεινὸ σημεῖο» γιὰ τὸν διάλογο μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Ὁ Πάπας ἐπισκέφθηκε τὸν Ὁρθόδοξο Καθεδρικὸ Ναὸ Alexander Nevskij καὶ τὸν Μακ. Πατριάρχη στὸ Ὁρθόδοξο Πατριαρχεῖο τῆς Βουλγαρίας. Στὸ χαιρετισμὸ του πρὸς τὸν Προκαθήμενο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας τόνισε ὅτι ὁ χωρισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ἀντιτίθεται μόνον στὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ σκάνδαλο γιὰ τὸν κόσμον καὶ βλάπτει τὴν ἀγία ὑπόθεσι τῆς μεταδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ

Πάπας ἔδωσεν ὡς δῶρο στὸν Πατριάρχη τὰ ἕως τώρα φυλασσόμενα στὴν Αἰκονα λείψανα τοῦ μάρτυρος Dasio. Ἐπίσης, ὑπεσχέθη τὴν παραχώρησι ναοῦ στὴν ὀρθόδοξη βουλγαρικὴ κοινότητα τῆς Ρώμης, ἐνῶ στοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης τόνισε ὅτι ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ ὑπερνήκησι τὶς κρίσεις της, ἀξιοποιώντας τὶς χριστιανικὲς ρίζες της.

Ὁ Πάπας μετέβη καὶ στὴν ἱστορικὴ μονὴ τῆς Rila, ἡ ὁποία εἶναι πνευματικὸ κέντρο τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθοδόξιας, καὶ τόνισε στοὺς ὀρθοδόξους μοναχοὺς τὴ σπουδαιότητα τῆς μοναστικῆς ζωῆς καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ μοναστήρια εἶναι ἀνεκτίμητη κληρονομιά τῆς πίστεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ διωγμοῦ σὲ πολλὰς περιοχὰς κατέστησαν δυνατὴ τὴν ἐπιβίωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία καὶ οἱ μο-

ναχοὶ τῆς Δύσεως, ὡς προσέθεσεν, εἶναι εὐγνώμονες πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Ἀνατολῆς γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴ μαρτυρία τους (L'Osservatore Romano, γερμ. ἐκδόσις, 31 Μαΐου 2002, σ. 1).

— Ὁ Πάπας στὸν οὐνιτικὸ «βυζαντινο-σλαβικὸ» καθεδρικὸ ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴ Sofia προσέφερε στοὺς ΡΚαθολικοὺς ὡς δῶρο ἓνα Σταυρὸ μὲ πολὺ μικρὸ τεμάχιο τοῦ λειψάνου τοῦ μακαρίου Πάπα Ἰωάννου 23ου. Σὲ σύντομη ὁμιλία τοῦ ὑπενθύμισε ὅτι ὁ Πάπας Ἰωάννης 23ος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1924 ἕως τὸ 1934 ἦταν Ἀποστολικὸς Νούντιος στὴ Βουλγαρία, ἐκτιμοῦσε ἰδιαιτέρως τοὺς «Καθολικοὺς τοῦ Ἀνατολικοῦ Τύπου» (αὐτόθι, σ. 2).

Ε.Δ.Θ.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αθήναι τη 31η Μαΐου 2002

ΑΠΟΦΑΣΗ

Ἡ Διάρκης Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ὑπ' ὄψει: 1. Τις διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 29 τοῦ Ν. 590/1977 περὶ τοῦ «Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τις διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 14 τῆς ἀπὸ 11.3.1999 Ἀποφάσεως τῆς Διάρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Ὑπηρεσίας στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν» μετὰ τὴν ἐπωνυμία «ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (ΚΕ.Σ.Ο.)» (ΦΕΚ 145/Α/12.7.1999).

3. Τὴν ἀπὸ 12.12.2001 Ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΚΕ.Σ.Ο.

4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. ΕΞ. 2543/2002/24.5.2002 πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου.

5. Τὴν ἀπὸ 31.5.2002 Ἀπόφαση Αὐτῆς.

Ἀποφασίζει

Τὴν τροποποίηση καὶ συμπλήρωση τῆς ἀπὸ 11.3.1999 Ἀποφάσεως Αὐτῆς (ΦΕΚ 145/Α/12.7.1999) «Σύσταση Ἐκκλησιαστικῆς Ὑπηρεσίας στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν μετὰ τὴν ἐπωνυμία: «ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (ΚΕ.Σ.Ο.)» ὡς ἑξῆς:

Ἄρθρο 1

Στὸ ἄρθρο 2 τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τοῦ «ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (ΚΕ.Σ.Ο.)» προστίθεται παράγραφος 3 ἔχουσα οὕτω:

«3. Μετὰ σκοπὸν τῆς στήριξης τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας στὶς ἀναπτυσσόμενες χώρες καὶ τὴ βελτίωση τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τους, ὡς καὶ τὴ μείωση τῆς φτώχειας, τὸ ΚΕ.Σ.Ο. ἐπιδιώκει διεθνεῖς συνεργασίες μετὰ ἀξιόπιστους φορεῖς τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν τῶν ἐν λόγω χωρῶν (ΜΚΟ, τοπικοὺς ἀναπτυξιακοὺς φορεῖς, ΟΤΑ, Πανεπιστημιακὰ δίκτυα, ἀγροτικοὺς συνεταιρισμοὺς, φορεῖς τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας κ.ἄ.).

Οἱ συνεργασίες αὐτὲς θὰ καλύπτουν τοὺς τομεῖς τῆς ἐπείγουσας ἀνθρωπιστικῆς βοήθειας, τῆς ἐπισιτιστικῆς βοήθειας, καθὼς καὶ τῆς ἀναπτυξιακῆς συνεργασίας σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς.

Εἰδικότερα, θὰ ἐπιδιωχθεῖ ἡ πραγματοποίηση προγραμμάτων στοὺς καίριους τομεῖς τῆς προστασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τῆς κοινωνικῆς φροντίδας καὶ πρόνοιας, τῆς ἐκπαίδευσης καὶ κατάρτισης, τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἰσότητος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἐπίσης, ἰδιαίτερη φροντίδα θὰ ἀποδοθεῖ στὴν ὑλοποίηση βιώσιμων δράσεων καὶ προγραμμάτων τῶν φορέων τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν καὶ ἰδιαίτερα τῶν ΜΚΟ στὴν στήριξη θεσμῶν, στὴν κατάρτιση προγραμμάτων, ὥστε νὰ δημιουργοῦν εἰσοδήματα στὶς ἀσθενέστερες καὶ μειονεκτικότερες ομάδες τοῦ πληθυσμοῦ, στὴ βελτίωση τῆς πρόσβασης τῶν γυναικῶν στὶς τοπικὲς ἀναπτυξιακὲς πρωτοβουλίες, καθὼς καὶ στὴν οἰκιοποίηση τῶν ὠφελειῶν καὶ τῆς διαχείρισης τῶν προγραμμάτων ἀπὸ τίς τοπικὲς κοινωνίες».

Ἄρθρο 2

Ἡ ἰσχὺς τῆς ἀπόφασης αὐτῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὴ δημοσίευσή της στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ στὸ ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἄρθρο 3

Ἀπὸ τίς διατάξεις τῆς ἀπόφασης αὐτῆς δὲν προκαλεῖται δαπάνη στὸν Κρατικὸ προϋπολογισμό.

Ἀθήνα 31.5.2002

Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κλητήρια ἐπιγράμματα**Προκηρύξεις
ἱερῶν Μητροπόλεων:****Τρίκκης καὶ Σταγῶν
Κεφαλληνίας
Μεσσηνίας****Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν**

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Ἱεροδιάκονον
Κυπριανὸν Κάνιγκ
Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
(νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῇς ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀνθίμου Ἡλιοπούλου, ἐνεργοῦντος ὡς Ἀνακριτοῦ συνωδᾷ τῇ ὑπ' ἀριθ. 1954/4 Ἀπριλίου 2002 ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ δυνάμει τῷ ἄρθρῳ 110 τοῦ Ν. 5383/1932, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τοῖς Γραφείοις τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Ζώνης Πατησίων, τῇ 29ῃ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 2002 ἡμέρᾳ Τρίτῃ καὶ ὥρᾳ 10 πρωινῇ, προκειμένου ἵνα ἀπολογηθῇς ἐπὶ τῆς ἀποδιδομένης σοι κατηγορίας ἐπὶ αὐθαιρέτῳ ἐγκαταλείψει τῆς διακονικῆς σου θέσεως καὶ συγκεκριμένως ὅτι ἐνῶ μὲ αἰτησίᾳ σου ἐζήτησες Ἀπολυτήριον, προκειμένου ἵνα ἐνταχθῇς εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐνῶ σοῦ ὑπεδείχθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, ἥτοι ἡ ἀνάγκη ὑποβολῆς αἰτήσεως πρὸς τοῦτο πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐὰν συνεφώνη θὰ διεβίβαζε τὴν αἴτησιν αὐτὴν εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, προκειμένου ἵνα ἰκανοποιηθῇ τὸ ὡς ἄνω αἴτημά σου, οὐδὲν ἀπήντησες εἰς τὴν σχετικὴν ὑπόδειξιν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐμφανίζεσαι εἰς τὴν θέσιν σου, διακόψας πᾶσαν ἐπικοινωνίαν καὶ μὲ τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Τὸ ὡς ἄνω ἀδίκημα σαφῶς προβλέπεται καὶ ρητῶς τιμωρεῖται ὑπὸ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, ὡς δὴ ὑπὸ τῶν ΛΕ' Ἱεροῦ Κανόνος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ Γ' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Γραφικῶν Λογίων (Εβρ. 13, 17).

Ὁ Γραμματεὺς
Ἱεροδ. Κύριλλος Κεφαλόπουλος
Ὁ Ἀνακριτὴς
Ἀρχιμ. Ἀνθιμος Ἡλιόπουλος

Ἱερὰ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀθαμανίας
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Τρικάλοις τῇ 18 Ἰουνίου 2002

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κεφαλληνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Τιμίου Προδρόμου Καραβοκύλου Σάμης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἀργοστολίῳ, τῇ 1ῃ Ἰουλίου 2002

† Ὁ Κεφαλληνίας ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἑφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἀνθούσης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Καλαμάτῃ, τῇ 5ῃ Ἰουλίου 2002

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

**ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΝ - Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
FAX 010-7272251**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Εὐάγγελος Λέκκος	010-7272331
Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ Εὐάγγελος Θεοδώρου	010-7272257
Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΛΗΘΕΙΑ» Ἰωάννης Χατζηφώτης	010-7272234
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΛΗΘΕΙΑ» Λίτσα Χατζηφώτη	010-7272232 FAX 010-7272231
ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ-ΤΑΜΕΙΟΥ Κων/νος Καζάκος	010-7272255
Κων/νος Μιχαηλίδης	010-7272256
ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ Ἑλένη Καπετανάκη	010-7272253
Νικολέττα Μιχαλακάκου	010-7272252
ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ Δημήτριος Μοῦστος	020-7272254